

1.

Policijski je čamac usmjerio reflektor prema katranom premazanim stupovima i vodi, pretvarajući crni prizor u bijeli. Havana je bila nevidljiva na drugoj strani zaljeva, osim reda svjetiljaka duž zaštitnog zida. Zvijezde su jezdile visoko na nebu, brodska se svjetla vukla nisko po pučini; inače je luka bila mirno jezero u noći.

Limenke gaziranih sokova, žičani kavezi za rakove, plovci, madraci i stiropor zabrađen algama bibali su se dok je istražna ekipa Policie Nacional de la Revolucion bljeskala svojim fotoaparatom. Arkadij, odjeven u kaput od kašmira, čekao je s kapetanom Arcosom, onišim muškarcem bačvasta grudnog koša koji je izgledao kao zaglačan u vojnu uniformu, i s njegovim narednikom Lunom, krupnim, crnim i kršnim. Detektivka Osorio bila je krhka žena smeđe puti u plavoj uniformi PNR-a; piljila je u Arkadija. Kubanac po imenu Rufo bio je prevoditelj kojeg je poslalo rusko veleposlanstvo. "Sve je vrlo jednostavno", preveđe on kapetanove riječi. "Pogledate tijelo, identifikirate tijelo i odete kući." "Zvuči jednostavno." Arkadij je pokušavao biti susretljiv, premda se Arcos odmaknuo od njega nekoliko koraka kao da je svaki kontakt s Rusima značio kontaminaciju.

Osorijičin je izgled bio kombinacija oštroumnih crta glumice specijalizirane za uloge naivki i turobna izraza krvnika. Ona prozbori, a Rufo objasni. "Detektivka kaže da je ovo kubanska metoda, a ne ni ruska ni njemačka. Kubanska metoda. Vidjet ćete."

Dosad Arkadij nije vidio puno. Tek što je večeras po mraku stigao na aerodrom, istom gaje pokupio Rufo. Vozili su se taksijem prema gradu kad su Rufa nazvali na mobitel i tim ih se pozivom skrenulo prema zaljevu. Već tad je Arkadij imao osjećaj da nije dobrodošao, a ni popularan.

Rufo je na sebi imao široku havajsku košulju i izraz koji je blago podsjećao na starijeg, mekoputnijeg Muhammada Alija. "Detektivka kaže da se nada da nemate ništa protiv toga da naučite kubansku metodu." "Jedva čekam." Arkadij nipošto nije bio neotesan gost. "Možete li je upitati kad je leš nađen?" "Prije dva sata pokraj broda."

"Veleposlanstvo mi je jučer poslalo poruku da je Pribluda u nevolji. Zašto su to rekli prije nego što ste vi pronašli tijelo?"

"Ona kaže da pitate veleposlanstvo. Ni u kojem slučaju nije očekivala istražitelja."

Činilo se da je na panju profesionalni ugled i Arkadij se osjeti nadigranim u tom pitanju. Poput Kolumba na palubi, kapetan Arcos jednako je tako nestrpljivim pogledom pretraživao tamu, s Lunom kao svojom glomaznom sjenom. Osorijeva je naredila da se postave prepreke i razvuče vrpca na kojoj je pisalo NO PASEO. Kad je stigao motorizirani policajac s bijelom kacigom na glavi i mamuzama na čizmama, ona ga otjera vriskom koji je mogao ostaviti ogrebotine na čeliku. Muškarci u majicama kratkih rukava odnekud su izniknuli duž vrpce čim ju je policija odmotala. Što je to u nasilnoj smrti bolje od snova? pitao se Arkadij. Većina znatijelnika bili su crnci; Havana je bila kudikamo afričkija no što je Arkadij očekivao, iako su natpisi na njihovim majicama bili američki.

Netko iz niza koji se načičkao ispred vrpce donio je radio iz kojeg se čulo: "Lafiesta no espara losfeos. Quefeo es, senior. Superfeo, ami-go mio. No puedes pasar aqut, amigo. Lafiesta no espara losfeos."

"Što to znači?" Arkadij upita Rufa.

"Pjesma? Glasi: 'Ova zabava nije za ružne ljude. Žao mi je, prijatelju, za tebe nema prolaza.'"

A ipak sam tu, pomisli Arkadij.

Daleko iznad njihovih glava ukaže se srebrn trag zrakoplova, a usidreni brodovi počnu izranjati tamo gdje su do prije nekoliko trenutaka lebdjela samo svjetla. S druge strane zaljeva, iz vode se izdig- nu obalni zid i havanske vile, protegnu se dokovi, a duž unutrašnjeg ruba zaljeva dizalice za utovar ustanu na noge.

"Kapetan je osjetljiv", reče Rufo, "ali tko god bio u pravu ili u krivu u vezi s porukom, vi ste ovdje i tijelo je ovdje."

"Znači, nije moglo ispasti bolje?" "Tako nekako."

Osorijeva naredi da se policijski čamac odmakne kako njegov vrtlog ne bi pomaknuo tijelo. Od kombinacije svjetla s čamca i zarud-jelog neba zažarilo joj se lice.

Rufo reče: "Kubanci ne vole Ruse. Nije to ništa osobno, Kuba jednostavno nije dobro mjesto za Rusa."

"A koje jest?"

Rufo slegne ramenima.

Ova strana luke, sad kad ju je Arkadij mogao vidjeti, bila je kao selo. Obronak obrastao palmama banana nadnio se nad napuštene kuće sučelice nečemu što je više sličilo betoniranom nogostupu nego zaštitnom zidu, a koji se protezao od doka za utovar ugljena do trajektnog pristaništa. Drveni mol koji je održavao ravnotežu na crnim stupovima uhvatio bi sve što bi doplutalo među njih. Dan će biti topao. Osjećao je to po mirisu.

"Vaya a cambiarsu cara, amigo. Feo, feo, feo como horror, senior."

U Moskvi, u siječnju, sunce bi dogmizalo poput mutne svjetiljke iza masnog papira. Ovdje je ono bilo brzajuća baklja koja je pretvorila zrak i zaljev u zrcala, najprije boje nikla, a potom titrave, zibaju-će ružičaste. Puno toga iznenada izbije na vidjelo. Slikovit trajekt koji plovi prema pristaništu. Mali ribarski čamci usidreni gotovo nadohvat ruke. Arkadij primijeti da u selu iza njega raste još nešto osim palmi; sunce je izlučilo kokose, sljez, crvena i žuta stabla. Voda oko stupovlja počela je dobivati paunski naftni preljev. Naredba detektivke Osorio da videokamera počne snimati bila je signal okupljenim ljudima da se naguraju uz vrpcu. Trajektno se pristanište ispunilo ljudima na putu za posao, a sva su lica bila okrenuta prema stupovima gdje je na brzajućoj svjetlosti plutalo tijelo, crno i napuhnuto baš kao i guma zračnica u kojoj je počivalo. Košulju i kratke hlačiće rascijepilo je širenje tijela. Ruke i noge vukle su se po vodi; na jednoj se nozi nehajno klatila peraja za plivanje. Glava je bila bez očiju, napuhnuta poput crnog balona.

"Neumatico", Rufo reče Arkadiju. "Neumdtico je ribar koji lovi ribe iz gume-zračnice. Zapravo iz ribarske mreže prebačene preko gume. Kao viseća mreža. Vrlo domišljato, vrlo kubanski."

"Guma mu je čamac?"

"Bolje od čamca. Čamcu je potreban benzin." Arkadij se zamisli nad tom postavkom. "Puno bolje."

Ronilac sklizne s policijskog čamca, a jedan policajac u visokim ribičkim čizmama prebaci se preko zaštitnog zida. Pentrali su se i ja-zili preko žicanih kaveza za rakove i opruga madraca, na oprezu zbog skrivenih čavala i septičke vode, pa stjeraju gumu u kut tako da ne otpluta. Sa zaštitnog zida dobace im mrežu da je prebace preko gume i podignu zajedno nju i tijelo. Dosad, Arkadij ne bi ništa učinio drukčije. Kadšto su događaji samo pitanje sreće.

No tad ronilac naiđe na rupu i potone. Izroni iz vode hvatajući dah, pa se grčevito uhvati najprije za gumu a potom i za stopalo koje je visjelo s nje. Stopalo se otkine. Guma se nabije na vršak opruge od madraca, pukne i počne se prazniti. Kad se stopalo počelo pretvarati u hladetinu, detektivka Osorio vikne onom policajcu da ga baci na obalu: klasičan sukob između vlasti i vulgarne smrti, pomisli Arkadij. Duž policijske vrpce, okupljeni znatiželjnici zaplješću i nasmiju se.

Rufo reče: "Znate, najčešće je razina naše stručnosti prilično visoka, ali Rusi tako djeluju na nas. Kapetan vam to nikad neće oprostiti."

Kamera je nastavila snimati debakl. Još jedan detektiv skoči u vodu. Arkadij se nadao da je objektiv uhvatio to kako se izlazeće sunce slijevalo u prozore trajekta. Ona je guma tonula. Otkine se i ruka. Osorijeva i ljudi iz policijskog čamca su se dovikivali. Što su oni u vodi zdvojnije pokušavali spasiti situaciju, to se ona sve više pogoršavala. Kapetan Arcos da svoj obol naredbom da se podigne tijelo. Kad je ronilac uhvatio glavu da je učvrsti i namjesti, pritisak njegovih ruku pretvori njezino lice u kašu i ono poput kožice bobe grožđa sklizne s lubanje, koja se također glatko odvoji od vrata; kao da pokušavate podići čovjeka koji se nepoćudno razodijeva dio po dio, nepostidjen zadahom uznapređovalog raspadanja. Pelikan zaplovi iznad njihovih glava, crven poput flaminga.

"Mislim da će identifikacija biti malo složenija no što je kapetan zamislio", reče Arkadij.

Ronilac uhvati čeljusti koje su otpale s lubanje i zažonglira njima, a detektivi navrat-nanos uguraju ostale crne, podbuhle udove u sve smežuraniju gumu.

"Feo, tanfeo. No puedes pasar agui, amigo. Porque lafiesta no es para losfeos."

Ritam je bio... kako se ono kaže? zamisli se Arkadij. Neumoljiv.

S druge strane zaljeva kao da je buknuła zlatna kupola, i kuće Malecona počnu očitovati svoje nevjerojatne boje limuna, ruže, gri-miza, akvamarina.

Zaista lijep grad, pomisli on.

Svjetlost s visokih prozora dvorane za obdukciju u Instituta de Medicina Legal padala je na tri stola od nehrđajućeg čelika. Na desnom stolu ležali su neumaticov torzo i otkinuti dijelovi njegova tijela, poslagani poput drvnog kipa iščeprkanog s morskog dna u komadima. Duž zidova nizali su se emajlirani ormarići, vage, rendgenska ploča, sudoper, police za uzorke, škrinja za duboko zamrzavanje, hladnjak, vjedra. Gore, na mjestu za promatrače, Rufo i Arkadij imali su polukrug stolica samo za sebe. Arkadij dotad nije primijetio kako su Rufove obrve pune ožiljaka.

"Kapetan Luna radije bi da gledate odavde. Patolog je doktor Blas."

Rufo pričekava sve dok Arkadij nije shvatio da bi trebao reagirati. "Onaj doktor Blas?" "Baš taj." Blas je nosio uredno podrezanu španjolsku bradu i gumene rukavice, kirurške naočale, zelenu kutu i navlake za cipele. Tek kad se uvjerio da pred sobom ima relativno kompletno tijelo, izmjerio gaje i pomnjivo pregledao u potrazi za madežima i tetovažama, mukotrpna zadaća s obzirom na to da je koža bila sklona spuznuti na svaki dodir. Obdukcija bi mogla potrajati dva sata, čak i četiri. Na lijevom stolu, detektivka Osorio i nekoliko tehničara čeprkali su po ispuhanoj gumi i ribarskoj mreži; leš je bio ostavljen zapetljan u njih iz straha da ga se dodatno ne rastrga. Kapetan Arcos stajao je sa strane, Luna korak iza. Arkadij pomisli kako je Lunova glava okrugla i za-tubasta kao crna šaka krvlju podlivenih očiju. Osorijeva je već pronašla vlažan smotuljak američkih dolara i kolut s ključevima u šupljoj plastičnoj vrećici. Otisci ne bi preživjeli vrećicu i ona odmah ključeve proslijedi jednom policajcu. Bilo je nečeg privlačno energičnog i pedantnog u Osorijevoj. Ona objesi mokru majicu, kratke hlače i donje rublje na vješalice na nosaču.

Radeći, Blas je komentirao u mikrofon pričvršćen za rever kute.

"Možda dva tjedna u vodi", prevede Rufo i dometne: "Bilo je vruće i kišno, jako vlažno. Čak i za ovdašnje uvjete."

"Već ste gledali obdukcije?" upita Arkadij.

"Ne, ali sam uvijek bio znatiželjan. A, naravno, čuo sam za doktora Blasa."

Obavljati obdukciju na tijelu u uznapredovalom stadiju gnijileži bilo je pipkavo poput seciranja meko kuhanog jaja. Spol je bio očit, ali ne i dob, rasa ili visina - s obzirom na to da su prsna i želučana šupljina bile rastegnute - kao ni težina, jer se tijelo objesilo od vode u njemu. Nije se moglo ni uzeti otiske prstiju jer su šake koje su se tjedan dana vukle po vodi završavale prstima oglodanima do kosti. A zatim je tu bio i pritisak plinova uslijed kemijskih promjena. Kad je Blas probio abdomen, šikne glasan mlaz vjetrova, a kad je načinio zarez u obliku slova Y preko grudnog koša pa prema preponama, val crne vode i tekuće tvari zapljusne stol. Posluživši se vjedrom, jedan od tehničara vješto uhvati drob koji je isplivao. Šireći smrad truleži -kao da je netko zario lopatu duboko u močvarni plin - ovlada prostorijom i zavuče se svima u nos i usta. Arkadiju je bilo drago da je ostavio svoj skupi kaput u automobilu. Nakon prve traume neugodnog mirisa - pet minuta, ne više - mirisni živci su traumatizirani i odrve-ne, ali je on prije toga već duboko uvlačio dim iz svojih cigareta.

Rufo reče: "Ogavan miris."

"Ruski duhan." Arkadij napuni pluća dimom. "Hoćete jednu?"

"Ne, hvala. Boksao sam u Rusiji dok sam bio u državnoj reprezentaciji. Mrzio sam Moskvu. Hranu, kruh, a ponajviše cigarete."

"Ni vi ne volite Ruse?"

"Obožavam Ruse. Neki moji najbolji prijatelji su Rusi." Rufo se nagne da bi bolje vidio kad je Blas raširio prsnu šupljinu za potrebe kamere. "Doktor je jako dobar. S obzirom na brzinu kojom rade, imat ćete dovoljno vremena da stignete na avion. Nećete čak ni morati prenoćiti."

"Neće li veleposlanstvo dići buku zbog ovog?" "Ovdašnji Rusi? Ne."

Blas baci kašastu masu srca na poseban pladanj. "Nadam se da ne mislite da su neobzirmi", reče Rufo.

"Ma ne." Iskreno rečeno, koliko se Arkadij sjećao, Pribluda je rovario po tijelima sa zanosom divlje svinje u potrazi za žirom. "Zamisli jadnikove iznenađenje", rekao bi Pribluda. "Pluta po moru, gleda u zvijezde na nebu, a onda bum, mrtav je."

Arkadij pripali iduću cigaretu prethodnom i uvuče dim dovoljno naglo da mu zasuze oči. Padne mu na um da je sad u fazi kad pozna više mrtvih nego živih ljudi, da je s pogrešne strane neke crte.

"Puno sam jezika naučio usput, putujući s reprezentacijom", reče Rufo. "Nakon što sam prestao boksati, radio sam kao vodič vašeg veleposlanstva grupama pjevača, glazbenika, plesača, intelektualaca. Nedostaju mi ti dani."

Detektivka Osorio sustavno je slagala potrepštine koje je mrtvac bio ponio sa sobom u ribolov: termosicu, košaru i plastične vrećice sa svijećama, smotuljcima ljepljive vrpce, dretvom, udicama i pričuvnom uzicom. Patolog najčešće načini rez na liniji kose i oguli čelo preko lica da bi došao do lubanje. Budući da su u ovom slučaju i čelo i lice skliznuli i poželjeli zbogom već u zaljevu, Blas se kružnom pilom odmah prihvati otvaranja mozga, za koji se ispostavi da je gnjio i pun crva, što Arkadija podsjeti na makarone koje poslužuje Aeroflot. Kad mu se mučnina počela nadimati u grlu, zamoli Rufa da ga odvede u školji-cu od zahoda u kojem se vodokotlić praznio povlačenjem lanca, i tamo povrati. Sto znači da vjerojatno i nije baš tako oguglao, pomisli on. Možda je samo dosegnuo krajnju granicu. Rufo je već otišao, i dok se vraćao u dvoranu za obdukciju, Arkadij prođe pokraj prostorije namirisane bočicama formalina i ukrašene anatomske crtežima. Na stolu, ispod plahte, virila su dva stopala žutih noktiju. Između nogu ležala je

golema šprica koja je s cijevi bila povezana s kadom punom tekućine za balzamiranje na podu, tehnika kojom se služe u najmanjim, najzaostalijim ruskim selima kad crknu električne pumpe. Iгла je bila iznimno duga i uska da bi mogla ući u arterije, koje su tanje od vena. Između stopala ležale su gumene rukavice i još jedna šprica u neotvorenoj plastičnoj vrećici. Arkadij ubaci vrećicu u džep sakoa.

Kad se Arkadij vratio na svoje mjesto, Rufo ga je čekao s okrepljujućom kubanskom cigarom. Dotad su već izvagali mozak i odložili ga u stranu, a doktor Blas je spajao glavu i čeljust.

Premda je Rufov upaljač bio plastični, za jednokratnu uporabu, on reče da ga je dosad već punio dvadeset puta. Kubanski je rekord više od stotinu.

Arkadij zagriže u cigaretu, uvuče dim. "Koje su ovo?" "Popular. Crni duhan. Sviđa vam se?"

"Izvanredna je." Arkadij ispusti perjanicu dima plavu poput ispušnog plina automobila na rubu kvara.

Rufova je ruka gnječila Arkadijevo rame. "Opustite se. Na izmaku ste snaga, prijatelju."

Policajac koji je od Osorijeve preuzeo ključeve sad se vratio. Na onom drugom stolu, nakon što je premjerio lubanju okomito i poprečno preko čela, Blas prostre rupčić i zdušno četkicom oriba zube. Arkadij pruži Rufu zubarski karton koji je donio iz Moskve (istražiteljska mjera opreza) i vozač otkasa s omotnicom do Blasa, koji sustavno uspoređi izbijeljeni cer lubanje s numeriranim krugovima na kartonu.

Kad je to obavio, porazgovara s kapetanom Arcosom, koji zadovoljno zagunđa i pozove Arkadija da siđe u dvoranu.

Rufo prevede. "Ruski državljani Sergej Sergejevič Pribluda stigao je u Havanu prije jedanaest mjeseci kao otpravnik poslova u ruskom veleposlanstvu. Naravno, mi smo znali da je on pukovnik u KGB-u. Oprostite, novoj Saveznoj službi sigurnosti, SSS-u.1"

"Ista stvar", reče Arkadij.

Kapetan - a njemu za petama i Rufo - nastavi. "Prije tjedan dana veleposlanstvo nas je obavijestilo da je Pribluda nestao. Nismo očekivali da će pozvati višeg istražitelja iz ureda moskovskog tužitelja. Možda člana obitelji, i ništa više."

1 U originalu SVR - Sluzhba Vneshney Razvedki.

Arkadij je razgovarao s Pribludinim sinom, koji je odbio doći u Havanu. Vodi pizzeriju, jako odgovoran posao.

Rufo nastavi. "Na svu sreću, kapetan kaže da je identifikacija izvršena danas pred vama jednostavna i neupitna. Kapetan kaže da je ključ koji je nađen među stvarima odnesen u stan nestalog i da su njime otvorena ulazna vrata. Na temelju pregleda tijela izvučenog iz zaljeva, doktor Blas procjenjuje da je posrijedi bijelac, u dobi između pedeset i šezdeset godina, visine stotinu šezdeset pet centimetara, težine devedeset kilograma, i da po svemu odgovara opisu nestalog muškarca. Osim toga, zubarski karton ruskog državljanina Priblude koji ste vi osobno donijeli pokazuje da je jedan donji kutnjak plombiran. Taj je kutnjak u nađenoj čeljusti čelični zub koji je, prema mišljenju doktora Blasa, a prema kapetanovim riječima, tipičan primjer ruskog zubarstva. Slažete li se?"

"S obzirom na ono što sam vidio, da."

"Doktor Blas kaže da nije našao nikakve rane ili slomljene kosti, nikakve znakove nasilja ili sumnjive smrti. Vaš je prijatelj umro prirodnom smrću, vjerojatno od kapi, aneurizme ili kljenuti, gotovo da bi bilo nemoguće za tijelo u ovakvu stanju odrediti što je od toga bilo posrijedi. Doktor se nada da nije dugo patio."

"Ljubazno od njega." Premda je doktor djelovao više samodopadno nego suosjećajno.

"Kapetan, sa svoje strane, pita prihvaćate li nalaze ove obdukcije?"

"Razmislio bih o tome."

"A prihvaćate li zaključak da je izvađeno tijelo ono ruskog državljanina Priblude?"

Arkadij se okrene prema stolu za seciranje. Ono što je nekoć bilo podbuhlo truplo, sad je bilo rastranširano, utroba izvađena. Naravno, ionako nije bilo lica ili očiju da bi ih se identificiralo, a kosti prstiju nisu dale otiske, ali je netko nekoć živio u tom poharanom tijelu.

"Mislim da je guma u zaljevu neobično mjesto za nalaženje ruskih državljanina."

"Kapetan kaže da oni svi tako misle." "Znači, pokrenut će se istraga?" Rufo reče: "Ovisi."

"O čemu?" "Omnogočemu." "Na primjer?"

"Kapetan kaže da je vaš prijatelj bio špijun. To što je radio kad je umro nije bilo nedužno. Kapetan predviđa da će nas vaše veleposlanstvo zamoliti da ništa ne učinimo. Mi bismo mogli ovo pretvoriti u međunarodni incident, ali iskreno rečeno, nije vrijedno truda. Provest ćemo istragu kad mi odlučimo, i na svoj način, premda si u ovom Specijalnom razdoblju kubanski narod ne može priuštiti da trati resurse na ljude koji su se pokazali našim neprijateljima. Shvaćate li što želim reći?" Rufo načini stanku kad je Arcos

na trenutak pošutio da se pribere. "Kapetan kaže da istraga ovisi o mnogim čimbenicima. Položaj naših prijatelja u ruskom veleposlanstvu mora se uzeti u obzir prije no što se poduzmu preuranjeni koraci. Jedino što nas zasad zanima je identifikacija stranog državljanina koji je preminuo na kubanskom teritoriju. Priznajete li da je riječ o ruskom državljaninu Sergeju Pribludi?"

"Moglo bi biti", reče Arkadij.

Doktor Blas uzdahne, Luna duboko udahne, a detektivka Osorio odvagne ključeve koje je držala u ruci. Arkadij se osjećao kao problematičan glumac. "Vjerojatno jest, ali ne mogu pouzdano reći da je ovaj leš Pribluda. Nema lica, nema otisaka, a jako sumnjam da ćete uspjeti odrediti i krvnu grupu. Sve što imate je zubni karton i jedan čelični zub. Mogao bi biti neki drugi Rus. Ili netko od tisuća Kubanaca koji su boravili u Rusiji. Ili Kubanac kojemu je zub izvadio Kuba-nac koji je studirao u Rusiji. Vjerojatno ste u pravu, ali to nije dovoljno. Otvorili ste Pribludina vrata nađenim ključem? Jeste li pogledali unutra?"

Doktor Blas upita na precizno odsječnom ruskom: "Jeste li iz Moskve donijeli još nešto što bi pomoglo u identifikaciji?"

"Samo ovo. Pribluda je to poslao prije mjesec dana." Arkadij iščeprka iz ovitka svoje putovnice fotografiju trojice muškaraca koji što je na obali i škilje u fotoaparatu. Jedan je bio tako crn kao da je iz-djeljan iz ahata. Visoko je podigao ljeskavu dugu ribe na divljenje dvojice bijelaca, jednog oničeg s nadogradnim tornjem žičane kose i - djelomice zaklonjenog drugom dvojicom - Priblude. Iza njih je bila voda, kutak plaže, palme.

Blas se zagleda u fotografiju pa pročita riječi našvrljane na poledini. "Jaht-klub Havana."

"Postoji li takav klub?" upita Arkadij.

"Postojao je takav klub prije revolucije", reče Blas. "Mislim da se vaš prijatelj šalio."

Rufo reče: "Kubanci obožavaju grandiozne nazive. 'Društvo ljubitelja pića' možda je samo grupica prijatelja u nekom baru."

"Ostali mi ne izgledaju kao Rusi. Možete kopirati sliku i pokazati je okolo."

Slika obiđe krug do Arcosa, koji je vratio u Arkadijeve ruke kao da je otrovna. Rufo reče: "Kapetan kaže da je vaš prijatelj bio špijun, da špijuni loše završavaju, kao što i zaslužuju. Ovo je tipično ruski, pretvarati se da pomažeš, a onda zabiješ Kubi nož u leđa. Rusko veleposlanstvo pošalje svog špijuna na misiju, a kad on nestane, traži od nas da ga nađemo. Kad ga nađemo, vi ga odbijete identificirati. Umjesto da surađujete, zahtijevate istragu, kao da ste još gospodari, a Kuba lutka na koncu. Budući da to više nije tako, možete odnijeti svoju sliku natrag u Moskvu. Cijeli svijet zna za rusku izdaju kubanskog naroda i... i u tom smislu."

Arkadij je i sam shvatio. Kapetan je izgledao kao da se sprema hraknuti.

Rufo lagano gurne Arkadija. "Mislim da je vrijeme za polazak."

Za detektivku Osorio, koja je šuteći pratila razgovor, iznebuha se ispostavi da govori tečnim ruskim jezikom. "Je li uz sliku bilo i pismo?"

"Samo razglednica s pozdravima", reče Arkadij. "Bacio sam je." "Idiota", reče Osorijeva, što se nitko nije ni potrudio prevesti.

"Sva sreća da idete kući, ovdje nemate puno prijatelja", reče Rufo. "Veleposlanstvo je reklo da vas do polaska aviona smjestimo u neki stan."

Provezu se pokraj troetažnih gradskih kuća revolucijom preobra-ženih u puno šareniju kulisu ruševnosti i zapuštenosti. Mramorne kolonade oličene u boju koju se u određenom trenutku moglo nabaviti - zelenu, ultramarin, šartrez. I to ne običnu zelenu boju, već živopisni spektar: zelenu boju mora, limete, palmi i bakrene patine. Kuće su bile plave boje prašnjavog tirkiza, barica vode, ljuštećeg neba, a gornji katovi oživljeni balkonima kićenih željeznih ograda ukrašenih kavezima za kanarince, kričavim pijevcima, visećim biciklima. Čak su i staromodni ruski automobili imali na sebi široku lepezu boja, a ako im je odjeća i bila sumorna, ljudi su većinom posjedovali sporu gracioznost i živopisnost velikih mačaka. Arkadij i Rufo zaustave se kod tezgi koje su nudile džemove od guave, pogačice, krumpir i voće. Djevojka koja je prodavala sladoled bila je isprugana crvenim i zelenim sirupom, druga djevojka prodavala je slatkiše u šatoru od gaze. Bravar je vozio bicikl koji je pokretao brusilicu za ključeve; imao je na sebi zaštitne naočale za iskre i strugotine su frcale oko njega dok je on okretao pedale na mjestu. Glazba s radija koji je visio u žbicama suncobrana na kolicima nekog uličnog prodavača lebdjela je u zraku.

"Je li ovo put za aerodrom?" upita Arkadij.

"Let je sutra. Zimi najčešće ima samo jedan Aeroflotov let tjedno, pa ne žele da zakasnite na njega." Rufo spusti prozor. "Fuj, zaudaram gore od riba."

"Miris obdukcija se zavuče." Arkadij je ostavio svoj kaput ispred dvorane za obdukcije i sad ga odvoji od papirne vrećice s Pribludinim stvarima. "Ako doktor Blas i detektivka Osorio govore ruski, zašto ste vi bili

potrebni?"

"Nekad je bilo zabranjeno govoriti engleski. Sad je ruski tabu. Ovako ili onako, veleposlanstvo je htjelo da netko bude nazočan dok ste vi s policijom, ali netko tko nije Rus. Znaite, nikad nisam upoznao nekoga tko bi tako brzo postao tako nepopularan."

"I to je neka kvaliteta."

"Ali sad kad ste ovdje trebate uživati. Želite li razgledati grad, otići u kafić, u Havanu Libre? Nekad je to bio Hilton. Imaju restoran na krovu s fantastičnim pogledom. A poslužuju i jastoge. Jedino se državnim restoranima dopušta da poslužuju jastoge, jer su oni vlasništvo države."

"Ne, hvala." Pomisao da bi poslije obdukcije lomio jastogovu ljušturu nekako mu nije baš najbolje sjela.

"Ilipaladar, privatni restoran. Mali su, dopušta im se samo dvanaest stolica, ali je hrana kudikamo kvalitetnija. No?"

Rufu se vjerojatno nije često pružala prilika da jede u restoranima, ali se Arkadiju činilo da ne bi mogao ni gledati nekoga drugoga kako jede.

"Ne. Kapetan i narednik bili su u zelenim uniformama, a detektivka u sivoplavoj. Zašto?"

"Ona je iz policije, a oni iz Ministarstva unutrašnjih poslova. Mi ga jednostavno zovemo MUP. Policija spada pod MUP."

Arkadij kinine glavom; u Rusiji je milicija spadala pod isto ministarstvo. "Ali Arcos i Luna najčešće ne izlaze na mjesto ubojstva?"

"Mislim da ne."

"Zašto je kapetan razvezao o ruskom veleposlanstvu?"

"Ima nešto u tome što kaže. U stara dobra vremena, Rusi su se ponašali kao gospodari. Čak i sad, potrebna je diplomatska nota da bi kubanska policija postavila nekoliko pitanja u ruskom veleposlanstvu. Ponekad veleposlanstvo surađuje, a ponekad i ne."

Većina vozila bile su ruske Lađe i Moskviči iz kojih su prštali ispušni plinovi, a drugi po mnogobrojnosti, zibajući se teško poput di-nosaura, američki automobili od prije revolucije. Rufo i Arkadij izađu ispred katnice, poput egipatske grobnice ukrašene skarabejima², ankasima i lotosima ugraviranim u štukaturu. Automobil postavljen na cementne blokove stolovao je na trijemu.

"Chevrolet iz '57." Rufo zaviri u raskupusanu unutrašnjost automobila, uspravi se pa prođe rukom preko oguljene boje. Od stražnjeg kraja. "Repne peraje." Do prednjeg odbojnika. "I sise."

Po automobilskom ključu u vrećici sa stvarima Arkadij je znao da je Pribluda imao Lađu. Na ruskim automobilima nema grudi.

Kad su ušli i krenuli uza stube, vrata stana u prizemlju odškrinu se toliko da je žena u kućnoj haljini mogla pogledom pratiti njihovo uspinjanje.

"Pazikuća?" upita Arkadij.

"Njuškalo. Ne brinite, noću gleda televiziju i ne čuje ništa pod milini bogom."

"Ja se večeras vraćam u Moskvu."

² Skarabej je sveti egipatski amulet, pečatnjak u obliku istoimenog kukca kornjaša, simbol Sunca. Ankah (ankh) je egipatski "križ života" s petljom na vrhu, simbol vječnog života.

"Tako je." Rufo otključa vrata na katu. "Ovo je protokolarni stan koje veleposlanstvu služi za visoke goste. Zapravo, ne tako visoke. Mislim da ovdje nismo nikoga smjestili već godinu dana."

"Hoće li netko iz veleposlanstva doći porazgovarati o Pribludi?"

"Jedina osoba koja želi razgovarati o Pribludi ste vi. Volite cigare?"

"Nikad nisam popužio nijednu."

"O tome ćemo poslije. Vratit ću se u ponoć da vas odvedem na avion. Ako mislite da je let do Havane bio dug, sjetite se toga dok se budete vraćali u Moskvu."

Stan je bio namješten garniturom blagovaoničkih stolaca u bež i zlatnoj boji, vitrinom sa servisom za kavu, kvrgavim trosjedom, crvenim telefonom, policom za knjige s naslovima poput La Amistad Russo-Cubana i Fidely Arte podbočenima lascivnim podupiračima od mahagonija. U isključenom hladnjaku štrucu Bimbo Breada istoč-kala je plijesan. Rashladni je uređaj crknuo i na njemu su izbile opr-Ijotine od pregortjelih žica. Arkadij pomisli da su i po njemu vjerojatno izbile ugljene mrlje.

Skine odjeću i istušira se u pregratku keramičkih pločica u kojem se voda izlijevala iz svakog ventila pa spere miris obdukcije s kože i iz kose. Osuši se dostupnom krpicom od ručnika, opruzi na krevetu ispod svojeg kaputa u tami spavaće sobe pa osluhne glasove i glazbu koja se cijedila izvana kroz zatvorene prozorske žaluzine. Sanjao je da pluta među razigranim ribama Kavanskoga zaljeva. Sanjao je da se vraća zrakoplovom u Moskvu, ali nikako da sleti, samo kruži u noći.

Ruski bi zrakoplovi to činili, katkad, ako su bili tako stari da bi im instrumenti zatajili. Premda su mogli biti

posrijedi i drugi razlozi. Pokuša li pilot prizemljiti iz dva pokušaja, može mu se zaračunati dodatno gorivo koje je potrošio, pa će pokušati sletjeti iz prvog pokušaja, uspjelog ili neuspjelog. Ili su preopterećeni ili nemaju dovoljno goriva.

Njega je mučilo i jedno i drugo. Kruženje mu je dobro zvučalo.

2.

Osorijeva je oprezno plela bijelom policijskom Ladom niz izrovanu ulicu. Govorila je kao što je vozila: brzo, sigurno, izbacivala sve eso-ve iz ruskog jezika koje je smatrala suvišnima. Budući da se Arkadijev španjolski sastojao od gracias iporfavor, nije bio sklon kritici, premda se Osorijeva pojavila predvečer bez najave i na brzinu ga pokupila.

Rekla je: "Htjeli ste vidjeti stan svojega prijatelja pa ćemo to i učiniti."

"Samo sam to tražio."

"Ne, tražili ste puno više. Mislim da odbijate identificirati svojeg prijatelja jer smatrate da nas možete prisiliti da pokrenemo istragu."

"Pretpostavljam da želite biti sigurni šaljete li pravo tijelo u Moskvu."

"Mislite da je nemoguće da bi on bio na vodi kako smo ga našli? Kao Kubanac?"

"Da, to mi se čini neobičnim."

"Ono što se meni čini neobičnim je da ste vi sve pustili i došli kad vam je stigla poruka iz vašeg veleposlanstva u Havani. To je neobično. A sigurno je bilo i skupo."

Povratna karta odnijela mu je pola uštedevine. S druge strane, za što je štedio? Bilo kako bilo, sve mu je u Havani bilo neobično, uključujući i detektivku, premda je bilo nečeg simpatičnog u kombinaciji krhkog stasa i osornog načina. Imala je istančane i oštre crte lica, crne oči još crnje zbog sumnjičavosti, kao da je Luciferov šegrt koje-

mu su dodijelili neku začkoljastu dušu. A sviđala mu se i njezina sportska policijska kapa s plastičnim šiltom.

"Pričajte mi o tom svom prijatelju", strogo će ona.

"Zanima vas?" Ne dobije odgovor na to. Nema veze, ionako je to bio samo mamac. "Sergej Sergejevič Pribluda. Radnička obitelj iz Sverdlovska. Pristupio Komitetu za državnu sigurnost nakon vojske. Viša partijska škola Frunze. Stacioniran osam mjeseci u Vladimiru, osamnaest u Moskvi, stigao do čina pukovnika. Radnik-heroj, odlikovan za hrabrost. Supruga, pokojna deset godina; sin jedinac, menadžer u restoranu jednog američkog lanca brze hrane u Moskvi. Nisam znao da je Pribluda ikad službovao u inozemstvu ili da je učio španjolski. Politički natražnjak, član partije. Interesi, hokejaška momčad Centralne armije. Zdravlje, krepko. Hobi, vrtlarstvo."

"A ne piće?"

"Pravio je aromatičnu votku, to je dio vrtlarenja."

"Kultura, umjetnost, to ništa?"

"Pribluda? Teško."

"Radili ste zajedno?"

"Na neki način. Pokušao me ubiti. Bilo je to komplicirano prijateljstvo." Arkadij joj ispriča skraćenu verziju. "U Moskvi se dogodilo neko politički motivirano ubojstvo. Slučaj je htio da on posumnja u neku ženu koja je bila disidentica. Budući da sam smatrao da je ona nevinna, i ja sam postao sumnjivac pa je Pribluda dobio zadatak da uruči, kao što mi kažemo, devetgramsko pismo u moj zatiljak. Ali smo dotad već proveli dosta vremena zajedno, dovoljno da ja otkrijem da u njemu ima nečeg čudnovato poštenog a da on zaključi da sam ja pomalo, kao što vi kažete, idiota. Pa kad mu je naređeno da me upuca, on to nije učinio. Ne znam bi li se to moglo nazvati prijateljstvom, ali se naš odnos izgradio na tome."

"Odbio je izvršiti naredbu? Za to nikad nema isprike."

"Bog zna. Volio je uzgajati vlastito povrće. Kad mu je žena umrla, svratio bih k njemu, pio njegovu votku i jeo njegove krastavce, a on bi me podsjetio da nije čest slučaj da gosti objeduju sa svojim krvnikom. Za jelo, ukiseljene crvene rajčice, ukiseljene zelene rajčice, paprike i crni kruh. Limunova trava i bizonova trava kao začim votki."

"Rekli ste da je bio komunist."

"Dobar komunist. Bio bi se pridružio državnom udaru komunista da ga nisu predvodili, kako je on rekao, imbecili. Umjesto toga, pio je dok se prašina nije slegla, a onda se povukao. Rekao je da više nismo pravi Rusi, već eunusi, da je posljednji Rus, posljednji pravi komunist na svijetu bio Castro," što je Arkadij u

tom trenutku bio shvatio kao pijano trkeljanje, pojedinost koju je odlučio prešutjeti Osorijevoj. "Rekao je da traži službu izvan Moskve. Nisam pojma imao da je pritom mislio na Havanu."

"Kad ste posljednji put vidjeli pukovnika?"

"Prije više od godine dana."

"Ali ste bili prijatelji."

"Mojoj ženi nije bio simpatičan."

"Zašto?"

"Neriješeni računi. Zašto bi kapetan odbio uzeti fotografiju Prib-lude i njegovih prijatelja?" upita Arkadij.

"Jamačno ima vlastite razloge", reče Osorijeva tonom koji je dao naslutiti da ih ni ona ne može dokučiti.

Jasmin je polegao poput snijega po zidovima, a iz velikih kanti za smeće izlijevao se slatkast vonj voćnih kora.

Ocean je bio sapet onime što je Osorijeva zvala Malecon, zaštitni zid koji je štitio bulevar sa šest voznih trakova i niz dvokatnica okrenutih prema moru. More je bilo crno, a promet na bulevaru sastojao se od jurećih automobilskih svjetala na svakih stotinu metara. Zgrade su bile onaj kričavi grozd koji je Arkadij vidio u zoru s druge strane zaljeva; bez svojih boja, mutno osvijetljene svjetiljkama, bile su to sad nastanjene olupine. U sjeni duge arkade Osorijeva otključa ulična vrata i povede ga uza trošne kamene stube do čeličnih vrata koja ih uvedu u dnevni boravak koji kao da je bio kompletno dostavljen iz Moskve: prigušene svjetiljke, glazbena linija, šah, tapecirana ulazna vrata, čipkane zavjese na balkonskim vratima. Priprosti sovjetski srp i čekić od svile, pribodeni na jedan zid. Stol i pladanj s čašama za vodu, posudica za sol. Izrezbarena nostalgija - pijevci, medvjedi, sveti Vasilije Blaženi - na policama. Plastični bršljan i karanfili ob-rubljuju čajnu kuhinjicu sa štednjakom s dva plamenika, hladnjakom, plinskim bocama. Boce ruma Havana Club i votke Stolichnaye stajale su ispod sudopera.

Jedini element koji se nije uklapao bio je crnac u bijeloj košulji, s crvenim rupcem oko glave i s košarkaškim Reebokicama na nogama, a koji je sjedio u stolici u kutu držeći dug, ravan štap za hodanje.

Arkadij na trenutak obamre, no tad shvati da je ta spodoba zapravo lutka u prirodnoj veličini. Liceje imalo grubo oblikovano čelo i nos, usta i uši, zbog čega su mu staklene oči svjetlucale još više.

"Što je to?"

"Chango."

"Chango?"

"Duh Santerije3."

"Ah, on. A zašto bi ga Pribluda imao?"

"Ne znam. Nismo zbog toga došli", reče Osorijeva. A ono zbog čega su došli, očito, bilo je vidjeti kako je ona temeljito oprala stan u potrazi za otiscima - sva vrata, dovratke, pragove i kvake. Neki su otisci bili i uzeti, što je ostavilo tragove vrpce za preslikavanje. Ali se još moglo vidjeti puno otisaka u obliku smeđih zavijutaka stručno obrisanih kistom.

"Ovo je sve vaše djelo?" upita on Osorijevu.

"Da."

"Smeđi prašak?" Nije to dosad vidio.

"Kubanski prašak za skidanje otisaka. U ovom Specijalnom razdoblju, uvozni su prašci odveć skupi.

Izrađujemo prašak od spaljenih palminih vitica."

Nije propustila nijednu priliku. Ispod svjetiljke se nalazila mala kornjača, oklopljena i nepomična u zdjelici pijeska. Savršen kućni ljubimac za špijuna, pomisli Arkadij. I njezin je oklop bio žigosan smeđim otiskom prsta.

Ona reče: "Pribluda je mogao dobiti kuću od protokola, ali je radije ovdje neprijavljen podstanario u stanu Kubanca koji živi ispod."

"Što mislite zašto je to učinio?"

Umjesto odgovora, ona otvori balkonska vrata i zavjese na njima podignu se poput krila na povjetarcu koji prostruji izvana u sobu.

3 Vjera koja spaja štovanje vorubanskih božanstava sa štovanjem rimokatoličkih svetaca. Nastala je na Kubi, odakle se proširila po cijelom Karipskom otočju, a preko kubanskih doseljenika i u SAD.

Arkadij iskorači na balkon između dviju aluminijskih stolica i mramorne balustrade balkona i pogleda u svod noćnog neba i Malecon, u obliku otmjene krivulje bulevarskih svjetala. Iza zaštitnog zida vidio se bljesak svjetionika te palubna svjetla teretnog broda i remorkera na ulazu u zaljev. Kad su mu se oči prilagodile, on razazna slabije svjetiljke na rubu ribarskih čamaca a bliže obali, razuđene plamičke svijeća.

"Neumdtici", reče Osorijeva.

Arkadij ih zamisli, flotu guma kako jaše po crnim bibavicama.

"Zašto na ulaznim vratima nije bilo policijskog pečata?" upita on.

"Jer ne vršimo istragu."

"Pa što onda radimo ovdje?"

"Smirujemo vaše duhove."

Ona rukom da znak Arkadiju da se vrati u salon pa u hodnik, pokraj praonice pa u radnu sobu u kojoj su se nalazili prastari drveni stol, računalo, pisač i police krcate fasciklima iz kubanskog Ministarstva za šećer i fotoalbumima. Ispod pisača, dvije aktovke, jedna od smeđe kože, druga od krajnje ružne zelene plastike. Zidovi su bili prekriveni zemljovidima Kube i planovima Havane. Kuba je velik otok, shvati Arkadij, dug tisuću dvije stotine kilometara, na zemljovidu istočkan iksevima. Arkadij otvori jedan od albuma i ugleda fotografije nečega što je sličilo zelenom bambusu.

"Polja šećerne trske", reče Osorio. "Pribluda ih je obilazio jer smo budalasto ovisili o Rusima glede kombajna."

"Shvaćam." Arkadij odloži album i prebaci se na plan Havane. "Gdje smo mi?"

"Ovdje." Ona pokaže prstom u točku gdje je Malecon zavio istočno prema Castillo de San Salvador, gdje završava zaštitni zid a počinju Havana Vieja i zaljev. Zapadno su ležale četvrti Vedado i Mi-ramar, gdje je Pribluda našvrljao "rusko veleposlanstvo". "Zašto pitate?"

"Volim znati gdje sam."

"Večeras odlazite. Nije važno znate li gdje ste."

"Istina." On primijeti da je tipka za uključivanje računala oprasena i da su uzeti otisci. Baš fino. "Završili ste s poslom ovdje?"

"Da."

On uključi stroj i monitor. Zaslom zadrhti električno, iščekujuće plavo. Arkadij se nije smatrao stručnjakom za računala, ali su u Moskvi ubojice išle ukorak s vremenom pa se od istražitelja tražilo da znaju otvoriti datoteke osumnjičenika i žrtava. Rusi obožavaju elektronsku poštu, Windowse, tablične kalkulatore. Papirne dokumente odmah spaljuju, ali inkriminiraj uče elektroničke informacije ostavljaju netaknute i pohranjene pod ćaknutim šiframa: ime prve cure, najdraže glumice, psa. Kad je Arkadij pritisnuo ikonu za programe, zaslon zatraži lozinku.

"Znate lije?" upita Osorijeva.

"Ne. Bolji špijun trebao bi se služiti nasumičnom numeričkom šifrom. Mogli bismo pogađati unedogled." Arkadij pretraži ladice stola. U njima je bilo mnogo različitih kemijskih olovaka, papira za pisanje i cigara, zemljovida i povećala, džepnih nožića i olovaka, te smeđih omotnica s vezicama za diplomatske pošiljke. Nije bilo lozinki skrivenih u kutiji šibica.

"Ima telefon, ali ne i faks?"

"Telefonske linije na području ove centrale su od prije revolucije. Nisu dovoljno kvalitetne za prijenos faksom."

"Telefonske su linije stare pedeset godina?"

"Zahvaljujući američkom embargu i Specijalnom razdoblju—"

"Koje je skrivila Rusija, znam."

"Da." Osorijeva srdito isključi računalo i zatvori ladicu. "Prekinite. Niste ovdje da istražujete. Ovdje ste samo da provjerite je li sve temeljito pretraženo što se tiče otisaka."

Arkadij primijeti trag otisaka na dovracima i plohama uredskog stola, pepeljari i telefonu. Osorijeva mu da znak da pođe za njom kroz hodnik gdje se nalazila spavaća soba s uskim krevetom, noćnim ormarićem, svjetiljkom, komodom, tranzistorom, policom za knjige i, obješenim na zid, retuširanim portretom pokojne gospođe Priblu-da. Pokraj njega se nalazila fotografija jedinca u pregači kako gleda u levitirajući disk tijesta za pizzu. U gornjoj ladici komode nalazio se prazan okvir veličine fotografije.

"U njemu je bila slika?" upita Arkadij.

Osorijeva slegne ramenima. Štivo u spavaćoj sobi uključivalo je španjolsko-ruske rječnike, vodiče, primjerke Crvene zvijezde i Pravde, odraz interesa osvjedočenog, nepreobraženog komunista. Ploha komode bila je čista, ali je pokazivala znakove zaprašivanja i brisanja. U ormaru se nalazila odjeća, daska za glačanje i glačalo zaprašeno praškom za otiske. U dnu ormara uredno složene gumene sandale, radne cipele i tanak, prazan putni kovčeg. Arkadij zastane na trenutak kad je začuo bubnjanje iz stana ispod, tektonsko gibanje na lati-nom ritam.

Osorijeva otvori vrata u dnu hodnika. Bila je to kupaonica obložena napuklim, ali besprijeckorno čistim keramičkim pločicama. Sa šipke tuša na užetu visjeli su biljna spužva i sapun. U kutu zrcala na ormariću s lijevima rascvjetao se jedan otisak prsta, a drugi je izvirivao ispod poluge za vodu na zahodskom kotliću.

"Ništa vam ne promakne", reče joj on. "Ali se pitam čemu tolik trud."

"Potvrđujete li da je ovo Pribludin stan?" "Čini se da jest."

"I da su otisci koje smo ovdje našli Pribludini?" "Nismo ih provjerili, ali recimo da potvrđujem."

"Sjetite se da ste za vrijeme obdukcije rekli kapetanu Arcosu da je ono bio čudan način ribolova za jednog Rusa."

"U gumi na moru? Da, meni prvi takav slučaj."

Detektivka ga odvede natrag u praonicu i upali viseću žarulju. Ovaj put on ugleda, osim kamenog umivaonika i užeta za rublje, smotuljke sintetskog vlakna i žice, a na grubim policama od narančastih drvenih letvica staklenke pune guštara bodljikavih ružnih udica, složenih po veličini. Svaka je staklenka bila oprášena i pokrivena jasnim otiscima. Detektivka Osorio pruži Arkadiju indeksni karton uzetih otisaka i on istog trenutka ugleda velik otisak s karakterističnom viticom prekrizhenom ožiljkom, identičan otiscima na bocama. Na jednoj staklenci on nađe isti, brižljivo zaprašén otisak.

"Bio je dešnjak?" upita Osorijeva. "Da."

"Pod određenim kutovima možete vidjeti, kad bi držao staklenku, otisci na staklenci su njegov desni palac i kažiprst, a otisci na čaši su njegov lijevi palac i kažiprst. Ima ih po svim sobama, vratima, zrcalima, posvuda. Dakle, kao što vidite, vaš ruski prijatelj bio je kubanski ribar."

"Njegovo tijelo, kako je dugo bilo mrtvo?"

"Prema mišljenju doktora Blasa, možda dva tjedna."

"U međuvremenu nitko nije bio ovdje u stanu?"

"Pitala sam susjede. Nije."

"Onda je ona kornjača sigurno gladna."

Arkadij se vrati u prednju sobu, iz navike u prolazu pamteći raspored stana: balkon, primaća soba, praonica, radna soba, kupaonica, spavaća soba. U hladnjaku su bili jogurt, zeleno povrće, patlidžan, ukiseljene gljive, kuhani goveđi jezik i šest 35-milimetarskih kolor-filmova. On nahrani kornjaču lišćem kopra i pogleda onu crnu lutku koja je zaposjela stolac u kutu. "Istini za volju, upoznao sam novu stranu čovjeka kojeg sam poznavao. Jeste li našli njegov auto?"

"Ne."

"Znate li marku?"

"Lađa." Ona lagano zatrese glavom da bi podcrtala svoje riječi. "Nije važno. Vaš avion kreće za četiri sata. Tijelo se priprema za let. Vi ćete mu biti pratnja. Dogovoreno?"

"Pretpostavljam da hoću."

Osorijeva se namrgodi, kao da je u njegovu odgovoru opazila stanovit prizvuk.

U povratku, ona upita: "Recite mi, zanima me, jeste li iole dobar istražitelj?"

"Ne osobito." "Zašto ne?"

"Puno je razloga. Nekad sam imao prilično visoku stopu uspješnosti, kako kaže vaš kapetan. Ali to je bilo u doba kad su ubojstva u Moskvi bila djela amatera, počinjena željeznim cijevima i bocama od votke. Sad se njima bave profesionalci koji se služe teškom artiljerijom. Usto, rad u miliciji nikad nije bio dobro plaćen, ali je bio plaćen. A sad, budući da milicajci nisu vidjeli plaće već šest mjeseci, ljudi ne rade s istim žarom. A zatim, čak i kad napreduješ u istrazi nekog naručenog ubojstva, osoba koja je naručila ubojstvo odvede državnog tužitelja na ručak i ponudi mu luksuzni stan na Jalti i slučaj bude adaktiran, pa moj postotak uspješno riješenih slučajeva više nije nešto čime bih se mogao dičiti. A ni moja vještina nije ono što je nekad bila."

"Imali ste tako puno pitanja."

"Navika." Rutina, pomisli Arkadij, kao da mu je tijelo odijelo koje se dotegli do mjesta zločina, bilo kojeg, bilo gdje. Više se ljutio na sebe nego na nju. Zašto je počeo njuškati? Bilo bi dosta! Osorijeva je u pravu. Osjeti njezin pogled na sebi. Ali samo na trenutak; budući da su prolazili ulicama u kojima je bila na snazi redukcija struje, na nekim je mjestima morala voziti pažljivo kao da upravlja čamcem u tami. U Arkadijevoj glavi, ona ga je šprica zazivala, poput kazaljke kompasa.

Kad su se zaustavili zbog koza koje su bauljale preko ceste, farovi osvijetle zid na kojem je pisalo

"Venceremos!" Arkadij pokuša to izgovoriti u sebi, ali ga Osorijeva uhvati na djelu.

"Venceremos!" znači 'Pobijedit ćemo!' Usprkos Americi i Rusiji, pobijedit ćemo!"

"Usprkos povijesti, zemljopisu, zakonu sile teže?"

"Usprkos svemu! U Moskvi više nemate takvih natpisa, zar ne?"

"Imamo natpise. Sad piše Nike i Absolut."

Osorijeva ga oprlji pogledom ništa manje vrućim od plamena let-lampe. Kad su stigli pred stan veleposlanstva, detektivka mu reče da će vozač doći po njega za dva sata da ga odveze na aerodrom. "A vaš

će vam prijatelj biti suputnik."

"Nadajmo se da je to zaista pukovnik."

Osorijevu ovo bočne više no što mu je bila namjera. "Živ Rus, mrtav Rus, teško je primijetiti razliku."

"Imate pravo."

Arkadij se sam popne u stan. Rumba je svirala ili u kući ili izvan nje, više nije mogao točno odrediti, samo je znao da ga neprekidna glazba iscrpljuje.

Nakon što je otključao vrata, on pripali cigaretu, pazeći pritom da mu žar ne padne na rukav. Bio je to kaput od kašmira koji mu je Irina poklonila za vjenčanje, mekani crni suk kaputa u kojem, rekla je ona, izgleda kao pjesnik. U nesolidnim ruskim cipelama i izlizanim hlačama koje je tvrdoglavo nosio, djelovao je još umjetničkije. Bio je to kaput koji mu je donosio sreću, neprobojan za metke. Jednom je prigodom u njemu prošao kroz gangsterski obračun na Ar-batu poput sveca u oklopu; poslije je shvatio da nitko nije pucao u njega upravo zato što u svom čudotvornom kaputu nije nalikovao ni na gangstera ni na policajca.

Osim toga, na kaputu se zadržao jedva osjetan Irinin miris, tajni, taktilni osjećaj nje, a kad bi pomisao na nju postala nepodnošljiva, ovaj je miris bio posljednji saveznik u borbi protiv njezina gubitka.

Čudno, to kako gaje Osorijeva upitala vrijedi li što kao isljednik. Ono što joj nije rekao bilo je da u Moskvi njegov posao trpi od onoga što se službeno naziva "nemar". Kad bi uopće i otišao na posao. Danima bi ležao u krevetu, s kaputom kao pokrivačem, povremeno ustajući da pristavi vodu za čaj. Čekao noć da izađe po cigarete. Nije se odazivao na kucanje kolega na vratima. Obrisi pukotina u žbuci njegova moskovskog stropa sličili su Zapadnoj Africi, i dok je tako zurio u nj, uspio bi uhvatiti trenutak kad je svjetlo padalo kroz prozor dovoljno iskosa da kvržice u žbuci pretvori u planine, a pukotine u mrežu rijeka i pritoka. S crnim kaputom izvješanim poput zastave, njegova je lađa uplovljavala u sve luke.

Nemar je bio najveći od svih zločina. Nagledao se svakojakih žrtava, od gotovo netaknutih tijela u vlastitim posteljama do izmasakri-ranih, čudovišno izmijenjenih mrtvaca, i mora reći da bi oni, u većini slučajeva, još tiho hrkali ili se smijali dobro ispričanom vicu samo da je netko obratio malo više pozornosti primičućem nožu, pušci ili injekciji. Sva ljubav ovog svijeta ne može nadomjestiti nepažnju.

Primjerice, na palubi ste trajekta koji prelazi preko uskog tjesnaca, pa premda je udaljenost nevelika, podignu se vjetar i valovi i brod potone. Upadnete u hladnu vodu, a osoba koju najviše volite u vašim je rukama. Sve što morate učiniti da biste joj spasili život je ne pustiti je. A onda pogledate, a ruka vam je prazna. Nepažnja. Slabost. Oni koji su sami sebi presudili proživljavaju duže noći no drugi ljudi, i to s dobrim razlogom. Jer uvijek pokušavaju vratiti vrijeme, vratiti se tom uzmičućem, kobnom trenutku i ne popustiti stisak. Noću, kad se mogu koncentrirati.

U tami sobe on ugleda polikliniku u blizini Arbata gdje je on, skr-bni zaljubljenik, odveo Irinu zbog infekcije. Bila je prestala pušiti -

oboje su prestali, zajedno - i zbog čekaoničke nervoze zamolila gaje da ode do kioska po neki časopis, Elle ili Vogue, nije važno koliko star. Pamtio je glupavo lupkanje svojih cipela dok je prelazio preko prostorije a, vani, letke privatnih prodavača pribijene na stabla - "Prodaje se! Najbolji lijekovi!" - što je moglo objasniti pomanjkanje lijekova u klinici. Sjemenke kanadske topole podizale su se u svjetlost ljetne večeri. Stojeći tako samozadovoljno na vrhu stuba klinike, što je pomislio? Da najzad žive normalnim životom, u blaženom balonu iznad opće gungule? U međuvremenu je sestra odvela Irinu u ambulantu. (Nakon toga je postao tolerantniji prema ubojicama. Brižljivo smišljena zasjeda, šarene žice, automobil nakrcan Semtexom, sav taj trud koji ulažu. Barem ubijaju namjerno.) Liječnik joj je objasnio da klinika nema Bactrima, uobičajenog lijeka. Je li alergična na ampicilin, penicilin? Da, Irina je uvijek pazila da ta činjenica bude istaknuta na njezinu zdravstvenom kartonu. U tom se trenutku oglasi pejdžer u liječnikovu džepu i on izađe u hodnik porazgovarati na mobitel sa svojim burzovnim mešetarom a u svezi s rumunjskim fondom koji obećava povrat uloženog u omjeru tri prema jedan. Ona sestra u ambulanti dočula je nekoliko minuta prije toga da je grad prodao njezin stan nekoj švicarskoj tvrtki za ured. Kome se žaliti? Čula je riječ "ampicilin". Budući da je klinici ponestalo oralnih doza, ona za-bode Irini intravensku injekciju i ode iz ambulante. Smaknuća bi trebala biti jednako brza i temeljita.

Nakon što je kupio časopis, Arkadij krene za prozračnom strujom lebdećih sjemenki natrag u kliniku, a dotad je Irina već bila mrtva. Sestre su ga pokušale spriječiti da uđe u ambulantu, što je bila pogreška. Liječnici su mu se pokušali ispriječiti ispred plahte koja je pokrivala stol, a i to je bila pogreška, koja se završila prevrnutim bolničkim kolicima, razbacanim pladnjevima, nogama izgaženim bijelim kapama medicinskog osoblja i naposljetku pozivom miliciji da ukloni ludaka.

Što je bila čista melodrama. Irina je mrzila melodramu, demonsku neumjerenost Rusije u kojoj mafijaši odijevaju večernja odijela zajedno s neprobojnim prslucima, u kojoj se mladenke udaju u prozirnoj čipki, u

kojoj je najveća privlačnost dužnosništva imunitet od kaznenog gonjenja. Irina je to prezirala, i zacijelo joj je bilo neugodno da je umrla okružena ruskom melodramom.

Pet sati do polaska njegova zrakoplova. Arkadij pomisli kako je problem s avioprijevoznicima u tome što ne dopuštaju putnicima nositi revolvere. U protivnom je mogao ponijeti svoj i ustrijeliti se s tropskim pogledom na crne obrise krovova s razapetim punim jedrima opranog rublja i na potpuno nova zvijezda. Koji je posljednji prizor Irina ugledala u klinici? Oči one sestre kako se šire kad je shvatila dubinu svoje pogreške? Ne preduboku, samo intravensku, ali dovoljno duboku. Obje su jamačno shvatile. Za nekoliko sekundi, na Irininoj se ruci načinio ispupčen, ružičast krug, a oči su je počele svrbjeti. Arkadiju su dopustili da poslije pročita njihove izjave, povlastica njegove profesije. Irina Asanova Ren-kova otvorila je vrata, prekinula liječnikov razgovor i podigla praznu bočicu lijeka. Već je hripavo disala. I dok je liječnik hitno pozvao nosila, Irina je počela drhtati i znojiti se, a srce joj je ubrzalo do promjenljivih ritmova poput papirnatog zmaja pod naletima vjetra. Dok su nosila pronađena, ona je pala u dubok, anafilaktički šok, dušnik joj se zatvorio a srce mahnjito uzlupalo, pa zastalo, pa sumanuto ponovno prolupalo. No, adrenalin koji je trebao doći s nosilima, injekcija koja je mogla resetirati njezino srce poput sata i ublažiti stegnuće njezina grla, bio je zametnut, nije bio na mjestu, nedužna pogreška. U panici, liječnik je pokušao otvoriti ormarić s lijekovima i slomio ključ u bravici. Što je bilo ravno coup de grace.

Kad je Arkadij strgnuo plahu sa stola u poliklinici, zabezeknuo se kad je vidio što su sve učinili Irini za ono kratko vrijeme koliko mu je bilo potrebno da ode do kioska i kupi časopis. Lice joj je ležalo iskrivljeno u smrši kose koja je odjednom djelovala toliko tamnija da je Irina izgledala kao da se utopila i ležala potopljena u vodi cijeli dan. Zgužvana i raskopčana do struka, njezina je haljina otkrivala grudni koš sav crn od udaraca. Ruke su joj bile šake smrtno boli. Još je bila topla. On joj zatvori oči, zagladi kosu s čela i zakopča haljinu usprkos doktorovu ustrajnom ponavljanju da "ne dira korpus". Odgovorio je tako da je podigao doktora i poslužio se njime da razbije debelo staklo kupljeno pod neprobojno. Od tog se udara razlete ormarići, izrigaju instrumenti, izlije alkohol od kojeg zrak postane srebrnast i aromatičan. Kad je osoblje bilo natjerano u bijeg a on zagospodario ambulantom, od svog kaputa načini jastuk za njezinu glavu.

Nikad se nije smatrao melankoličnim, ne prema ruskim mjerilima. U njegovoj obitelji nije bilo samoubojstava - uz iznimku njegove majke, ali je ona uvijek bila dramatičnija i izravnija. No dobro, tu je i njegov otac, ali je njegov otac oduvijek bio ubojica. Arkadij se opirao toj ideji ne zbog moralnosti nego zbog dobrog odgoja - nije želio načiniti nered. A tu je bilo i praktično pitanje kako. Omča je bila nepouzdana, a usto nije želio da itko naiđe na takav prizor. Vatreno oružje oglašava se tako hvalisavim praskom. Problem je bio u tome da stručnjaci za samoubojstvo mogu poučavati samo na vlastitom primjeru, a on se nagledao dovoljno šeptrljivih pokušaja da bi znao koliko često ljudi kažu hop prije nego što skoče. Najbolje je jednostavno nestati. Time što je u Havani već se osjeća napola iščeznuto.

Nekad je bio bolji čovjek. Bilo mu je stalo do drugih ljudi. Uvijek je samoubojice smatrao sebičnjacima koji ostave svoja tijela da prestraše druge i da drugi počiste njihova govna. Mogao je početi iznova, posvetiti se nekoj hvalevrijednoj aktivnosti, dopustiti da mu rana zacijeli. Problem je bio u tome što nije želio da to sjećanje izbljedi. Dok je se sjeća, njezina daha dok spava, topline njezinih leđa, načina na koji bi mu se okrenula ujutro, dok je još dovoljno lud da pomisli da će se probuditi pokraj nje, čuti je iz susjedne prostorije ili je vidjeti na ulici, sad je čas. Ako to druge ljude bude dovelo u nepriliku, e pa on se ispričava. Iz sakoa izvadi sterilnu špricu koju je ukrao u dvorani za balzami-ranje. Ukrao ju je podlegavši trenutačnom porivu, bez svjesne namjere, kao da je neki drugi dio njegova mozga iskoristavao ponuđene prilike i određivao prioritete za koje je on doznavao u hodu. Opće je poznato da Kubi manjka medicinskog pribora, a on ga krade. Potrga vrećicu i rasporedi sadržaj - igla i šprica za balzimiranje od 50 cc -po stolu. Igla je bila desetcentimetarsko okno. On je pričvrsti za špricu i povuče klip da napuni komoru zrakom. Stolica na kojoj je sjedio imala je neravne noge i morao je mirno sjediti da se ne bi klimao. Zadigne rukave kaputa i košulje na lijevoj podlaktici i lupne po unutrašnjoj strani pregiba lakta da mu iskoči vena. Bit će potrebna otprilike minuta nakon ubacivanja zraka u krvotok da srce prestane kucati. Samo minuta, a ne pet koliko je Irina bila osuđena da pozivi. Mora ubrizgati dovoljno zraka, ne puki lanac mjehurića, već poza-mašan crv zraka, jer će srce uporno brektati prije no što se preda. Rolete začegrtaju i zanjišu se u sobu. Perfekcionista kakav je bio, on ustane da ih gurne natrag, pa ponovno zauzme svoje mjesto za stolom. Protrlja kaput posljednji put o obraz, kašmir mekan kao mačje krzno, pa makne rukav s puta, ponovno udari po ruci i, kad je zelena vena poskočila u stavu mirno, duboko zaroni iglu. Krv propupa u šupljij komorici.

Glasnije od bubnjajućih koraka svog srca, on začuje kako netko kuca na vratima.

"Renko!" zazove Rufo.

Klip je tek trebalo gurnuti u komoru, a Arkadij nije želio da ga netko čuje kako pada na pod. Umro bi od nečega nalik na ronilačku kesonsku bolest, a grčevi proizvode priličnu buku. Poput ronioca koji se skriva ispod površine, on pričekava da posjetitelj ode. No kad je kucanje postalo još upornije, on vikne: "Odlazite!"

"Otvorite vrata, molim vas."

"Odlazite."

"Pustite me da uđem. Molim vas, važno je."

Arkadij izvuče iglu, poveže rupčić oko ruke, pusti da rukav spuz-ne, ubaci špricu u džep kaputa pa priđe vratima i odškrine ih.

"Uranili ste."

"Sjećate se, govorili smo o cigarama." Rufo se uspije provući unutra, stopalo, noga, jedna pa druga ruka. Presvukao se u jednodi-jelnu trenirku za džoging i donio kutiju od svijetlog drva zapečaćenu impozantnim uzorkom isprepletenih sablji. "Montecristos. Rukom izrađene od najfinijih listova duhana na svijetu. Znaite, za pušača cigara ovo je kao sveti gral."

"Ne pušim cigare."

"Onda ih prodajte. U Miamiu bi ovu kutiju mogli prodati za tisuću dolara. U Moskvi, možda i za više. Za vas, sto dolara."

"Ne zanima me i nemam sto dolara."

"Pedeset dolara. Inače ih ne bih dao tako jeftino, ali..." Rufo raširi ruke poput milijunaša koji je nakratko ostao bez sitnog.

"Jednostavno me ne zanima."

"U redu, u redu." Rufo je bio razočaran, ali uviđavan. "Znaite, kad sam prije bio ovdje, mislim da sam ostavio upaljač. Jeste li ga vidjeli?"

Arkadij se osjećao kao da pokušava iskočiti iz zrakoplova, a ljudi ga uporno povlače natrag. Nije bilo upaljača u dnevnom boravku.

Arkadij pretraži kupaonicu i spavaću sobu - nema upaljača. Kad se vratio u prednji dio stana, Rufo je prekapao po papirnoj vrećici s Pribludnim stvarima.

"Tamo nema upaljača."

"Želio sam se uvjeriti da imate sve." Rufo podigne upaljač. "Našao sam ga."

"Zbogom, Rufo."

"Bilo mi je veliko zadovoljstvo. Vratit ću se za sat vremena. Do onda vam neću dodijavati." Rufo se natraške počne povlačiti prema vratima.

"Niste mi dodijavali, ali zbogom."

Arkadij ponovno podigne rukav kaputa čim je Rufo sišao u prizemlje, palcem pronade venu i pritisne je prstom. Poriv da završi s ovim bio je sad tako jak da je ostao kod otvorenih vrata dovršiti posao. Svjetlo na stubištu u prizemlju se ugasi. Eto, sad bi mu dobro došao upaljač. Tipičan socijalistički kolaps - žarulja tu, žarulja tamo. Na svjetlosti koja je dopirala iz sobe, njegova je ogoljena ruka izgledala mramorna. Samba doplovi zrakom iz drugog stana. Kad bi Kuba potonula u more, voda bi vjerojatno klokotala od zvuka. Grlo mu je bilo suho i hrapavo. Nasloni se na zid, izvadi onu dugu špricu iz džepa kaputa, probno dotakne venu iglom. Pojavi se crvena točkica i omota mu se oko zapešća. On je obriše da bi kašmir ostao čist. No začuje kako se netko penje po stubama i odlučivši da ne skonča kao javna sablazan, on se sa špricom u ruci uvuče kroz svoja vrata pa počine naslonjen na njih. Noge se zaustave ispred njegovih vrata.

"Da?" upita Arkadij.

"Zaboravio sam cigare", reče Rufo.

"Rufo—"

Čim je Arkadij otvorio vrata, Rufo ga odgura pokraj bež-zlatnih presvlaka blagovaoničkih stolica i odbaci na sabrana Fidelova djela na suprotnom zidu, a podlakticom pritisne Arkadijev vrat na vitrinu. Rufo je možda bio macan, ali je bio okretniji no što je Arkadij mogao pretpostaviti. Jednom je rukom priklještio Arkadija, a drugu je izvukao, i Arkadij shvati da mu je kaput pribijen za vitrinu nožem koji je Rufo pokušavao osloboditi za drugi zamah. Zavaralo gaje vi-jorenje Arkadijeva otkopčanog kaputa. Rufov drugi problem bila je šprica za balzamiranje koja mu je stršala iz lijevog uha, što je značilo da mu je šest centimetara čelične igle bilo zariveno u mozak. Arka-dij je uzvratio udarac i ne razmišljajući, jer je napad bio tako iznenađan. Ovaj dodatak Rufovoj glavi polako privuče Kubančevu pozornost; pogleda iskosa i okrzne pogledom plastični valjak pa zbunjeno svrne pogled ponovno na Arkadija. Rufo se odmakne i naslijepo zalomi rukom prema šprici poput medvjeda kojemu dodijava pčela. Okretao je glavu i glavinjao ukrug, naginjući se u stranu sve niže dok naposljetku nije klonuo na koljeno i odgurnuo se

suprotnom nogom. Čvrsto je stisnuo vjeđe dok napokon nije izvukao iglu. Žmirkajući kroz suze, Rufo pogleda u dugu, crvenu šuplju cijev i podigne pogled prema Arkadiju tražeći objašnjenje. Arkadij reče: "Trebao si samo malo pričekati."

Rufo se prevale na leđa, pogleda još uperena u špricu kao da ona sadrži njegovu posljednju misao.

Premda to ne bi rekla Renku, Ofelia Osorio jednom je radila na nekom kubanskom brodu-tvornici za preradu ribe koji su izgradili Rusi, kompletiranog s ruskim savjetnicima, što znači da je imala prakse ne samo u odnosu na preuzetnu "veliku braću" sa sjevera, nego se izvještala i u tome kako ih držati na odmaku nožem za čišćenje ribe. Jednom, kao idealima zadojena pripadnica Mladih pionira bila je delegat na Svjetskoj omladinskoj konferenciji u Moskvi i obišla Lenjinov mauzolej, Sveučilište Lumumba i podzemnu željeznicu. Sjećala se kako bi se putnici u podzemnoj usukali kad bi ugledali nekog crnca. Kubanci bi samo dotaknuli jedan drugog po podlaktici kad bi željeli pokazati u nekog tamnoputog, no Rusi bi ustuknuli kao da su ugledali zmiju. Barem je tako bilo na domaćem terenu. Na moru su bili prilično voljni eksperimentirati.

Nisu takvi bili samo Rusi. Vijetnamski istražitelji dolazili su u Havanu i Ofelia je obučavala i muškarce i žene. No kad je došla u posjet Hanoju, otkrila je da su njezine najbolje učenice degradirane u tipkačice, a da se nakon večera međunarodne solidarnosti tanjuri kojima se služila Ofelia dvaput peru.

No najzanimljivije je bilo to što su se i Europljani i Azijci ponašali poput proždrljivaca u slastičarnici kad bi se s Kubankama upoznali na Kubi. Pristojni obiteljski ljudi prometnuli bi se u životinje čim bi dotaknuli kubansko tlo. Crteži izvješeni po ulicama upozoravali su djevojke da provjere jesu li njihovi turisti ponijeli prezervative. Postojali su odjeli za nemoral, koje su najčešće vodili detektivi s vlastitim lancima-majinetera. Divna riječ, tajinetem. Jahačica - osobito primjerena za opis djevojke koja je zajahala propinjuću svinju.

Povrh redovnih Ofel

lijinih slučajeva ubojstava, i uz mlaku službenu podršku, osnovala je vlastiti odjel za borbu protiv korumpiranih policajaca. U svakom slučaju, bila je mentalno naoružana za posjet ruskog istražitelja, najgore od svih mogućih kombinacija.

Živjela je usolaru, uličici jednosobnih stanova, primjeren naziv s obzirom na način na koji se stan kupao na dnevnoj žegi. Premda je bilo kasno, Muriel i Marisol, njezine dvije kćeri, tromo su se opruži-le na svježini poda, pažnje zaokupljene televizijskim programom o delfinima. Djevojčice su imale osam i devet godina, tamnu kosu prošaranu zlatnim pramenovima. Plavi žar ekrana plahnuo je njihove brade poput krevetnog pokrivača. Njezina je majka zgureno sjedila na stolici za ljuljanje i pretvarala se da spava, nijemi prijekor Ofeliji zbog kasnog dolaska kući. Pustila je da riža i grah krčkaju na štednjaku. Dobro, tu igru mogu igrati dvoje. Bila je javna sablazan što majka detektivke zaposlene u policiji provodi dan tako da obavlja sitne poslove za stanare solara, da kupuje cigarete za jednu zgradu, stoji u redu za par cipela za drugu. "Snađi se ili skapaj", odgovorila bi starica na prosvjede. "S tvojom velikom plaćom i našim obiteljskim točkicama za hranu, tvoje kćeri ne bi jele svaki treći dan. Znaš onaj vic: 'Koja su tri uspjeha revolucije? Zdravstvo, obrazovanje i sport. A koja su tri neuspjeha? Doručak, ručak i večera.' Kažu da Fi-del priča taj vic. Zašto?" Ofelia bi se prepirala samo do određene točke jer je njezina majka imala pravo. Usto, bilo je toliko stvari zbog kojih se valjalo gložiti s majkom. Tjedan prije, Ofelia je došla kući i otkrila da je Cheov portret uklonjen da bi se načinilo mjesta za fotografiju Čelije Cruz, istrgnutu iz nekog časopisa. Tko bi zamijenio najvećeg mučenika 20. stoljeća debelom, starom izdajicom iz Floride? Njezina majka, bez časka dvoumljenja, eto tko.

Ofelia omota remen oko futrole za pištolj, razodjene se i uredno složi uniformu na vješalicu. Kao detektivka mogla je birati hoće li nositi civilnu odjeću ili neće, ali je uživala u utjehi plavih hlača, sive košulje sa značkom PNR-a na džepu, kapi s izbočenom značkom. Usto, noseći uniformu šteti na garderobi, koja se zapravo sastoji od dva para traperica. Provuče se kroz zavjesu u nišu koja je služila kao zahod, toaleta i tuš-kada i automatski uključi walkman koji je visio na uzici. Radio je bio ratni plijen nađen na Plavi del Este prigodom obiteljskog izleta. Bila je rekla svojim curama da se ne obaziru na "ljubavne parove" jinetera i njihovih turista, ali nakon što je Muriel naba-sala na nešto tako nevjerovatno kao što je bio radio veličine školjke, ona i njezina starija sestra motrile su plažu poput lešinara, orne početi tražiti izgubljeno blago u pijesku čim bi neki "par" otišao.

Voda nadode u mlakim potočićima, ali je to bilo dovoljno. Poteće joj niz čelo i vrat i slije se s ruku.

Potajice je bila zadovoljna svojom kosom, kratko ošišanom i mekanom poput šubare od perzijanera. Glazba

je bila sugestivna i ritmična. Cigara ti je pala. Rekao si mi kako je dobra i kako sve žene vole tvoju veliku cigaru. Jedva smo počeli pušiti, a cigara ti je već pala. Ofelia opusti ramena i pokrene ih u ritmu glazbe. Voda je otjecala u odvod između njezinih nogu. U zrcalu iznad umivaonika ona opazi kako se počinje magliti. Tridesetogodišnjaki-nja koja još izgleda kao kći crnog sjekača šećerne trske. Premda nije bila tašta, mrzila je crtu od sunčanja - bolje je biti jednako smeđ po cijelom tijelu. Ona se nagne naprijed da joj voda isteče iz kose poput staklenih niti.

Detektivka u njoj razmišljala je o mrtvom Rusu kojeg su našli u vodi. Očekivala bi kudikamo veće zanimanje njegova veleposlanstva. To što se činilo da su spremni otarasiti ga se kao psa pregaženog na cesti bio je praktički dokaz da se očito bavio prljavom rabotom. Naime, zaljev je bio savršena promatračnica za krijumčarenje, ubacivanje, špijuniranje brodovlja. Kao što je rekao sam Comandante, nema opakijeg neprijatelja od čovjeka kojeg si nekoć nazivao prijateljem.

Ovaj je novi Rus pomalo proturječan. Otmjeni kaput pouzdanje znak korupcije, dok jedno stanje ostatka njegove odjeće ukazuje na potpuni nemar glede vanjštine. Jednog trenutka djeluje kao relativno oštrouman istražitelj, a idućeg se izgubi u nekim svojim mislima. Blijed, ali duboko usađenih zasjenjenih očiju.

Sapun je bio komadićak koji je njezina majka nabavila od prijateljice koja je radila u hotelu i tako raskošan da je Ofelia rastezala s tuširanjem, najprivatnijim trenutkom dana usprkos glasovima iz drugih stanova u solaru. Priuštila si je samo jednu pjesmu da bi uštedjela baterije.

Odjevena u pulover i traperice, ona kutlačom udijeli rižu Muriel i grah Marisol, te neodređenu, preprženu žlundru koju je njezina majka odbijala identificirati. Iz hladnjaka izvadi plastičnu bocu od napitka Mirande punu ohlađene vode.

"U današnjoj emisiji o kuhanju pokazali su kako ispeći odrezak od kore grejpa", reče njezina majka.

"Pretvorili su koru grejpa u odrezak. Nije li to čudсно? Ovo je revolucija koja sve više iznenađuje."

"Sigurna sam da je bilo ukusno", reče Ofelia. "S obzirom na okolnosti."

"Pojeli su to s tekom. U slast."

"I ovo je dobro", Ofelia zagriže žlundru. "Što si ono rekla da je to?"

"Sisavac. Jesi li danas upoznala opasne muškarce, nekoga tko bi te mogao ubiti i ostaviti tvoje kćeri bez majke?"

"Jednoga. Rusa."

Sad je njezina majka bila na redu da se razjari. "Rus, gori od kore grejpa. Zašto si se zaposlila u policiji? Još ne razumijem."

"Da pomažem ljudima."

"Ovdašnji te ljudi mrže. Ne vidi se da bi se netko rodom iz Havane zaposlio u policiji. Samo ljudi izvana. Bili smo sretni u Her-sheyu."

"To je grad šećerana."

"Na Kubi, kojeg li iznenađenja!"

"Ne možeš se preseliti u Havanu bez dozvole. Ja sam stručnjak za policijske poslove. Oni žele da budem ovdje, ja želim biti ovdje, a i cure to žele."

Ovo je bila jedina tema u kojoj je Ofelia mogla računati na podršku svojih kćeri.

"Mi želimo biti ovdje."

"Nitko ne želi biti u Hershevu. To je grad šećerana."

Njezina majka reče: "Havana je puna djevojaka iz gradova šećerana bez službenih dozvola i sve zarađuju dolare poleđuške. Doći će dan kad ću tražiti kondome za svoje unuke."

"Bako!"

Njezina se majka umilostivi i one nastave šutke piliti meso na svojim tanjurima dok starica ne upita: "Pa kako izgleda taj Rus?"

Ofelia se nečeg sjeti. "Jednom si mi u Hershevu pokazala svećenika koji se morao raspopiti jer se zaljubio u neku ženu."

"Iznenađena sam da se sjećaš, bila si tako mala. Da, ona je bila lijepa žena, vrlo pobožna, i bila je to jako tužna priča za sve."

"On izgleda tako."

Njezina se majka zamisli nad ovime. "Ne mogu vjerovati da si to zapamtila."

Baš kad je Ofelia pomislila da se obiteljska napetost dovoljno ublažila da u miru večeraju, bez obzira na to kako kasno, zazvoni telefon. Njihov je telefon bio jedini u solani, i ona je sumnjala da se njezina majka njime koristi za organizaciju lutrije u naselju. Ilegalna kubanska lutrija bila je povezana s legalnom venezuelanskom lutrijom i kladioničari s telefonima bili su u velikoj prednosti. Ofelia ustane i polako zaobide stolice na kojima su sjedile njezine kćeri pa ode do telefona na zidu da bi majci pokazala da neće

trčati ni zbog čijih prljavih poslova. Njezina majka zadrži na licu nevin izraz sve dok Ofelia nije spustila slušalicu.

"Što je bilo?"

"Riječ je o onom Rusu", reče Ofelia. "Ubio je nekoga."

"Ah, stvoreni ste jedno za drugo."

Kad je stigla u onaj stan, kapetan Arcos upravo je s treskom spustio slušalicu i govorio Renku: "Vaše veleposlanstvo ne može vam osigurati zaštitu. Kubanski će narod izraziti svoj gnjev prema onima koji su ih prodali. Onima koji su nam dali Judin poljubac za trideset šku-da. Da se mene pita, ja ne bih pustio nijednog Rusa na ulicu. Ne bih mogao jamčiti sigurnost nekom Rusu, čak ni u najsigurnijoj prijestolnici na svijetu, jer je kubanski gnjev tako dubok. Otpužite u neprijateljski kamp i predložite Kubancima da i mi to isto učinimo. Da nas je povijest pregazila. Ne! Kuba je gospodarica povijesti! Kubu čeka još povijesnih djela i ne trebaju nam pouke ni od kakvih bivših drugova. Eto što sam rekao vašem veleposlanstvu."

Arcos se tako zapjenio da mu se lice zgrudalo poput šake. Njegov crni narednik Luna stajao je pokraj njega, zguren, istodobno zlokoban i ojađen. Renko je sjedio spokojno umotan u svoj kaput. Rufo se opružio u trenirci srebrne boje, pogleda uprtog u špricu čvrsto stegnutu u lijevoj ruci. Ono što je začudilo Ofeliju bilo je odsutnost tehničara. Gdje je uobičajena vreva videosnimatelja i nosača reflektora, forenzičara i detektiva? Premda nije dovodila u sumnju autoritet ove

dvojice iz ministarstva, namjerno je pucketajući navukla kirurške rukavice.

"I kapetan govori ruski", Renko reče Ofeliji. "Ovo je noć iznenađenja."

Arcos ima četrdesetak godina, pomisli Ofelia, generacija koja je potratila mladost na učenje ruskog, i otad je ogorčena. Nije to bila misao koju bi podijelila s Renkom.

"No ima istine u njegovim riječima", reče joj Renko. "Čini se da mi moje veleposlanstvo zaista nije voljno pomoći."

"Evo kakvu nam nevjerojatnu izjavu prodaje", reče Arcos. "Da mu se Rufo Pinero, čovjek bez policijskog dosjea, odlikovani kubanski sportaš, vozač i prevoditelj za Renkovo veleposlanstvo, obratio s namjerom da proda cigare, da ga je odbio, no da se Rufo svejedno vratio u ovaj stan i, bez upozorenja ili provokacije, napao Renka s dva oružja, nožem i špricom, i da je u tučnjavi slučajno zabio iglu u vlastitu glavu."

"Ima li svjedoka?" upita Ofelia.

"Još nema", reče Arcos, kao da bi nekog mogao iskopati.

Ofelia nije dosad radila s kapetanom, ali prepozna njegov tip, bolji na području budnosti nego stručnosti, promaknutog daleko iznad njegovih prirodnih sposobnosti. Nije mogla očekivati nikakve pomoći od Lune; narednik kao da je sve, uključujući i Arcosa, promatrao s istim smrknutim prezirom.

Ona otvori zatvarač Rufove trenirke i shvati da je ispod nje on još potpuno odjeven u košulju i hlače koje je imao na sebi u Zavodu za sudsku medicinu. Na vrućini to nije imalo puno smisla. U džepu njegove košulje nalazio se plastični ovitak i osobna iskaznica veličine putovnice na kojoj je pisalo: "Rufo Perez Pinero; Fecha de nacimien-to: 26/6/56; Profesion: traductor; Casado: no; Numero de habitacion: 155 Esperanza, La Habana; Status Militar: reserva; Hemotipo: B." U kutu je bila zalijepljena fotografija mlađeg, vitkijeg Rufa. U istom ovitku nalazio se bon s točkicama sa stupcima za mjesece i redovima za rižu, meso, grah. Ona isprazni Rufove džepove od dolara, pesosa, ključeva od kuće i automobila, hvatajući sve predmete za rubove. Učini joj se da je imao i upaljač. Kubanci to primjećuju. Iz nekog razloga bila je uvjerenja da je Rus već prekopao po Rufovim džepovima, da neće naći ništa što on već nije našao.

"Je li istraga sad pokrenuta?" upita Renko.

"Provest će se istraga," obeća Arcos, "samo je pitanje čega. Sve što činite je sumnjivo: vaš odnos prema kubanskim vlastima, nevoljkost da identificirate tijelo ruskog kolege, a sad ovaj napad na Rufa Pinera."

"Moj napad na Rufa?"

"Rufo je mrtav", Arcos je ustajao.

"Kapetan misli da sam ja došao iz Moskve da napadnem Rufa?" Renko upita Ofeliju. "Najprije Pribluda, a sad ja. Ubojstvo i tjelesni napad. Ako ne provodite istragu o tome, što onda istražujete, narode?"

Ofelia je bila nesretna jer je osnovni protokol zahtijevao da se poprište zločina obradi što je prije moguće, a Luna nije ništa učinio. Ona se odmakne korak natrag da bi pogledom obuhvatila širi kut i ugleda nož zabijen u visini prsa u bočnu plohu drvene vitrine a da se nijedna knjiga nije pomaknula, čak ni FidelyArte, teška knjiga skupih ilustracija u boji koja se poklanja za reprezentaciju. Nema ni slomljenog stolca, ni masnice na Renku, kao da je konfrontacija završena u sekundi.

"Vaš je prijatelj špijun, a vi ste ubojica", Luna navali na Renka. "Ovo je neoprostivo!"

Ne vadeći ga, Ofelia pregleda nož u vitrini. Oružje je bilo brazilske proizvodnje, na oprugu, s drškom od slonovače i srebrnim puca-tom, dvostrukom oštricom oštrom poput britve. U drvo je bila zabijena crna nit.

Arcos reče: "Rekao sam veleposlanstvu, Renko je kao svaki drugi turist, ne uživa diplomatsku zaštitu. Ovaj je stan kao svaki drugi kubanski stan, ne uživa eksteritorijalnu zaštitu. Ovo je kubanski slučaj, potpuno u našoj nadležnosti."

"Dobro", reče Renko. "Jer me Kubanac pokušao ubiti."

"Nemojte biti bezobrazni. Budući da su činjenice u ovoj stvari jako nejasne, a vi ste živi i ni vlas vam nije pala s glave, trebali biste se smatrati sretnim ako vam se dopusti da odete iz Havane."

"Hoćete reći da odem iz Havane živ. Pa, večerašnji sam avion propustio."

"Bit će drugi za tjedan dana. U međuvremenu, mi ćemo nastaviti istraživati."

Rus upita Ofeliju: "Biste li vi ovo smatrali istragom?"

Ona je oklijevala s odgovorom jer je u reveru njegova crnog kaputa našla uski prorez na pogrešnom mjestu za rupicu. Njezino kolebanje razgnjevi Arcosa.

"Ovo je moja istraga, vodim je kako smatram shodnim, uzimam u obzir mnogobrojne čimbenike, kao što su: jeste li iznenadili Rufa, uboli ga iglom a kad je umro, stavili mu je u ruku. Na njoj bi još mogli biti vaši otisci."

"Mislite?"

"Mrtvačka ukočenost još nije nastupila. Pogledat ćemo."

Prije no što gaje Ofelia mogla zaustaviti, kapetan klekne i pokuša savijanjem odlijepiti Rufove prste sa šprice. Rufo ju je čvrsto držao, onako kako mrtvaci nekad čine. Luna zamaše glavom i nasmiješi se.

Renko reče Ofeliji: "Obavijestite kapetana da je posrijedi mrtvački grč, a ne mrtvačka ukočenost, ali će sad morati pričekati da ukočenost nastupi i popusti. Naravno, ovisno o tome koliko se želi hrvati s Rufom."

Našto Arcos počne još jače potezati.

Ona odveze Renka natrag u Pribludin stan u Maleconu jer za nj nije bilo boljeg mjesta. Nije imao novca za hotel, stan veleposlanstva sad je bio poprište zločina, a dok službeno ne identificira Pribludu, zapravo će boraviti u stanu izbivajućeg prijatelja.

Minutu su ona i Renko stajali na balkonu i gledali kako osamljeni automobil klizi niz bulevar, a valovi oplakuju grudobran. Na vodi se svjetlost svjetiljaka izlijevala s ribarskih čamaca i neumdica.

"Već ste bili na oceanu?" upita Ofelia. "Na Beringovu moru. Ali to nije isto."

"Ne morate me sažalijevati", reče ona iznebuha. "Kapetan zna što radi."

Što je zazvučalo šuplje čak i njoj, ali se Renko umilostivi. "Imate pravo." Bio je umotan u svoj crni kaput, sretan poput brodolomca u jedinom odjevnom predmetu koji je spasio. Ona osjeti da se plete nekakva urota između njih dvoje jer Arcosu i Luni nije spomenuo prijašnji posjet Pribludinu stanu.

"Kapetan najčešće ne istražuje ubojstva, zar ne?"

"Ne."

"Sjećam se filmskih žurnala o Castrovim prvim posjetima Rusiji. Bio je on privlačan medo od revolucionara u beretki i zelenoj uniformi, a naš je kremaljski politbiro srljao kroz snijeg za njim poput čopora debelih, starih, zacopanih kurvi. Bila je to ljubav koja je trebala trajati vječno. Teško je vjerovati da se Ruse sad progoni po Havani."

"Mislim da ste zbunjeni. Prijatelj vam umre, a sad i vas napadnu. Zbog toga možete steći vrlo iskrivljenu sliku o kubanskom životu."

"Moglo bi biti."

"I uznemiriti se."

"U svakom slučaju, smutiti."

Nije znala što bi on time mogao misliti.

"Nije bilo drugih svjedoka?"

"Ne."

"Otvorili ste vrata i Rufo vas je napao bez upozorenja."

"Tako je."

"S dva oružja?"

"Da."

"Zvuči neuvjerljivo."

"Zato što ste dobra detektivka. Ali znate li što sam ja otkrio?"

"Što ste otkrili?"

"Iz vlastitog sam iskustva otkrio da je - u pomanjkanju svjedoka -jednostavnu laž, u kojoj se odlučno ustrajava, predивно teško pobiti."

4.

Čim je Arkadij ostao sam u Pribludinu stanu, on ode u radnu sobu i uključi računalo, koje istog trenutka zaište lozinku. Pristupna šifra koja se sastoji od kombinacije od najviše dvanaest slova i brojki gotovo je neprobojna, ali šifru valja i upamtiti, a zbog toga su ljudi koje Arkadij poznaje skloni poslužiti se svojim rođendanima ili adresama. Arkadij pokuša s imenima pukovnikove supruge, sina, sveca zaštitnika (premda je Pribluda bio bezvjerac, uvijek bi s užitkom popio bocu na svoj imendan), omiljenim piscima (Šolohov i Gorki), omiljenim sportskim momčadima (Dinamo i Centralna armija). Arkadij pokuša s 06111968, datumom Pribludina učlanjivanja u komunističku partiju, s kemijskom formulom šećera C12H22O11, pa s nostalgичnim 55-45-37-37 za koordinate (geografsku širinu i dužinu, minute i sekunde) Moskve. Pokuša s riječima napisanima pa promet-nutima u brojeve (premda je ispravan redoslijed ruske abecede bila kontroverzna tema koja se razvukla u 21. stoljeće). Kompjuterski bi ventilator na trenutak zazujaao, pa nastavio presti. Arkadij je pokušavao sve dok nije zamijenio žar stroja tamom balkona, gdje se utješio postojanim zamahom širokog luka svjetioničke zrake i dubokom nesanicom noći.

Arkadij shvati da se odao kombinatorici ubojice: čak ako je njegova priča nevjerojatna, istina nije nimalo vjerojatnija. Također ga je pomalo zabavljala njegova reakcija na Rufov napad. Instinktivno se obranio, onako kako se čovjek koji namjerava skočiti u vodu opire tome da ga se gurne.

Nije imao pojma zašto je napadnut, osim da to mora imati veze s njegovim prijateljem Pribludom. Premda mu Pribluda nije bio prijatelj

u uobičajenom smislu. Nisu imali zajedničkih sklonosti, interesa, političkih stajališta. Zapravo, istinu govoreći, Pribluda je po mnogo čemu bio užasan čovjek.

Arkadij ga zamisli kako vadi votku i govori: "Renko, stari moj, na-jebo si. U ludoj si zemlji, u stranoj zemlji gdje ništa ne znaš, uključujući jezik." Pribluda bi se zgrbio prema naprijed da se kucnu čašama i nacerio tim svojim sablasnim smiješkom. Imao je naviku da otkopča po jedno puce, na ovratniku, na manšetama, sa svakom čašom, kao da je piće ozbiljan posao. "Jedino u što možeš biti siguran je da ništa ne znaš. Nitko ti neće pomoći zbog tvojih smeđih očiju. Svi koji ti izađu u susret, bit će neprijatelji. Svi koji će ti ponuditi pomoć, skrivaju nož iza leđa. U zdravlje!" Pukovnik bi teatralnim pokretom bacio čep od votke u more. Tako je on zamišljao stil. "Cijeniš logiku?"

"Obožavam logiku", vjerojatno bi rekao Arkadij.

"Ovo je logika: Rufo te nije imao razloga ubiti. Rufo te pokušao ubiti. Dakle, netko je poslao Rufa. A taj će netko poslati nekog dru-gog."

"Utješna misao. Je li ovo bilo mišljeno kao poklon za povratak kući?" Arkadij bi kimnuo glavom prema onoj lutki u prirodnoj veličini koja čami u kutu. Način na koji bi se njezina sjena pomaknula kad bi povjetarac gurnuo svjetiljku pomalo je kidao živce. "Dražes-no." Iščeprka iz svog kaputa papirić na kojem je zapisao Rufovu adresu te ključ od kuće koji je ukrao s tijela prije Lunina dolaska.

"Ono što ja mislim da bi trebao učiniti", Pribluda bi nastavio uporno kao bik, "je zaključati se s pištoljem i narančama, kruhom i vodom u nekoj prostoriji u veleposlanstvu, a možda i s kanticom za prirodne potrebe, i ne otvarati vrata dok ne odeš na aerodrom."

U mislima, Arkadij upita: "Provesti tjedan dana u Havani skrivajući se u nekoj sobi, ne bi li to bilo malo nakaradno?"

"Ne. Ubiti Rufa kad si namjeravao ubiti sebe, to je nakaradno."

Arkadij ode niz hodnik u radnu sobu i vrati se s planom grada koji rastvori ispod svjetiljke.

"Odlaziš?" Pribluda bi se uvijek užasnua kad bi Arkadij prestao piti prije no što bi se nazrelo dno boce.

Arkadij je tražio ulicu po imenu Esperanza pa zapiše Rufovu adresu na komadu papira. Pomisli: "Neću samo sjediti i čekati. A

imam i ključ od tvog automobila. Ako želiš pomoći, reci mi gdje je auto. Ili mi daj svoju lozinku."

Pribludin duh, uvrijeđen, iščezne. No Arkadij nije mogao biti budniji.

Zakoračiti na ulicu u stranom gradu usred noći bilo je kao skočiti u neosvijetljen bazen, a ne znati koliko je voda duboka. Arkada lukova protezala se punom duljinom ulice i on izroni u blijedo, plinsko svjetlo sve dok nije stigao do svjetiljke na uglu. Nastavi hodati duž bulevara jer je njegov dugi luk uz rub mora pojednostavljivao problem snalaženja u prostoru.

Premda je osluškiavao hoće li začuti kretanje automobila ili zvuk koraka, začuje samo vlastiti odjek i nadimanje oceana s druge strane praznih prometnih trakova. Na putu prođe pokraj zidne slikarije s

motivom Castra, naslikane na bočnom zidu trokatnice. Castrov lik izgledao je kao div koji kroči kroz svoj grad, glave skrivene u tami iznad razine ulične rasvjete, odjeven u svoju karakterističnu vojnu uniformu. On grabi krupnim korakom, desne ruke podignute na pozdrav nekom nevidljivom tko priseže: "A Sus Ordenes, Coman-dante!" Pa, pomisli Arkadij, Comandante i on su neobičan par ne-spavača, Rus koji se šulja i orijaš u ophodnji koji nikad ne spava.

Šest ulica dalje nalazilo se neosvijetljeno hotelsko pročelje i taksi; taksistova se glava gnijezdila na upravljaču. Arkadij ga prodrma, a kad se jedno oko škiljeći otvorilo, podigne papirić s Rufovom adresom i novčanicu od pet dolara.

Arkadij je sjedio sprijeda dok je taksi letio poput šišmiša kroz zamračenje. Taksist je zijeveo cijelim putem kao da ništa osim sudara nije vrijedno buđenja, usporavajući jedino kad bi ih nadvisili brežuljci urbanog krša osvijetljeni farovima. Rufova je adresa bila otisnuta letraset slovima na pročelju prizemnice bez prozora u uskoj ulici. Taksi otetura dalje, a Arkadij, uz pomoć Rufova upaljača, napipa ključ od kuće. Kad ga je uzeo s mrtvaca prije no što je nazvao PNR, Arkadij je primijetio koliko Rufov ključ slični njegovu, ruski dizajn sa zvijezdom utisnutom u glavicu, bez sumnje suvenir socijalističke trgovine. Padne mu na um i to da se detektivka Osorio, ako je pokušala ući s ključevima koje je ostavio u Rufovu džepu, ozlovolji-la i osjetila izigranom.

Vrata se otvore u prostoriju dovoljno usku da ga podiđe jeza straha od zatvorenih prostora. Na tragu plamička upaljača prođe između nepospremljenog dnevnog ležaja i niskog stolića s keramičkom pepeljarom-aktom te piramide od televizora i stera, kasetofona i videa. Mini bar je izgledao kao da je iščupan iz nekog hotelskog apartmana. Na umivaoniku su bili poredani minoxidil4, vitamini i aspirini. Ormar je osim odjeće sadržavao i kutije s tenisicama Nike i New Balance, kutije cigara, zbirku videovrpici i kopija Windowsa 95 - prava pravcata robna kuća. On otvori jedna vrata i ugleda prljavi zahod, ustukne natrag u sobu pa sporije krene dalje. Na zidove su ri-saćim čavličima bili pribodeni novinski članci s naslovom GRAN EXITO DE EOUIPO CUBANO, a preko fotografije mladog Rufa, međunarodnog straha i trepeta, podignutih boksačkih rukavica, PINERO TRIUNFA EN USSR! Uokvirene fotografije prikazivale su grupe muškaraca u gornjim dijelovima trenirki kubanske reprezentacije na Crvenom trgu, ispred Big Bena, Eiffelova tornja. Arka-dij okrene fotografije i prepíše imena koja je našao na poledini. Imena i brojevi bili su načrčkani i na zidu pokraj kreveta.

Daysi 32-2007

Susy 30-4031

Vi. Aflt. 2300

Kid Choc. 5/1

Vi. JKH 2200 Angola

Jedina nit koju je Arkadij mogao povezati u vezi s tim popisom bila je da je on bio taj posjetitelj koji je stigao Aeroflotovim zrakoplovom u 23 sata, jedanaest sati navečer, i da se činilo da je još jedan posjetitelj trebao stići iz Angole gotovo u taj isti kasni sat. U svakom slučaju, popis je sadržavao puno telefonskih brojeva za sobu bez telefona ili telefonskog priključka. Arkadij se sjetio da je Rufo sa sobom imao mobitel kad su se našli na aerodromu, premda telefona nije bilo kad je Arkadij poslije pretražio Rufovo tijelo. Minoxidil - antiaritmik, lijek za uspostavljanje pravilnog rada srca.

Na vješalici je visio otmjen slamnati šešir boje slonovače na čijoj je znojnici bilo otisnuto Made in Panama i inicijali RPP. On pretraži komodu, opipa ispod jastuka i madraca, na brzinu pregleda videovrpce koje su odreda bile ili filmovi o boksu ili porniči za osobnije potrebe. U mini baru je bilo grickalica koje poslužuju u zrakoplovima i zdravih boca Eviana. Nije bilo tragova posjeta Lune ili Osorijeve, nikakvog praška za skidanje otisaka načinjenog iz preprženih mladica palmi.

No najvažnije je bilo to da nije našao nikakva razloga zbog kojeg bi ga Rufo pokušao ubiti. Rufo se pripremio za napad. Trenirka je imala smisla iz istog razloga zbog kojeg ličioc nose zaštitne kombinezone, i on osjeti da je Osorijeva pomislila to isto. Ali, zašto se truditi ubiti nekoga tko će sići s pozornice za nekoliko sati? Je li Rufo nešto tražio ili je jednostavno otvorena sezona lova na Ruse u Havani?

Kad je zakoračio na ulicu, na svjetlosti zore, odmah do Rufova stana, ukaže se nagrđen zid obojen u korida crvenu boju na kojem je pisalo GIMNASIO ATARES. Uz rub pločnika u limuzini PNR-a sjedila je detektivka Osorio. Uperi pogled u Arkadija dovoljno dugo da se uzvrpoljio prije no što je ispružila ruku.

"Ključ."

"Oprostite." Arkadij zavuče ruku u džep i da joj ključ od svog moskovskog stana. Bude li potrebno, uvijek može lako provaliti u svoj stan.

"Ulazite u auto", reče Osorijeva. "Ja bih vas rado zaključala u ćeliju, ali doktor Blas želi razgovarati s vama."

S uredno oštucanom bradicom i mirisom karbolnog sapuna, doktor Blas bio je Pluton svog vlastitog, srdačnog podzemnog svijeta, pa poželi dobrodošlicu Arkadiju u povodu njegova ponovnog posjeta Instituta de Medicina Legal, kujući Osorijeju u zvijezde.

"Naša je Ofelia jako inteligentna. da je Hamlet imao upola tako pametnu Ofeliju, učas bi riješio umorstvo svojega oca kralja. Naravno, u tom slučaju ne bismo imali baš nešto od igrokaza." Dvije djevojke u uskim majicama IML-a prođu po hodniku; liječnikove oči to isprate s odobravanjem. "Do revolucije nas je obučavao FBI u Was-hingtonu i Quanticu, a poslije toga Rusi i Nijemci. Ali ja volim misliti da imamo vlastiti stil. Renko, vaš je problem u tome što nemate povjerenja u nas. Primijetio sam to kad ste prvi put bili ovdje."

"I to je to?" upita Arkadij.

On je smatrao da je njegov problem u tome što ga je Rufo pokušao ubiti, ali se činilo da ravnatelj raspoláže širom slikom. Prođu pokraj staklenog ormarića s dvjema fotografijama glava muškaraca ovješanih usta i zatvorenih očiju.

"Nestale osobe i neidentificirani mrtvaci. Na uvid javnosti." Blas nastavi ondje gdje je stao. "Kad pomislite na Kubu, pomislite na ka-ripski otok, mjesto poput Haitija, zemlju poput Nikaragve. Kad mi kažemo, na primjer, da smo neko tijelo identificirali kao Rusa, vi se pitate koliko je dobra ta identifikacija, koliko su kvalificirani ljudi koji mi govore da prihvatim ovo tijelo i otpremim ga kući? Kad vidite da se tijelo izvlači iz vode na način na koji se psi igraju s kostima, pitate se koliko je rad policije ovdje stručan. Zato ste ukrali Rufov ključ i na svoju ruku otišli u njegovu sobu. Ja cijelo vrijeme odlazim na međunarodne konferencije i srećem ljude koji ne poznaju Kubu i koje muče iste bojazni. Pa mi dopustite da vam kažem nešto o sebi. Imam diplomu Kavanskog sveučilišta, a specijalizirao sam patologiju. Studirao sam na Višoj istražiteljskoj školi u Volgogradu, Leipzigu i Berlinu. Prošle sam godine držao predavanja na konferencijama Inter-pola u Torontu i Mexico Citvu. Dakle, niste pali s ruba svijeta. Neki neprijatelji Kube žele nas izolirati, ali mi nismo izolirani. Međunarodni aspekt kriminala ne dopušta nam da budemo izolirani. Ja to neću dopustiti." Prođu pokraj čovjeka u lisicama koji je sjedio na stolici. On podigne lice puno starih ožiljaka i svježih masnica.

"Čeka psihološku evaluaciju", objasni Blas. "Imamo stručnjake za forenzičnu biologiju, stomatologiju, toksikologiju, imunologiju. Nekom Rusu to je možda teško povjerovati. Vi ste nekoć bili profesor, a mi učenici. A sad smo mi profesori u Africi, Centralnoj Americi, Aziji. Naša Ofelia", Blas kimne glavom prema Osorijevoj koja je skromno plovila pokraj njih, "poučavala je u Vijetnamu. Ovdje nema neznanja. Ja to neću dopustiti. Rezultat toga je da vam sa zadovoljstvom mogu reći da Havana ima najnižu stopu neriješenih ubojstava od svih glavnih gradova na svijetu. Pa kad kažem tko neki mrtvac jest, onda to on jest. Ali mi detektivka Osorio kaže da se vi ponovno nećkate u vezi s identifikacijom pukovnika Priblude." "On reagira na napad koji je izvršen na njega", reče Ofelia.

"Moja je reakcija vjerojatno obojena time", prizna Arkadij. "Ili time što sam Pribludu zatekao mrtvog. Ili zbog vremenske razlike."

Blas reče: "Imate još tjedan dana ovdje. Prilagodit ćete se. Bilo je vrlo poduzetno od vas što ste otišli u Rufov stan. Ofelia je rekla da biste to mogli učiniti. Mislim da je intuitivna."

"I ja tako mislim", reče Arkadij.

"Ako je to što kažete istina, Rufo je nenamjerno ubio samog sebe tijekom kratke, žestoke borbe?"

"Slučajno samoubojstvo."

"I te kako. Ali to ne odgovara na pitanje zašto vas je Rufo napao. To me silno muči."

"Među nama, i ja sam silno smućen."

Blas se zaustavi na vrhu stubišta s kojeg se dizala kiselkasta svježina poput zadaha pokvarenog mlijeka.

"Napad nožem i injekcijom je tako čudan. Ovdje je jučer ukradena jedna šprica za balzamiranje, premda ne shvaćam kad ju je Rufo mogao uzeti. Bili ste s njim cijelo vrijeme, zar ne?"

"Jednom sam otišao na zahod. Mogao ju je tad uzeti."

"Da, imate pravo. Pa, vjerojatno je posrijedi ista šprica, premda ne shvaćam zašto bi se ubojica odlučio poslužiti njome kad je već imao bolje oružje. Shvaćate li vi?"

Arkadij se zamisli nad pitanjem. "Je li Rufo imao nasilnu prošlost?"

"Znam mišljenje kapetana Arcosa o toj stvari, ali moram biti iskren. Točnije bi bilo reći da je Rufo bio poznat po tome da ga se nije uhvatilo. On je bio inetero, mutež. Od onih koji se motaju oko turista i nalaze im djevojke, promijene novac, nabave cigare. Govorilo se da je imao puno uspjeha kod Njemica i Švedanki, tajnica na godišnjem odmoru. Smijem li biti izravan?"

"Slobodno."

"Priča se da se hvalio strankinjama da imapingu kao lokomotivu."

"Što jepinga?" upita Arkadij.

"Pa, ja nisam psihijatar, ali muškarac koji imapingu kao lokomotivu ne služi se injekcijom da nekog ubije."

"Vjerojatnije mačetom", oglasí se Osorijeva.

"Njih nema puno. Koliko bi ljudi u gradu moglo imati mačetu?"

"Svaki Kubanac ima mačetu", reče Blas. "Ja imam tri u svom ormaru."

"Ja imam jednu", reče Osorijeva.

Arkadij primi ovaj ispravak na znanje.

Blas upita: "Ne možete rasvijetliti misterij ove šprice?"

"Ne."

"Shvatite da ja nisam detektiv, ja nisam policajac, ja sam samo sudski patolog, ali su me nekad davno moji ruski instruktori poučili da razmišljam analitički. Smatram da se ne razlikujemo puno, pa ću vam pokazati nešto kako bih pojačao vaše povjerenje u nas. A vi biste čak mogli nešto od nas naučiti."

"Na primjer?"

Blas protrlja ruke kao domaćin koji želi objaviti neku vijest. "Počet ćemo od toga kad ste vi stupili na scenu."

Mrtvačnica je imala šest pretinaca, hladnjaču i hladnjak sa staklenim vratima, odreda sa slomljenim kvakama i s grašcima kondenzirane pare. Blas reče: "Hladnjaci još rade. Imali smo jednog američkog pilota iz invazije u Zaljevu svinja. Slupao se i poginuo, a CIA je devetnaest godina tvrdila da za njega nisu nikad čuli. Napokon je došla njegova obitelj i uzela ga. Ali je bio u dobrom stanju, ovdje u svom vlastitom humidoru. Zvali smo ga Cigara."

Blas izvuče jedan pretinac na kotačićima. U njemu je ležalo pres-loženo ljubičasto tijelo identificirano kao Pribluda: lubanja, čeljust i desno stopalo između nogu, plastična vrećica s organima na mjestu gdje bi mu trebala stajati glava. Ostavljena otvorena, trbušna je šupljina ispuštala vonj zoološkog vrta od kojeg Arkadija zapeku oči, a cijelo je tijelo bilo položeno u cinčanu kadu da se rastočeno meso ne bi razlilo. Arkadij pripali cigaretu i duboko uvuče dim. Ovo je razlog da pripali na licu mjesta. Zasad, Arkadijevo povjerenje nije raslo.

"Naši su nam ruski prijatelji obećali sredstva za novi sustav hlađenja. Jasno vam je koliko je hlađenje važno u Havani. A onda su Rusi rekli da ga moramo kupiti." Blas je okretao glavom amo-tamo proučavajući leš. "Znate li za neke Pribludine karakteristike koje bi se razlikovale od ovog tijela?"

"Ne, ali mislim da nakon tjeđan dana provedenih u vodi i premještanja dijelova tijela, većina ljudi izgleda slično."

"Kapetan Arcos mi je naredio da ne radim biopsiju. No ja smatram da sam ja ovdje još ravnatelj pa sam svejedno to učinio. Mozak i organi ne pokazuju nikakve tragove droga ili otrovnih supstanci. To nije pouzdano, jer je tijelo tako dugo bilo u vodi, ali ima još nešto. Srčani mišić pokazuje nedvojbene tragove nekroze, što ukazuje na mogućnost srčanog napada."

"Srčanog napada dok je plutao u vodi?"

"Srčanog napada nakon što je cijeli život jeo i pio kao Rus, napad tako masivan i tako brz da nije imao vremena ni bacakati se, razlog zbog kojeg je sva njegova ribička oprema još bila u čamcu. Jeste li znali da je očekivani životni vijek u Rusiji dvadeset godina kraći nego na Kubi? Dat ću vam uzorke tkiva. Pokažite ih bilo kojem liječniku u Moskvi i on će vam reći isto."

"Jeste li ikad prije vidjeli da bi neki neumdtico umro od srca?"

"Ne, uglavnom od napada morskih pasa. Ali ovo je prvi put da sam čuo za ruskog neumatica."

"Ne mislite li da je to vrijedno istrage?"

"Morate shvatiti našu situaciju. Nemamo ni poprište zločina ni svjedoke, što osujećuje istragu i čini je vrlo skupom. A nemamo ni zločin. Što je još gore, on je Rus, a rusko veleposlanstvo odbija surađivati. Kažu da nitko nije radio s Pribludom, da ga nitko nije poznavao i da je on bio nedužan proučavatelj šećerne industrije. Da bismo uopće ušli u veleposlanstvo, potrebna nam je diplomatska nota. Svejedno smo zatražili Pribludinu fotografiju, a budući da je nismo dobili, povezali smo Pribludu i ovo tijelo u najvećem mogućem stupnju vjerojatnosti. Više ništa ne možemo učiniti. Moramo ga smatrati identificiranim, a vi ga morate odvesti kući. Ovdje više nećemo imati novih 'cigara'."

"Zašto ste tražili od veleposlanstva fotografiju? Ja sam vam jednu pokazao."

"Vaša nije bila dovoljno dobra."

"Ništa ne možete povezati s ovime kako sad izgleda."

Blas dopusti da mu smiješak osvoji lice. Zakotrlja pretinac natrag u spremnik. "Imam iznenađenje za vas."

Želim da se vratite kući s ispravnom predodžbom o Kubi."

Na drugom katu Blas povede Arkadija i Osorijevu u ured na čijim je vratima stajao izbljedjeli natpis

ANTROPOLOGIA.

Arkadijev prvi dojam bio je dojam katakombe, ostataka mučenika marljivo razvrstanih po policama: lubanje, zdjelice, bedrene kosti, kosti zapešća leže ruku pod ruku, kralježnice isprepletene poput zmija. Prašina je plivala oko zaslona svjetiljke čija se svjetlost odbijala od niza staklenih ormarića punih uredno pribodjenih tropskih kukaca u duginim bojama opala. Mamba razjapljenih usta i otrovnih zuba smotala se u staklenci na čijem je vrhu na vršcima prstiju stajala tarantula. Ono što je sličilo pločicama domina zapravo su bile oprlje-ne kosti, u stupnjevima od bijelih do ugljeno crnih. Na zidu su groteskne ralje morskog psa iskeženošću zasjenile čeljusnu kost ljudskih zuba isturpijanih u oštre šiljke. Uže za stropni ventilator bilo je u pletenicu ispletena kosa sasušene ljudske glave. Arkadij promijeni mišljenje. Nije ovo katakomba, više je nalik na trgovačku postaju u džungli. Najednom od stolova plahta je pokrivala nešto što je brundalo; Arkadij se ne bi iznenadio da je posrijedi bio veliki čovjekoliki majmun koji se duboko zamislio nad nekim filozofskim pitanjem.

"Ovo je naš antropološki laboratorij", reče Blas. "Nije velik, ali ovdje s pomoću kostiju i zuba određujemo starost, rasu i spol žrtve. Kao i razne otrovne ili nasilne agense."

"Na Karibima ima stvari koje nećete vidjeti u Moskvi", reče Oso-rijeva.

"Malo smo kratki što se tiče morskih pasa", reče Arkadij.

"A po aktivnosti insekata", reče Blas, "određujemo koliko je dugo žrtva mrtva. U drugim podnebljima, različiti kukci počinju s poslom u različito vrijeme. Ovdje na Kubi, oni svi počinju istodobno, ali različitim tempom."

"Fascinantno."

"Fascinantno, ali ne i nešto što bi istražitelj iz Moskve nazvao ozbiljnim laboratorijem za sudsku medicinu?"

"Postoje razni laboratoriji za različita mjesta."

"Točno!" Blas podigne jednu čeljust zašiljenih zuba. "Naša je populacija, recimo, jedinstvena. Brojna afrička plemena prakticirala su skarifikaciju i turpijanje zuba. Abakua je, na primjer, bilo tajno leopardsko udruženje iz Konga. Ovdje su dovedeni kao roblje da bi radili na dokovima i uskoro su kontrolirali sav šverc u Kavanskom zaljevu. Bio je potreban jedan Comandante da bi ih pretvorio u folklorno društvo." On odloži zube i usmjeri Arkadijevu pozornost na izložak koji se sastojao od lubanje i sjekire s dvjema oštricama poprskane sasušenom krvlju. "Ova vam lubanja možda djeluje kao dokaz traume."

"Mogla bi."

"Ali nekom Kubancu, lubanja i sjekira pokriveni životinjskom krvlju mogu značiti vjerski hram. Ako želite, detektivka vam može o tome sve ispričati." Osorijeva se na taj prijedlog uzvrpolji od muke, a Blas nastavi. "Stoga, kad provodimo psihološku analizu neke osobe, služimo se naravno i minnesotskim profilom⁵, ali uzimamo u obzir i je li osoba štovatelj kulta Santerije."

"O." Premda se Arkadij nikad nije poslužio minnesotskim profilom.

"Svejedno," Blas podigne tkaninu, "dopustite mi da dokažem da je Kuba, usprkos praznovjerjima, ispred ostatka svijeta."

Otkriveno na stolu nalazilo se računalo 486 spojeno na skener i pisač, sve uključeno, te na osammilimetarsku videokameru postavljenu iznad stalka, objektiva okrenutog prema dolje. Na okruglom postolju stalka, nakošena prema kameri, počivala je lubanja s rupom nasred čela. Kostii lubanje bile su povezane žicom. Zbog izvađenih zuba, lubanja je zjanula u stripovskom smiješku.

Arkadij je samo čitao o ovakvom sistemu. "Ovo je njemačka tehnika identifikacije."

"Ne," reče Blas, "ovo je kubanska tehnika. Njemački sustav, uključujući programsku podršku, košta više od pedeset tisuća dolara. Naš košta desetinu tog iznosa uz pomoć prilagodbe jednog ortopedskog programa.

Na primjer, u ovom smo slučaju našli glavu čiji su

Puni naziv glasi Minnesota Multiphasic Personality Inventory. U psihologiji vrlo raširena metoda, osmišljena na University of Minnesota, kojom se identificiraju konfiguracije ličnosti normalnih osoba te proučavaju obrasci koji se javljaju u raznim duševnim bolestima.

zubi bili izbijeni čekićem." Blas dotakne tipkovnicu i na ekranu se pojavi kolorslika kante za smeće napunjene palminim lišćem, a na vrhu svega toga odsječena glava. Na dodir tipke, policajce i kantu za smeće zamijene četiri fotografije različitih muškaraca: jedan se ženi, drugi zdušno pleše na nekoj zabavi, treći drži košarkašku loptu, a posljednji se grbi na konju. "Četiri nestale osobe. Koji bi od njih ovo mogao biti? Ubojica je možda bio siguran da se lice u uznapredova-lom stadiju raspadanja, bez zuba, ne može spariti ni sa kakvom fotografijom ili zubarskim kartonima. Ta ovdje na Kubi priroda je vrlo djelotvoran pogrebni. No potrebna nam je samo kvalitetna fotografija i čista lubanja. Vi ste naš gost, vi birajte."

Arkadij odabere onog mladoženju, i istog trenutka njegova slika ispuni ekran. Oči iskolačene od nerveze,

kosa u brižljivim slojevima poput žaboa na njegovoj košulji. Povlačeći miša po podmetaču, doktor Blas izvuče obrise mladoženjine glave, lupne po jednoj tipki i izbriše mu košulju i ramena. Na lagani dodir tipke, glava otplovi na lijevu stranu ekrana, a na desnoj se pojavi lubanja onako kako je piljila u videokameru poput pacijenta koji čeka zubarevu bušilicu. Blas namjesti lubanju tako da gleda u objektiv kamere točno pod istim kutom kao i lice s fotografije. Poveća lice do iste veličine, pojača kontrast tako da se meso istopilo, a oči potonule u duplje, namjesti bijele strelice na lubanju kod čeljusti i tjemena, pa na vanjske rubove čela, u očne šupljine i nosnu šupljinu, preko jagodičnih kostiju i u kutove vilice. U usporedbi s mukotrpnom rekonstrukcijom lica iz lubanje kakvu je Arkadij poznao iz Moskve, dugočasnim nanošenjem plastelina za obljepljivanje kostiju, ova se manipulacija odvijala brzinom svjetlosti. Blas postavi strelice na iste točke na fotografiji i, uz lagani udar tipke, dozove za svaki par odgovarajućih oznaka njihovu udaljenost izmjerenu pikselima, tisućama fosfora svjetla kompjuterskog zaslona. Završni udarac po tipki stopi dvije glave u jednu neizostrenu sliku s prevlakom brojki između strelica.

"Brojevi označavaju nepoklapanja u mjerenjima između nesta-log muškarca i lubanje kad ih se precizno spari. I tako znanstveno dokazujemo da oni nisu nikako mogli biti ista osoba."

Blas počne ispočetka, ovaj put s fotografijom broj 3, dječakom koji se ponosno smiješi u dresu Chicago Bulls a i u jednoj ruci odvaguje košarkašku loptu. Blas odsiječe, uveća i izoštri dječakovu glavu, pa onda podigne i namjesti lubanju na ekranu. Razdaljine između strelica za označavanje bile su gotovo identične, a kad je Blas stopio dvije slike, brojevi se ponište do nule i s ekrana je gledalo jedno lice koje je bilo istodobno i mrtvo i živo. Ako je ikad postojala fotografija duha, ovo je bila ta.

"Naša nestala osoba više nije među nestalima. Kao što vidite, čak kad se misli da je nešto nemoguće, nama na Kubi to ipak polazi za rukom."

"Zato ste željeli Pribludinu fotografiju?"

"Da bismo identificirali tijelo koje smo izvadili iz zaljeva? Da. No fotografija koju ste vi donijeli nije bila dovoljna, a rusko veleposlanstvo odbija dati drugu."

Nastane stanka puna iščekivanja sve dok Arkadij nije shvatio poruku.

"Meni nije potrebna diplomatska nota za odlazak u veleposlanstvo."

Blas je reagirao kao da mu ta pomisao nikad nije pala na um. "Ako želite. Revoluciji su uvijek potrebni dobrovoljci. Ja mogu napisati adresu veleposlanstva, a svaki će vas automobil na ulici vjerojatno tamo odvesti za dva dolara. Ako imate američke dolare, to je najbolji sistem javnog prijevoza na svijetu."

Arkadij osjeti strahopoštovanje prema doktorovoj sposobnosti da sve prikaže u dobrom svjetlu. On svrne pogled na ekran. "Čime je glava odsječena?"

"U onoj kanti za smeće?" reče Blas. "Mačetom. Mačeta ostavlja karakterističnu ranu. Nema piljenja."

"Jeste li identificirali ubojicu?"

Osorijeva reče: "Još nismo. Ali hoćemo."

"Koliko ste ono rekli da imate ubojstava na godinu?"

"Na Kubi? Oko dvije stotine", reče Blas.

"Koliko iz afekta?"

"Sve u svemu, stotinjak."

"A od ostalih, koliko iz osvete?"

"Možda pedeset."

"Pljačka?"

"Možda četrdeset."

"Droge?"

"Pet."

"Ostaje još pet. Kako biste njih okarakterizirali?"

"Organizirani kriminal, bez sumnje. Naručena ubojstva."

"Kako organiziran? Koje se oružje koristilo u tim slučajevima?"

"Povremeno pištolj. Brazilski Taurus je popularan, ali najčešće mačete, gušenje, noževi. Ovdje nemamo pravih bandi, ništa slično mafiji."

"Mačete?" Arkadiju to nije zazvučalo modernom metodom ubijanja ljudi. Istina, sjećao se kad se svakog ruskog ubojicu koji bi obrisao nož nakon što bi žrtvi prezeo vrat smatralo velikom facom, u čudnovato bezazleno doba prije globalnog širenja novčanih transakcija i bombi s daljinskim aktiviranjem. Pa je Kuba u procesu evolucije kriminala bila ekvivalent Galapagosa. Odjednom, Instituta de Medicina Legal bude stavljen u perspektivu.

"Uspješno riješimo devedeset osam posto ubojstava", reče Blas. "Najviše na svijetu."

"Uživajte dok možete", reče Arkadij.

5.

Rusko je veleposlanstvo bilo neboder od trideset katova i arhitektonski aludiralo na široka prsa i oklopljenu glavu koji se prijeteći uzdižu poput kamenog čudovišta koje je prešlo kontinente, pregazilo oceane i naposljetku se do gležnja ukopalo na mjestu među zelenim palmama Havane. Na pročelju mu se sjajilo izostaklo, ali sve u svemu, zgrada je stajala u vlastitom pokrovu sjena i nepomičnosti. Unutra, ured za uredom bili su ogoljeni do zidova i telefonskih utičnica. Duhovi su se vrzli na izlizanim mjestima i mrljama sagova-staza, u mutnim, neopranim bocama poslaganima duž zidova, u sustavu ventilacije koji je široko prastari smrad cigareta. Iz ureda vicekonzula Vitalija Bugaja, Arkadij pogleda dolje u svijet palača s bijelim stupovima, veleposlanstava Francuske, Italije i Vijetnama, krovova optočenih kompliciranim radio-dipolima i antenama, satelitskih antena uokvirenih vrtovima ružičastog hibiskusa.

Bugaj je bio mladić mekih crta utisnutih u središte blagog lica. Bio je odjeven u svileni ogrtač i kineske sandale i lebdio u lelujavoj atmosferi klima uređaja. Arkadiju se činilo da se kreće gonjen proturječnim porivima: olakšanjem da još jedan ruski državljanin nije mrtav i srdžbom da će se s preživjelim morati gombati još tjedan dana. A vjerojatno je bio i pomalo iznenađen da se neki ostatak ruskog autoriteta uspio obraniti.

"Sve su te kuće sagrađene prije revolucije." Bugaj se pridruži Arkadiju kod prozora. "To su bili bogati ljudi. Najveće predstavništvo Cadillaca na svijetu bilo je u Havani. Kad je stigla revolucija, cesta do aerodroma bila je načičkana napuštenim Cadillacima i Chrvsleri-ma. Zamislite samo, biti pobunjenik u besplatnom Cadillacu."

"Mislim da sam vidio neke od tih automobila."

"No ovo ipak nije crna rupa. Crna rupa bilo bi mjesto u diplomatskom predstavništvu u Gvajani ili Surinamu. Ovdje ima glazbe, plaža, šoping na Bahamima udaljen je samo sat vremena." Bugaj bljesne zlatnini Rolexom na zapešću. "Havana je na razini mora i za mene je to važno. Naravno, nije Buenos Aires."

"A nije ni kao u stara dobra vremena?" upita Arkadij.

"Nimalo. Što tehničara a što vojnog osoblja, ovdje smo imali dvanaest tisuća Rusa i diplomatsko osoblje od još tisuću zaposlenika: atašea, poslanika, kulturnih atašea, KGB-ovaca, tajnica, službenika, časnika za vezu, kurira, ljudi iz osiguranja. Imali smo sovjetske stanove, sovjetske škole i odmarališta za rusku djecu. A zašto i ne? Uložili smo trideset milijardi rubalja u Kubu. Kuba je od Rusije dobila više inozemne pomoći po stanovniku nego bilo koja druga zemlja na svijetu. Moraš se upitati, tko je više od Fidela pridonio propasti Sovjetskog Saveza?" Bugaj uhvati Arkadijev pogled. "O, zidovi imaju uši. Kubanci su osvjedočeni majstori elektronskog prisluškivanja. Mi smo ih obučavali. Jedine zaista sigurne telefonske linije su ove u veleposlanstvu. Morate se prestati brinuti. Dakle, sad imamo osoblje od dvadeset ljudi. Ovo je brod duhova. A to što smo se natjerali u bankrot da bismo plaćali ovaj cirkus na vodi, da je cijeli naš sistem otišao k vragu dok su oni plesali salsu, to nije važno. Činjenica je da odnosi između nas i Kubanaca nikad nisu bili lošiji, a sad mi vi kažete da ne možete identificirati Pribludino tijelo?"

"Ne s potpunom sigurnošću."

"Za Kubance je bilo dovoljno uvjerljivo. Razgovarao sam s kapetanom Arcosom i zvučao mi je vrlo razumno, ako se uzme u obzir da je izzvukao jednog Rusa iz havanske luke."

"Mrtvog Rusa."

"Koliko sam ja razumio, smrt je nastupila uslijed srčanog udara. Tragičan, ali prirodan događaj."

"Nema ničeg prirodnog u činjenici da je Pribluda plutao po zaljevu."

"Sa špijunima se takve stvari događaju." "Službeno, on je bio ataše za šećer."

"Tako je. On se samo morao vozikati po otoku, obilaziti polja šećerne trske i uvjeriti se da Kubanci neće ispuniti svoju kvotu proizvodnje šećera, jer nikad i nisu. A što se tiče obavještajnog rada, kubanska vojska sad izmješta rakete volovskom zapregom umjesto kamionima, i to je sve što je o tome potrebno znati. Što brže zaboravimo na ovu epizodicu, to bolje."

"Tu je i ona druga epizodica s Rufom i sa mnom."

"Pa, tko zna što ste vi? Zahvaljujući vama, izgubili smo vozača i stan."

"Spavat ću u Pribludinu stanu. Prazan je."

Bugaj naškubi usta. "To nije najgore rješenje. Namjeravam ovaj problem držati što dalje od

veleposlanstva."

Arkadij shvati da razgovor s Bugajem jako sličič pokušaju da uhvati jegulju; svaki put kad bi ga pokušao prikliještit i dobiti od njega odgovor, vicekonzul bi se izmigoljio izvan dohvata.

"Prije nego što su Kubanci pronašli tijelo, netko je ovdje u veleposlanstvu znao da je Pribluda u nevolji i poslao mi faks. Nepotpisan. Tko je to mogao biti?"

"Da barem znam."

"Ne možete doznati?"

"Nemam dovoljno osoblja da provjerava moje osoblje."

"Tko mi je dodijelio Rufa?"

"Kubansko Ministarstvo unutrašnjih poslova dodijelilo je Rufa nama. Rufo je bio njihov čovjek, ne naš. Nitko drugi nije bio pri ruci kad ste vi stigli usred noći. Nisam točno znao tko ste i još to ne znam. Naravno, nazvao sam Moskvu, i možda oni znaju za vas, ali ja zapravo ne znam koji je vaš zadatak. Kriminal nije moja specijalnost."

"Zadatak mi je identificirati Pribludu. Kubanci su tražili njegove fotografije i htjeli doći u veleposlanstvo. Odbili ste."

"E pa ovo je moj teritorij. Prvo, nismo imali fotografija. Drugo, Kubanci se služe svakom prilikom da si omoguće pristup u veleposlanstvo i da njuškaju po osjetljivim područjima. Pravo opsadno stanje. Bili smo drugovi, a sad smo kriminalci. Probušene gume u gluho doba noći. Zaustavljanje automobila i premetačine kad policija ugleda ruske tablice."

"Baš kao u Moskvi."

"Ali u Moskvi vlada nema kontrole, to je razlika. Moram reći da nismo imali nikakvih problema s Rufom dok vi niste stigli."

"Gdje je ambasador?"

"Trenutačno smo između ambasadora."

Arkadij posegne za blokićem sa stola i napiše: "Gdje je obavještajni agent kojem je Pribluda podnio izvješća?"

"To nije neka velika tajna", reče Bugaj. "Šef stražarske službe je ovdje, ali je on samo gorila. Šef osiguranja je u Moskvi već mjesec dana, na pregovorima za menadžerski posao u hotelijerstvu, i jasno mi je dao na znanje da ne želi 'nikakve crvene zastave' dok ga nema. A što se mene tiče, ne želim da me se opozove u Moskvu zbog nekog špijuna koji je doživio srčani napad dok je plutao po mraku."

"Kad je Pribluda komunicirao s Moskvom, služio se sigurnim linijama?"

"Šaljemo šifrirane e-mail poruke natkritim računalom koje briše sve živo, ne ostane ni slova na hard disku kad nešto obrišeš. Ali nije puno poruka šifrirano. Obični faksovi, pozivi i elektronska pošta su obični tekstovi na običnim strojevima, a jako bih rado imao rezač papira koji radi." Arkadij izvadi fotografiju Jaht-kluba Havana da postavi nekoliko pitanja o Pribludinih kubanskim prijateljima, ali je vicekonzul jedva i pogleda. "Nemamo prijatelja Kubanaca. Nekad, kad bi neki ruski umjetnik došao na gostovanje u Havanu, to bi bio događaj. Ljudi sad ionako gledaju američke filmove na televiziji. Fi-del ih krade i prikazuje. Ništa ga ne košta. Neki ljudi imaju satelitske antene i hvataju Miami. A tu je i Santeria. Fidel je voljan promicati vudu kao zabavu za narodne mase. Afrička praznovjerja. Što sam duže ovdje, to ovi ljudi postaju sve afričkiji."

Arkadij odloži fotografiju Jaht-kluba. "Kubancima je potrebna bolja Pribludina fotografija. Služba osiguranja veleposlanstva jamačno ima njegovu sliku."

"To ovisi o našem prijatelju u Moskvi. Morat ćemo pričekati da se vrati iz svoje potrage za radnim mjestom, a to bi moglo potrajati još mjesec dana."

"Mjesec dana?" "Ili više."

Bugaj se nastavio odmicati, a Arkadij primicati, sve dok ne nagazi na olovku koja se slomi uz glasan prasak. Vicekonzul poskoči i više nije djelovao hladno kao jegulja, već kao žumanjak pri pogledu na vilicu. Njegova nervoza podsjeti Arkadija na činjenicu da je on nedavno ubio čovjeka; u samoobrani ili ne, ubiti nekoga čin je nasilja i teško da će privući nove prijatelje.

"Na čemu je radio Pribluda, vaš šećerni ataše?"

"To vam ne mogu reći."

"Na čemu je radio?" Arkadij upita polakše.

"Mislim da nemate ovlasti", počne Bugaj, ali se ispravi kad je Arkadij krenuo da će zaobići stol. "U redu, ali protestiram. Postoji problem u vezi sa šećernim protokolom, nešto vezano uz trgovinu što vi ne biste razumjeli. Dakle, oni nama šalju šećer koji ne mogu prodati nigdje drugdje, a mi njima šaljemo naftu i strojeve koje ne možemo utopiti nigdje drugdje."

"To zvuči normalno."

"Došlo je do nesporazuma. Prošle godine Kubanci su zatražili dodatne pregovore o već potpisanim sporazumima. S obzirom na zatrovane odnose između dviju zemalja, dopustili smo im da dovedu treću stranku, neku panamsku tvrtku za trgovinu šećerom, AzuPa-nama. Sve je bilo riješeno. Ne znam zašto je Pribluda to istraživao."

"Pribluda, stručnjak za šećer?"

"Da."

"A Pribludina fotografija?"

"Dopustite mi da pogledam", reče Bugaj prije no što je Arkadij načinio još jedan korak. Hodajući natraske ode do polica za knjige i izvadi kožni album koji otvori na stolu i prelista metalnim prstenovi-ma spojene stranice zalijepljenih fotografija. "Gosti i proslave. Prvi maj. Meksički Cinco de Mayo. Rekao sam vam da Pribluda nije dolazio na takve zabave. Dan nezavisnosti s Amerikancima. Amerikanci nemaju veleposlanstvo, samo tzv. Interesnu agenciju, ali veću od veleposlanstva. Listopad, kubanski Dan nezavisnosti. Jeste li znali da je Fidelov otac bio španjolski vojnik koji se borio protiv Kube? Prosinac. Možda će tu biti neka. Nekad smo za rusku djecu priređivali tradicionalnu proslavu Nove godine s Djedom Mrazom, velik društveni događaj. Sad imamo samo nekoliko djece, ali ona traže Djeda Božićnjaka i proslavu Božića."

Na fotografiji su dvije djevojčice s vrpcama u kosi sjedile u krilu bradatog čovjeka u kostimu od crvenog baršuna, punačkog lika i veselo zažarenih narumenjenih obraza. Darovi su stajali ukруг oko bora ukrašenog srebrnim nitima. Iza djece protezao se red odraslih koji su kod švedskog stola balansirali s tanjurima sira, božićnih kolača i čašama slatkog pjenušca. Na drugom kraju sobe, netko tko je mogao biti Sergej Pribluda zagurao je cijelu ruku u usta.

"Vrućina u tom odijelu bila je nevjerojatna."

"Vi ste ga imali na sebi?" Arkadij se bolje zagleda u sliku. "Ne izgledate dobro."

"Kongestivno zatajenje srca. Neispravan zalistak." Gnječeci ruku drugom, Bugaj zaobiđe svoj stol i prekopa po ladicama. "Slike. Načinit ću popis mogućih imena i adresa. Mostovoj je fotograf veleposlanstva, a tu je i Olga."

"Trebali biste biti u Moskvi."

"Ne, ja sam tražio Kubu. Ovdje možda nemaju dovoljno lijekova, ali imaju izvrsne liječnike, više liječnika po stanovniku nego igdje na svijetu, i operirat će bilo koga, generala, seljaka, nekog malog čovjeka koji mota cigare, nema veze. U Moskvi? Ako nisi milijunaš, čekaš najmanje dvije godine. Već bih bio mrtav." Bugaj žmirne kroz premaz znoja. "Ne mogu otići s Kube."

Elmar Mostovoj imao je okruglu majmunsku njušku, svinute nokte i tupe sitnih narančastih kovčica koji mu se prčio na glavi poput suvenira. Prema Arkadijevoj procjeni, imao je pedeset i nešto godina, ali se još dobro držao, od onih koji rade sklekove na vrhovima prstiju, nose otkopčane košulje i zavrnutе nogavice da bi se razmetali obrijanim grudnim košem i poput cijevi glatkim goljenicama. Živio je u Miramaru, istoj četvrti gdje se nalazilo veleposlanstvo, u hotelu na obali oceana po imenu Sierra Maestra, koji je posjedovao mnoga obilježja tonuće teglenice: balkoni koji se krune, zahrđale balkonske ograde, pogled na vodu. No namještaj u Mostovojevu stanu bio je prilično raskošan: trosjed i stolice bili su pokriveni kožom boje vanilije i počivali na debelom čupavcu.

"Ovdje smještaju Poljake, Nijemce i Ruse. Zovu ga Sierra Maestra, a ja ga zovem Centralna Europa."

Mostovoj umetne Marlboro u

cigaršpic od slonovače. "Jeste li vidjeli stroj za pečenje kokica u predvorju? Vrlo holivudski."

Stan je bio ukrašen filmskim plakatima (Lolita, Istočno od raja), fotografijama nekog emigranta (pariški bistro, plovidba brodom, netko maše ispred londonskog Towera), knjigama (Graham Greene, Lewis Carroll, Nabokov), suvenirima (prašnjava reklamna kapica, brončana zvona, falusi od slonovače složeni od manjeg prema većem).

"Zanima li vas fotografija?" upita Mostovoj.

"Da."

"Poznavatelj?"

"Na svoj način."

"Volite li prirodu?" Bilo je tu vrlo prirodnih stvari. Mostovoj je imao kutije pune crno-bijelih ženskih aktova veličine dvadeset sa dvadeset pet centimetara: djevojke napola skrivene palminim lišćem, djevojke skakuću kroz valove ili vire kroz lišće bambusa. "Križanac između Lewisa Carrola i Helmuta Newtona."

"Imate li ikakvih fotografija svojih kolega iz veleposlanstva?"

"Bugaj me uvijek ganja da slikam njegove tzv. kulturne događaje. Meni se ne da na to gubiti vrijeme. Ne

možeš nagovoriti Ruskinje da ovako poziraju. Ne možeš ih nagovoriti čak ni da se skinu."

"Vjerojatno zbog klime."

"Ne, čak ni ovdje." Mostovoj se zagleda u fotografiju kubanske djevojke lagano uvaljane u pijesak.

"Ovdašnji ljudi nekako uspijevaju uskladiti socijalizam s prostodušnošću. A druženje s Kubancima omogućuje mi da ne živim s paranojom koja je obuzela ostatak naše sve malobrojnije zajednice."

"A o kakvoj je paranoji riječ?"

"Paranoji neznanja. Kad obavještajni agent poput Priblude pluta po luci u gluho doba noći, što radi nego špijunira? Nikad se ne mijenjamo. To je ogavno. Eto što se događa Europljanima u raju - mi se ubijamo i okrivljujemo domaće stanovništvo. Nadao sam se da je Pribluda pametniji. Znete, KGB je nekad proizvodio jako civiliziran kadar. Pribludi sam jednom rekao nešto na francuskom, a on me pogledao kao da sam prozborio kineski."

Mostovoj otvori drugu kutiju. Na vrhu, neka je djevojka čvrsto stiskala odbojkašku loptu. "Moja sportska serija."

"Ponovno ta dramatična perspektiva."

Iduća fotografija prikazivala je svjetloputi akt kako ziba lubanju u krilu. Djevojka je uperila u objektiv izazivački mrk pogled kroz grivu uvojaka koja joj je samo polovično pokrivala dojke. Oko nje su se nalazile rastopljene svijeće, bubnjevi, boce ruma.

"Pogrešna kutija", reče Mostovoj. "Moja kišnjedanska serija. Snimali smo ovdje i morao sam se služiti priručnim rekvizitima."

Lubanja je bila grubi faksimil, s manjkavim detaljima u području nosne šupljine i zuba, premda se Arkadija dojmio broj rukotvorina koje ozbiljan fotograf mora imati u pričuvi za kišni dan. Na idućoj fotografiji jedna je druga djevojka u beretki modelirala glinu.

"Vrlo umjetnički."

"Ljubazno od vas. Šuška se o izložbi u veleposlanstvu. Bugaj me vuče za nos. Baš me briga. Jedino se nadam da ću imati fotoapararat pri ruci kad ga zgrabi srce."

Bila je prsata i imala lijepu kosu koja je blijedjela iz plave u sivu te ovalno lice s malim očima pomalo vlažnima od prisjećanja. Premda su je klima uređaji iznevjerili, stan Olge Petrovne bio je kutak Rusije: orijentalni sag na zidu, geranije koje su bujale u loncima i li-mun-žuti kanarinac koji je čurlikao u kavezu. Crni kruh, grah salata, sardine, kupus s košticama od šipka i tri vrste kiselih krastavaca bili su izloženi na stolu. Pokraj električnog samovara stajala je staklenka pekmeza i čaše za čaj u srebrnim držačima. Ona pregleda albume fotografija ne bi li našla fotografiju za Arkadija. Damski je, pritom, potezala haljinu na mjestima na kojima bi joj se pripila uz tijelo.

"Sežu dvadeset pet godina u prošlost. Kakav je to život bio! Naše vlastite škole s najboljim nastavnicima, dobra ruska hrana. Bila je to prava zajednica. Nitko nije govorio španjolski. Djeca su imala svoja pionirska odmarališta, sve na ruskom, sa streličarstvom, planinarenjem i odbojkom. Nije bilo ovih bejzbolskih kubanskih idiotarija. Naše vlastite plaže, naši klubovi i, naravno, uvijek je bilo rođendana i vjenčanja, pravih obiteljskih proslava. Bili ste ponosni što ste Rus, da ste tu da štitite socijalizam na ovom otoku daleko od kuće u ralja-

ma Amerikanaca. Teško je povjerovati da smo bili tako jaki, tako sigurni."

"Vi ste neslužbena kroničarka veleposlanstva?"

"Majka. Tamo sam duže od svih. Došla sam jako mlada. Moj je suprug pokojni, a kći mi se udala za Kubanca. Ja sam talac svoje unuke. Da nema mene, ona ne bi uopće govorila ruski. To je nezamislivo. Zove se Carmen. To je ime za rusku djevojčicu?" Ona natoči čaj i doda pekmez s urotničkim osmijehom.

"Kome treba šećer?"

"Hvala vam. Je li vaša unuka otišla na proslavu Božića u veleposlanstvu?"

"Evo je." Olga Petrovna otvori album za koji se ispostavi da je najnoviji u nizu i pokaže prvu fotografiju, na kojoj se vidjela djevojčica kovrčave kose u bijeloj haljini zbog koje je izgledala kao hoda-juća svadbena torta.

"Jako dražesna." "Mislite li?" "Potpuno."

"Zapravo, zanimljiva je mješavina, ta rusko-kubanska. Vrlo je pametna za svoju dob, pomalo ekshibicionist. Carmen je zahtijevala - sva su djeca zahtijevala - američkog Djeda Božićnjaka. To je posljedica gledanja televizije."

Od fotografije do fotografije Arkadij je pratio napredovanje djevojčice do Božićnjakova krila, šaptanja u njegovo uho i njezina povlačenja prema švedskom stolu. On pokaže prstom u široka pleća kod stola. "Nije li to Sergej Pribluda?"

"Kako ste pogodili? Carmen ga je odvušla na proslavu. On tako puno radi."

Olga Petrovna silno je cijenila Pribludu, snažnu osobu s pravim radničkim podrijetlom, domoljubnog, nikad pijanog, premda nikad stidljivog, tihog ali misaonog, očito špijuna, ali ne od onih koji se ponašaju tajanstveno. U svakom slučaju, nije bio slabić kao vicekonzul Bugaj.

"Sjećate li se riječi 'drug'?" upita Olga Petrovna. "Više nego dobro."

"Tako bih ja nazvala Sergeja Sergejeviča u najboljem smislu te riječi. I to kulturnog."

"Zaista?" To je bio tako nov način gledanja na Pribludu da se Arkadij pitao govore li o istoj osobi.

Nažalost, usprkos njezinu poštovanju prema pukovniku, nije imala njegovih drugih fotografija. A onda, razdragano: "Ah, evo je." Djevojčica od otprilike osam godina, u prekratkoj školskoj suknji s naramenicama boje trule višnje, stajala je na pragu sobe. Zapilji se u Arkadija ispod V-a od obrva.

"Carmen, ovo je naš prijatelj, građanin Renko."

Djevojčica načini tri oprezna koraka, vikne: "Hai!" i izvede udarac nogom koji se zaustavi milimetar od kontakta s njegovim grudnim košem. "Striček Sergej zna karate."

"Je li?" Arkadij je uvijek Pribludu smatrao poklonikom udaraca šakom u bubrege.

"Nositi crni pojas u aktovci." "Jesi li ga ikad vidjela?"

"Ne, ali sam sigurna." Ona udijeli oštar karate udarac zraku i Arkadij se odmakne. "Jeste li vidjeli? Šake straha."

"Bilo bi dosta", reče Olga Petrovna. "Znam da imaš zadaću." "Ako je prijatelj stričeka Sergeja, bit će mu drago ovo vidjeti." "Sad je dosta, mlada damo." "Glupi kaput", Carmen odmjeri Arkadija od glave do pete. Olga Petrovna zaplješće rukama sve dok djevojčica nije uvukla bradu i odmarširala u susjednu sobu.

"Oprostite, takva su današnja djeca."

"Kad ste posljednji put vidjeli Sergeja Sergejeviča?"

"Jednog petka poslije posla. Bila sam odvela Carmen na sladoled u Malecon i tamo naletimo na njega u razgovoru s nekim Kubancem. Sjećam se da je Carmen rekla da je čula nekakvu riknu, a Sergej Sergejevič je rekao da njegova susjeda drži lava koji jede curice. Tako se naljutila da smo morali požuriti kući.

Najčešće su se izvrsno slagali." Kad ju je Arkadij zamolio da pokaže to mjesto na planu grada, ona pokaže potez Malecona ispred Pribludina stana. "Sergej Sergejevič imao je na sebi kapetansku kapu, a Kubanac je nosio jednu od onih golemih guma iz kojih pecaju. Jedino se sjećam da je bio crnac."

"Jeste li čuli riknu?"

"Nešto, možda." Kad je odložila albume, ona upita: "Mislite li da ima istine u ovoj priči da je Sergej Sergejevič mrtav?"

"Bojim se da bi moglo biti. Neki kubanski istražitelji jako su sposobni."

"Mrtav od čega?" "Srčanog udara, kažu." "Ali vi sumnjate?" "Samo volim biti siguran."

Olga Petrovna uzdahne. Čak i u njezino vrijeme, Havana je postala drugi Haiti. A Moskvu su preplavili Čečeni i ulične bande. Kamo bi se moglo otići?

Arkadij se taksijem odveze natrag u Malecon i pješice prođe posljednjih nekoliko ulica do Pribludina stana, pokraj dječaka koji su žicali Chiclets⁶, muškaraca koji su nudili mulate, što dalje od uvodnih rečenica:

"Amigo, que hora es? De quepais? Momentico, amigo." Iznad njegove glave visjeli su balkoni, arabeske šiljaka od lijevanog željeza, biljke u lončanicama, žene u kućnim haljinama i muškarci ra-zodjeveni do donjeg rublja i cigara, a glazba se selila od prozora do prozora. Posvuda trošnost, posvuda vrućina, izbljednule boje pokušavaju održati na okupu žbuku i solju nagrizene grede.

Na trenutak mu se učini da je ugledao nekog muškarca kako hoda korak s njim u tami arkada. Slijede li ga? Nije znao reći. Bilo je teško razabrati sjenu kad svi osim tebe znaju kamo ulice vode, kad nitko ne iskače osim tebe, kad je more s jedne strane, a s druge labirint ruševnih zdanja, automobila dotegljenih na pločnike, redova ljudi koji čekaju sladoled, autobus, kruh, vodu.

Pa on nastavi grabiti u svom kaputu, privlačeći poglede kao da je redovnik koji je skrenuo s Vije Dolorose. Vrsta guma za žvakanje.

Ofelia je bila Arkadij, a doktor Blas je glumio Rufa. Postavili su stolove i ljepljivim trakama oblijepili pod dvorane za sastanke u IML-u da bi označili perimetre zidova, police za knjige i vrata stana veleposlanstva te da bi - za vlastite potrebe - "rekonstruirali činjenice" smrti Rufa Pinera.

"Rekonstrukcija činjenica" razlikovala je kubansku sudsku medicinu od američke, ruske i njemačke. U kubanskim laboratorijima, u nikaragvanskim tropskim šumama, u prašnjavim poljima Angole, Blas je rekonstruirao ubojstva na čuđenje i divljenje ne samo sudaca nego i samih počinitelja zločina.

Rekonstrukcija činjenica koje su okruživale smrt ruskog neumrtica mogla bi biti nemoguća zbog plutanja i rastočenosti tijela. No Rufova smrt dogodila se u stanu, a ne na otvorenoj pučini i ostavila za sobom neke nepobitne činjenice: Rufovo tijelo s golemom arterijskom špricom u ruci, nož s Rufovim otiscima zabijen u policu s knjigama, nije bilo masnica na mrtvačevu tijelu, ni izgužvane odjeće, ni znakova koji bi ukazivali na nešto drugo osim brzog obračuna s kobnim posljedicama.

No svejedno je doktor bio u teškom položaju i disao s naporom. Uzeli su u obzir da je Rufo Pinero bio bivši sportaš, viši i teži od Renka dvadeset kilograma, možda i više. Rus je bio iznuren od putovanja, zatečen, očito nespportske grade, premda ne sasvim zahr-đao. Blas je smatrao da je to prilično dobar Renkov opis. Odlumili su napad na razne načine. Rufo ustaje iz stolca, čeka u sobi, ulazi kroz vrata. Bez obzira na to što je vitlao škarama i olovkom umjesto nožem i špricom, Blas nije došao ni blizu toga da djelotvorno ili brzo likvidira Ofeliju, djelomice zbog toga što je bila

tako brza na nogama. Ofelia je u školi trčala na sto metara, a otad se jedva udebljala jedan kilogram. Imala je običaj da premješta težinu s noge na nogu koji je živcirao Blasa.

Drugi je problem bio u tome da je napad sadržavao element iznenađenja. No uporaba i noža i šprice činila je Blasa sporim i nespretnim. Jednostavna činjenica vađenja ne jednog nego dva oružja omogućila je žrtvi da reagira. Da je Ofelia bila pretpostavljena žrtva, Rufo bi oprčao nekoliko krugova oko sobe, a stol i stolice bi letjeli na sve strane.

"Možda je posrijedi bio spontani napad", reče Blas.

"Rufo je preko košulje i hlača na sebi imao trenirku od nepromočivog materijala. U tome nema ničeg spontanog. Znao je što će učiniti."

"Renko ne izgleda tako neuhvatljiv." "Možda ako mu zaprijetite oružjem." "Dva oružja."

"Ne", zaključio Ofelia, "Rufo je imao jedno oružje, nož. Iгла je bila iznenađenje za njega." Žurila je, jer je ona bila obična detektivka, a Blas patolog na glasu po krutosti svoje metodologije. No gotovo da je mogla zamisliti tučnjavu. "Znaš kako Rus uvijek nosi onaj smiješni kaput. Uvjerena sam da je kaput nožem pribijen za policu s knjigama. Rever kaputa je razrezan, a na nožu je bila nit kaputa. Mislim da je tad Rufo ubijen."

"Iglom?"

"U samoobrani."

Blas uhvati tanku Ofelijinu ruku, koja je ležala na mesnatim jastučićima njegova dlana, mirisnim od sapuna. "Ono najdivnije na tebi je tvoje razumijevanje za svakojake ljude. Samo što ovo nije istraga. Ti i ja samo udovoljavamo svojoj profesionalnoj znatiželji glede fizičkih činjenica smrti."

"Ali zar se ti ne pitaš?"

"Ne." Blasov izraz lica poručivao je da on nije muški šovinizist, ali da žene često izgube iz vida ono bitno.

"Muči te šprica. No dobro, izgubili smo jednu u laboratoriju. Mogli su je ukrasti ili Renko ili Rufo. Ali zašto bje Renko ukrao? Za droge? Nisam našao droge u šprici. Ukrao ju je kao oružje? Da se bojao za život, ne bi ni došao u

Havanu. Moramo biti profinjeniji. Na primjer, razmislimo o karakterima. Rufo je bio mutež, oportunist. Ugledao je špricu i uzeo je. Renko je flegmatični Rus. Za njega je sve filozofija, to ti jamčim. A tu je i pitanje tjelesne snage. Upitaj se bi li Renko pomislio da bi mogao svladati nekoga snažnog poput Rufa. Čak i u samoobrani."

"Možda nije mislio, možda je reagirao."

"S injekcijom već u ruci? Injekcijom koja mu nije trebala? Špricom koja je završila u Rufovoj šaci?"

Ona povuče ruku. "Rufo ju je izvukao iz svoje glave. I ja bih."

"Možda? Bi? Nagadaš. Istina se otkriva više logice nego inspiraciji." Blas je ponovno došao do daha.

"Ponovno ćemo pokušati rekonstrukciju. Samo se ovaj put kreći malo sporije. Zaboravljaš da je Renko pušač, vjerojatno i pijanac, a u svakom slučaju nije u kondiciji. Ti si, pak, bez sumnje u dobroj kondiciji, mlađa, boljih refleksa. Ne shvaćam kako se mogao početi braniti. Možda se Rufo okliznuo. Spremna?"

Rufo nije od onih koji se okliznu, pomisli Ofelia.

Na fakultetu je imala dobru prijateljicu po imenu Maria. Poslije nekoliko godina, Maria se udala za pjesnika koji se proglasio promatračem poštivanja ljudskih prava u Havani.

Uskoro je Ofelia na televiziji vidjela da je pjesnik osuđen na dvadeset godina zbog napada, a Maria uhićena zbog prostitucije. Kad ju je Ofelia posjetila u zatvoru, Maria joj je ispričala drukčiju priču. Rekla je da je jedno jutro izašla iz kuće kad ju je zgrabio neki muškarac i počeo je razodijevati ispred njezinih vrata.

Kad je njezin muž istrčao da je zaštititi, onaj gaje muškarac udarcem oborio na zemlju i nogom udario u usta. Tek se tad pojavio policijski automobil, kojim je upravljao policajac koji je uzeo izjavu samo od onog muškarca, koji je tvrdio da mu je Maria ponudila svoje usluge, da ga je njezin muž napao kad ju je on

odbio. Maria se sjećala još dvije pojedinosti: da je stražnje sjedište automobila bilo pokriveno najlonom i da se muškarac koji je pretukao njezina supruga zavukao u prednji dio policijskog automobila, sa sjedišta uzeo dva aluminijska tuljca za cigare i ubacio ih u džep. Cigare su bile njegove, ostavljene tamo na sigurnom. Pjesnik i Maria objesili su se svatko u svom zatvoru istog dana. Ofelia se iz čiste znatiželje vratila u zatvor i pročitala zapisnik

o uhićenju, u kojem je pisalo da je onaj čestiti građanin koji je zalutao pred njihova vrata bio Rufo Pinero. Rufu jedva da je trebalo jedno oružje, a kamoli dva.

Ako ju je pitanje igle mučilo, a Marijina smrt uznemirila, onaj ju je Rus razbjesnio. Koje li drskosti, ukrasti Rufov ključ, kao da bi znao što tražiti u Kubančevoj sobi. Ili da će stati ispred plana Havane u Pribludinu uredu i vidjeti nešto više od komada papira.

Za Ofeliju je svaka ulica, svaki kutak na planu bila uspomena. Na primjer, njezina prva školska ekskurzija u Havanu, kad je u Mirama-ru trčala utrku s preponama tamo gdje je nekoć bilo trkalište pasa, kamo se po noći vratila s Tolomeom Duranom i izgubila nevinost na strunjači skoka uvis. To je Miramar bio za nju. Ili kino u Kineskoj četvrti gdje su njezina ujaka Cucha proboli nožem usred pornofilma. Ili slastičarnica Coppelia u La Rampi gdje je upoznala svog prvog muža Humberta, dok su tri sata čekali na jednu kuglicu sladoleda. Ili bar Floridita u Havani Vieji gdje je zatekla Humberta s nekom Meksikankom. Nije se samo jedan brak raspao zato što su turistice dolazile u lov na Kubance. Razvod je bio lagan na Kubi. Ona je imala prijateljice koje su se razvele tri ili četiri puta. Što bi neki Rus znao o tome?

Blas zasopće: "Još si prebrza."

7.

Havana je utonula u večernju sjenu, more je bilo crna školjka, a lastavice prhale kroz arkadu kad je Arkadij stigao u Malecon. Kad se počeo penjati uza stube, začuje radio iz susjedova stana u prizemlju i ne baš lavlju riku, ali u svakom slučaju, gromoglasan zvuk.

Prorezi svjetlosti širili su se od roleta preko zidova Pribludine dnevne sobe do crne lutke posjednute u kutu, glave skrivene od pogleda. Vjerojatno zbog niskog kuta odblijeska sunca od vode, stanje djelovao jedva primjetno drukčije: niži strop, širi stol, stolica okrenuta u drugom smjeru. Od djetinjstva, Arkadij je uvijek okretao stolice malo od stola kao da vode nijemi razgovor. Djetinjasta navika, ali što je-tu je.

Osim vrata, jedini prilaz stanu bio je balkon i vjetreno okno na polovici hodnika. Čim je Arkadij upalio svjetla, redukcija struje svela ih je na svijeće. On objesi kaput u ormaru u spavaćoj sobi i gurne putovnicu u cipelu, pa otvori svoju putnu torbu. Košulje su možda bile malo drukčije složene.

Ako je i bilo njuškala, nisu odnijeli ništa od hrane - ruska zaliha u hladnjaku još je bila potpuna. Arkadij natoči ohlađenu vodu iz vrča. Mutno svjetlo spuzne iz hladnjaka do čaša na stolu, zdjele s kornjačom, staklenih očiju krpene lutke. Crna boja davala je Changu ne samo kolorit, nego i nekakvu sirovu čilost.

Arkadij podigne Chango-vu crvenu bandanu da bi mu dotaknuo lice načinjeno od ljepečke modelirane u grube crte, napola oblikovana usta koja kao da će prozboriti, napola oblikovan nos koji kao da će prodisati, napola oblikovana ruka na rubu da odgurne lutkin štap i ustane. Lutke bi trebale biti nestvarnije, ne tako svjesne ili tako budne, pomisli Arkadij. Znoj mu pronađe kralježnicu. Morat će prestati nositi kaput u Havani.

Buka iz prizemlja podsjeti ga da je namjeravao na nekom jeziku pokušati postaviti nekoliko pitanja susjedu iz prizemlja. Prema riječima detektivke Osorio, to je bila osoba koja je Pribludi ilegalno iznajmila sobe na drugom katu. Ono ilegalno svidalo se Arkadiju. A usto se pitao zašto susjed nije želio oba kata za sebe. Ona mačja dernjava bila bi još stereofonskija.

Kad je buka prestala, bilo je zanimljivo kako stan spuštenih roleta može zvučati poput školjke. Jedva čujno šuštanje automobila, bućkanje vode duž grudobrana, bubnjanje srca. Možda se prevario glede stolica i putne torbe, pomisli. Ništa drugo nije djelovalo pomaknuto. Na katu ispod ponovno počne ona halabuka. On odnese čašu do Pribludina telefona u radnoj sobi i pomnjivo se zagleda u brojeve koje je prepisao s Rufova zida.

Daysi 32-2007

Susy 30-4031

Vi. Aft. 2300

Kid Choc. 5/1

Vi. JKH 2200 Angola

Kad sad promisli, zašto je pretpostavio da je Vi. kratica za visitor? Istina, on jest bio visitor koji je stigao

Aeroflotom, no je li riječ za posjetitelja ista na španjolskom i engleskom? Rufo je znao da on dolazi. Ne bi li bilo važnije znati kojeg dana u tjednu? On potraži riječ za petak u Pribludinu španjolsko-ruskom rječniku. "Viernes." Vi. je bila kratica za petak. Što je značilo da će se jednog drugog petka u deset navečer s osobom ili s mjestom s inicijalima JKH dogoditi nešto u vezi s Angolom. Nije li to dovoljno nejasno? Arkadij pokuša s imenima s popisa i netko mu se javi čim je telefon prvi put zazvonio.

"Digame."

Arkadij, na ruskom. "Halo, je li to Davši?"

"Digame."

"JelitoDaysi?"

"Oye, quien es?"

Na engleskom. "Je li to Daysi?"

"Si, es Daysi."

"Govorite li engleski?"

"Unpoco,sf."

"Jeste li Rufova prijateljica?"

"Muypoco."

"Poznate li Rufa Pinera?"

"Rufo,si."

"Možemo li se naći i porazgovarati?"

"Que?"

"Razgovarati?"

"Que?"

"Znate li nekoga tko govori engleski?"

"Muypoco."

"Hvala."

On spusti slušalicu i pokuša sa Susy.

"Bok."

"Halo. Govorite li engleski?"

"Bok."

"Možete li mi reći gdje mogu naći Rufa Pinera?"

"El cono Rufo? Es arriigo suyo? Es cabron en comemierda. Oye, hombre, singatey singa a tu madre tambien."

"Nisam shvatio."

"Ysinga tuperro. Cuando veas a Rufo, preguntale, donde estd el di-nero de Susy? O mi regalito de QVC?"

"Recimo da znate Rufa. Znate li nekoga tko govori engleski ili ruski?"

"Ydigale, chupa miš nalgas hermosas!"

Dok je u rječniku pokušavao pronaći riječ chupa, Susy prekine vezu.

Nekakav ga štropot privuče u salon, premda ne zatekne nikoga osim Changa kako pilji užeglim pogledom iz svog stolca. Lutka je

malo dublje utonula u stolac, još mrzovoljna, glave preteške za tijelo. Je li joj se glava okrenula otkad je on posljednji put bio u sobi, je li je podigla da bi virnula kutem oka? Iz nekog se razloga spomene onog gorostasnog Comandantea kojeg je prethodne večeri vidio naslikanog na zidu, načina na koji kao da se taj lik nadvijao iznad uličnih svjetiljaka poput sveznajuće, svevideće prikaze, ili poput redatelja koji se vrzma u tami stražnjeg dijela gledališta. Arkadij se osjećao sve manji i neupućeniji.

Ponovno napuni čašu i odšeta natrag u radnu sobu do plana grada iznad pisaćeg stola. Suočen s njim, Arkadij spozna puni raspon svog neznanja. Četvrti s imenima Havana Vieja, Vedado, Miramar? Zvučala su prekrasno, ali kao da pilji u hijeroglif. Istodobno, bilo je pravo olakšanje biti daleko od Moskve, gdje je svaka ulica podsjećala na Irinu, ili novinarskog kafića u koji je najradije zalazila, dalje od prečice do lutkarskog kazališta, pa klizališta gdje ga je privoljela da ponovno počne klizati. Na svakom uglu očekivao bi da se ona pojavi, hodajući punom parom kao uvijek, dok joj marama i duga kosa lepeću poput zastava. Čak se bio i vratio do one klinike, istim putem, poput čovjeka koji pokušava otkriti onaj jedan korak, onu ključnu grešku koju bi mogao ispraviti i vratiti vrijeme. Ali se njegova jalovost produbljivala kako su se dani valjali poput valova, jedna crna kresta vala za drugom, a razmak između njega i posljednjeg puta kad ju je vidio samo se povećavao.

Zapravo, upravo je njegov posao bio podsjetnik na to da je vrijeme jednosmjernan pojam. Po definiciji, ubojstvo podrazumijeva da je netko zakasnio. Naravno, istraživanje zločina koji se već dogodio razmjerno

je jednostavno. No istraživanje zločina koji još nije počinjen, opaziti nepovezane niti prije no što se povezu, to bi moglo iziskivati umijeće.

Kad je drvo zaškripalo, Arkadij spazi narednika Lunu na vratima radne sobe. Nije to bio samo zvuk, pomisli Arkadij, već kao da je cijelo magnetno polje prešlo prag. Nije odmah prepoznao Lunu zato što je narednik bio u trapericama, gornjem dijelu trenirke i kapici na kojoj je pisalo "Go Gators"⁷. Tenisice Air Jordan krasile su mu stopala, a njegove mišićave ruke stezale se oko duge metalne palice kao

⁷ Naprijed Gatorsi! Gators je sveučilišna nogometna momčad s Floride.

daje gnječenjem pokušava suziti na pola širine. Vidjelo se da je čovjek rođeni sportaš samo po pruživosti nogu. Ruke i majica bile su mu prljave kao da je došao ravno s utakmice. Na cijevi palice pisalo je "Emerson".

"Narednice Luna, nisam čuo kad ste ušli."

"Zato što tiho hodam i imam ključ." Luna podigne ključ kao dokaz i stavi ga u džep. Glas mu je zvučao kao kad se mokri cement miješa lopatom. Uska mu je kapica isticala okruglu glavu kao i način na koji su mišići poigravali na njegovu čelu i čeljusti. Bjeloočnice su mu bile lagano prepržene. Bicepsi se kvrčili od gnjeva. "I vi govorite ruski."

"Naučio sam ga onako usput. Mislio sam da bismo mogli porazgovarati bez kapetana ili detektivke, bez ikoga."

"Rado ću razgovarati." U nazočnosti kapetana Arcosa, Luna je šutio kao zaliven, pa je Arkadij bio spreman saslušati narednika. Ona gaje palica mučila. "Dopustite mi da vas ponudim pićem."

"Ne, samo ćemo razgovarati. Želim znati što radite." Arkadij bi uvijek najprije pokušao s iskrenošću.

"Ni sam nisam siguran. Jednostavno nisam smatrao da je identifikacija onog lesa bila dovoljno pouzdana. Nakon što me Rufo napao, mislim da bi se možda moglo više toga doznati."

"Mislite li da je to bilo glupo od Rufa?"

"Možda."

"Tko ste vi?" Luna ga bočne debljim krajem palice.

"Znate tko sam."

"Ne, hoću reći, tko ste?" Luna ga ponovno podbode u rebra.

"Ja sam istražitelj iz ureda državnog tužilaštva. Molim vas, prestanite s tim."

"Ne, ovdje ne možete biti istražitelj. Možete biti turist, ali ovdje ne možete biti istražitelj. Shvaćate?

Comprendes?" Luna gaje obilazio. Arkadij je imao osjećaj da razgovara s morskim psom.

"Shvaćam savršeno dobro."

"Ja ne bih išao u Moskvu i govorio vama kako da radite. To pokazuje pomanjkanje poštovanja. A ubili ste i kubanskog državljanina."

"Žao mi je zbog Rufa." U granicama, pomisli Arkadij.

"Čini mi se da ste jako naporni."

"Gdje je kapetan Arcos? Je li vas on poslao?"

"Ne brinite za kapetana Arcosa." Narednik ga ponovno bočne palicom.

"Morat ćete prestati s tim."

"Izgubit ćete živce? Napast ćete narednika Ministarstva unutrašnjih poslova? Mislim da bi to bila loša ideja."

"A što bi, po vašem mišljenju, bila dobra ideja?" Arkadij pokuša istaknuti pozitivnu stranu.

"Dobro bi bilo da shvatite da niste Kubanac." "Kunem se da ne mislim da sam Kubanac." "Ništa vi ne znate ovdje." "Potpuno se slažem s vama." "Ništa vi ne radite." "Otprilike to i radim." "Onda možemo biti prijatelji." "To je u redu."

Arkadiju se činilo da je ljubazan prema Luni, mekan kao putar, ali je Luna još kružio oko njega.

"Je li to bejzbolska palica?" upita Arkadij.

"Bejzbol je naš nacionalni sport. Hoćete li pogledati?" Luna mu pruži palicu drška okrenutog prema njemu.

"Zamahnite."

"Nije potrebno." "Zamahnite."

"Ne."

"Onda ću ja zamahnuti", reče Luna i odalami palicom po Arka-dijevoj lijevoj natkoljenici. Arkadij se sruši na pod, a Luna stane iza njega. "Vidiš, moraš zakoračiti u loptu da bije pošteno raspalio. Jesi li osjetio?"

"Da."

"Moraš se okrenuti u loptu. Iz Moskve si?"

"Da."

"Reći ću ti nešto što sam ti već trebao reći. Ja sam iz Orientea, na istoku Kube." Kad je Arkadij pokušao

ustati, Luna ga odmjerenim kratkim udarcem zvizne po stražnjem pregibu drugog koljena i Ar-kadij Ijosne natraške u hodnik. Počne puzati prema salonu da bi odveo narednika što dalje od onog popisa telefonskih brojeva. Nikad ne prestaješ misliti, reče si Arkadij. Luna krene za njim. "Muškarci iz Orientea su Kubanci, ali na kvadrat. Ili si im simpatičan ili nisi. Ako si im simpatičan, imaš prijatelja za cijeli život. Ako nisi, imaš problem. Najebao si." Luna nogom gurne Arkadija tako da je pao na lice. "Tvoj je problem taj što ne volim Ruse. Ne sviđa mi se način na koji govore, ne sviđa mi se njihov miris, ne sviđa mi se kako izgledaju. Nisu mi simpatični." Predsoblje je bilo preusko za puni zamah palice, ali je Luna bockao Arkadija u rebra da bi podcrtao svoje riječi. "Kad su zabili Kubi nož u leđa, izbacili smo ih. Na stotine je Rusa svakodnevno odlazilo avionom iz Havane. Večer prije no što je izbačen KGB, netko je probušio gume na svim automobilima veleposlanstva tako da bi moralipješačiti do aerodroma. To je istina. Govnari su morali pronaći automobile u posljednji čas. U protivnom, zamisli sramote, Rusi pješače dvadeset kilometara do aerodroma." Arkadij zazove u pomoć, i te kako svjestan da više na pogrešnom jeziku i da ga od one lupe ispod njega ionako nitko ne bi čuo. Kad se dovukao do salona, osovi se na noge pomažući se zidom. Stojeći na nogama koje su lamatale na sve strane, čak mu uspije udijeliti udarac za koji mu krupniji čovjek zaroktavši oda priznanje. Dok su se njih dvojica koškali oko stola, ona se zdjelica s kornjačom otkotrlja na pod. Naposljetku se narednik iskobelja iz Arkadijeva stiska dovoljno da ponovno zamahne palicom i Arkadij se nađe na sagu. Žmirkao je kroz krv, svjestan da je izgubio nekoliko sekundi pamćenja i moždanu stanicu-dvije. Osjeti stopalo navratu kad se Luna sagnuo da bi prepipao Arkadijev džep na majici i hlače. Sve što je Arkadij mogao vidjeti bio je sag i Chango u svojem stolcu kako mu zureći uzvraća pogled. S te strane nikakve milosti.

"Gdje je slika?" "Koja slika?"

Stopalo pritisne Arkadijev dušnik. Bio je to glup odgovor, prizna Arkadij. Postojala je samo jedna slika. Jaht-kluba Havana.

"Gdje je?" Luna popusti pritisak da mu pruži još jednu šansu.

"Najprije je nisi htio, a sad je hoćeš?" Kad je Arkadij osjetio da mu se zatvara dušnik, on reče: "U veleposlanstvu. Dao sam je njima."

"Kome?"

"Zoščenko." Zoščenko je bio Arkadijev omiljeni humoristični pisac. Smatrao je da je ovoj situaciji potreban humor. Nadao se da u veleposlanstvu ne postoji neki bijednik po imenu Zoščenko. Začuje kako sije Luna zamišljeno udijelio packu po dlanu.

"Hoćeš da te sjebem?"

"Ne."

"Hoćeš da te ozbiljno sjebem?"

"Ne."

"Jer ćeš ostati sjeban."

Premda je Arkadij bio priklješten poput kukca, on da sve od sebe da kimne.

"Ako ne želiš da te premlatim, ostaješ ovdje. Odsad si turist, ali ćeš sve turističke obilaskе proći u ovoj sobi. Poslat ću ti nešto hrane svaki dan. Ti ne napuštaš stan. Ostaješ ovdje. U nedjelju ideš kući. Tiho i mirno."

To je zvučalo tiho i mirno, Arkadij je toliko shvatio.

Zadovoljan, Luna makne nogu s Arkadijeva vrata, podigne Ar-kadijevu glavu za kosu i raspali ga palicom još jedanput, kao da šalje psa na drugi svijet.

Kad je Arkadij ponovno došao k svijesti, bio je mrak, a on zalijepljen za tepih. Otrgne glavu i otkotrlja se do zida da promotri i osluh-ne prije no što se usudi ponovno pomaknuti. Svježa krv cijedila mu se oko jednog oka. Namještaj je bio grumen sjena. Zvukovi radova u prizemlju su prestali, a zamijenili su ih sladunjavi zvukovi bolera. Lune nije bilo. Sve u svemu, pomisli Arkadij, vraški godišnji odmor. A svakako najgore samoubojstvo koje je ikad pokušao.

Čak je i stajanje zahtijevalo majstorstvo u održavanju ravnoteže, kao da je narednikova palica prelila svu tekućinu iz jednog unutrašnjeg uha u drugo, ali je uspio dovući stolicu i njome podbočiti vrata.

Kad je oprao krv, glava u kupaoničkom zrcalu nije izgledala tako loše: jedna zjapeća rana kod linije kose oko koje je morao obrijati kosu i povezati kožu s pomoću kvačica iz ormarića s lijekovima, a inače samo jedna nova topološka pojava na njegovu zatiljku. Malo širi hrbat nosa, kvrga na čelu, trajni otisak otirača na obrazu, lagani

problemi s gutanjem, ali svi zubi na svom mjestu. Imao je osjećaj kao da su mu noge slomljene, ali s druge strane, funkcionirale su. Luna je prilično uspješno ograničio ozljede na masnice i poniženja.

On odšepa do ormara u spavaćoj sobi i primijeti da su mu džepovi kaputa izvnuti, ali je njegova putovnica s fotografijom Jaht-kluba Havana još počivala u cipeli gdje ju je ostavio. Pojačaju se vrtoglavica i mučnina, znakovi potresa mozga.

Blatna krv umrljala je otirač u salonu. Kao poslije svakog tuluma, pomisli on, čišćenje je bilo najteži dio. Počistit će poslije. Najprije ono najvažnije. U kuhinjskoj ladici nađe brus i nož za vađenje kostiju uske oštrice koji nabrusi do fine sječivosti. Na sjedištu stolice kojom su bila podbočena vrata on postavi vrećicu praznih limenki kao alarm, a možda i kao malo podnožne zabave za uljeza, pa odšarafu sve žarulje u salonu i predvorju; ako se Luna vrati, ući će u mrak i ocvrtavati se na svjetlu. Najbolje što je Arkadij mogao učiniti s vjetrenim oknom bilo je zalupiti ga štapom. Najbolje što je mogao učiniti za svoju glavu bilo je ostati u vodoravnom položaju. Što je namjeravao učiniti kad se onesvijestio.

Nije se osjećao svježije. Nije znao koliko je sati, soba je bila u mraku. Ne bi ni znao u kojoj se prostoriji nalazi da na licu nije osjećao grube čekinje salonskog otirača. Poput nekog pijanca, nije bio siguran što je gore, a što dolje.

Tijelo mu se namjestilo u najmanje bolan položaj, premda je sve relativno. Poput slomljene stolice, nije se imalo namjeru ponovno podići u sjedeći položaj. No ipak se uspravi jer je malo cirkulacije vjerojatno dobro za natučene udove. Kornjača progmiže pokraj njega, praktički kaskajući. Arkadij pođe za njom na sve četiri do hladnjaka, izvadi onaj vrč s vodom i promeškolji se u mekanom, neprije-tećem oblaku svjetlosti tog kućanskog aparata.

S čisto objektivnog stajališta, bilo je zanimljivo koliko se lošije osjećao. Piti vodu značilo je bol. Dotaknuti si glavu vlažnom krpom bio je spoj smrtnih muka i olakšanja.

Irina je voljela govoriti: "Pazi što priželjkuješ." Što je, naravno, značilo nju. Nakon što je nju izgubio, ono što si je želio bilo je da mine njegov osjećaj krivnje, ali nije pritom mislio na to da ga sepre-tuče na smrt. U Moskvi vas ostave na miru da se ubijete. U Havani nema ni trenutka mira.

Telefonska je žica bila istrgnuta iz zida, premda Arkadij nije bio siguran koga bi uopće i zvao.

Veleposlanstvo? Pa da im ponovno bude neugodno zbog nevolja koje im zadaje jedan njihov državljanin? Tama je bila tako tiha da je gotovo čuo njihaj svjetioničkog svjetlosnog snopa iznad zaljeva i osjećao češanje svjetla o rolete.

Ne napuštaj stan, rekao je Luna.

Arkadij nije ni namjeravao. Položi glavu u hladnjak i zaspi.

Kad se ponovno probudio, jutarnja je svjetlost strujila u stan. Arkadij podigne glavu pažljivo kao napuklo jaje. Praskanje ispušnih cijevi s Malecona i povici zvučali su glasno i oštro, pojačani suncem.

Otetura niz hodnik do kupaoničkog zrcala. Nos mu nije bio ništa bolji, a čelo mrke nijanse olujnog oblaka. Spusti hlače i ugleda pruge masnica po nogama.

Odmaranje i voda, reče si on. Proguta pregršt aspirina, ali se nije usudio istuširati jer se bojao da će se poskliznuti, da neće čuti ulazna vrata, da će se ozlijediti.

Dva koraka i već mu se vrtjelo u glavi, ali stigne do radne sobe. Otpuzao je iz nje kad je Luna počeo demonstrirati svoja bejzbolska umijeća da bi narednika odveo dalje od kukavnog popisa Rufovih telefonskih brojeva. Čudno, ali popis je bio tamo gdje gaje Arkadij ostavio, u onom španjolsko-ruskom rječniku, što je značilo da Luna ili nije znao kako tražiti ili je došao isključivo po sliku Jaht-kluba Havana. Budući da je sad imao malo vremena, Arkadij pomisli da bi pravi istražitelj iskoristio ovu priliku i naučio španjolski i kako popraviti telefon i ponovno pokušao nazvati Davši i Susy. Umjesto toga, on spuzne niza zid u sjedeći položaj s nožem u ruci. Nije bio svjestan da je zaspao sve dok ga prasak iz ispušne cijevi nije trgnuo iz sna.

Ne zato što bi se bojao.

Dva mlada policajca u uniformi, jedan bijelac, drugi crnac, patrolirali su duž zaštitnog zida. Premda su nosili voki-tokije, pištolje i

gumene palice, njihove naredbe kao da su dolazile isključivo u niječnom obliku: ne naslanjaj se na zid, ne slušaj glazbu, ne postajkuj s curama. Premda se činilo da ne obraćaju posebnu pozornost na Pribludinu kuću, Arkadij je smatrao da bi mu bilo pametnije pobjeći navečer.

Očistio je tepih jer gaje odveć deprimiralo gledati u vlastitu skorenu krv. Glazba u prizemlju promijenila se u salsu proizvodne hale uz pratnju bušilice; Arkadij nije bio siguran nalazi li se iznad stana ili tvornice. Nije sva krv izašla iz otirača; zadržalo se toliko da se nazirala blijeda pjegava ruža.

Luna bi mogao oribat palicu, a Arkadij je bio uvjeren da će cijela bejzbolska momčad biti voljna prisegnuti da je narednik s njima skakutao po igralištu. Koliko je igrača na jednoj strani u bejzbolu? Deset, dvadeset?

Više nego dovoljno svjedoka. Bugaj neće uložiti prosvjed. Čak ako smogne hrabrosti za to, kome će se požaliti nego Arcosu i Luni? Jedina komunikacija koju je Arkadij mogao očekivati između veleposlanstva i

Lune bilo je pitanje: "Radi li kod vas neki Zoščenko? Ne? Hvala lijepa."

Arkadij se obrije da bi mu se digao moral, zaobilazeći ozlijeđena mjesta na svom licu, i pokuša počestljati kosu preko onog krpeža na čelu. Kad je mučnina popustila, proslavio je to tako da se presvukao u čistu majicu i hlače, pa je izgledao kao dotjerana žrtva nasilja. Također, zaveže drugi nož za metlu da mu posluži kao koplje i, razdragan tim podvigom, virne kroz balkonske rolete.

Policijski patrolni automobil pojavio bi se svakih četrdesetak minuta. Između toga, oni su redarstvenici na svoj način ratovali protiv dosade: potajice pušili, zurili u more, gledali havanske djevojke u njihovoj lepezi kočopernog hoda, u kratkim hlačicama i cipelama s debelim potplatom.

Kasno poslije podne Arkadij se probudi silno žedan i s jakom glavoboljom pogoršanom onom lupom iz prizemlja. Popije aspirin i zadivljeno se zagleda u Pribludinu ponudu ukiseljenog češnjaka i gljiva.

Trenutačno mu nije bilo do hrane, a kad se okrenuo od hladnjaka, shvati da je Chango nestao. Lutke koja je sjedila u kutu više nije bilo.

Kada? Za vrijeme Lunina predavanja o nijansama bejzbola? Je li otišla s narednikom ili vlastitom voljom? Nestala lutka bio je dovo-

ljan podsjetnik na to da će policijski automobil stići za minutu, a da je Luna već odavno trebao ponovno svratiti. Kroz rolete, on ugleda dvije crnkinje odjevene u jednake tričetvrt hlače limunski žute boje kako zadirkuju policajce.

Neki odmori kao da se otegnu, a drugi kao da prolete u trenu, nema se vremena ni pocrnjeti. Arkadij zaključi sljedeće: kad lutke u naravnoj veličini počnu hodati, vrijeme je da se i on pokrene i kampira u veleposlanstvu, bez obzira na to je li dobrodošao ili nije. Ili na aerodromu. Moskovski aerodromi, na primjer, puni su ljudi koji ne idu nikamo pod milim Bogom.

Arkadij odjene svoj dragocjeni kaput s popisom telefonskih brojeva i fotografijom u jednom, a s ključevima i nožem u drugom džepu, pa odmakne stolicu i vrećicu s limenkama od vrata. Još je imao ključ od Pribludina automobila. Tko zna, možda će se uspjati povesti automobilom. Dok je teturao niza stube, one su pulsirale ispod njegovih nogu.

S uličnih vrata on ugleda one djevojke i dva policajca kako se šale i šepire. Iza njih, kubansko je nebo bilo zlato obrubljeno plavim, više smjesa dana i noći nego običan zalaz sunca. Kad je hramajući prošao neki automobil (Bože mili, dvosjed Zaporožac) rigajući crni dim, Arkadij klizne u dugu sjenu arkade.

Odjevena u top boje višnje i kratke hlačice od traperu s našivkom

Minnie Mouse na stražnjem džepu, Ofelia je sjedila u akvamarin plavom DeSotu iz '55. ispred Čaše de Amor i pitala se: Je li to zbog dima cigara? Ili zbog nečeg u rumu? Zbog one dvije žličice šećera u cafe cubano od kojih muškarci polude? Ugleda li još jednu kubansku djevojčicu kako visi na ruci još jednog debelog, proćelavog turista koji natuca španjolski, Ofelia će nekog ubiti.

Dovoljno ih je već privela. Neki su bili oženjeni muškarci koji nikad prije nisu bili nevjerni, ali koji su odjednom zaključili da je neprirodno provesti tjedan dana u Havani bez neke chice. Više ih je bilo neka vrsta ljudskog puža balavca koji su dolazili zbog kubanskih djevojaka, kao što su prije putovali u Bangkok ili Manilu. To više nije trgovina bijelim robljem, to je seks-turizam. Efikasnije je. A ionako nisu ni bijele. Ono što turisti na Kubi žele su mulate ili negrite. Što je neki Europljanin iz sjevernijih krajeva, to je izvjesnije da želi iskusiti crnkinju.

Časa de Amor prvotno je bila motel, deset kabina s trijemovima i kliznim aluminijskim vratima oko bazena. Zdepasta žena u kućnoj haljini čitala je džepno izdanje u metalnom stolcu na nekadašnjem travnjaku koji je bio preliven betonom i obojen u zeleno. Na recepciji se nalazila knjiga gostiju i izbor kondoma, piva, ruma, Tropicole. Ono po čemu se vidjelo da nešto nije u redu bila je činjenica da je bazen bio čist. To je bilo za turiste.

Promet je bio živahan: izlazilo se i ulazilo. Ofelia je dosad već postala stručnjak za razlikovanje Nijemaca (ružičastih) od Engleza (pepeljastosivih) ili od Francuza (safari kratke hlače), ali ono što je čekala bila je kubanska uniforma. Zakon je bio beskoristan. Kubanski zakon oprašta muškarcu snubljenje jer da je to muška povlastica, i tako teret dokaza pada na Ofeliju jer treba dokazati da je djevojka bila inicijator. E sad, svaka Kubanka starija od deset godina zna kako navesti muškarca da se otvoreno očituje. Neka bi Kubanka mogla i svetog Jeronima navesti da joj se ponudi.

Policija je više nego nekorisna. Policajci iskorištavaju djevojke, traže novac da im dopuste ući u hotelska predvorja, cunjati po marini, voditi turiste na mjesta kao što je Časa de Amor, koja je bila namijenjena

bračnim aktivnostima kubanskih parova koji si nisu mogli osigurati dovoljno privatnosti u svom domu. Jinetere su imale isti problem, a mogle su platiti više.

Protok gostiju kroz recepciju se nastavio. Djevojke su usmjeravale svoje klijente poput malih remorkera. Ofelia ih je puštala na miru. Netko na visokom položaju organizirao je sve što se događalo u Čaši de Amor i ono što je Ofelia željela više od svega bilo je da neki ljigavi policijski načelnik dođe provjeriti svoj pogon, da je ugleda u automobilu i pozove da se pridruži njegovu jatru. Značka i pištolj počivali su u njezinoj slamnatoj torbici. A izraz na njegovu licu kad ih ona izvadi? Vaya.

Kadšto bi se Ofelia osjećala kao da se bori protiv cijelog svijeta. Ova njezina uboga akcija protiv industrije koja je gotovo ozakonjena. Ministarstvo turizma protivi se energičnoj akciji protiv jinetera jer to smatra prijetnjom gospodarskoj budućnosti Kube. Ako preziru prostituciju, zašto uvijek dodaju da su kubanske prostitutke najljepše, najzdravije na svijetu?

Tjedan dana prije, uhitila je dvanaestogodišnju jineteru na Plazi de Armas. Godinu dana stariju od Muriel. To je budućnost?

Nije često mislila na Renka dok na izmaku dana nije odustala od motrenja i svratila u IML provjeriti je li onaj mrtvi Rus primjereno označen za prijevoz, a kad je vidjela da nije, potražila je Blasa. Nađe ravnateljka kako radi za pulutom u laboratoriju.

"Provjeravam nešto", reče Blas. "Ne istražujem, ali si ti toliko spominjala onu špricu da mislim da će tebe osobito zanimati."

Njegov je instrument bila ručna videokamera modificirana tako da se može namjestiti na mikroskop. Okular mikroskopa bio je maknut tako da se kamera mogla izravno usmjeriti u sivkasti kremasti razmaz na stakalcu. Žica je vodila od kamere do videomonitora. Na njegovu se ekranu nalazila uvećana verzija one mase sa stupnjevanim obojenjem, od smolasto crnog do kredno bijelog. Ispred monitora nalazila se šprica za balzamiranje.

"Rufova igla?" upita Ofelia.

"Da, šprica ukradena odavde, iz mog vlastitog laboratorija i nađena u ruci Rufa Pinera. Nezgodno, ali i poučno, jer je tkivo nabijeno u šupljini igle uzorak dobar kao da je posrijedi biopsija."

"Istisnuo si ga?"

"Iz znatiželje. Jer smo znanstvenici", reče Blas dok je preciznim pomacima micao stakalce ispod kamere.

"Radim natraške: moždano tkivo, krv odgovara Rufovoj krvnoj grupi, kost, kohlearna tvar iz unutrašnjeg uha, koža pa još krvi i kože. Ono što je zanimljivo je posljednja krv, što bi zapravo bila prva krv u igli. Reci mi što vidiš."

Ekran je bio gulaš stanica, većih sasvim crvenih, a manjih s bijelim jezgrama.

"Krvne stanice." "Pogledaj ponovno."

S Blasom se uvijek nešto nauči, pomisli ona. Kad je drugi put pogledala, mnoge crvene stanice izgledale su zgnječene ili rasprsnute poput prezrelih šipaka. "Nešto s njima nije u redu. Bolest?"

"Ne. Ono što vidiš," reče joj on, "je bojište, bojište cijelih krvnih stanica, ulomaka krvnih stanica i nakupina antitijela. Ova je krv he-molizirana, i ratuje."

"Sa sobom?"

"Ne, ovo je bitka koja se vodi jedino kad dođu u dodir dvije različite krvne grupe. Pinerova i...?"

"Renkova?"

"Najvjerojatnije. Rado bih uzeo Rusov uzorak krvi."

"On kaže da nije ni ogreben."

"Ja tvrdim suprotno." Bio je siguran i ona je znala da kad je Blas siguran, da je gotovo uvijek u pravu.

"Hoćeš li načiniti test na droge?" upita ona.

"Nema potrebe. Nisi bila na obdukciji, ali ti mogu reći da na Ru-fovoj ruci postoje tragovi starih injekcija. Znaš li koliko nova šprica vrijedi narkomanu? Ovo dokazuje da je Rufo imao dva oružja."

"Alije Renko živ, a Rufo mrtav." "Priznajem da me taj dio zbunjuje."

Ofelia pomisli na prorez na Renkovu kaputu. To je bilo od noža. Zašto Rus ne bi spomenuo ranu od igle? Blas je primijetio činjenicu da je ona još u kratkim hlačicama i topu, sjajnih crnih uvojaka, svježe smeđe kože. "Znaš, u Madridu se idućeg mjeseca održava sastanak kojem moram prisustvovati. Dobro bi mi došao netko da mi pomogne s projektorom i dijagramima. Jesi li ikad bila u Španjolskoj?"

Liječnik je bio popularan kod žena koje su radile s njim. Zapravo, poziv da ga se prati na neku međunarodnu konferenciju o patologiji bila je jedna od nagrada u institutu. Izazivao je divljenje, kadšto i strahopoštovanje, bio povezan s najvišom političkom elitom, i sve što je Ofelia mogla reći protiv njega bilo je da mu je donja usna, koja se gnijezdila u njegovoj uredno oštucanoj bradi, uvijek bila vlažna. No to je nekako bilo dovoljno.

"Zvuči lijepo, ali moram pomagati mami."

"Detektivko Osorio, već sam te pozvao na dvije konferencije. Obje važne, obje na predivnim mjestima. Uvijek kažeš da moraš brinuti za majku."

"Tato je slaba."

"Pa, nadam se da će se oporaviti."

"Hvala ti."

"Ako ne možeš ići, ne možeš." Blas gurne mikroskop i kameru u stranu, kao da je riječ o ohlađenoj večeri. No Ofelijin je pogled ostao prikovan za monitor, za uvećani teren ratujućih krvnih stanica gdje ugleda novi odgovor.

Po Maleconu je patroliralo više policajaca no što je Arkadij očekivao. Skrene u prvu ulicu koja je vodila na suprotnu stranu od mora, zatim izbjegne policijski automobil na idućem uglu, pa zađe iza četvrti iz koje je upravo izašao, u uličicu u kojoj se nalazio zatubasti, oldtajmerski američki džip obojen u crvenu boju kućnih fasada. Iza njega su stajala još dva džipa, zeleni i bijeli, svaki s novim savijenim šipkama za krov i presvlakama na sjedištima. Ljeskali su se ispod svjetiljaka nanizanih na žici koja se protezala od zujećeg generatora postavljenog s unutrašnje strane otvorenih garažnih vrata gdje je neki muškarac u kombinezonu pregledavao zračnicu koju je držao u koritu vode. On podigne bijelo, ljubazno lice i odnese zračnicu do crijeva za komprimirani zrak.

"Treba zraka", reče on na ruskom. "Vjerojatno", reče Arkadij.

U radionici, ispod žarulje zaštićene metalnom rešetkom koja je visjela na žici, na držačima je ležao džip iznad mehaničara koji je radio poleđuške. Dok je motor turirao, gumena cijev ljepljivom vrpcom pričvršćena za ispušnu cijev kanalizirala je bijeli dim u uličicu. Bilo je tu i drugih znakova improvizirane prirode ove radionice -nepostojanje radnih jaraka i hidrauličnih podiznih postolja. Motor je visio na lancima s debele grede iznad kaosa radionice, rezervoara, ormarića s alatkama, kantica ulja, ampermetara, guma, poluge za gume, stolca na rasklapanje iza radnog stola punog drvenih batova i čekića, ploče na kojoj na kukicama vise automobilski kolutovi, posvuda škripovi, stezaljke i masne krpe, zavjesa od kuglica koja označuje

prostor u koji je nezaposlenima ulaz zabranjen, i Arkadij shvati da se nalazi točno ispod Pribludina salona. Golemi kasetofon glasnoćom se natjecao s džipom. Budući da je poklopac motora bio podignut, Arkadij ugleda presađeni Ladin motor kako odjekuje poput graška u limenci. Vunena kapica, garavo lice i prljava brada iskoturaju se ispod automobila i zagledaju se u Arkadija iz žablje perspektive.

"Rus?"

"Da. Zar je to tako očito?"

"Nije jako teško. Imali ste nesreću?"

"Neke vrste."

"U autu?"

"Ne."

Mehaničar pogleda u predmet svojeg mukotrpnog rada.

"Ako vam treba auto, mogli biste proći gore od ovoga. Džip iz '48. Pokušajte nabaviti dijelove za džip iz '48. Najbolje što mogu je Lada 2101. Morao sam ukloniti diferencijal i podesiti kočnice. Sad me izluđuju brtvila i ventili." Njegove su se oči napinjale da bi promotrio nešto za čim je posezao ispod automobila. Motor je radio pod najvećim opterećenjem i on žmirne. "Jebi ga, kako me zalilo."

On se ponovno otkotura ispod automobila i vikne: "Vidite izolir-band?"

Arkadij nađe francuske ključeve, zaštitne naočale, rukavice za varenje, kantice s pijeskom, ali ne ugleda izolirband.

"Mongo nije tamo?"

"Što je Mongo?" Arkadij nije bio siguran je li dobro čuo zbog glazbe.

"Mongo je crnac u kombinezonu i zelenoj bejzbolskoj kapici."

"Nema Monga."

"A Tico? Čovjek koji radi na gumi?"

"On je tamo."

"Traži gdje guma pušta. Tražit će cijeli dan." Nakon nečega za što je Arkadij pretpostavio da su bile oštre riječi na španjolskom, mehaničar reče: "Dobro, izvest ćemo operaciju srca kroz dupe. Nađite mi čekić i

odvijač i pripremite posudu."

Arkadij mu dodaje te alatke. "Volite džipove?"

Mehaničar se izvuče ispod automobila. "Specijalist sam za džipove. Drugi američki auti su preteški. Moraš ugraditi Volgine motore, a Volge je teško naći. Volim izdržljive male džipove s malim Ladinim srčekom koje ide tika taka. Sigurni ste da ne želite auto?"

"Ne."

"Ne dajte se obeshrabriti vanjstinom. Ovaj je otok poput Cour des Miracles⁸, u srednjovjekovnom Parizu, gdje bi kljasti prohodali a slijepi progledali, jer svi ovi automobili još rade i nakon pedeset godina. A razlog je taj da su kubanski mehaničari, iz nužde, najbolji na svijetu. Možete li pojačati radio?"

Nevjerojatno, ali se radio mogao pojačati još jednu jotu. Možda je ovo kubanski radio, pomisli Arkadij. U međuvremenu, od žestoke lupe koja je dopirala ispod džipa, u glavi mu je bubnjalo.

"Znači, vi prodajete automobile?" drekne Arkadij.

"I da i ne. Neki stari automobil od prije revolucije, to može. Da bi se kupio novi automobil potrebno je odobrenje s najvišeg mjesta, najvišeg od najvišeg. Ljepota tog sistema je da nijedan auto na Kubi nije napušten. Može izgledati tako, ali nije." Još jedan snažan udarac. "Posudu, posudu, posudu!"

Arkadij začuje ljepljiv mlaz. Jednim širokim pokretom, mehaničar podmetne posudicu ispod džipa na mjesto gdje se istom on nalazio i kao metak se odgurne i otkotrlja preko poda. Nadlanicom se odgurne od stupa guma, njihajem se zaustavi i uspravi u sjedeći položaj, smiješeći se od uha do uha. On je bio kršan primjerak muškog roda, smijuljio se zbog za dlaku izbjegnute pogibli, a tako je sličio probnom pilotu nakon zanimljivog slijetanja da je Arkadij tek naknadno primijetio da mehaničareve noge u kombinezonu završavaju kožnim jastučićima u koljenima. Kad je otro lice i skinuo kapu, kosa mu se podigne u prosijedu grivu odveć jedinstvenu a da ne bi prepoznao onog niskog muškarca s Pribludine fotografije ispred Jaht-kluba Havana, samo kudikamo nižeg no što je Arkadij očekivao.

Četvrt u starom Parizu između ulica Reaumur i Du Caire, koja je u srednjem vijeku služila kao pribježište prosjaka i skitnica. Victor Hugo ju je opisao u romanu Zvonar crkve Notre-Dame.

"Erasmus Aleman", predstavi se on. "Vi ste Sergejev prijatelj?"

"Da."

"Čekao sam vas."

Erasmus je gurao svoja kolica od drvenih blokova obloženih komadima autoguma, punom brzinom manevrirajući po garaži. Umio se u sniženom umivaoniku, obrisao ruke u bačvi krpa. Radio je bio stišan do pola grlenosti.

"Prije dvije večeri vidio sam policajku kako vas vodi gore. Izgledate... drukčije."

"Netko me pokušao naučiti bejzbol."

"To nije vaš sport." Erasmusove oči prijeđu s masnice na Arkadijevu obrazu na kvačicu na njegovoj glavi.

"Je li ovo Sergej?" Arkadij izvadi fotografiju Priblude s članovima Jaht-kluba.

"Da."

"I?" Arkadij pokaže prstom u crna ribara.

"Mongoose", reče Erasmus, kao da je to bilo samo po sebi jasno.

"Ivi."

Erasmus se divio fotografiji. "Izgledam jako zgodno."

"Jaht-klub Havana", Arkadij pročita na poledini.

"Bila je to šala. Da smo imali jedrilicu, prozvali bismo se mornaricom. Dakle, čuo sam za tijelo koje su našli na drugoj strani zaljeva. Iskreno rečeno, ne mislim da je to Sergej. On je previše svojeglav i žilav. Nisam ga vidio tjednima, ali bi se mogao sutra vratiti s nekom pričom o tome kako je autom upao u udarnu rupu. Na Kubi ima udarnih rupa koje se vide s Mjeseca."

"Znate li gdje mu je auto?"

"Ne, ali da je negdje u blizini, ja bih ga prepoznao."

Erasmus objasni da su diplomatske tablice bijele s crnim brojkama i da je Pribludina bila 060 016; 060 za rusko veleposlanstvo i 016 za Pribludin čin. Kubanske su tablice svijetlosmeđe za automobile u državnom vlasništvu, crvene za privatne automobile.

"Da pojasnim", reče Erasmus. "Postoje državni automobili koji se nikad neće pomaknuti s mjesta da bi privatni auti mogli voziti. Lađe

stižu ovamo kao dobrovoljni davatelji organa da Willyjevi džipovi nikad ne bi umrli. Oprostite." On stiha salsu koja je prijetila da će se oteti kontroli. "Razlog zbog kojeg slušam radio je taj da policajci mogu reći da me ne čuju, jer se zapravo ne bi smjelo vlastiti stan pretvoriti u mehaničarsku radionicu. A i Tico voli glasnju glazbu."

Arkadiju se učini da razumije Erasma, on je od one vrste inženjera koji sretno kuluče ispod palube tonućeg broda, podmazuju klipove, ispumpavaju vodu, nekako uspijevaju održavati plovilo na površini dok se ono gnijezdi na valovima.

"Vaši se susjedi ne žale na buku?"

"U ovoj zgradi žive Sergej i jedna plesačica, i oboje su stalno vani. S jedne je strane privatni restoran i ne žele da dolazi policija jer to u najmanju ruku znači da im moraju dati besplatnu večeru. S druge strane živi santero i policija nema želju njemu dodijavati. Njegov je stan poput silosa nuklearnih projektila afričkih duhova."

"Santero?"

"Kao u Santeriji."

"On je prijatelj?"

"Na ovom je otoku dobro imati santera za prijatelja."

Arkadij se zagleda u fotografiju Jaht-kluba Havana. Još je u tome bilo neke poruke koju nije razumio. Ako ga netko kani opatrnuti po glavi, on želi znati zašto.

"Tko je snimio fotografiju?"

"Neki prolaznik. Znate," reče Erasmo, "kad sam upoznao Serge-ja, Mongo i ja smo ga ugledali kako stoji pokraj svog automobila parkiranog uz pločnik, a dim je sukljao ispod poklopca motora. Nitko neće stati nekome s ruskim tablicama, ali sam ja slab prema starim drugovima, no? Pues, popravili smo auto, samo nova spona na cijevi, i u razgovoru otkrijem koliko je malo Kube ovaj čovjek dotad vidio. Polja šećerne trske, traktore, kombajne, to da. Ali ne i glazbu, ni ples, nikakve zabave. Bio je poput živog mrtvaca. Iskreno rečeno, mislio sam da ga nikad više neću vidjeti. No sutradan, bio sam na Prvoj aveniji u Miramaru i pecao sa zmajem."

"Sa zmajem?"

"Najdivniji način ribolova. I osjetim da taj Rus, taj čovjek-med-vjed iz nekadašnjih vremena, stoji na pločniku i gleda. Pa sam mu pokazao kako se to radi. Moram vam reći da nikad dotad nismo viđali Ruse same, uvijek su se kretali u grupama, motrili jedni druge. Sergej je bio drukčiji. U našem je razgovoru spomenuo koliko želi stan u Maleconu. Ja sam imao sobe na katu koje nisam koristio, i tako, malo-pomalo..." Za invalida, Erasmo ni časa nije bio na miru. Otkotrlja se natraške do hladnjaka i vrati se s dva hladna piva. "Kel-vinator iz '51, Cadillac među hladnjacima."

"Hvala."

"U Sergejevo zdravlje", predloži Erasmo. Oni otpiju i njegove oči načine popis štete nastale na Arkadiju.

"To je jamačno bilo dugačko stubište. Lijep kaput. Malo je toplo, zar ne?"

"U Moskvi je siječanj." "Onda je to razlog." "Vaš ruski je jako dobar."

"Bio sam u kubanskoj vojsci u jedinici za miniranje, na zadatku u Africi, raspoređen da radim s Rusima. Znam na ruskom na deset različitih načina reći: "Nemoj stati na tu jebenu minu." Ali su ruski mladići uvijek tvrdoglavi, pa se on raznio na komadiće a ja sam izgubio obje noge. Kao živući simbol internacionalizma i u zamjenu za moje udove, odano mi je priznanje tako da sam dobio vlastitu Lađu. Iz te su Lađe nastala dva džipa i, void, imao sam radionicu. Moram zahvaliti Njemu."

"Bogu?"

"El Comandanteu." Erasmo načini pokret kao da si gladi bradu.

"Fidelu?"

"Shvatili ste. Kuba je velika obitelj s divnim, skrbnim, paranoičnim taticom. Možda se tako može opisati i Bog, tko zna? Gdje ste vi služili vojsku?"

"Njemačka, Berlin." Arkadij je dvije godine prisluškivao program savezničkih snaga s krova hotela Adlon.

"Predziđe socijalizma." "Ruševni nasip."

"Urušeni. Prah. Ništa nije ostalo stajati osim jadne Kube, poput žene gole pred svijetom."

Oni popiju u to ime, prva hrana koju je Arkadij pojeo u dvadeset četiri sata. Alkohol iz piva djelovao je kao blagi anestetik. Sjeti se

crna ribara kojeg je Olga Petrovna vidjela s Pribludom. Ima još vremena da poslije ode u veleposlanstvo i pritaji se.

"Želio bih upoznati Monga."

"Zar ga ne čujete?" Erasmo ugasi radio i Arkadij začuje nešto što je sličilo kotrljanju kamenja nošenog velikim valom kad bi se kamenje moglo micati u ritmu.

Kad je ušao krozsanterova vrata, Arkadij se osupne. Kad bi Ruse poučavali o Kubi, čitali bi jedino o bijelcima poput Chea i Fidela. Rusi su slušali o crncima jedino u kontekstu zapadnjačkih zločina

imperijalizma i ropstva. Jedini crnci koje su susretali u Moskvi bili su promrzli afrički studenti uvezeni za Sveučilište Patrica Lumum-be. Glazbenici u santerovu salonu bili su drukčiji. Bili su to crnci naboranih lica, umotani u tamno staklo i tamu, s malim slikovitim detaljima poput bijelih kapa za golf ili rastafarijanskih pletenica ili Mongovom zelenom bejzboleskom kapicom, ali zaognuti u sjenu koja je titrala na svjetlosti svijeća. Cijela je soba plivala u vodnjikavoj svjetlosti četrdeset ili pedeset svijeća postavljenih na malom stoliću i duž drvene oplata zida. Istom su se smjestili, kad bubnjar lijeno pljasne po drvenim kutijama na kojima je sjedio, druga dvojica nagnu glave u stranu i osluhnu visoke, uske bubnjeve po čijim su rubovima lupkali, a Mongo zatrese sušenom tikvicom obloženom školjkama. Zvona, štapići, zvečke, ležale su mu do nogu. On odloži tikvicu da bi podigao metalni tanjur pa udari po njemu čeličnom šipkom i proizvede note tako prozirne i vedre da je Arkadiju trebalo nekoliko trenutaka da prepozna taj instrument kao željeznu ploščicu motike. Preko zrcala je bio prebačen stolnjak. Kad je Arkadij pokušao pristupiti Mongu, debeljko u oblaku dima cigara otjera njega i Erasma.

"Santero", Erasmo reče Arkadiju. "Ne brini, samo se zagrijavaju."

Mehaničar se presvukao iz kombinezona u bijelu košulju koju je zvao guayabera, "vrhunac kubanske formalnosti", ali je zbog izdajničkog kolomaza na rukama i bradi izgledao kao gusar u invalidskim kolicima. On odjezdi kroz kuhinju i predvorje pa povede Arkadija u stražnje dvorište, gdje je ispod dvije vretenaste jordesove palme ukr-štene u obliku slova X neka starica u bijeloj suknji i puloveru iz kolekcije Michaela Jordana miješala kotao koji je puckao na žeravici. Kosa joj je bila sijeda i ostrižena kratko poput pamuka.

Erasmo reče: "Ovo je Abuelita. Abuelita je ne samo svačija baka, nego i lokalni KOR naše četvrti. Komitet za obranu revolucije. To su najčešće doušnici, ali smo mi imali sreće s Abuelitom, koja vrijedno motri sa svog prozora od šest ujutro i ništa ne vidi cijeli dan."

"Je li ikad vidjela Pribludu?" "Pitajte je sami, ona govori engleski."

"Naučila prije revolucije." Glas joj je bio mlad i šaputav. "Bilo je puno Amerikanaca, a ja jako grešna cura."

"Jeste li ikad vidjeli našeg Rusa ovdje?"

"Ne. Da sam ga vidjela, morala bih ga prijaviti zato što iznajmljuje stan od Kubanca, što je protuzakonito. Alije bio simpatičan."

U varivu je poskakivala svinjska glava. Neka boca nađe put do Erasma; on zdušno potegne iz nje pa podijeli užitek s Abuelitom, koja otpije slasno i doda bocu Arkadiju.

"Što je to?" upita je on.

"Boksački rum." Pogledom obuhvati flaster na njegovoj glavi. "Treba ti, no?"

Arkadij je mislio da će dosad već biti na sigurnom u nekom kutku podruma veleposlanstva, možda sa šalicom čaja u ruci. Ovo je samo mala zaobilaznica. Otpije i zakašlje.

"Stoje u njemu?"

"Rum, chilli papričice, bijeli luk, kornjačini testisi."

Svake je minute pristizalo još ljudi, podjednako bijelaca i crnaca. Arkadij je bio naviknut na utihnulu pastvu ruskih pravoslavnih crkava. Kubanci su se natiskivali u dvorište kao da dolaze na tulum. Nekoliko ih je imalo izraz neveselog bogoštovlja, ali većina je imala izraz veselog iščekivanja posjetitelja kazališta. Jedina pridošlica bez ikakva izraza bila je bljedolika, crnokosa djevojka u trapericama i majici na kojoj je pisalo "Tournee de Ballet", u pratnji Kubanca svi-jetlosmeđe puti plavih očiju, prosijede kose na sljepoočnicama, u formalnoj košulji kratkih rukava.

"George Washington Walls", predstavi ga Erasmo. "Arkadij."

Nije Kubanac. Zapravo, američko ime koje mu zazvuči poznato. Iza Wallsa stigne turist sa značkom u obliku javorova lista i čovjek kojeg je Arkadij najmanje želio vidjeti - narednik Luna. Ovo je bio Luna u nošnji za noćni život, blistavi Luna u platnenim hlačama, bijelim cipelama i majici bez rukava koja je isticala pločaste mišiče trokutasteg torza. Arkadij osjeti kako se automatski kutri.

"Moj dobri prijatelju, moj vrli prijatelju, nisam znao da se osjećaš tako dobro." Jednom obnaženom rukom Luna obgrli Arkadij a, a drugom djevojku čija su koža i kosa bile iste jantarne boje. Blistala je u hlačama od lasteksa, topu, purpurnim noktima i toliko se vrpjola u Luninu stisku da se Arkadij ne bi iznenadio da joj je rubin iskočio iz pupka. "Hedy. Mujer mia." Narednik se povjerljivo nasloni na Arkadijevo rame.

"Želim ti nešto reći."

"Izvoli."

"U ruskom veleposlanstvu nema nikakvog Zoščenka."

"Lagao sam. Žao mi je."

"Zaista si lagao i otišao iz stana, a rekao sam ti da tamo ostaneš, shvaćaš? Dakle, večeras se dobro zabavi. Ne želim da nekome pokvariš veselje. A onda ćemo ti i ja porazgovarati o tome kako ćeš stići do aerodroma." Luna se počeo po bradi kratkim sjekačem za led. Arkadij je shvaćao narednikovu dilemu. Polovica Lune željela je biti dobar domaćin, a polovica zariti šilo za led u nečije lice.

"Nemam ništa protiv pješačenja", reče Arkadij.

Hedy se nasmije kao da je Arkadij rekao nešto domišljato, što se Luni ne sviđa, i on joj reče nešto na španjolskom što joj istjera boju iz obraza prije no što je ponovno svrnuo pozornost na Arkadij a. Luna je na licu imao smiješak koji je pokazivao široke bijele zube i velik dio ružičastih desni.

"Nemaš ništa protiv pješačenja?"

"Ne. Vidio sam tako malo Kube."

"Želiš vidjeti više?"

"Čini se da je Kuba lijep otok."

"Ti si lud."

"Moguće."

Ona djevojka u majici s logom Tournee de Ballet zvala se Isabel i izvrsno je govorila ruski. Upita Arkadija je li istina da stanuje u Prib-ludinu stanu. "Ja živim iznad njega. Sergej je trebao primiti pismo za mene iz Moskve. Je li stiglo?"

Arkadija je Luna tako smeo da mu je trebao trenutak da reagira. "Ne, koliko ja znam."

Narednik kao da je imao drugih zaduženja. Nakon kratkog savjetovanja s Lunom, Walls reče svom prijatelju sa značkom javorova lista: "Prava stvar počinje za minutu."

"Da barem govorim španjolski."

"Vi ste Kanađanin, nije vam potrebno. Ulagači ne trebaju govoriti španjolski", uvjeravao gaje Walls. "A svi ulagači dolaze ovamo. Kanađani, Talijani, Španjolci, Nijemci, Švedani, čak i Meksikanci. Svi osim Amerikanaca. Ovo je iduća velika gospodarska eksplozija na zemlji. Zdravi, obrazovani ljudi. Tehnološka baza. Latino glazba je popularna. Ukrcaj se na vlak dok možeš."

"Prodaje mi već dva dana", reče Kanađanin. "Zvuči uvjerljivo", reče Arkadij.

"Večeras smo", reče Walls, "organizirali nešto folklorno za mog prijatelja iz Toronta."

"Prezirem ovo", Isabel reče Arkadiju.

"Isabel, sad govorimo engleski zbog našeg prijatelja", preklinjao je Walls dobroćudnim načinom čovjeka koji to zapravo i misli. "Učio sam te engleski. Čak i Luna govori engleski. Možeš li malo govoriti engleski?"

"Kaže da će me odvesti u Ameriku", reče Isabel. "A ne može čak ni sebe vratiti u Ameriku."

"Mislim da će program uskoro početi." Walls uvede ljude natrag u kuću kad je bubnjanje doseglo novu jačinu. "Arkadij, promak-nulo nije nešto. Što vi radite ovdje?"

"Samo se pokušavam uklopiti."

"Dobro vam to polazi za rukom." Walls mu pokaže podignuti palac.

Svaki je bubanj bio drukčiji - visoka tumba, pa bata u obliku sunčanog sata, spojene conge - a svaki je zazivao drugi duh Santerije ili Abakua; maracu da prene Changa, brončano zvonce za Oshunu. Sve je to bilo izmiješano, kao miješanje pića, pomalo opasno, zar ne, Erasmo upita dok je objašnjavao. Mongo, očiju sjajnih iz vrutaka znoja, lupao je po svojoj oštrici, a na njegov zov na jeziku koji nije bio španjolski istodobno su odgovarali bubnjari i njihovi bubnjevi, kao da je svaki od njih posjedovao dva glasa. Svi su se nagurali u

sobu i stisnuli uza zidove. Erasmo se ljuljao u svojim invalidskim kolicima kao da ih može podići snagom svojih ruku da bi rekao Arka-diju da je ovo bogatstvo Kube, njezina povijest španjolskog bolera i francuske quadrille u srazu s cijelim afričkim kontinentom, što izaziva tektonsku eksploziju. Kutije na kojima su sjedili i bubnjali bile su dokaz kubanske genijalnosti. U Africi tajnoviti su Abakue imali "bubnjeve koji govore", reče Erasmo. Kad su stigli okovani u lance da bi radili na dokovima Havane, a ovdašnji robovlasnici oduzeli im bubnjeve, oni su jednostavno bubnjali po kutijama i -presto! Havana je bila puna bubnjeva. Kubanske glazbenike, baš kao i kubanske ribare, nije se moglo zaustaviti! Arkadij je jedino znao da je u Moskvi čuo nešto kubanske glazbe s kasete; no ovo je bila razlika između onoga kad se vidi slika mora i kad se stoji do koljena u vodi. Kad je Mongov duboki glas zazvao na jeziku koji nije bio španjolski, svi nazočni u sobi se zaljuljaju i odgovore, conge ponesu ritam, a ruke na kutijama zalupaju sinkopirani ritam. Pokraj vrata, Luna se smiješio i kimao glavom, ruku prekrivenih na prsima. Arkadij pokuša smisliti kojim bi putem šmugnuo i provukao se, ali je Luna uvijek bio između njega i izlaza.

"Poznaješ li tog čovjeka?" upita Erasmo.

"Upoznali smo se. On je narednik u Ministarstvu unutrašnjih poslova. Kako je moguće da on sudjeluje u

nećemu ovakvom?"

"Zašto ne? Svi rade dvije stvari, moraju, u tome nema ničega neobičnog."

"Organizira Santeriju?"

Erasmus slegne ramenima. "To je današnja Kuba. Zapravo, ovo nije prava Santeria, više Abakua. Abakua je drukčija. Kad bi moja majka čula da se negdje u susjedstvu priprema Abakua, odvukla bi me s ulice jer je bila uvjeren da skupljaju malu bjelačku djecu za žrtvovanje. Sad živi u Miamiu i još tako misli."

"Ali rekao si da je ovasanterova kuća."

"Santeria se ne radi noću", reče Erasmo kao da je to očito samo po sebi, "jer tad mrtvi ustaju."

"Mrtvaci sad hodaju?"

"Noću na ovom otoku vlada gužva." Erasmo se nasmiješi pri toj pomisli. "Dakle, Luna jamačno ima veze s Abakuom. Svi pripadaju ili Santeriji ili Abakui ili nečem sličnom."

"Njegov prijatelj, George Washington Walls. Zašto nije to ime poznato?"

"Nekoć je bio slavan. Radikal, otmičar."

Jako slavan, shvati Arkadij. Sjeti se novinske fotografije mladog Amerikanca s afrofrizuricom i trapez hlačama kako pali malu zastavu na vrhu stuba koje vode do zrakoplova.

"Kakva ulaganja može Walls ponuditi na Kubi? Kad mrtvi ne hodaju naokolo?"

"Dobro pitanje."

Arkadij je propustio trenutak kad se ritam promijenio, a Luna i njegova zlatokosa prijateljica zauzeli podij i zaplesali kože priljubljene uz kožu, njišući bokovima. Narednikove krupne ruke klizile su oko njezinih leđa dok se ona izvijala, sjajnih očiju i usana. Izmigoljila bi se samo da ga pozove još bliže. Arkadij nije znao je li ovo pobožno ili ne; no znao je kad bi se to dogodilo u nekoj ruskoj crkvi, ikone bi popadale na pod. Kad su im se ostali pridružili, Walls vješto odvuče Hedy od Lune prema Kanadaninu, koji je plesao kao da igra hokej bez palice. Sad je bilo još teže stići do vrata.

Erasmus gurne Arkadij a. "Idi tamo."

"Ne plešem." Jedva i stojim, pomisli Arkadij.

"Svi plešu." Onaj rum kao da je naglo udario Erasmu u glavu. Ljuljao se naprijed-natrag u svojim invalidskim kolicima, a onda ih zakoči, sklizne s njih i zapleše s Abuelitom poput čovjeka koji energično gazi kroz teški val. Reče Arkadiju: "Nemam nogu, a svejedno se bolje krećem od tebe."

Žalosno, ali istinito, pomisli Arkadij. A bila je i istina da je u svom sadašnjem stanju Arkadij otkrio da su bubnjanje, tama i pomiješani mirisi dima, ruma i znoja prezasitni poput pretjerano raspirene vatre. Bubnjevi su govorili zajedno, odvojeno, pa ponovno zajedno, bez daha, sinkopirano, aritmično. Mongo je tresao tikvicom i školjke nanizane preko njezina trbuščića mreškale su se poput zmijske. Pojanje se prenosilo u obliku zazivanja i odgovora do Monga u njegovim tamnim naočalama, vulkanski dubokog glasa. Ljuljao se, a ruke su mu bile tek nejasan obris. Ritam se širio, dijelio, ponovno cijepao poput kotrljajuće lave. Možda je to bilo zbog djelovanja boksačkog ruma na prazan želudac. Arkadij šmugne u predvorje i shvati da je Isabel pošla za njim.

"Nisam učila klasični balet zbog ovoga", reče ona Arkadiju.

"Nije Boljšoj, ali mislim da Boljšoj nije bogzna kako vičan ovakvim stvarima."

"Mislite li da sam kurva?"

"Ne." Lecnuo se. Djevojka je više sličila svetica osvjetljenoj svijećama.

"S Wallsom sam jer mi on može pomoći, priznajem. No da sam prava kurva, naučila bih talijanski. Ruski nije ni od kakve koristi."

"Možda ste malo prestrogi prema sebi."

"Da sam stroga prema sebi, prerezala bih si vrat."

"Nemojte to učiniti."

"Zašto ne?"

"Primijetio sam da malo ljudi zna kako si prerezati grkljan."

"Zanimljivo. Neki bi Kubanac rekao: 'O, ali to je tako lijep vrat.' Sve s njima svodi se na seks, čak i samoubojstvo. Zato volim Ruse, jer je za njih samoubojstvo samoubojstvo."

"Nadareni smo za to."

Isabel zamišljeno pogleda u stranu. Posjedovala je ispijenu privlačnost Picassove slike, pomisli on. Iz Plavog razdoblja. Baš divno! Dvije najpotištenije osobe u kući privukle su se poput magneta. Uhvati Wallsove zabrinute poglede koje im je dobacivao. Istodobno je primijetio da je Luna ostao stajati pokraj vrata.

"Kako ćete dugo biti u Havani?" upita Isabel. "Tjedan dana, a onda natrag u Moskvu."

"Sad tamo pada snijeg?" Ona protrlja ruke kao da zamišlja da su hladne.

"Sigurno. Vaš je ruski iznimno dobar."

"Da? U mojoj obitelji Moskva je bila kao Rim katolicima, a prije Specijalnog razdoblja, bilo je korisno govoriti ruski. Vi ste špijun kao Sergej?"

"Čini se da je to bila velika tajna. Ne."

"Claro, on nije jako dobar špijun. Kaže da nikad ne bi poslali njega da im je trebao dobar agent u Havani. Trebao mi je pomoći da stignem do Moskve, a odande, naravno, mogu bilo kamo. Možda mi možete pomoći." Ona zapiše adresu na komadiću papira i pruži mu ga. "Razgovarat ćemo sutra ujutro. Možete li doći točno u to vrijeme?"

Prije no što je Arkadij uspio usrdno zamoliti da ga se poštedi, Walls im se pridruži. "Propuštaš sve", reče on Isabeli.

"Da barem mogu", reče ona. "Razgovarali smo o Sergeju." "Je li?" upita on Arkadija. "Pa gdje je dobar drug?" "Dobro pitanje."

Povici planu u dnevnoj sobi i trenutak potom Hedy projuri pokraj njih kroz hodnik. Santero i Kanadanin za njom.

"O ne", reče Walls. "Nisam mislio tako stvarno." "Što želite reći?" upita Arkadij. "Opsjednuta je."

Isabel i ne trepne. "To se stalno događa. Cijeli je ovaj otok opsjednut."

Stražnje je dvorište bilo u mraku, ali je Hedy nogom prevrnula kotao s varivom i zakotrljala se po žeravici. Iskre su joj se ugnijezdile u kosi. Ona se otkotrlja iz plamena. Sjaj njezinih lasteks hlača potamnio je od pepela, a zlatna se kosa očerupala u kukmice. Santero je dotrčao za njom, pokušavajući izvući nešto nevidljivo iz njezina tijela. Kanadanin je djelovao spreman povući se na neko pitomo i udaljeno mjesto. Kad je Luna nahrupio u dvorište, santero nemoćno raširi ruke i postavi Hedy između sebe i Lune. Erasmo protisne svoja kolica između ljudi i reče Arkadiju: "Luna kaže da će ubiti santera ne uspije li istjerati duha iz Hedy. Santero kaže da ne može."

"Možda bi trebao ponovno pokušati." Arkadij u Lunovoj ruci ugleda ono šilo za led.

Kad je Luna naglim pokretom potegnuo Hedy u stranu, naramenica njezina topa pukne i jedna se dojka izlije poput iskopanog oka. Luna zgrabi santera za vrat i presavine ga s trbuhom prema gore između drveća. Kanadanin jurne kroz mnoštvo koje se slilo u dvorište i gurne Arkadija naprijed. Nitko se ne pomakne osim Abuelite, koja gurne ruke u vatru, podigne se na prste i izlije užaren potok ugljenvlja po Luninim leđima. Kad se Luna na peti okrenuo prema njoj, Arkadij uhvati narednika za zapešće - kao da je zgrabio željezni kotač lokomotive - savije ga prema natrag i gore zahvatom tipa "pođi sa mnom", onako kako se poučava moskovske milicajce, i odbaci Lunu glavom u zid. Luna se odbije od zida, ostavivši pritom ružičast otisak na cementu. Krv popraska njegove bijele cipele rubinski crvenim točkicama. Arkadij zaključuje da nije dovoljno snažno zamahnuo narednikom.

"Sad si najebo de verdad." Luna se čak nije ni uspuhao, za njega je ovo bio tek početak.

"Pamte." Mala žena poput igle oštrog glasa zakorači između njih. Budući da je bila u oskudnom topu i kratkim hlačicama, a ne u uniformi kubanske policije, Arkadiju je bio potreban trenutak da prepozna svoju novu kolegicu, detektivku Osorio. Nije znao odakle se stvorila i koliko je dugo promatrala ovaj prizor svojim mrkim pogledom. Na jednoj joj je ruci visjela slamnata torbica, a u drugoj se nalazio Makarov kalibra 9mm. Odmah je prepoznao pištolj. Nije ga podigla ni uperila, ali je bio tu. I Luna je prepoznao pištolj. On podigne ruke, ne u znak predaje ili opreza nego svijesti o množenju zavrzlama, o svojim dužnostima policajca, te da je poražen samo trenutačno.

"Stvarno najebao", Luna reče Arkadiju na izlasku.

"Dobro ste?" Walls upita Arkadija. "Žao mi je zbog ovog. Tipičan kubanski tulum. Previše duhova najjednom mjestu. A sad me ispričajte, investitor mije pobjegao."

Abuelita opruži pepeo s dlanova. Nasred dvorišta, Hedy pogleda u svoj potrgani top i prljavštinu na svojim sjajnim kratkim hlačicama i brižne u plač. Arkadij uđe u kuću potražiti Monga i bubnjare, ali su oni već svi otišli. Osorijeva je pošla za njim s izrazom koji je govorio da se budale množe.

10.

Dok su on i Osorijeva spremali Erasma na počinak, Arkadij se osvrne po onome što si je mehaničar priuštio za stanovanje: mali prostor uvećan činjenicom da su njegov krevetac, radna ploha, stol i stolice bili sniženi na polovicu visine. Na jastuku presvučenom afričkom tkaninom boje zlata stajala je zbirka vojnih odličja i lenti. Fotografije na zidovima svjedočile su o puno više vojničke slave no što je Erasmo dao naslutiti. Erasmo u bolničkom krevetu, a u posjetu su mu dvojica u vojnim uniformama - visok, crnomanjast

muškarac s pilotskim naočalama koji bi u Rusiji prošao pod Armenca, a drugi stariji, guste sijede brade i žicanih obrva, jedinstven i neponovljiv, Comandan-te bradom. Nijedan od ove dvojice nije nosio časničke oznake na kapi ili ramenima; ta ovo je bila egalitaristička vojska. Castro se nadimao ponosno poput oca. Onaj drugi posjetitelj kao da se sjetnije zamislio nad činjenicom da je Erasmo kraći za udove.

"Kubanski general u Angoli", reče Osorijeva.

Na jednoj drugoj slici bili su prikazani isti ti uvaženi prijatelji na palubi ribarskog broda. Ovaj put je Erasmo bio remenjem privezan za krmenu klupicu. Obiteljske fotografije prikazivale su prijazne, imućne muškarce i žene pokraj bazena, stolova za bridž, na plesnim podijima. Ili djecu na bejzbolskim igralištima, biciklima, ponijima. Pa cijela obitelj u formalnim odijelima i večernjim haljinama na svečanim primanjima i božićnim domjencima. Na jednoj širokoj foto-montaži, oni i na stotine njima sličnih raskrilili su se po veličanstvenom dvostrukom stubištu bijele palače.

"On će dugo spavati", reče Osorijeva. "To se kaže 'biti u nesvijesti'."

Baš kao što je Arkadij najmanje želio sresti Lunu, tako je i najmanje očekivao da će ponovno vidjeti Pribludin stan, ali na uporno Osorijičino navaljivanje, on se s njom popne uza stube. Premda je mislio da gaje prilično dobro pospremio, čim je upalio svjetlo detektivka je primijetila razliku.

"Sasušena krv na tepihu. Što se ovdje dogodilo?" "Ne znate? Ta vi radite s Lunom i Arcosom." "Samo na ovom slučaju jer se tiče Rusa."

"Niste se iznenadili kad ste vidjeli da je narednik nasrnuo na mene šilom za led?"

"Sve što sam ja vidjela bilo je da ste ga vi bacili u zid."

"Naš je odnos pun napetosti. Prelatio me bejzbolskom palicom. Mislim da je bila palica za bejzbol, on je rekao da jest."

"Udario vas je?" "Ništa ne znate o tome?" "Ovo je ozbiljna optužba."

"Negdje drugdje, ali ne i ovdje. Koliko me iskustvo uči, ovdje se štošta ne istražuje."

"Zapravo", reče Osorijeva, "pitala sam vašeg prijatelja Erasma, prije no što se onesvijestio, što vam se dogodilo? Rekao je da ste mu vi rekli da ste pali niza stube." Vidiš, pomisli Arkadij, to je kazna kad govoriš nešto drugo osim istine. Osorijeva svrne pogled na praznu stolicu u kutu. "Što ste učinili s Changom?"

"Što sam učinio s Changom?" upita Arkadij. "Onom lutkom? To pitanje može iskrsnuti jedino na Kubi. Ne znam. Ili gaje uzeo Luna ili je Chang sam otišao. Kako ste me našli?"

"Tražila sam vas. Niste bili ovdje, pa sam slijedila zvuk bubnjeva."

"Prirodno." Arkadij dodirne posjekotinu na korijenu kose i osjeti da se otvorila.

Osorijeva odloži torbicu na stolicu u salonu. "Dajte da vam pogledam glavu. Očistili ste ostale tragove ovog takozvanog napada."

"Detektivko, ovdje sam tri dana i vidio sam kako je policija oprala ruke od dvije nasilne smrti. Mislim da nećete istraživati neki obični napad."

Ona mu povuče glavu prema dolje, odrješito je okrene na jednu pa na drugu stranu i prođe prstima preko njegova skalpa. "Što tvrdite da je Luna rekao?"

"Kapetan je spomenuo da bi mu bilo jako drago da ne izlazim van."

"Ali ste vi izašli."

On žmirne kad mu je ona razdijelila kosu oko posjekotine. "Nisam daleko dospio."

"Što još?"

"Ništa." Arkadij se nije namjeravao razodjenuti i pokazati joj masnice na leđima i nogama, a nije joj namjeravao ni dati fotografiju Jaht-kluba pa da istog trenutka bude isporučena naredniku. To što je još ima samo je sretna posljedica toga što je ubacio u cipelu putovnicu i u njoj fotografiju.

Osorijeva mu pusti glavu. "Trebali biste k liječniku." "Hvala, baš ste mi pomogli."

"Nemojte biti bezobrazni. Slušajte, samo želim reći da je vjerojatnije neko drugo objašnjenje, budući da ovdje nema dokaza koji niste upropastili, a i već ste jednom promijenili iskaz, te budući da djelatnici Ministarstva unutrašnjih poslova ne prelaćuju posjetioce iz drugih zemalja, čak ni iz Rusije. S obzirom na udarce koje ste dobili po glavi, možda niste odgovorni za svoje riječi."

Pitao se zašto je Osorijeva inzistirala na tome da dođu u stan. Također se pitao zašto je odjevena kao vamp, u cipelama s visokim potplatom i s velikom slamnatom torbicom. "Detektivko, zašto ste ovdje?"

"Jer želim da odete kući živi."

Dok je on pokušavao smisliti odgovor na ovo, svjetla u sobi potamne pa se zacrne. On izađe na balkon i shvati da problem nije samo s ovim stanom; čitav luk zgrada duž Malecona utonuo je u mrak.

Arkadij nahrani Pribludinu kornjaču pri svjetlosti Rufova upaljača, a potom pripali cigaretu i udahne divan dim koji je blažio bol.

"Nestanak struje", reče Osorijeva. "Poznat mi je taj osjećaj."

"Trebali biste prestati pušiti."

"To mi je najveći problem?" On nađe svijeće iznad sudopera, upali najdeblju i pridruži se detektivki.

"Osim narednika Lune i vašeg prijatelja iz prizemlja, koga ste još poznavali od nazočnih kod santera?"

"Nikoga", reče Arkadij. "Čuo sam za Wallsa."

"Svi na Kubi znaju za Georgea Washingtona Wallsa."

"Luna je organizirao cijeli šou za njega. Mislim da će Luna organizirati šou i za mene. Možda ovdje niste sigurni." Arkadij nije namjeravao ostati u stanu. Osorijeva zavuče ruku u torbicu i izvuče devet-

milimetarski Makarov, isto policijsko oružje kao i u Moskvi. "Upotrijebili biste ga protiv Lune?"

"On zna da ja imam metke. Redarstvenici koje vidate na ulici imaju pištolje, ali ne i metke."

"Utješno." Gledao je kako ona odlaze torbicu s kozmetikom pokraj pištolja. "Čemu ovo?"

"Prespavat ću ovdje."

"Cijenim vaš trud, detektivko, ali jamačno imate gdje biti. Dom, obitelj, obožavani kućni ljubimac."

"Vrijeđa vas to što vas štiti žena? Je li u tome stvar? Pate li Rusi od mačizma?"

"Ja ne. Ali zašto to činiti ako mi ne vjerujete za Lunu?"

"Mene ne brine Luna. Doktor Blas je pregledao špricu kojom, kako ste rekli, vas je Rufo napao. Premda nije trebao, doktor je ipak potražio tragove droge."

"I je H ih bilo?"

"Ne, samo Rufova krv i moždano tkivo te tragovi potpuno drukčije krvne grupe."

"Možda je ubo nekog drugog."

"Je li? Gdje je Rufo nabavio injekciju?"

"Doktor Blas je rekao da ju je ukrao u institutu."

"Da, tako je doktor rekao. Ja imam drukčiji odgovor. Jeste li se to poslužili Rufovim upaljačem?"

"Da, pretpostavljam." "Pripalite ga."

On učini što gaje zamolila i plamičak postane vibrirajući krug između njih. Osorijeva posegne u svjetlost i zadigne rukave njegove košulje i kaputa na podlaktici. Pokažu se dvije crne masnice na arteriji.

"Zato sam se vratila."

Arkadij se zagleda u tragove s izrazom čovjeka iznenađenog činjenicom da ima na sebi tetovažu.

"Mora da me Rufo ogrebao dok smo se hrvali."

Ona lagano prijeđe prstom duž vene. "Ovo su rupice, a ne ogrebotine. Zašto ste došli u Havanu?"

"Zamolili su me, sjećate se?"

On puhne i ugasi plamen, ali je i dalje osjećao njezin intenzivni pogled na sebi. Više nije znao zašto se odazvao na poziv na koji se lako mogao oglušiti, ali ekshumacija razloga bilo je više no što je bio voljan učiniti za Policiju Nacional de la Revolucion. No svejedno je bilo jasno da detektivka odsad drži uzde u svojim rukama.

Zbog vrućine utaborili su se na balkonu u metalnim stolicama. Ulične su svjetiljke još bile upaljene, a balkon povišeno mjesto s kojeg se moglo vidjeti Lunu ako se vrati s oceanske strane Malecona. Osorijevu kao da su morale druge brige. Pratila je svaki Arkadijev pokret, kao da bi se svakog časa mogao strmoglaviti na pločnik. Možda su top boje slatkiša i kratke hlačiće moda međujineterama - bila mu je ispričala ukoliko o praćenju - ali budući da je to samo isticalo njezine fine kosti, kosu u nizovima crnih kovrča, oči ispod raskošnih trepavica, osjećao se kao da ga njeguje dijete. Nije znao zašto je ovdje s njom umjesto da šakama bubnja po vratima ruskog veleposlanstva.

Val se onemoćalo svali duž grudobrana i on se upita jesu li svjetla ribarskih čamac na pučini nošena osekom ili plimom. Nije vidio selo Casablancu na drugoj strani zaljeva, ali je svjetionik bacao i povlačio svoj svjetlosni snop. Osorijeva ga gurne laktom i on ugleda kako na grudobranu sjedi djevojka koju je opsjeo duh u santerovoj kući. Hedy je djelovala umiveno i ulašteno i privukla je pozornost noćnog šetača odjevenog u elegantnu široku košulju europskog muškarca na odmoru.

"Talijanski je službeni ezikjinetera", Ofelia stiha glas.

"Da, čuo sam. Ono je Hedy, djevojka \santerova stana. Barem je ponovno na nogama."

"Ne zadugo." Osorijeva je izbacila ove riječi kao okladu.

Ponekad bi se Arkadiju učinilo da Osorijeva govori sa zadovoljstvom krvnika. "Što joj se zapravo dogodilo? Opsjeo ju je duh, ali joj santero nije mogao pomoći?"

"Bubnjari su bili članovi Abakua." "Pa?"

"Abakua su iz Konga i nju je opsjeo kongoanski duh. Santeri se ne petljaju u kongoanske duhove."

"Maje li? To zvuči jako... sektaški."

Osorijeva zaškilji prema njemu. "Može se vjerovati u Santeriju, Palo Monte, Abakuu ili katoličanstvo. Ili

bilo koju kombinaciju. Mislite da je to nemoguće?"

"Ne. Pravo je čudo u što ja sve vjerujem: evoluciju, gama zrake, vitamine, pjesništvo Ane Ahmatove, brzinu svjetlosti. A većinu toga prihvaćam na riječ."

"U što je Pribluda vjerovao?"

Arkadij se na trenutak zamisli jer mu se to pitanje svidjelo. "Bio je čvrst kao bačva i radio je stotinu trbušnjaka svaki dan, ali je smatrao da su ključ dobrog zdravlja češnjak, crni čaj i bugarski duhan. Nije vjerovao crvenokosima i ljevacima. Volio je duga putovanja vlakom da bi mogao nositi pidžamu danju i noću. Nikad nije ubrao otrovnu gljivu. Lenjina je još zvao 'Iljič'. Upozorio bi vas da nikad ne izgovarate Sotonino ime jer bi se on mogao pojaviti. U sauni bi se najprije oprao, zatim otišao u saunu, što je bilo pristojnije. Govorio je da je votka voda za dušu."

Hedy i njezin novi prijatelj izgube se iz vidokruga. Osorijeva ispruži noge do balkonske ograde, tobože se namještaući, premda je bilo malo komfora u balkonskim stolicama. Arkadij primijeti da su joj tabani nježno ružičasti.

Arkadij reče: "Znam da je doktor Blas zaključio da je Pribluda doživio srčani udar i dobro je primijetio da je pribor za ribolov naizgled netaknut. Ali možda ima u tome još nečega osim pribora za ribolov. Da ste mi rekli da se Pribluda izvmuo na leđa u pokušaju da oprtrči maraton, mogao bih povjerovati. Ali da se bučka u vodi, to ne.

Dopustite mi da vas upitam, koliko dobro poznajete doktora Blasa? Možete li se osloniti na njegovu poštenje?"

Ona pričekala trenutak s odgovorom. "Blas je odveć tašt da bi se prevario u prosudbi. Ako on kaže da je posrijedi srčani udar, onda je i bio srčani udar. Pregledajte tijelo u Rusiji ako želite, reći će vam isto."

"Ima još pitanja na koja se jedino ovdje može dobiti odgovor."

"Neće biti istrage", reče Osorijeva.

"Istrage o Rufu?"

"Ne."

"O Luni?"

"Ne."

"O bilo čemu?"

"Ne." Njezin bi prezir zgronio iole osjetljivog muškarca.

Crni se nabujak vala digne pod svjetlosnim snopom svjetionika. Ponekad bi gotovo osjetio kako more poseže za njim poput predivnog sna bez snova. Balkon je bio okrenut na sjever prema poznatim zvijezdama. Istina je bila da više nije vjerovao u širenje svemira, vjerovao je u svemir koji se urušava, u bjesomučno otjecanje svega niz nebeski odvod do točke apsolutnog ništavila. On osjeti kako ga Osorijeva motri.

"Imam dvije kćeri, Muriel i Marisol", reče ona. "Imate li vi djece?"

"Ne." "Oženjeni ste?"

"Ne."

"Oženjeni poslom? Posvećeni poslu? I Che je bio takav. Bio je oženjen i imao djecu, ali se posvetio revoluciji."

"Prije bi se reklo da sam razveden od svog posla. Nisam kao Che, ne."

"Jer imate isto..." "Isto što?"

"Ništa." Nakon stanke, ona upita: "Volute kubansku glazbu? Svi vole kubansku glazbu."

"Ima stanoviti ritam."

"Ima ritam?"

"Prvenstveno."

Nastane duža stanika.

"Znači, igrate šah?" pokuša Osorijeva.

Arkadij pripali cigaretu. "Ne."

"Sport?"

"Ne."

"Kuba je izmislila bejzbol."

"Što?"

"Kuba je izmislila bejzbol. Indijanci koji su živjeli ovdje, oni koje je Kolumbo otkrio, igrali su ovdje igru s loptom i palicom."

"O."

"Nikad to niste pročitali?"

"Ne, u Moskvi sam pročitao da je Rusija izmislila bejzbol. Postoji jedna stara ruska igra s loptom i palicom. U članku je pisalo da su Rusi koji su emigrirali u Sjedinjene Države ponijeli igru sa sobom."
"Sigurna sam da je jedno od nas u pravu."

"Jedina je razlika u tome što se narednik Luna poslušio čeličnom palicom."

"Aluminijskom." "Uzima se na znanje."

Osorijeva prekriži noge. Arkadij se nagne natrag da bi otpuhnuo dug suk dima.

"Kad bi se pokrenula istraga," napokon će ona, "što biste učinili?"

"Počeo s kronologijom. Pribludu je tog dana prva vidjela susjeda, balerina, u osam sati. A posljednja gaje vidjela kolegica iz veleposlanstva između četiri i šest sati poslije podne. Rekla je da je razgovarao na ulici s nekim neumdticom, crncem. Da ja govorim španjolski, prošao bih uzduž i poprijeko po Maleconu s ovom fotografijom dok ne bih našao sve koji su ga tog dana vidjeli."

"Vjerojatno bismo mogli porazgovarati s lokalnim KOR-om."

"Znam tko je ona."

"U redu, učinit ćemo to."

"I ponovno pogledati mjesto gdje je tijelo pronađeno."

"Ali našli smo ga na drugoj strani zaljeva, u Casablanci. Bili ste tamo."

"Ne po danu."

"Ovo nije istraga."

"Ni govora."

"Ne bojite se ponovnog napada?"

"Bit ću s vama."

Oči kao da su joj dodatno potamnjele. "Que idiota."

To kao da je bilo njezino ime za njega.

Naposljetku, on zaspi u stolcu, premda je bio svjestan njezina parfema, jedva osjetnog mirisa vanilije koji je začinio zrak poput tinte u vodi.

11.

Praskozorje je Maleconu podarilo neku podvodnu svjetlost, kao da

je more preko noći preplavilo grad. Arkadij i Osorijeva slijedili su blijedi žar Abuelite koja je na prozoru pušila svoju jutarnju cigaru. Ona ih pozove u stan zidova izlizanih poput stare odjeće, sa slojevima boje, ponudi im cafe cubano u tamnim, teškim čašama i posjedne ih pokraj kipa Djevice Marije koji je straga imao paunovo pero, a pod nogama bakrenu krunu natpanu sandalovinom i dolarima. Arkadij se osjećao dobro, gotovo pomlađen činjenicom da se Luna nije vratio u gluho doba noći s bejzboldskom palicom ili sjekačem za led. Detektivka Osorio ponovno je bila u svojoj plavoj uniformi i mračnom raspoloženju. Na Abueliti se nisu primjećivale opekline od sinošnjeg baratanja žeravicom. Zapravo, ponašala se poput mlade djevojke koja se samo pretvara da je stara i odmah počela koketirati s Arkadijem, zahvalivši mu na tome što joj je priskočio u pomoć večer prije toga, dopustila mu da joj ponovno pripali cigaru, pa premda su dim, miris i zlatni preljevi bili smućujući, on joj uspije rastumačiti da iako neće biti službene istrage o Pribludinoj smrti, ljude zanima njegov život i upita je bi li ona, kao budna članica Komiteta za obranu revolucije mogla opisati njegovu svakodnevnu rutinu.

"Dosadna. Ponekad vašeg prijatelja ne bi bilo tjednima, claro, ali kad je bio ovdje, uvijek sve isto. Otišao bi u sedam ujutro noseći aktovku, a vratio se oko sedam navečer. Osim četvrtkom. Četvrtkom bi se vratio poslije podne pa ponovno izašao pa se ponovno vratio. Subotom bi otišao u kupovinu u Diplomercado jer je uvijek našao neku sitnicu za mene. Čokolade ili džin. Ljubazan čovjek. Nedjeljom bi otišao u ribolov s Mongom kod grudobrana ili bi privezao gume za automobil pa se odvezao nekamo drugamo."

"Koješta zapažate."

"To nije dužnost. Ja sam iz KOR-a."

"Četvrtkom je imao najviše posla?"

"O, da." Oči i smiješak joj se rašire.

Bio je svjestan da mu je promaknula insinucija, ali on nastavi.

"Osim njegova dodatnog izlaska, jesu li se njegovi četvrtci razlikovali još po čemu?"

"Pa, ponio bi drugu aktovku."

"Drug?"

"Ogavnu zelenu plastičnu. Kubansku."

"Samo tog dana?"

"Da."

"Kad ste ga posljednji put vidjeli?"

"Morala bih razmisliti. Hijo, dopustite da razmislim."

Arkadij je možda bio zbunjen, ali nije bio glup. "Čemu služi novac u kruni?"

"Priloži ljudi koji žele duhovni savjet, da im bacim školjke ili čitam iz karata."

"Meni je potreban savjet o Pribludi." On dodaje pet dolara u krunu. "Ne mora biti duhovan."

Abuelita se koncentrira. "Kad razmislim, posljednji put sam ga vidjela možda prije dva tjedna? Da. Izašao je malo kasnije nego inače i vratio se malo ranije, oko četiri."

"Četiri popodne?"

"Popodne. A onda je otišao oko šest. Sjećam se toga jer se presvukao u kratke hlačiće. Uvijek je nosio

kratke hlačiće kad bi odlazio s Mongom u ribolov u zaljevu. Ali Mongo nije bio s njim."

Osorijeva se nije mogla suzdržati. "Vidite, sve ukazuje na to da je Pribluda onaj leš."

"Zasad."

I Arkadij je bio zadovoljan jer su svi nešto dobili. On je dobio verziju Pribludina posljednjeg dana.

Osorijeva je doživjela svoj trenutak trijumfa. Abuelita je dobila pet dolara.

Vani, dan se primicao više kao primjetljiva sjena nego kao svjetlost. Dok su Arkadij i Osorijeva hodali niz Malecon, ispostavi se da šćućurenu bezobličnu masu zapravo čine četiri policajca koji potajice puše. Oni krenu prema Arkadiju iz znatiželje, no spaze Osorijiči-nu uniformu, a detektivka im iza teških vjeđa uputi pogled zbog kojeg se navrat-nanos povuku. U uniformi i kapi, s teškim remenom i futrolom za pištolj, ona je predstavljala malu naoružanu kolonu, pomisli Arkadij. Ili mali tenk laserskih očiju.

U cijeloj luci jedino plovilo u pokretu bio je trajekt iz Casablanke koji se približavao pristaništu u Havani. Prozori trajekta planu od sunca, a onda, kako je sunce skliznulo s njih, lica jutarnjih putnika zaškilje kroz staklo. Brekćući kroz uzburkanu vodu odbijenih valova, brod se očeeše o mol obložen gumama. Čim je bio postavljen mostić, izrone putnici, neki opremljeni aktovkama za dan u uredu, drugi gurajući bicikle natovarene vrećama kokosa i banana, pokraj natpisa koji je molio UVAŽENE KORISNIKE da ne unose oružje na brod, u dan koji je postajao sve topliji i žuči.

Kontrabujica novih putnika prodre na brod, otplovivši Arkadija i Osorijevu sa sobom. Unutrašnjost broda još nije dosegla točku usijanja. Sjedišta su bila sa strane, biciklisti straga, prečke za pridržavanje ispresijecale su strop. Arkadijev je kaput privlačio poglede. Nije hajao.

"Volite li brodove koliko i ja?"

"Ne", reče Osorijeva.

"Jedrilice, ribarske brodove, čamce?"

"Ne."

"Možda je to muška karakteristika. Mislim da privlačnost leži u naizglednoj neodgovornosti brodova, osjećaju slobodne plovidbe, premda je upravo suprotno istina. Moraš raditi kao pas da ne poto-neš." Osorijeva mu ne odgovori. "Što je? Što vas muči?"

"Protivi se revolucionarnom zakonu da turist sam unajmljuje sobu. Abuelita ga je trebala prijaviti. Skrivao se među ljudima jer je bio špijun."

"Ako vas to može utješiti, sumnjam da se Pribluda ikad izdavao za Kubanca. Želio je pogled na more. To razumijem."

Što je Arkadij vidio veći dio luke, to ga se više dojmila i njezina veličina i neaktivnost, panorama obamrlosti: dokovi i uredi lučke kapetanije Havane sjedne strane, a s druge zelena strma obala Ca-sablance s ružičastom meteorološkom postajom i bijelim Kristovim kipom. U unutrašnjem zaljevu Arkadij ugleda nekoliko osamljenih teretnih brodova, nepomično krdo dizalica za podizanje tereta i otvorenu baklju i dim rafinerija. Prema pučini se zaputio crni kubanski torpedni čamac grbavog ruskog dizajna s automatskim topom na stražnjoj palubi. On primijeti da Osorijeva pozorno promatra njegovu glavu.

"Kako izgledam?"

"Zrelo. Vaše bi vas veleposlanstvo trebalo zatvoriti."

"Siguran sam s vama."

"Jedini razlog zbog kojeg sam s vama je taj što želite u Casablancu, a ne govorite ni riječi španjolskog.

Viejo, imam drugog posla."

"E pa, ja baš uživam."

Selo Casablanca izgledalo je kao da je krenulo od vrha brežuljka pod Kristovim nogama pa se otkotrljalo do ruba mora, taložeći ku-čerke od kvadara i lima povrh otmjenijih kolonijalnih kuća. Purpurne bugenvilije

prelijevale su se preko zidova, a zrak je bio ugrijan ljepljivim mirisom jasmína. S trajektnog pristaništa, Arkadij i Osorijeva popnu se do postaje trolejbusa opremljenih zaštitnim košarama za prometovanje po ruralnim područjima. Prođu niz glavnu ulicu u kojoj su kapci bili zatvoreni protiv jutarnje vrućine, uključujući i zatvorena vrata i daskama obijene prozore male policijske postaje, pa niz ostatke kružnog stubišta do parka korova, cementnog rinzola, panorame zaljeva i poput smole crne vode i drvenih stupova, smeća i limenki gdje je prije tri dana nađen onaj neumdtico.

Mjesto je bilo drukčije po danu, bez reflektora, mnoštva, glazbe i kapetana Arcosa koji izvikuje hitne, no pogrešne, upute. Sunce je osvijetlilo detalje obalnog niza elegantnih kuća tako trošnih da su djelovale poput razvalina grčkih hramova i jasno je pokazalo koliko je nesolidan dok koji je sezao preko vode do nekoliko ribarskih čamaca. Plovila su sva imala duge jarbole podignute poput antena, a na krmi bojom hrabro ispisanu riječ "Casablanca" u slučaju da se zapute u široki svijet.

"Ovdje je završio, a ne krenuo. Nema se što naći", reče Osorijeva.

Onaj dok iščezne iza barikade u stračari koju Arkadij prigodom svog prvog dolaska uopće nije primijetio. On je zaobiđe i ode do stražnjih vrata koja su se otvarala na šker koji se baš mogao nalaziti i na đavoljem otoku. Među dremljivim mačkama ležala je šarena lepeza olupina i čamaca sa zakrpama na trupovima. Pas zalaje s palube. Dva muškarca gola do pasa ispravljala su osovinu propelera dok su se oko njihovih nogu kokoši otimale za kukuruz. Ovo je bio živi primjer oslanjanja na vlastite snage, šker u kojem bi vam mogli sklepati čvrst brodić iz naplavljenih otpadaka a ustovaz i opskrbiti jajima. Ona su dvojica uporno gledala na drugu stranu, ali je to možda bila posljedica Osorijeva čelično hladnog pogleda, pomisli Arkadij. Noa ovog škvera pojavi se iz mraka kućerka. Zvao se Andres i nosio kapetansku kapu samopouzdanu spuštenu na čelo. Pruži im kićena objašnjenja prije no što ih je Osorijeva skresala.

Brod na popravku, reče on, sagrađen je u Španjolskoj, služio je kao pomoćni brod jednom teretnom brodu, proglašen tehnološki zastarjelim i prodan Kubi kao otpad. To je bilo prije dvadeset godina. Arkadij je pretpostavljao da su se aluzije na šverc i oluje na moru izgubile u prijevodu. Osorijeva se razlikovala od drugih Kubanaca, koji su pokazivali svaku emociju širokim lukom emocionalne kazaljke. Osorijeva kazaljka nikad se ne bi pomaknula s mjesta.

"Je li Andres čuo da je ovdje pronađen onaj leš?"

"Kaže da ni o čemu drugom i ne razgovaraju. Pita se zašto smo se vratili."

"Jesu li u vodi gdje je pronađen neumdtico našli još nešto?" "On kaže da ne."

"Ima li Andres zemljovid zaljeva?" Arkadij se pipkavo probije do doka zaobilazeći hrpe limenki i boca spašenih iz vode, koje su zaudarale na mulj.

"Već sam vam rekla, tijelo je ovdje samo plutalo. Nemamo ništa slično mjestu zločina."

"Zapravo, ja smatram da imamo jako veliko mjesto zločina."

Andres se vrati sa zemljovidom na kojem se vidjelo da je Havan-ski zaljev zapravo kanal koji protječe između grada Havane i dvorca Morro i napaja tri odvojena unutrašnja zaljeva: Atares, na zapadu, najbliži središtu Havane, Guanabacou u sredini i Casablancu na istoku. Arkadij je prstom prelazio po navigacijskim i trajektnim rutama, dubokim brazdama, plutačama, šačici prirodnih prepreka, i shvati zašto je Havanski zaljev nekoć bio veliki ranžirni kolodvor španjolskih teritorija u Americi. Ali za Andresa je to sve bio jedan "zaljev-deponij".

"Ono što dopluta, može i otplutati, kaže on. Ovisno o plimi i ose-ki: dopluta za vrijeme plime, otpluta za oseke. Ovisno o vjetru: sje-verozapadnjak doplavi, jugoistočnjak otplavi. Ovisno o godišnjem dobu: zimi su vjetrovi općenito jači, ljeti orkani odvlače vodu na pučinu. Ako se ostali uvjeti steknu, neko se tijelo može zauvijek vrtjeti nasred zaljeva, ali najčešće vjetar postojano puše sa sjeverozapada i gura tijela baš prema ovom škveru, razlog da se u Havani može vidjeti žive neumdtice, a u Casablanci mrtve."

Arkadij provjeri krhki dok i iz nekog razloga osjeti nadu. An-dresov brodić, El Pingilino, bio je koketno plave boje s prostorom za dvoje ako uspiju zaobići kutiju za motor, plovke, kantice, harpune i držak kormila. Sprijeda, jedro je bilo smotano između ribičkih štapova s plovcima izvan čamca. Na krmi, uže i žica ležali su na krmeni-ci ispresijecanoj zarezima od čišćenja riba. Nije bilo satelitskih veza, sonara, hidrolokatora, radara ili radija.

Osorijeva je hodala za njim. "Izgled vara, kaže Andres. Brod je dovoljno čvrst, tvrdi on, da stigne do Key Westa i bude zaplijenjen zbog lova na američke sabijane." Kao vlastitu opasku, ona dodaje: "U Havani, na prvom Hemingwayevu turniru u dubinskom ribolovu pobijedio je Fidel."

"Zašto nisam iznenađen?"

Privučen brodu, Arkadij prijede preko dasaka postavljenih na razmaku dovoljno velikom da je mogao pratiti svoj odraz u vodi. Ono što nije razumio bile su plutače, svaka numerirana i zabodena tako da je najmanje tri metra narančaste motke virilo iznad vode.

"Ovo je", Andres objasni preko Osorijeve, "kubanski sistem." Ribar okrene zemljovid naopako i ostatkom olovke nacrtava valovitu površinu vode, a potom, u pravilnim razmacima, motke kako uspravljeno plutaju. "Parangal" ih je povezivao u dugoj niski motki. "Problem s ribama je da plivaju na različitim dubinama u različito vrijeme. U noćima punog mjeseca, tune se hrane dublje. Istodobno, crvena lovrata ili roktavci hrane se bliže površini. A i kornjače, iako ih se može uhvatiti jedino kad se pare, sezona koja traje samo mjesec dana. Naravno, lov na njih je zabranjen zakonom, pa ih nikad ne bih ni lovio. Ali uz pomoć kubanskog sistema može ih se sve loviti tako da se objese udice na raznim dijelovima parangala na raznim dubinama: četrdeset metara, trideset metara, deset. Svi postave razne udice i na ovaj način pročešljaju čitavo more."

"Upitajte ga koja bi morska struja odnijela plutajućeg neumtica od Malecona u zaljev."

"On kaže da se čamci upravo tamo koncentriraju jer se riba može baš tamo naći, u struji. Brodovi ne love ribe u cijelom zaljevu, nego samo u tom koridoru s parangalima i lepezom udica."

"A sad ga upitajte što su našli, ne ovdje kod doka, nego na vodi. I ne mislim pritom na ribe."

Andres pošuti da bi došao do daha poput čovjeka kojeg su pretekla njegova usta. Kubanac koji krivolovi na Floridi, pomisli Arka-dij, čovjek je sklon epskim pothvatima.

"On pita, nešto zakvačeno u zaljevu? Otprilike u vrijeme kad je onaj jadnik nađen kod doka?" Kao da želi pomoći svom sjećanju, Andres pogleda preko ramena prema onoj dvojici koji su radili na osovini propelera, ali su njegovi prijatelji iščeznuli. "Možda nekakvo smeće, slučajno zakvačeno?"

"Točno tako."

Dosad je Osorijeva već shvatila kamo on cilja, a kad se Andres povukao u svoj kućerak, ona pode s njim. Vrate se s plastičnom vrećicom i s možda pedesetak araka nečega što je sličilo listićima lutrije, očito promočenih pa ostavljenih da se osuše. Zelenom bojom na bijeloj podlozi, jedva čitljivim fontom, opetovano je pisalo: "Mon-tecristo, Habana Puro, Fabrica a Mano".

"To su službene državne markice prije no što ih premažu ljepilom na poleđini i razrežu za kutije cigara", reče Osorijeva. "S njima, obične cigare mogu dobiti etiketu skupih Montecrista. Ovo je jako ozbiljno."

Andres se pretvori u bujicu objašnjenja. "Kaže da su se markice zakvačile za nečiju udicu, ne sjeća se čiju, tjedan dana ili vi-

še prije no što je tijelo pronađeno. Vrećica je bila šuplja, markice su se uništile, osim toga tad se i vrijeme promijenilo, nitko nije došao do njihovih brodica, i markice su pale u zaborav. On ih je osušio, ali samo da bi pročitao što na njima piše i vidio isplati li ih se prijaviti. Namjeravao je to osobno učiniti."

Arkadija je zabavljala pomisao na tako skupe cigare. Šećer i cigare - dijamanti i zlato Kube.

"Možete li upitati gdje je vrećica točno pronađena?"

Andres nacrtava znak na zemljovidu pet stotina metara od Male-cona, između hotela Riviera i Pribludina stana. "Kaže da bi samo luđak ukrao državne markice, ali on misli da su svi neumtici očajnici. Ploviti na gumenom prstenu po moru? Noću? Nadode plima ili ga neka struja odnese na pučinu? Jedna mala rupica? Morski psi? Zbog takvih ljudi svi ribari dođu na zao glas."

Osorijevoj se Casablanca ogadila. U policijskoj postaji, tako mračnoj da je Cheov portret bio tek sablast s koje nije bila obrisana prašina, policajci su maknuli prstom tek toliko da uzmu potpisanu izjavu od Andresa, a njoj dadu potvrdu za markice.

Arkadij je bio zadovoljan, jer je učinio nešto donekle profesionalno. Na povratku on na trajektu kupi uski papirnati tuljac kikirikija prepržena na šećeru pa privoli Osorijevu da ga podijeli s njim.

Njezino se ponašanje malo promijenilo. "Onaj nam je Andres pokazao markice od cigara koje je našao samo zato što vam je pogledao u oči. Znali ste da nešto skriva. Kako vam je to uspjelo?"

Istina, od trenutka kad je Arkadij ušetao u škver, osjetio je da ga nešto vuče prema tom lomnom doku i plutačama u obliku koplja na "parangalu". Mogao bi reći da je to bilo zbog načina na koji su oni radnici izbjegavali Osorijevu, ali nije bilo zbog toga, već kao da gaje ElPingiiino zazvao.

"Trenutak lucidnosti."

"Više od toga. Prozreli ste ga."

"Dobro sam obučan za sumnjičavost. To je ruska metoda."

Osorijeva se zagleda u njega bezizražajnim, zlovoljnim pogledom. Još mora proniknuti detektivku. To što je Luna uzmaknuo kad se Osorijeva pojavila u santerovu dvorištu bio je znak da su u jednoj mjeri suradnici koliko i protivnici. Ona je možda samo manja inačica čovjeka koji je Arkadija premlatio palicom. No bilo je trenutaka kad bi Arkadij spazio sasvim drukčiju, neotkrivenu osobu kako se komeša u njoj. Motori trajekta prebace se u rikverc i paluba zadrhti od vibracija dok je trajekt plutao prema doku.

"A sad bismo trebali k liječniku", reče Osorijeva. "Znam jednog dobrog."

"Hvala, ali napokon imam zadatak. Vaš doktor Blas treba bolju fotografiju Sergeja Priblude. Ja sam se

dobrovoljno javio da ću je naći. Odnosno, barem pokušati."

Adresa koju mu je Isabel dala večer prije bila je stara gradska kuća koja je, poput neke plemićke udove u nekad lijepoj, ali izlizanoj haljini, održavala privid europske kulture. Ograda od lijevana željeza čuvala je mramorne stube. Lunete obojenog stakla bacale su crvenu i plavu svjetlost na pod predvorja u kojem je sjedio zbor žena u bijelim kućnim ogrtačima."

Arkadij pođe za glazbom Čajkovskog, jasnim i prhkim notama iz loše ugođenog glasovira, u suncem obasjano dvorište gdje kroz otvoreni prozor ugleda vježbu u tijeku, plesačice koje su balansirale torza izglednijih siročeta na snažnom mišićju koje je počinjalo u njihovim križima, isklesalo im bedra i slijevalo se niz noge. Pa dok su ruske balerine najčešće bile vitke i krupnooke poput srna ili nježno plavokose, Kubanke su imale poput hrtova uska lica uokvirena crnom kosom i očima, obasjana ohološću plesačica flamenka. U svojim trikoima, objedinjavale su siromaštvo i šik, kretale se na ukočeno gracioznim prstima ptičjim koračićima u balerinkama privezanim vrpčama preko drvenog poda zakrpanog kvadratima linoleuma.

Kao Rusu, bio mu je potreban trenutak da se prilagodi. Bio je odgojen u uvjerenju da su slavni plesači - Nizinski, Nurejev, Makaro-va, Barišnjikov -perse Rusi, da su završili škole kao što je Akademija Vaganova u Sankt Petersburgu i da su plesali u Kirovu ili Boljšoju sve dok nisu prebjegli. Čak i sad, premda su slobodnjaci kao i hokejaši, baletna je tradicija još ruska. A opet, evo dvorane pune balerina egzotičnih poput orhideja iz staklenika. Napose Isabel, koja je imala klasičnu figuru, i čiji je svaki pokret djelovao lagano, čije su ara-beske bile beskrajno sigurne i čija je gracioznost čak i iz posljednjeg reda privlačila pogled sve dok nastavnica nije pljesnula rukama i raspustila klasu, u kojem trenutku Isabel pokupi gornji dio trenirke i torbu, pridruži se Arkadiju i strogo reče na ruskom: "Dajte mi cigaretu." Sjednu za stol u kutu dvorišta. Isabel je žestoko uvlačila dim i mjerkala Arkadija. "Trideset stupnjeva, a vi još u svom kaputu. To je otmjenost."

"To je stil. Primijetio sam koliko ste dobri."

"To nije važno. Nikad neću biti nešto više od plesačice u baletnom zboru kako god dobra bila. Da nisam najbolja, ne bih uopće ni plesala ovdje."

Arkadija se ponovno dojmi sjeta u njezinu glasu i duga linija njezina vrata, sa zatiljkom paperjastih crnih kovrčica na mliječnobijeloj koži. Kao i njezini nokti, izgrizeni do krvi. Gladno je sisala cigaretu, kao da joj je služila umjesto hrane. "Sviđa mi se što ste mršavi."

"Bar to." I Arkadij pripali cigaretu, u slavu atributa kojeg dotad nije bio svjestan.

"Vidite uvjete u kojima moramo raditi", reče Isabel.

"Čini se da vas to ne sprečava. Plesači plešu bez obzira na sve, zar ne?"

"Plešu da bi jeli. Balet nas hrani bolje no što većina Kubanaca shvaća. A tu je i mogućnost da će nas neki zacopani Španjolac iz Bil-baa počastiti stanom u Miramaru, a mi ćemo samo morati skinuti gaćice kad god je on u gradu. Ostale bi cure rekle: 'O Gloria, baš si sretnica.' Ja bih si radije prerezala grkljan nego tako živjela. No ostale barem putuju izvan Kube i dobiju priliku da budu viđene, dok ja trunem ovdje. Sergej je trebao pomoći."

"Balerina koja će prebjeći u Rusiju?" "Smijete se?"

"To je promjena. Nikad nisam znao da je Pribludu zanimalo balet."

"Zanimala sam ga ja."

"To je drugo", prizna Arkadij. Njezina je zaokupljenost samom sobom bila toliko potpuna da još nije primijetila ogrebotine na njegovu licu. "Bili ste bliski?"

"S moje strane, samo prijatelji."

"Želio je biti intimniji?" "Pretpostavljam."

"Je li imao vaših fotografija?" Arkadij pomisli na okvir u Priblu-dinoj komodi, i na Isabelinu gracioznu pozu na probi.

"Vjerojatno."

"Imate li vi njegovih fotografija?"

"Ne." Kao da je to pitanje smatrala šaljivim.

"Ili vas dvoje zajedno?"

"Molim vas."

"Samo pitam."

"Sergej je želio drukčiju vezu, ali je bio tako star, a usto ne i najzgodniji muškarac na svijetu i ne previše kulturni."

"Nije razlikovao;?/*? od... kako se već zove?"

"Točno."

"Ali je činio nešto za vas."

"Rekla sam vam da je Sergej komunicirao s Moskvom za mene. Sigurni ste da nije bilo e-maila ili pisma?"

"U vezi s čim?"

"Izlaska iz ove bijedne zemlje."

Arkadij je imao osjećaj da razgovara s kraljevnom iz bajke zatočenom u kuli.

"Kad ste posljednji put vidjeli Sergeja?"

"Prije dva tjedna. Bio je to dan premijere Pepeljuge. Jedna je solistica bila bolesna i ja sam uskočila umjesto nje kao jedna od ružnih polusestara. Bilo je problema s mojom perikom, jer su ovdje na Kubi ružne polusestre plavuše. Dakle, bio je petak."

"Koliko sati?"

"Ujutro, možda osam. Pokucala sam na njegova vrata dok sam silazila. Otvorio je vrata s Gordom."

"Gordom?"

"Njegovom kornjačom. Ja sam joj dala ime. Znači 'debeljko'."

Arkadij je mogao zamisliti kako Pribluda otvara vrata. Je li pukovnik sebe zamišljao kao viteza lutalicu koji spašava Isabel iz njezine otočke tamnice?

"Stanovali ste točno iznad Priblude", reče Arkadij. "Jeste li ikad primijetili tko gaje posjećivao?"

"Tko bi posjećivao nekog Rusa ako znaju da se na njegov stan motri?"

"Tko motri?"

Ona si dotakne bradu kao da bi iz takvih delikatnih kosti mogle izniknuti čekinje. "On motri. On sve vidi."

"Kad ste posljednji put vidjeli Pribludu, je li spomenuo što će tog dana raditi?"

"Ne. Nije se hvalio kao George, koji uvijek ima velike planove. Ali je Sergej doveo vas."

"Nije poslao po mene, ja sam sam došao." Arkadij pokuša razgovor vratiti na kolosijek. "Jeste li ikad Pribludu vidjeli s narednikom Lunom iz Ministarstva unutrašnjih poslova?"

"Znam na koga mislite. Nisam." Isabel mu udijeli osmijeh. "Sinoć ste se suprotstavili Luni. Vidjela sam vas."

"Slabašno." Arkadij je o tom okršaju upamtio to da gaje spasio dolazak detektivke Osorio.

"I vi ćete i mene spasiti." Ona položi svoju hladnu ruku na njegovu i reče kao da su se spora/umjeli: "Kad stigne ono pismo iz Moskve, bit će mi odmah potreban poziv za Rusiju. Pues, to morate srediti putem neke kulturne ustanove, plesne trupe, kazališta, nečeg takvog. Vidite li gdje Kubanci sad plešu? U New Yorku, Parizu, Londonu. Ne mora to za početak biti Boljšoj, samo kad bih mogla odavde."

Preko Isabelina ramena Arkadij ugleda Georgea Washingtona J Wallsa kako se spotaknuo i zamalo pao na ulazu u dvorište s ulice, ali se održao na nogama. Njegova svijetla put bila je još svjetlija trenutak prije no što je ponovno uhvatio korak, ulični hod Amerikanca usporen do kubanskog koraka, u samosvjesno nehajnoj odjeći jednog glumca: izglučane traperice i sitničavo bijeli pulover iznad smeđih bicepsa. Čovjek ima najmanje pedeset godina, pomisli Arkadij, a mogao bi glumiti samog sebe kao mladića kad bi se o njemu snimao film. Zašto ne? Koliko se Arkadij sjećao, bilo je u Wallsovu životu antiratnih prosvjeda, pa marš na Washington, onaj zrakoplov. Prelazeći preko dvorišta, dijelio je osmijehe, tapsao ljude po rame-nima. Jedina neosjetljiva na njegov šarm bila je Isabel, koja se lecne od poljupca. On sjedne i reče Arkadiju: "O, ja sam na odlasku. Ar-kadij, čini se da ste vi novi dečko u gradu."

"Comemierda ", ona se nagne preko stola da bi to rekla, a onda zgnječi cigaretu i zagrabi natrag u dvoranu za probe.

"Želite li da to prevedem?" Walls upita Arkadija.

"Ne."

"Dobro. Opaka je koliko je dražesna, a dražesna je bez sumnje." Walls sjedne i posveti se potpuno Arkadiju. "Zanima li vas balet? Ja ovdje pomažem, ali sam zapravo više ljubitelj boksa. Idem na sve mečeve. A vi?"

"Ne prečesto."

"Ali ponekad." Walls je mjerkao zakrpu na Arkadijevoj glavi. "Dakle, što vam se dogodilo?"

"Mislim da je bio posrijedi bejzbol."

"Super igra. Slušajte, želio bih vam zahvaliti što ste sinoć zaustavili Lunu."

"Mislim da ste vi pomogli."

"Ne, to je bilo vaše djelo i ispravno ste postupili. Narednik je pretjerao. Takve se stvari događaju na Kubi. Znate li tko sam?"

"George Washington Walls."

"Da, to je dovoljno, zar ne? A ja kao dijete provjeravam sve s kojima Isabel razgovara. Istini za volju,

iznenadili ste me. Sinoć baš nisam ostavio najbolji dojam. Problem je u tome da sam ja stariji državnik među radikalima prebjeglima na Kubu, ali sam kao dijete kad je riječ o Isabel."

"Sve u redu." Arkadij promijeni temu. "Kako je 'biti u bijegu'?"

"Nije loše. U Istočnoj Njemačkoj, staroj Demokratskoj Republici, plavokose Hilde i Ilse stajale su u redu da bi služile pod crnim zapovjednikom. Mislio sam da sam Bog. A sad ovdje pokušavam iscijediti jedan mali smiješak s Isabelinih usana."

"Ovdje ste već neko vrijeme."

"Ovdje sam oduvijek. Ne znam koji mi je kurac bio na pameti. Istinu govoreći, uvijek trčim pred rudo. Moja usta kažu: 'Ne idem u rat, neću vam dopustiti da kinjite moju crnu braću na Jugu, otet ću ovaj usrani avion'. A ostatak mene govori: 'Isuse Kriste, nisam tako

mislio, molim vas, nemojte me ponovno udariti.' Nisam zapravo mislio da će me odvesti u Havanu. Ali su mi oči iskočile navrh glave. Bio sam na spidu do guše, i dok sam mahao velikim kaubojskim pištoljem u pilotskoj kabini, sigurno su pomislili da sam neki opasan frajer. Izašao sam iz aviona ovdje i jedna mi je stjuardesa dala američku zastavicu. Što ju je spopalo? Ne znam. Jebi ga, spalio sam je. A što drugo? Ta je slika objavljena posvuda. To je stjeralo FBI u kut. Stavili su me na popis najtraženijih osoba i istodobno od mene načinili heroja za polovicu svijeta. I eto što sam posljednjih dvadeset pet godina - heroj. Barem su se trudili. Mislili su da imaju okorjelog revolucionara i slali su me u kampove za obuku s Palestincima, Ircima, Khmerima, najstrašnijim ljudima na svijetu, no ispostavilo se da sam ja zapravo samo lajav dečko iz Atene u Georgiji, koji sipa Maove citate kao iz rukava, pomalo igra bejzbol, i koji bi vjerojatno završio s Rhodesovom stipendijom na Oxfordu da nije umjesto toga stigao na Kubu. Ti su tipovi bili živa strava. Od onih koji jedu zmije. Poznajete taj tip?"

"Pokušavam zamisliti."

"Nemojte. Naposljetku su digli ruke i doveli me natrag u Havanu i dali mi sinekuru da prevodim sa španjolskog na engleski. Bilo je to nazadovanje, ali sam još bio pun revolucionarnog zanosa pa bih preveo trideset stranica na dan sve dok me moji kubanski kolege nisu odveli u stranu i rekli: 'Jorge, koji ti je kurac? Mi svi prevedemo tri stranice na dan. Ti kvariš kvotu.' Mislim da sam shvatio što je Kuba onog dana kad sam čuo te riječi. Sinulo mi je. Karl Mane se iskrcao na plaži, a majčica Rusija je samo željela hladni daiguir i dobru cigaru. Znae, dok je Sovjetski Savez plaćao, ovdje je bio tulum. Problem je u tome da je zabavi došao kraj."

"Pa ipak..." Arkadij je pokušao spojiti sliku čovjeka koji je uzdrmao svijet i sadašnjeg lovca na ulagače. Walls uhvati taj pogled. "Znam, bio sam netko. A bili su to i El-dridge Cleaver i Stokelv Carmichael. Brat Cleaver vratio se u Ameriku podvijena repa da odsluži svoje, a Stokelv je završio u Africi, u Kissidougou, lud sto gradi, odjeven u svoju uniformu, s pištoljem u ruci, čekajući da mu revolucija pokuca na vrata. Recite mi, je li vas Isabel zamolila da je izvučete iz Kube?"

"Da."

"Ona je opsjednuta time, opsjednuta je muškarcima za koje smatra da mogu pomoći. A u pravu je, nikad joj neće dopustiti da ovdje bude primabalerina i nikad je neće pustiti iz zemlje. Volite lije?"

"Tek sam je upoznao."

"Ali sam vas vidio zajedno. Muškarci se u nju zaljube jako brzo, osobito kad je vide kako pleše. Katkad se natječu tko će joj prije pomoći."

"Ja bih pomogao kad bih mogao."

"To znači da nemate pojma o situaciji."

"Siguran sam u to", prizna Arkadij. "Poznate li Sergeja Pribludu?"

"Poznao sam ga. Čuo sam da su ga našli u zaljevu. I vi ste špijun?"

"Istražitelj iz državnog tužilaštva."

"Ali Sergejev prijatelj?"

"Da."

"Porazgovarajmo vani." Walls povede Arkadija pokraj recepcije i kroz palmino lišće malog dvorišta na ulicu gdje je lijepo oblikovan bijeli američki kabriolet s crvenim kožnim sjedištima bio parkiran uz rub pločnika. Zaobljene "repne peraje" bile su obrubljene srebrnim metalnim prstenovima, a na poklopcu prtljažnika jedva primjetna naznaka rezervne gume. Kao da predstavlja nekog čovjeka, Walls reče:

"Chrvsler Imperial iz '57. Tri stotine dvadeset pet konjskih snaga, osmotaktni motor, diferencijal TorqueFlite, ovjes Tor-sion Aire. Auto Ernesta Hemingwaya."

"Hoćete reći, kakav je imao Hemingway?"

Walls pomiluje odbojnik. "Ne, želim reći Hemingwayev auto. Nekad je pripadao Papi Hemingwayu, sad je moj. Ono o čemu sam želio razgovarati je to pismo koje treba stići iz Rusije za Isabel. Je li vam govorila o

svojoj obitelji?"

"Malo."

"O svom ocu?"

"Ne."

Walls spusti glas. "Obožavam Kubance, ali oni kliču istinu. Gledajte, ti su ljudi financijski uništili Rusiju. U određenom trenutku Rusija je morala reći: 'Postavimo na vlast nekoga tko je pri zdravoj.'" Zašto? upita se Arkadij. Rusija nikad nije na vlasti imala nekog pri zdravoj. Zašto su uzeli baš Kubu na zub? "O čemu vi to?"

"Lazaro Lindo bio je čovjek broj dva u kubanskoj Partiji, na zadatku u Moskvi, logičan izbor. Trebao je to biti tihi državni udar, samo brzi prijenos vlasti i ugodan kućni zatvor za Fidela. Lindo se vratio iz Moskve u crnom avionu i cijelim putem mu pripovijedaju o mobilizaciji trupa i turiranju tenkova. Možete si zamisliti prizor kad je jandek sišao s aviona, a Fidel ga čeka u dnu stepenica. Iste noći, veleposlanstvo u Moskvi spakira gospođu Lindo i dvogodišnju Isa-bel drugim avionom za Havanu."

"Fidel je znao?"

"Od početka. Dopustio je da se urota zahukta da vidi tko će se pridružiti. Nije se Comandante tako dugo održao bez razloga."

"Što se dogodilo s Isabel?"

"Majka joj je poludjela i pala pod autobus. Isabelu je odgojila teta pod drugim imenom, jedini razlog zbog kojeg je odabrana za baletnu školu. Kubanski je balet kao kubanski sport, čudo - dok ne otkrijete kako je postignuto. Pretražuju zemlju u potrazi za malim nadama i ona je postala zvijezda s dvanaest godina. A prašina koja se digla kad su shvatili da je ona kćerka Lazara Linda? Upiru u nju prstom i kažu: 'Vidite kako dopuštamo da se djeca državnih neprijatelja ponovno uklope u društvo.' A ono što neće učiniti? Neće u programu tiskati ime Isabel Lindo među primabalerinama i nikad joj neće dopustiti da ode na turneju."

"Je li joj otac još živ?"

"Umro u zatvoru. Netko je na njega bacio kamenu gromadu. Ono što želim reći je da Isabel ne čeka običnu poruku iz Rusije. Takva bi poruka mogla sadržavati svakojaka imena i optužbe i glasnik bi mogao požaliti što je pomogao uznemiriti duhove. Ona vam to neće reći, ali ja hoću."

"Cijenim to."

"Znam, ona je teška. Vi možete pomoći."

"Kako?"

"Nemojte joj buditi nade."

"Je li joj Pribluda budio nade?"

"Sergej je trebao raditi za mene."

"Kao što?" "Zaštitar."

"Zaštitar? Kakvu zaštitu može Rus ponuditi na Kubi? Zar ovdje ima ruske mafije?"

"U blizini Kube. Na Antigui, Kajmanskom otočju, Miamiu. Ne u Havanu, još ne. Zapravo, sad me brine Luna. Jeste li danas vidjeli narednika?"

"Još ne. Luna je rekao da ću ga ponovno vidjeti, a mislim da njegove prijetnje nisu prazne. Sumnjam da narednik Luna zna što je prazna prijetnja."

Walls zaobide automobil, pride suvozačkim vratima i otvori pretinac za rukavice. Na komadu antilop kože gnjezdio se golem pištolj sa širokim okidačem. "Colt 45 automatik, klasika, Fidelov najdraži. Luna je koristan. Ima puno zanimljivih veza. Ali ste sinoć vidjeli kako se ne zna kontrolirati. Moram se prestati družiti s njim, a to bi moglo biti lakše ako mi netko čuva leđa. Možda biste vi bili zainteresirani."

Arkadij se morao nasmiješiti. U posljednje vrijeme nije bio raspoložen za smijeh, ali gaje ova ponuda nasmijala. "Trenutačno čuvam leđa samom sebi."

"Ne djelujete tako. Vaš izraz lica diskretno poručuje 'jebite se svi'. Mogli biste se baviti zaštitarstvom."

"Ne govorim španjolski."

"Naučili biste."

"Zapravo, više mi je po volji sigurniji posao."

"Potpuno je siguran. Istina je, Arkadij, da ja živim u ovom tropskom raj u njihovom milošću. Ima ljudi koji bi zgrabili i najmanju priliku, bilo kakvu nesmotrenost i rekli: 'Zajebi Georgea Washing-tona Wallsa, on je lanjski snijeg; ako ga Amerikanci još hoće, pošaljite ga natrag.' U mojoj situaciji, što tiše, to bolje."

"Zanimljivo, ali ja sam na Kubi još samo nekoliko dana."

"Ljudi tako kažu. Ljudi kažu da su samo u prolazu kroz Havanu, ali iznenadili biste se koliko se često zadrže. Netko tko prijeđe pola svijeta do ovakvog mjesta, to nije slučajno. Postoji razlog."

12.

Arkadij je očekivao da će se Luna svakog trenutka spustiti s neke reklame ili iskočiti iz kanalizacijskog otvora i izvršiti svoje obećanje da će ga "sjebati". Sjebati i ubiti su bili jako bliski pojmovi, ali ne i istoznačni. Bilo je u tome dodatnog seksualnog naboja, podteksta grubog parenja, kao da su iskopano oko ili odsječeno uho prihvatljiv suvenir spolnog općenja. Ubiti je čisto. Sjebati zvuči nečisto.

No začudo, Arkadij se osjećao osnaženo. Ne baš sretno, ali okrijepljen potragom za fotografijom i malom slobodom koju mu je to davalo da postavlja pitanja o Pribludi. Usto, u ovom razdoblju potištenosti veselila ga je nemoguća ponuda radnog mjesta zaštitara američkog radikala kao što je George Washington Walls. Vjerojatno stoga što mu je Havana djelovala tako nestvarno, Arkadij se osjećao pomalo neranjivo, poput čovjeka koji je svjestan da samo ružno sanja. Luna je bio spodobna iz noćne more. Luna je savršen.

Kad se vratio u Pribludin stan, on zatvori i podboči ulazna vrata i odnese bocu hladne vode u radnu sobu, gdje upali računalo i utipka GORDO kad je uređaj zatražio lozinku. Kompjuter zacvrkuće, ekran žmirne i ponudi ikone: PROGRAMS, STARTUP, ACCES-SORIES, MAIN, PRINTER. Dvadeset pet godina službe u KGB-u, a njihov se agent poslužio kornjačanim imenom za lozinku. Lenjin bi proplakao.

Još zainteresiran za Pribludin posljednji dan života, Arkadij prijeđe od ACCESSORIES do CALENDAR. Sati, dani i mjeseci kotrljali su se unatrag bez sastanaka, ali kako lije to čudna utjeha, pomisli on. Ne zna španjolski, ali zna listati po univerzalnom PC-u. Dokument KUMIŠ bilo je kubansko Ministarstvo za šećer plus dijagrami,

RUSMIN rusko Ministarstvo trgovine, SEČBUD buduće cijene kubanskog, brazilskog i indijskog šećera koje se formiraju nadmetanjem na burzi robe. U međuvremenu, prizemna halabuka bubnjeva i mamca bila je znak da se mehaničar Erasmo latio posla. Arkadij je namjeravao porazgovarati s Mongom i naći Pribludinu fotografiju, ali i to će doći na red, sad ga drži inspiracija za računalo.

On otvori ŠEČHAV, koji je podijelio Havanu na 150 šećerana. Posljednji je dokument bio KOMCFUEG. Komuna Čamilo Cienfuegos bivša je Hershejevina šećerana istočno od Havane. Tijekom obilazaka tog polja primijećeno je vrlo slabo kubansko održavanje odavno zastarjele opreme. No moramo otvoreno priznati da se ruski brodovi koji su prevozili pričuvne dijelove nikad nisu pojavili. Posljednji je bio teretnjak čiji se dolazak očekivao u Havani prošlog tjedna. Sumnja se da ga je kapetan skrenuo u neku drugu luku na južnoameričkoj obali i prodao njegov teret za bolju cijenu. Nažalost, ovo otežava pregovore s Ministarstvom za šećer.

Arkadij nije ni sumnjao da je Kubance ovo rasrdilo. Počne pretragu za Jaht-klubom Havana. Ništa. Rufom Pinerom. Ništa. Narednikom Lunom i - dobre vage - kapetanom Arcosom. Ništa. Otvori pretince poslanih pa primljenih e-mailova. Prazni.

Pogled mu privuče dokument s oznakom AZUPANAMA jer je vicekonzul Bugaj spomenuo uspješne pregovore između Rusije i Kube zahvaljujući panamskom brokeru za šećer tog naziva. Arkadij pomisli da bi moglo biti zanimljivo vidjeti kakvu je ulogu trgovački ataše Sergej Pribluda odigrao u tome. On pritisne RETRIEVE i iz groba iskoči kratka, jednostrana prepiska.

serk@dit.com/IntelWeb/ru Wed Aug 5 1996 A. I. Serkov, direktor Diamond International Trading 1123 Trg Smolenskava, soba 167 Moskva

Dragi Serkov!

Pozdravi iz zemlje kraljeva mambe. Ja se tek sad navikavam na slanje pošte preko Interneta pa se nadam da ste vi svi dobro, itd. Vrijeme je ugodno, hvala. Javi mi je li ovo stiglo do tebe.

Tvoj

S. S. Pribluda

Kao da gleda kako netko uči voziti bicikl.

A. I. Serkov

Diamond International Trading

Dragi Serkov!

Napredak.

Tvoj

S. S. Pribluda

Arkadiju se sviđao zvuk toga. Napredak! U ruskom stilu i bez okolišanja. Također je bilo zanimljivo da nije bilo e-mail adrese ili vremena slanja, što je značilo da je ovo bila tek bilješka za pravu poruku koju će poslati uređajem za šifriranje iz veleposlanstva.

serk@dir.com/IntelWeb/ru Mon Oct 1 1996 Serkov!

Kineska je veza urodila plodom. Mislim da ćeš vidjeti da se lisici žare obrazi! Lisica i vuk! Pribluda Kakvog li kovača riječi. Pribludi su se očito slavođobitno žarili obrazi. "Uspjeh!" bilo je sve što neki agent treba reći. "Kineska veza" izgledalo je pretjerivanje, premda Arkadij nije znao da neki dio Kine graniči s Havanom.

Prema onome što se vidjelo iz tabličnog kalkulatora, Pribludine su financije bile jednostavne: određeni mjesečni iznos za hranu, pranje rublja, osobne potrebe, benzin i popravke auta. Jedini neobjaš-njeni trošak bile su isplate od stotinu dolara svakog četvrtka. Ako je posrijedi bio seks, pomisli Arkadij, Pribluda bi taj trošak prikrilo;

kao nereformirani komunist, Pribluda je posjedovao izvitoperen, ali čelični moral. Ne, taj bi iznos mogao biti namijenjen njegovoj kineskoj vezi. Ili za tečaj karatea. Prema riječima male Carmen, Pribluda je u aktovci nosio crni pojas.

Trenutačno je važnija činjenica bila ta da je pukovnik imao kudikamo više novca no što je nađeno na tijelu u gumi. Arkadij isključi računalo i ponovno pretraži stan, što je više bilo u skladu s njegovim poslom. Ovaj put isprazni sve, uključujući cipele i vrpce šešira. U hlačama koje su visjele u ormaru nađe dva crvena kupona otkinuta s ulaznica. U ormariću za lijekove, umotane u bijelu Ijepenku u bijeloj boci za aspirine, nađe dvije pilule ostavljene tamo zbog zvučnih efe-kata i 2.500 američkih dolara.

Što mu nije puno govorilo. Pa ipak, Arkadij je bio zadovoljan što je nešto našao. Uzme nož iz kuhinje i dopusti da ga plavetnilo mora odvuče u balkonski stolac. Jednog je trenutka bio pun nervozne energije, idućeg je jedva uspijevao pomicati noge. Je li to zbog šesto-satne vremenske razlike od Moskve? Straha? Povjetarac je bio blag, težina onog noža položenog preko njegova želuca utješna i on zaspi, hlađen znojem na svom licu.

Probudi ga sve jače zavijanje sirena. Sunce se premjestilo na drugi kraj Malecona. Niz bulevar koji se protezao duž grudobrana pristiza-la je jureća prethodnica od četiri motocikla kojima su put probijali policajci koji bi se iznenada pojavili na svakom raskrižju, zaustavili sav promet i otjerali bicikliste i tricikliste s puta. Iza onih motocikala stigne klizeći, tih konvoj i dok je on žmigajući prolazio, ljudi na pločnicima zastali bi u pola koraka, pogledom prelijetajući od vozila do vozila kad bi ova prozujala pokraj njih, od škatuljastog Land Rovera preko širokog Humveeja, male Minint Lađe koja je trčkala poput damskog psića ispred dvaju crnih Mercedesa 280 zatamnjenih stakala, sve do zibajućih oklopnjaka, od radio-kombija do vozila hitne pomoći, od Land Rovera predvodnika do četiri dodatna pozadinska motocikla, moćnog vihora zbog kojeg je cijeli Malecon stao poput žitelja u transu iz kojeg su se oni, kad je prošao, trgnuli. Netko je izvikivao Arkadijevo ime, i dolje na pločniku on ugleda Erasma zabačene glave u svojim invalidskim kolicima.

"Bolo, jesi li ga vidio?" Erasmo dodirne svoju bradu da bi označio El Lidera, El Comandantea, Fidela glavom.

"To je bio on?"

"U jednom od Mercedesa. Ili njegov dvojn timer. Nitko ne zna gdje će ili kad će proći predsjednička kavalkada. To se nikad ne objavljuje unaprijed. Zapravo, to je jedino iznenađenje na Kubi." Erasmo se veselo nasmiješi i zanjiše kolica naprijed-natrag. "Rekao si da bi želio porazgovarati s Mongom kad dođe na posao. E pa nije došao."

"Ima li telefon?"

"Jako šaljivo. Sidi i naći ćemo ga. Osim toga, previše je lijepo da bi se bilo u kući. Upoznat ću te s kubanskom perspektivom."

Arkadij pomisli da je vani možda zaista lijepo ako imaš blindirani automobil i pratnju, ali s obzirom na to da je vani i Luna, vjerojatno je sigurnije u stanu.

"Usto," prizna Erasmo, "treba mi vozač."

Vožnja džipom dok radio trešti, a Erasmo napola visi kroz vrata automobila i pozdravlja prijatelje na Maleconu, pružala je drukčiji pogled na život. Za početak, mehaničar je policajcima pokazivao srednji prst.

"Profesionalni hijos deputa", objasni on Arkadiju. "Ja sam capi-talino, rođen u Havani. Mi preziremo policiju, a oni su svi provincijalci, i ne vole nas. To je rat."

"U redu."

Neke su kuće bile španjolski dvorci isklesani iz ružičastog vapnenca, uredske zgrade pokazivale su nizove prozorskih kapaka naherenih letvica, a sunce se raspršilo u svjetlost. Dok je Arkadij motrio hoće li ugledati

Lunu, Erasmo je prepoznao vozila koja su im dolazila u susret. "Chevy Stvleline iz '50, Buick Roadmaster iz '52, Plvmouth Savoy iz '58, Cadillac Fleetwood iz '57. Imao si sreće da vidiš neke od njih." Također bi tražio od Arkadija da uspori pokraj svake autostopistice. U svojim kričavim tajicama od likre, topovima i s kvačicama za kosu, sve su djevojke sličile Madonni - pjevačici, ne Majci Božjoj.

"Nije li opasno za djevojke da autostopiraju?" upita Arkadij. U Moskvi, jedine ženske osobe koje bi se to usudile bile su ili prostitutke ili tako stare da su bile otporne na metke.

"Ako ne voze autobusi, žene se moraju snaći za prijevoz na neki drugi način. Osim toga, Kubanci su možda maco, ali imaju osjećaj časti." Sve djevojke koje je Arkadij vidio bile su rascvjetali pupoljci, golih trbuha ili trikoa pripijenih uz tijelo, isturenih palaca tobože za eunuhe. Erasmo spazi autostopisticu u nečem kričavo narančastom. "Kad ugledaš onakvu curu, moraš barem zatrubiti."

"Je li Pribluda trubio?"

"Ne. Rusi ništa ne znaju o ženama."

"Misliš?"

"Opisi mi neku ženu."

"Inteligentna, duhovita, umjetničke naravi."

"Je li to tvoja baka? Mislio sam na ženu. Od ovdašnje vrste. Criol-la: španjolske krvi, jako bijela. Kao balerina Isabel. Negra: Afrikan-ka, crna, što može biti jako odbojno ili jako seksi. Između toga, mu-lata: boje karamela, koža meka poput kakaa, oči kao u gazele. Kao tvoja prijateljica detektivka."

"Vidio si je?"

"Zapazio sam je."

"Zašto muškarci uvijek opisuju žene kroz jelo?"

"Zašto ne? A najbolja za većinu Kubanaca je china: mulata s primjesom kineskog, egzotičnog. Sad opisi neku ženu."

"Nož u srcu."

Vozili su se neko vrijeme.

"To nije loše", reče Erasmo.

"Kad si me pozvao van, rekao si 'Bolo'. Što to znači?"

"Kugla. Tako zovemo Ruse. Bolos."

"Zbog naše...?"

"Tjelesne gracioznosti." Erasmo otkrije pakostan osmijeh. Mehaničar je imao široko, krepko lice, golema ramena. Arkadij shvati da je s nogama taj čovjek jamačno bio Herkul.

"Kad već govorimo o Kinezima," reče Arkadij, "ima li u Havani četvrtkom kakvih kineskih događanja?"

"Kineskih događanja? Pogrešan grad, prijatelju." Nesumnjivo, pomisli Arkadij.

Prođu pokraj stambenih nebodera otrcanih poput razglednica koje su prošle kroz mnogo ruku, sve dok Malecon ne proguta tunel. Kad su izronili u Miramaru, Erasmo uputi Arkadija da vozi duž oceana po tužnoj, suncem ispranoj ulici koja se zvala Prva avenija. Prođu pokraj Sierra Maestra, stambene zgrade u kojoj je Arkadij razgovarao s fotografom Mostovojem. Erasmo pokaže kinodvoranu Teatro Karl Mara, nekoć Teatro Charlie Chaplin, i ako je i postojao bolji primjer socijalističkog humora, Arkadij ga se nije mogao sjetiti. Iza se nalazio niz obalnih kuća pastelnih boja (oguljenih), obiteljskih grbova (nagrđenih) i trijemova s (novim) klupama od građevnih blokova. Erasmo reče Arkadiju da parkira džip na pločniku kao da je to sigurnije mjesto nego ulica.

"Barem za gume", reče Erasmo. "Ovo je otok ljudoždera. Sjećaš se filma Alive? Avionske nesreće? Fidel je naš pilot, ali bi on nesreću nazvao Specijalnim razdobljem."

Erasmova invalidska kolica bila su sklopiva, s gumama bicikla. Nakon što ih se izguralo iz stražnjeg dijela automobila i posjelo ga u njih, dao je Arkadiju na znanje neka se i ne trudi ponuditi da ga gura. Vratolomno je krivudao oko razbijenih boca do niza velikih bazena punih bočate vode i, samo korak ispod njih, boginjjava ko-raljnog grebena i morske vode nemirne zelene boje. Betonski blokovi poput kamenja neke piramide bili su postavljeni kao lukobran i ronoci su plutali između njih i koraljnog grebena.

"Harpunom love hobotnice", reče Erasmo kad ga je Arkadij sustigao. "Prije revolucije, ovdje se moglo plivati u slatkovodnom bazenu, bazenu s morskom vodom ili oceanu. Tulumi cijelo vrijeme, američki prijatelji uče mambo." On podigne bradu prema kući s drvenom pergolom na drugom katu gdje se posteljina nadimala poput jedara željnih plovidbe. "Bakina. Nosila je kaputić od samurovine i služila se lomjonom umjesto naočalama, žene stanovitog staleža to su činile. Ja sam ovuda derao gore-dolje na Schwinnovu triciklu s vrpčama na gubernalu. Zapravo, na neki način, još to uvijek činim."

"Još imaš ovdje nekoga od obitelji?"

"Otišli su odavno. Odletjeli, otplovili, odveslali. Naravno, ako odeš, službeno si izdajnik, gusano, gnjida.

Ne možeš se samo ne slagati s Fidelom, ti si protiv Fidela, protiv revolucije, kriminalac, peder ili svodnik. Na taj način protiv Fidela je samo ološ."

Arkadij pogleda u kuću. Bila je prilično otmjena. Erasmusova kosa i brada lagano su se raskuštrale na povjetarcu.

"Nisi želio živjeti tu?"

"Nekad sam živio tu. Trampio sam je za prostorije gdje radionica neće biti tako upadljiva. Mongo sad živi ovdje."

"Vi ste stari prijatelji?"

"Stari prijatelji. Znaš, često ne dođe na posao, ali mi je dosad uvijek unaprijed javio."

Odvuku kolica natraške uz stube pa kroz niz koji se sastojao od blagovaonice, dnevnog boravka, dvorišta, drugog salona, sad pretvorenih u zasebne stanove, veće sobe pregrađene šperpločom u dva stana, tako da je kuća bilapueblecito, kako ju je Erasmo nazvao - gradić. On pokuca na vrata u stražnjem dijelu. Kad nije bilo odgovora, reče Arkadiju da popipa po dovratku je li tamo ključ.

"Ovo je bila moja spavaća soba kad god sam spavao ovdje. Neke stvari ostaju iste. Obožavao sam ovu kuću. Ovdje sam bio Kapetan Kidd."

Iz sobe se pružala tako široka panorama oceana da je jamačno predstavljala pozornicu za maštarije dječaka odgojenog na pričama o karijskim gusarima, pomisli Arkadij. Namještaj je bio oskudan: ležaj, škrinja, stol i policica s pustolovnim knjigama poput Don Quijotea, Ivanhoea i Otoka s blagom, s CD plejerom na vrhu, zrcalo uokvireno u crveni baršun, kokosovi orasi i školjke na prozorskoj dasci, plastični svetac okružen papirnim cvijećem. Kamionska guma koja je visjela sa stropa bila je ujedno odbojnik i luster. U ribarskim mrežama povješanima po zidovima visjele su peraje, čekrci, svijeće, štapovi, staklenke s udicama razvrstanim po veličini. Ispod kreveta nalazila se kutija s alatom, limenke motornog ulja, bubnjevi i tikvice. Na kuki iznad kreveta visjelo je nešto nalik na samostrel bez luka, dugo drveno koplje s drškom pištolja i okidačem, na čijem su prednjem kraju visjela tri prstena od teške gume.

"Harpun", reče Erasmo. Zatim reče Arkadiju da ga skine pa mu pokaže kako položiti izduženi stražnji kraj na bok da bi se objema rukama nategnulo gumice u zapeti položaj. Sam harpun bio je čelični klin koji je umjesto kukica imao dva sklopiva krilca koja je klizni oglavnik ispod vrha držao u spušenom položaju.

"Kubanski ribar suočava se sa svojim plijenom na svim frontovima."

Arkadija su više zanimala fotografije boksača na zidovima.

"Kid Chocolate, Kid Gavilan, Teofilio Stevenson. Mongovi heroji", reče Erasmo.

Ispod novinske fotografije Fidela u sparing poziciji s visokim, krakatom boksačem, kapetan pročita: "ElJefe con el joven pugilista Ramon Barteley."

"Rekao si da se zove Mongo."

Erasmo slegne ramenima kao da je to samo po sebi očito. "Ramon, Mongo, ista stvar."

Fotografija kubanskih boksača ispred Eiffelova tornja bila je identična onoj koju je Arkadij vidio u Rufovoj sobi, samo što je sad Arkadij vidio da pokraj Rufa stoji Ramon "Mongo" Barteley.

"Ako nije ovdje, što misliš gdje je?"

"Ne znam. Ovdje mu je guma. Arkadij, smijem li te pitati za policiju? Dvojica su dežurala preko puta ulice sve do one predstave kod santera. Znam da ne vole Ruse, ali imaš li mi nešto reći? Ta i ja tamo živim."

Arkadiju se ovo učini razboritim zahtjevom. "Narednik Luna bi mogao imati nekakve veze s njima."

"Luna. Taj Luna, tamna strana mjeseca, nevidljiv, ali prisutan. Da. Bolje mu je ne stati na žulj i nije ga dobro osramotiti pred prijateljima. Izvrstan izbor neprijatelja, Arkadij. A sad policajaca više nema. Možda bi ti dobro došli u slučaju da se namjerava vratiti."

"To je i meni palo na um."

"Tako ti je stalo do toga da nađeš Sergeja?"

"Ili da doznam što mu se dogodilo."

"Trebao bi početi razmišljati o tome što će ti se dogoditi. Nemaš ovlasti, a čak se i ne pretvaraš da govoriš naš jezik, što je dobro. Ne možeš voditi istragu, možeš se samo upetljati."

"U što?"

"U Kubu, što je vrlo komplicirano. Ali jednostavnim riječima, ukoliko ne želiš glavu u torbi, drži se dalje od Lune. To ti kažem jer se osjećam pomalo odgovornim za ono sinoć. Ne želim žaliti još više."

Arkadij još jače otvori rolete. Pod niskim suncem, valovi su se opirali morskome povjetarcu i dva neumatica se ukazu jašući na kresti vala. Skliznuli bi niz nadolazeću strminu, potonuli iz vida, pa se ponovno pojavili na idućem grebenu vala poput jahača na podvodnim konjima. "Dakle, ako je Mongova guma ovdje, gdje je on?"

"Možda ipak peca."

Kad su se Arkadij i Erasmo vratili na ulicu, oni neumdtici su se služili kratkim veslima da bi zaobišli lukobranske stijene. Zeleni gazirani valovi pjenili su se između lukobrana i stijena. Ribari su morali iskoristiti što više od jednog vala, a oni stupovi Arkadiju su se učinili izvrsnim mjestom za razbijanje glave. "Kad Mongo izlazi?"

"Nikad se ne zna. Neumdtici idu u ribe danju i noću. Ribare u jednom dijelu zaljeva pa u drugom. Mislim da moraš priznati da je ribolov iz gume majstorstvo improvizacije. Ribari mogu ostati blizu obale ili otići kilometre na pučinu, gdje izletnički brodovi love sabijane. No brodovi to ne vole, to da neki jadni Kubanci smetaju turistima."

"Neumdtici pokušavaju uloviti sabijane?"

"Mogli bi. Oni su kao plutače, daju se vući dok ribe ne posustanu. Neka bi ih riba mogla odvući do Floride, tko zna? Ali moraju doteg-liti ribu natrag, zar ne? Bi li želio nositi sabijana u gumi? Ne. Drugi su problem barakude jer će one zagristi u bilo što. A nije zabavno ni imati barakudu u krilu. Pa tako oni love manje ribe. Dobro im ide, osobito noću, ali onda moraš nositi baterije i fenjere, a po noći gume privlače morske pse, to je dio koji se meni ne bi svidio. Zato neumdtici idu u parovima, zbog sigurnosti."

"Uvijek u parovima?"

"Apsolutno, osim u slučaju da se jedan razboli ili izgubi peraje. Osobito noću."

"Imaju li radiovezu?"

"Ne."

"I što bi točno neki neumdtico mogao učiniti dok mu prijatelja jede morski pas?"

Erasmo podigne obrve. "Pa, na Kubi možemo birati između puno vjera."

Ono što se svidalo Arkadiju bila je marginalnost onih ribara, način na koji su se stapali s kretanjem mora: podigli bi se na obzoru pa spuznuli iz vida, izvodili svoj mađioničarski trik s nestajanjem. Zavaljeni u svojim gumama, skinuli su peraje pa se uspravili u sjedeći položaj, podignutih vesala. Iza bonace uslijedilo je korito usisavajućeg pijeska, a potom niz od tri vala koji su uzimali zalet. Obojica ribara odabrali su istu najvišu točku vala i zagrabili dubokim zaveslajima da bi se otplavili oko lukobrana i odbacili na stijene. Bliži neumdtico prevali se u more. Jednom je rukom stezao gumu, a drugom se držao za kamenje dok se nije uspio praćakanjem okrenuti na trbuh. Drugi je neumdtico bio stariji muškarac u slamnatom šeširu. On pričekava s uplovljavanjem da bi dopustio da ga zamah vala glatko izbacij ki na koraljni greben. Obod šešira nepravilno mu je drhtao na povjetarcu. Košulja i hlače bili su mu isprani, a crne goljenice završavale stopalima sivima od žuljeva. Pronađe plimno jezerce u kojem će pohraniti svoj ulov, pa ugura svoju opremu između gume i mreže koji su činili njegov mono-obrt. Usprkos težini i kapanju vode s gume kojom je balansirao na glavi, nađe šibicu kojom pripali opušak cigare u ustima.

Arkadij iščeprka fotografiju Jaht-kluba Havana da bi je Erasmo pokazao starom ribaru. Ribar stavi prst na Monga i pokaže prema nebu.

"Pe'cando con cometa. Con cometa."

"To sam i mislio." Erasmo pokaže Arkadiju točkicu na nebu. "Vidiš onog zmaja? Starac kaže da je možda vidio Monga da tamo lovi ribe. Vrijedni će Kubanac naći ribu čak i iz zraka."

Arkadij pomisli na Pribludin srčani udar. "Možeš li ga upitati ide li ikad u ribe po kiši?"

"Kaže 'Naravno'."

"A kad grmi?"

Svečano odmahivanje glavom. "Ne."

"Kad je posljednji put bio prolom oblaka nad zaljevom?"

"Kaže, prije mjesec dana."

Krenu džipom. Budući da je zmaj bio predaleko iznad mora da bi ga se pratilo s ulice, Arkadij se zaustavi da još jedanput pogleda. Sa

stuba za kupače, dvjestotinjak metara dalje, on ugleda mršavi lik u kapici kako stoji na stubama i manevrira uzicom koja se dizala u finom luku koji je iščezavao u zraku. Možda tri stotine metara iznad vode lebdio je zmaj na pučinskom vjetru. Džip zatrubi.

"Oprosti, ali trebao si ih vidjeti", objasni Erasmo kad se Arkadij vratio do automobila. Arkadij se okrene i ugleda par dugonogih plavuša kako se odmiču na rolama. "Jinetera na kotačima, san svakog mehaničara."

"Tražimo Monga."

"Tako je. Za ribolov zmajem potrebne su ti dvije uzice", reče Erasmo kad su ponovno krenuli. "Jedna za zmaja, a druga za udicu. Prva uzica povlači drugu, i kad je zmaj dovoljno daleko da dosegne ribu koju želiš, naglo potegneš drugu uzicu i ona padne u vodu."

"A što je s turističkim brodovima koji se nađu ispod?"

"Silno zabavno. Glume Hemingwaya, a onda im s neba padne udica nekog kubanskog bijednika s plaže."

Premda se Mongo nije vidio s ulice, nakon što su se približili, uzica zmaja dovede ih do dvije limeta zelene obalne kuće, poput sijamskih blizanaca spojenih na prvom katu. Prozori su bili obijeni daskama, a krov obrastao u korov. Arkadij pomogne Erasmu sjesti u kolica, pa krenu kroz prolaz koji se protezao između kuća do kamenja svjetlucavog od ribljih krljušti. Između raskoljenih cementnih stuba bila je zabodena duga lopata. Smotuljci uzice za zmaja i udicu vrtjeli su se na njezinu drvenom dršku i tako brzo hranili odletjelog zmaja da su zujali. Zelena bejzbolska kapica lepetala je na dršku. Arkadij nije bio siguran je li onomad vidio Monga ili lopatu. Nije pomogla ni automobilska truba.

"Kako je mogao tako brzo nestati?" upita Arkadij.

"Zna biti neuhvatljiv. Tako su ga zvali kad je bio u ringu, Neuhvatljivi Mongo."

"Zašto bi pobjegao?"

"Morat ćeš pitati njega, ali ljudi se klone policijskih istraga ako ikako mogu."

"Bi li prepoznao njegovu kapicu?" "Naravno."

Kad je Arkadij posegnuo za kapicom, vjetrić je odbaci na vodu, gdje je plutala amo-tamo sve dok je podvodna struja ne povuče u dubinu. Istodobno, oni navoji na vretenu odmotali su se do kraja, a uzice od zmaja i udice odlete u zrak. Mogle su baš biti i uzice koje su držale Sunce, toliki su bili izgledi da ih se uhvati.

Bio je siječanj. U Moskvi, voda bi bila zaledena i on bi mogao prijeći preko leda i dohvatiti kapicu, pomisli Arkadij. U Moskvi, zmajevi ne nose udice, crne lutke ne bježe od kuće do kuće, ljudi mogu pasti pod kotače automobila, ali se ne pretvaraju u lopate, to je bila još jedna razlika.

13.

Ofelia zatekne Renka u stanu na Maleconu. Nakon što je stolcem podbočio vrata, on je povede niz hodnik u radnu sobu, gdje je kompjuterski monitor pričao tužnu, ali istinitu priču.

Američki pokušaji atentata na kubanskog šefa države uključivali su eksplozivne cigare, eksplozivne morske školjke, otrovne kemijske olovke, otrovne pilule, otrovna ronilačka odijela, otrovni šećer, otrovne cigare, mini podmornice, snajperiste, nagrade. Koristili su se Kubancima, američkim Kubancima, Venecuelancima, Čileancima, Angolcima, američkim gangsterima. Kubanska je služba sigurnosti istražila 600 urota da se Predsjednika liši života. CIA je pokušala ubaciti halucinogene plinove u televizijske studije u kojima je Predsjednik držao govore kao i depilacijske praške da bi mu poispadala brada. Iz ovih razloga, Predsjednik se nastavlja služiti nizom sigurnih rezidencija i nikad ne objavljuje svoj raspored unaprijed.

"Otkrili ste Pribludinu lozinku."

"Nisam li genij?" reče on. "Ovo je unijeto 5. siječnja, odmah iza posljednjeg dokumenta koji je Pribluda upisao, i moram se upitati kakve to veze ima sa šećerom?"

"To nije nešto što svaki Kubanac ne bi znao. Comandanteov je život uvijek u opasnosti."

"Dan prije njegova nestanka, a možda i dan prije svoje smrti, Ser-gej Pribluda dobije želju da napiše kratku povijest pokušaja atentata na Castra?"

"Čini se da je tako. Bio je špijun. Zašto vas to zanima?" "Pecam kubanskom metodom, posvuda postavljam udice."

Ofelia se bila istuširala kod kuće i došla u trapericama, košulji svezanoj na pupku, sandalama s niskim potpeticama, mekanoj slamnatoj torbi prebačenoj preko ramena, ali je zadržala profesionalno držanje.

"Jeste li našli Pribludinu fotografiju za doktora Blasa?"

"Ne."

"Ali niste sjedili skrštenih ruku." Novi i stari planovi Havane u izdanju Ministarstva turizma, Randa McNallvja i Texacoa pokrivali su radni stol.

"Kulturni posjet baletu, ugodna vožnja niz Malecon. A vi?"

"Imam druge slučajeve, no?" Ona se zagleda u Pribludino računalo. "Ovaj je uređaj na kubanskom teritoriju."

"Ah, ali memorija ovog uređaja, ona je potpuno ruska." Poput virtuoza tipkovnice, on izađe iz dokumenta, isključi računalo i, kad su se ekran i soba zamračili, reče: "Beskorisno bez šifre."

"Nemate ovlasti, ne znate jezik, a ni pozadinu slučaja da biste ovdje provodili istragu."

"Teško da bih ovo što činim nazvao istragom. Ali to ne možete ni vi reći za sebe."

Nije joj se bilo lako svladavati u blizini ovog čovjeka. Ona otvori torbu i izvadi odvijlač, vijke i klizni zasun. Odvijlač je bio njezin, ali joj je trebalo sat vremena da na sajmištu ispred Glavnog kolodvora nađe

zasun i vijke.

"Donijela sam vam ovo za vrata."

"Hvala vam, pažljivo od vas. Dopustite mi da platim."

"Dar kubanskog naroda." Ona mu ih tutne u ruke.

"Inzistiram."

"Ja inzistiram još i više."

"U tom slučaju, hvala. Spavat ću kao beba. I bolje nego beba -kao dvokrilna školjka."

Štogaod to značilo, pomisli ona.

Nakon što je učvrstio zasun, Renko proslavi ono što je on nazvao svojim "pojačanim osjećajem sigurnosti" tako da je otvorio bocu Pribludina ruma te odnio pladanj Pribludinih krastavaca, gljiva i drugih ruskih neprobavljivih jela na balkon. Sjedeći u aluminijskoj stolici, Ofelia je motrila ulicu ne bi li ugledala kakav znak opasnosti dok je Arkadij uživao u svjetlosti polumjeseca koji je lebdio na kraju srebrne staze s druge strane mora. Svjetlosni snop s dvorca Morro meo je zrakom, a povremena Lađa začegrtala bi poput kompleta bubnjeva prigodom isporuke. Jinetere u svim nijansama likre krstarile su duž grudobrana. Neki je starac prodavao mrkve iz aktovke. Renko reče da je ista kao Pribludina plastična aktovka, a Ofelia da je kubanske proizvodnje. Neki neumatico koji je krenuo u noćni ribolov nosio je golemu, napuhanu gumu, prevaljujući put poput dvonožnog puža koji nosi svoju kućicu. Biciklisti su jurili po pločniku i Ofelia ugleda kako se neki dječak obrušio na turistkinju i tako glatko ugrabio ženinu torbicu s ramena da se ona okrenula na peti pretražujući pogledom tlo dok je on već prešao bulevar i jurmno kroz sporednu ulicu. Policajci su stigli da bi odglumili svoju predstavu, ona žena razočarana krene natrag u svoj hotel i ravnoteža Malecona se ponovno uspostavi. Noćni su se ronoci verali po kamenju s baterijama u jednoj, a lignjama u drugoj ruci. Mali su se psi otimali za strvine galebova. Muškarci su pili iz papirnatih vrećica. Parovi su se zavlačili u noćne sjene stupovlja potpornog zida.

Kroz dveri ispod njih začuje se polagani narodni son, Guillenova pjesma prilagođena za gitaru sa šest žica.

"Marta Belen, Marta Belen, Marta Belen, gledam kako ti se bokovi valjaju i njišu od Camagueya do Santiaga, od Santiaga do Camagueya."

Renko pripali cigaretu. "Zapravo, čini se da je narednik Luna zaboravio na mene. A nije mi djelovao zaboravljiv. Dobar rum."

"Kuba je poznata po rumu. Jeste li znali lozinku i prvi put kad sam vas dovela ovamo?"

"Ne."

Ofelia nije tako mislila, što je značilo da je lozinku našao nakon što se uselio u stan, premda je ona osobno zavirila svuda dok je tražila otiske. Othrvla se porivu da se okrene i pogleda u stan jer je osjećala da on promatra hoće li ona upravo to učiniti.

"Razmišljala sam. Možda bi bilo sigurnije da odete u veleposlanstvo i ostanete tamo pod stražom."

"I upropastim svoj odmor na Karibima? A, ne."

Čak je i na slaboj svjetlosti vidjela krastu i zavoj na rubu kose. Osjećala se neobjašnjivo odgovorna za njegovo zdravstveno stanje i, kao i obično, bijesna zbog načina na koji je izvrtao smisao riječi.

"Ali vi još tvrdite da vas je narednik napao? Mislite da postoji urota protiv vas?"

"Ma ne, to bi bila ludost. No rekao bih da poslije Rufa i Lune postoji naznaka nesklonosti."

"Rufo je jedno", ostane ona pri svome. "No optužba da bi vas napao neki policajac, pokušaj je da se Kubu prikaže kao zaostalu zemlju."

"Zašto? U Rusiji bi se to lako moglo dogoditi. Ruski je senat pun mafijaša. Oni se redovno napadaju palicama, stolicama, pištoljima."

"Ne na Kubi. Mislim da vam se Luna pričinio." "Pričinilo mi se da je kapetan nosio Air Jordanice?" "Pa zašto se onda nije vratio?" "Ne znam. Možda zbog vas." Nije znala kako ovo shvatiti.

Renko reče: "Rekli ste mi da je doktor Blas pošten, i da ako on kaže da srčani mišić muškarca kojeg ste izvukli iz zaljeva pokazuje znakove srčanog udara, to znači da govori istinu?"

"Ako on tako kaže."

"Recimo da mu vjerujem. No ono što ne vjerujem je da bi zdrav čovjek doživio srčani udar bez razloga.

Ako je bio na moru i pogodila ga je munja, to bi bilo nešto drugo. Ne bi li Blas trebao pregledati ima li na tijelu tragova udara groma?"

"Još nešto?" Namjeravala je biti zajedljiva.

"Mogli biste doznati s kime je Rufo razgovarao između trenutka kad me iskrcao i kad se vratio da me ubije.

Provjerite njegov telefonski ispis."

"Rufo nije imao telefon."

"Imao je mobitel kad me dočeka na aerodromu."

"Nije ga imao kad sam gaja pretražila. U svakom slučaju, nema nikakve istrage."

Kubanska gitara bila je najmilozvučnija gitara na svijetu, s notama koje su podrhtavale onako kako svjetlost istočeka vodu. Gledala gaje kako pripaljuje novu cigaretu žarom prve.

"Jeste li ikad prestali pušiti?"

"Naravno." On uvuče dim. "Ali znam liječnika koji kaže da je optimalno vrijeme da se počne pušiti s četrdeset godina, kad se može dobro iskoristiti nikotinski efekt za koncentraciju i odgodu senilnosti. On kaže da je najčešće potrebno dvadesetak godina da bi se osjetile posljedice - karcinom, krvožilni problemi, emfizem - a onda ste ionako spremni za odlazak. Naravno, on je ruski liječnik."

Premda je to smatrala prljavom navikom, Ofelia se začuje kako govori: "Ponekad bih i ja poželjela biti pušač. Moja majka puši cigare i gleda meksičke telenovele i dovikuje likovima: 'Ne vjeruj joj, ne vjeruj toj gaduri!'"

"Zaista?"

"Moja je majka svijetle puti iz obitelji uzgajivača duhana, pa premda se udala za crnca berača šećerne trske, mog oca, ona uvijek zagovara kulturnu superiornost radnika u tvornicama duhana. 'Kad frču cigare u tvornici, netko im uvijek naglas čita klasike. Madame Bovary, Don Quijotea. Misliš da netko nasred polja šećerne trske čita Madame Bovary?'"

"Vjerojatno ne."

Ofelia otvori torbu, položi Makarova na koljena pa stavi ogrlicu od bijelih i žutih kuglica oko vrata.

"Dražesno", reče Renko.

Blas bi negodovao. Žuta je boja bila boja Oshun, božice slatke vode i slatkih stvari, boja meda i zlata i Oshunine mulatske puti. Ofeliji nije bilo neugodno nositi je u Rusovu društvu jer on ništa o tome nije znao.

"Samo kuglice", reče ona. "Smeta li vam glazba?"

Pjesma se zadržavala u arkadi ispod balkona. Zbog prenapučenosti Havane, postojao je problem privatnosti. Kadšto bi zaljubljeni parovi odabrali mrak veža u Maleconu da bi konzumirali ono za što nigdje drugdje nisu mogli naći prostora. Pjesma je glasila: Erosu, sli-
jepče, daj da ti pokažem put. Žudim za tvojim snažnim rukama, tvojim tijelom vrelin poput plamena, koje me šire poput latica ruže.

"Ne", reče Arkadij.

"Ne razumijete ni riječi španjolskog?"

Med i apsint teku ti iz vena, u moju plamteću brazdu i oduzimaju mi um. Zajedno s pjesmom, odozdo se začuju žagor i šuškanje. Parovi na grudobranu su se približili.

"Ni riječi."

"Znate," reče Ofelia, "postoje razlike između rumbe, mambe, sona, songa, salse."

"Nema sumnje."

"Ali se sve temelji na bubnjevima, za ples."

"Ja nisam baš neki plesač."

Ne mora svatko biti plesač, pomisli Ofelia. Premda je on ne privlači. Jer - kako bi rekla njezina majka - hoće li on preživjeti ovaj dan? Ofelijin prvi suprug, Humberto, bio je crn kao domino, igrač bejzbola, fenomenalan plesač. Drugi, glazbenik, bio je od onih koje svi zovu chino, ne samo zato što je bio tako zgodan mješanac nego i zato što su ga svi voljeli. Svirao je bongo bubnjeve, što je iziskivalo druželjubivost. Sve dok se jednog dana nije otišao družiti i više se nije vratio. Alije bio još bolji plesač od Humberta. Njezina je majka prezirala obojicu i jednostavno ih zvala Primero i Segundo, što je ostavljalo puno prostora za dodavanje. U usporedbi s njima, omotan u svoj crni kaput usprkos vrućini, Renko je djelovao kao invalid.

"Tako duhovi komuniciraju", objasni ona. "Oni su u bubnjevima. Ako ne plešete, duhovi ne mogu izaći."

"Kao što su izašli za Hedy?"

"Da."

"Onda je sigurnije ne plesati."

"Onda ste već mrtvi."

"Ima u tome nešto. Abakua je inačica Santerije?"

"Silno se razlikuju. Santeria je iz Nigerije, Abakua iz Konga." Kao da pobrkaš Njemačku sa Sicilijom.

"Blas je rekao da su se bavili krijumčarenjem."

Ofelia je počela učiti kako se Renko skriva iza najnevinijih izričaja, spreman za zasjedu. Nije se namjeravala upuštati u objašnjavanje činjenice da postoje dvije Abakue; javna, s ozbiljnim sljedbenicima koji su možda sveučilišni profesori ili članovi partije, te tajna, zločinačka Abakua koja je ustala iz groba.

Nije potrebno ni napominjati da je ova druga Abakua isključivo za muškarce i da je obilježava lupeški moral. Dopusšteno je ubiti nečlanove, no cinkati druge pripadnike Abakue najveći je grijeh. Kubanci su uvjereni da je Abakua svedostižna. Ofelia je poznavala jednog doušnika koji si je sredio diplomatsko mjesto u Finskoj da bi pobjegao iz Havane. Svejedno je propao kroz led i utopio se, a ljudi su rekli: "Abakua!" Policija nije prodrila u Abakuu. Zapravo, sve više policajaca - crnaca i bijelaca - postaju njezinim članovima. U svakom slučaju, nije joj uopće potreban ovakav razgovor s jednim Rusom. "Ne moramo o tome razgovarati", reče Arkadij. "Bilo je nečeg u vašem pitanju." "Zazvučao sam podrugljivo? To je samo zbog mojeg neznanja. Ispričavam se." "Nećemo razgovarati o vjerama." "Bog nije svjedok." Iz radija u veži izvije se dubok ritam bubnja za koji je Ofelia znala da pripada visokom iya bubnju s tamnocrvenim središtem na koži, uz pratnju meljućeg ritma trbušaste tikvice. Jedna jedina truba se udvorno uključuje, onako kako bi neki muškarac mogao zamoliti ženu za ples. "Nije loše biti opsjednut", reče Ofelia. "E pa ja imam nemaštovitu rusku pamet, sumnjam da će se to meni dogoditi. Kakav je to osjećaj?" "Teoretski?" Promatrala ga je neće li otkriti trunku snishodljivi-vosti. "Teoretski." "Kao dijete, jamačno ste raširili ruke, zbacili glavu i plesali na kiši. Mokri ste do kože, čisti i ošamućeni. Ako ste opsjednuti duhom, to je takav osjećaj." "A poslije?" "Još vam se vrti u glavi." Ispod njih, uključuje se abwe, triangl siromaha. Bila je to samo ploš-tica motike po kojoj se udaralo željeznim štapićem, ali abwe može zvučati poput otkućaja u glavi kad te muškarčeva snažna ruka obujmi oko struka. Dok se saksofon pokušavao oplesti oko nje, zvečka tikvice zadrhti, bubanj umukne pa ponovno počne poput srca. To su bile zamke za budalaste djevojke koje su se zadržavale u sjenama. Ali ne i za Ofeliju. Ona zamisli bistru glavu. Pogleda prema njegovoj ruci, onoj na kojoj je otkrila one podlje-ve. "Zvučite bolje. Niste bili najzdraviji kad ste došli ovamo." "Sad jesam. Zanimaju me Pribluda, Rufo i Luna. Imam novu svrhu u životu, da tako kažem." "Ali zašto ste si željeli nauditi?" Napola je očekivala da će se Renko prezrivo oglušiti na njezino pitanje, ali on reče: "Došli ste na kraj priče." Ofelia nasluti iduće pitanje tako intenzivno da ga postavi prije no što se uspjela obuzdati: "Jeste li nekog izgubili? Ne ovdje. U Moskvi?" "Stalno gubim ljude." On pripali cigaretu cigaretom. "Većini brodova koji se razbiju o stijene zapravo to i nije namjera. To nije raspoloženje, to je iscrpljenost. Iscrpljenost od samosažaljenja." On doda: "S nekim ste, i zbog nekog razloga s njime se osjećate življe, na nekoj drugoj razini. Okus ima okus, boja boju. Oboje pomislite isto u isti mah i dvostruko ste živi. A uspijete li tu osobu izgubiti na neki užasno nepovratan način, onda se događaju neobične stvari. Lutate po svijetu tražeći automobil koji će vas udariti da ne biste navečer morali kući. Stoga je ovaj incident s Rufom za mene zanimljiv jer mi ne bi smetalo da me pregazi auto, ali mi smeta kad me vozač pokušava pregaziti. Sitničava razlika, ali je tako." U noći, Ofelia se probudi. Ljubavni su parovi otišli, mjesečina se uspokojila. U odsutnosti lahora ona osjeti jedva primjetan miris, parfem čiji izvor otkrije u Renkovu mekanom crnom kaputu, u rukavu čovjeka koji je izjavio da nikad nije bio opsjednut.

14.

Osorijeva ode prije svanuća, i čim je otišla, Arkadij je očekivao da će se Luna popeti po pročelju zgrade ili se provući kroz ventilacijski otvor, ne toliko zbog toga što Arkadij nije vjerovao Osorijevoj, nego zato što je nije razumio. Bila mu je nedokučiva tajna zašto bi provela noć u metalnoj stolici s najnepopularnijim Rusom na otoku, osim ako nije u sprezi s Lunom i samo se želi uvući u njegov stan. Ako je to istina, onda sve brave ovog svijeta ne bi pomogle. U osam sati, Malecon se protezao kao reflektorima obasjana pozornica. Dječaci su čučali u plavoj sjeni grudobrana i namatali ne-pričvršćene povraze. Muškarci su otvorili kovčežice s udicama domaće izrade i olovnim utezima za prodaju. Bicikli su se valjali s očevima na pedalama, sinovima za gubernalom, majkama i bebama na dasci iznad stražnjeg kotača - cijele obitelji. Ali još nije bilo narednika Lune.

Arkadij siđe u prizemlje, ali umjesto da izađe na ulicu, pokuca na Erasmove vrata, namjerno bubnjajući šakom suprotno ritmu glazbe s radija u radionici dok Tico nije otvorio vrata i pustio ga u Erasmove privatne odaje s polovičnim krevetom i stolom.

"Erasmus nije ovdje." Tico je bio u kombinezonu, s gumom prebačenom preko ramena i limenkom Tropicole u ruci.

Arkadij drekne nadglasavši radio. "Govoriš ruski."

"Govorim ruski." Tico je zvučao kao da je to istom shvatio. Bio je vršnjak svog prijatelja Erasma, ali vrijeme kao da je ostavilo njegovu kosu crnom i gustom poput krzna. Nije bilo bora od starosti ili od briga koje bi se usjekle u njegovu glatko, bezazleno lice, dječje lice na sredovječnom muškarcu.

"Bi li ti smetalo da izađem kroz radionicu?"

"Ne bi. Možeš izaći, ali se ne možeš vratiti. Radionica je zatvorena."

Arkadij se provuče kroz zavjesu od kuglica. Tico je rekao istinu. Vrata radionice bila su zatvorena, džipovi su bili unutra, parkirani odbojnik na odbojnik.

Tico reče: "Radionica je zatvorena jer Erasmus ne želi da ja prodajem automobile dok njega nema."

"Neću ti smetati, samo želim izaći na stražnja vrata." I izbjegli oči ispred kuće, pomisli Arkadij.

"Erasmus je s Kinezima. On je s Kinezima." "Je li? Kojim Kinezima?"

"Mrtvim Kinezima. Ali će biti tamo cijeli dan i ja ne bih smio prodavati aute. Rekao je: 'Radijska šutnja!' Ne bih smio ni s kim razgovarati."

"Gdje su mrtvi Kinezi?"

"Radijska šutnja!"

"Ah."

"Nisam trebao ni vrata otvoriti."

"Bio si pristojan." Arkadij iskopa olovku iz svog džepa i raširi komad papira na poklopcu motora. "Možeš li napisati?"

"Ne pišem ništa lošije od drugih."

"Nemoj mi reći, ali napiši gdje mogu naći Erasma i Kineze."

"Mrtvi su, to je trag."

"Dobro." Kad se Tico nagnuo nad papir i počeo pisati velikim slovima, Arkadij dometne - možda mu se posreći: "Znaš li gdje je Mongo?"

"Ne."

"Znaš li što se dogodilo Sergeju?"

"Ne." Tico vrati olovku tjeskobna izraza lica. "Sad ćeš otići Erasmu? Ako odeš odmah k njemu, znao će da sam ti ja rekao."

"Ne idem odmah."

Tico se ozari. "Kamo ideš?"

"U Jaht-klub Havana."

"Gdje je to?"

Arkadij podigne plan grada. "U prošlosti."

On izađe kroz vrata radionice i propješači niz sporednu ulicu nekoliko blokova prije no što se vratio na Malecon. Taj mu je bulevar u ovih nekoliko dana postao poznat: kašalj kamiona, dječaci bacaju mreže s grudobrana, olinjali psi žvaču spljoštene strvine galebova. Policajac na uglu usmjerio je svu svoju pozornost trikolici natovarenoj tinejdžericama. Ni traga Luni.

U Arkadijevoj se ruci nalazio Pribludin četrdeset godina stari Texacov plan Havane, presavinut plan na kojem su bile označene Predsjednička palača i američko veleposlanstvo, kubansko-američki džokej-klub i hipodrom, robna kuća Woolworth's i Klub Biltmore iz iščezle Havane. Što ne znači da grad i dalje nije izgledao nestvarno. Kuće na Maleconu bile su utvare: grčki zabatni trokuti na maor-skim stupovima i ruševni zidovi s ljljanima izbljedjele ružičaste i plave boje. Venecija je izgledala kao da joj prijete potonuće. Havana je izgledala kao da je potonula i ponovno se izdigla.

Ono što je Arkadija iznenadilo bilo je to koliko je Havana ista kao ona s četrdeset godina starog plana. Prođe pokraj orijaškog hotela Nacional i naherenog staklenog tornja hotela Riviera, prema navodima iz kazala oba "popularna odredišta Amerikanaca na odmoru". Neumatici su punili gume zrakom na bivšoj Texacovoj benzinskoj crpki "s vatrogasnom poslugom!"

Arkadiju je trebalo devedeset minuta da propješači Malecon, prijeđe rijeku Almendares i njezina mala spremišta čamaca i zadržati se kod kanalizacije, pa da laganom šetnjom prema zapadu prođe duž Mira-mara, pokraj Erasmove obiteljske kuće i stuba gdje je iščeznuo Mongo. Mogao je u svakom trenutku sjesti u taksi, jer je sad već znao da je polovica automobila na cesti sretna da im se mahne i da zarade nekoliko američkih

dolara. Nije se želio voziti u prošlost, želio je utonuti u nju korak po korak.

Na samom kraju Miramara on stigne do kružnog toka s bivšom Texacovom benzinskom crpkom, stadionom koji je nekoć bio ki-nodrom i, prema Pribludinu planu grada, s Jaht-klubom Havana. Nije to bilo mjesto na koje bi ljudi mogli slučajno nabasati. Nije bilo drugih pješaka. Automobili bi se zavrtjeli oko kružnog toka i odvtjeli dalje. Samo bi netko tko ga traži primijetio kolni prilaz koji zavija duž zaslona od kraljevskih palmi i oko travnjaka do klasicističke bijele palače teških stupova, dvostrukog veličanstvenog stubišta i širokih kolonada. Nad njom je ležala sablasna tišina palače kolonijalnog guvernera napuštene za vrijeme puča, čiji su stanari digli sidro. Prvi su znaci ruševnosti bili vidljivi u ulomljenom odsjaju razbijenog prozora i ponekoj crvenoj opeci koja nedostaje na bridu krova. Uklesan iznad zabatnog trokuta središnjeg trijema bio je motiv broskog kormila na plamencu, uskoj zastavici ratnog broda. U cijelom prizoru nije bilo pokreta, osim njihanja palmina lišća. Bilo je lako zamisliti društvenu elitu Havane kako pozira na ovim stubama jer je on to već vidio, na fotografiji Erasmove obitelji. Popne se uza stube i prođe kroz otvorena vrata od mahagonija u predvorje bijelih zidova i podova od vapnenca. Ispod lusteru od lijevanog željeza neka stara crnkinja u aluminijskoj stolici zurila je u njega kroz naočale debelih stakala kao da je ispao iz svemirskog broda. Pokraj nje je ležao crveni telefon, i to što je ugledala posjetitelja potakne je da nazove i s nekim porazgovara na šušljavom španjolskom. Arka-dij prođe kroz visoka francuska vrata u prazan hodnik. Niz svećanih dvorana bio je povezan u svijetlu i prozračnu grobnicu, a zvuk njegovih koraka pretekne ga i stigne do tamnog, zaobljenog šanka bez barskih stolica, stolaca i boca. Cheov je portret visio pokraj praznog staklenog ormara u kojem su nekoć jamačno bili izloženi pokali s utrka, mornarske ljestve, makete. Sve što je ostalo od nautičke teme bili su zidni medaljoni s motivom kormila. Bar se otvarao na terasu s pozornicom spremnom za kubanski bend koji bi čak i Amerikance uspio naučiti plesati mambu.

On se vrati unutra i popne se na kat. Na vrhu stubišta stajala je visoka admiralska stolica od crnog mahagonija. Sve je ostalo bilo od-vučeno, a ništa dodano osim još metalnih stolaca revolucije. On izađe na trijem okrenut prema oceanu s pogledom na privatnu uvalu.

Šetalište popločano ciglom i veliko poput gradskog trga steralo se do niza slamom pokrivenih suncobrana i lepezastih palmi koje su vodile do bijelog pijeska i pličaka obujmljenog širokim molovima. Još dalje, u jasno modroj vodi vidjelo se dovoljno vezova za cijelu regatu. Jedine lađe koje je Arkadij sad vidio bili su neumdtici, točkice

na obzoru, a jedini likovi na plaži desetak dječaka koji su si dodavali nogometnu loptu.

Arkadij nije mogao odoljeti iskušenju. Nakon što je sišao niz stube, skine cipele i čarape da prožeta po plaži i osjeti pod prstima topao sitan pijesak. Oni ga dječaci nisu ni pogledali. Popne se po stubama širokog cementnog mola i prijeđe pedeset metara do njegova kraja. Havana je iščeznula. Klub je gospodovao nad stotinama metara oceana, spojen na zapadu sa starim kinodromom, a na istoku s bijelim minaretom koji se uzdizao iznad palmi. Na plaži nije bilo nikog sve do Maorskog tornja, pa premda se pijesak protezao do guš-tika koji je mogao biti pusti otok, bio mu je poznat. Arkadij iz džepa košulje izvadi fotografiju Priblude, Monga i Erasma na pozadini istih tih stabala, iste veličine, i pod istim kutom. Stajao je na mjestu gdje je snimljena ona fotografija. U Jaht-klubu Havana.

Arkadiju se učini da su mu dječaci na plaži kluba mahnuli, a onda se on okrene prema zvuku lupkanja motora broda koji je u širokom luku obilazio lukobran. Obirao je pjenu s valova, odapinjao zrake sunca s prednjeg stakla, a onda uspori vijugajući poput klizača. U jednom trenutku, Arkadij uspije raspoznati Georgea Washingtona Wallsa u kratkim rukavima i naočalama. On izvede zgib s brodom i bočno se približi molu, utišavši motor na svilenkast zvuk praznog hoda i zadržavši se na sigurnoj udaljenosti od stupova. Brod je bio nizak, dug i uglat, trupa i palube izrađenih od ulaštenog crnog mahagonija, pramca u mjedenim koricama. U kabini su bile navučene crne zavjese. Metalni dijelovi kormila su svjetlucali, a posjedovali su duboku patinu koja se stječe jedino starošću i beskrajnom njegom. Na krmenoj prečki vijorila se gusarska zastava s ukrštenim sabljama.

"Hemingwayev čamac?" upita Arkadij.

Walls odmahne glavom. "Možda Caponeov. Opskrbni brodić hidroplana pretvoren u brod za krijumčarenje ruma." "Capone je bio ovdje?" "Imao je kuću." Arkadij se ponovno zadivi. "Kako ste znali da sam ovdje?"

"Osnovni oblik komunikacije na ovom otoku su starice s telefonima. Zašto ste ovdje?"

"Znatizelja. Želio sam vidjeti Jaht-klub." "Ne postoji."

"Oduvijek sam želio vidjeti neko nepostojeće mjesto."

"Kuba je takvo mjesto", prizna Walls. Pogleda u klub pa ponovno u Arkadija pa u cipele u Arkadijevoj ruci. "Da, izgledate kao domaći. Imate li par minuta? Što kažete na šalicu kave s dvojicom muškaraca koji su bili na FBI-evoj listi najtraženijih ljudi?"

"Zvuči neodoljivo." Arkadij se nećkao. "Je li i Luna pozvan?"

"Ne na ovu zabavu. Neće biti ni bubnjeva, ni plesa, ni Lune. Uskočite."

Walls krene natraške i okrene krmu tako da je pokazao ploču s imenom Gavilan. Arkadij skoči a da nije skrhao nogu, a kad je ukli-zao u kožno sjedište, brod ga pokupi i odmakne se od doka.

Vožnja je bila kratka. Brod je klizio preko valova iz uvale do dubljih, plavljih voda, sve dok se Walls ne zaustavi glatko poput vozača limuzine. Oštar zvuk brodskog motora otplovi u vjetar. Walls da Ar-kadiju znak da pričekava, prigne se i siđe u kabinu pa se vrati sa sklopivim stolićem koji zakvači za nenatkritu stražnju palubu, ponovno se sagne i zavuče u kabinu pa se vrati noseći mjedeni pladanj, a na njemu košaricu slatkog peciva, lončić kave i tri porculanske šalice na kojima je pisalo Gavilan. Vrata kabine ponovno se otvore pred niskim muškarcem srebrne kose u crnoj pidžami i papučama, koji se popne uza stube i sjedne sučelice Arkadiju. Imao je smiješak čovjeka koji je istodobno i mađioničar i zec u šeširu. Walls reče: "John, dopusti da te upoznam s Arkadijem Renkom. Arkadij, John O'Brien."

"Zadovoljstvo mije." O'Brien objema rukama prihvati Arkadije-vu ruku. Uhvati Arkadijev pogled kad je zirnulo u pidžamu. "Pa, brod je moj i ja se odijevam kako mi je volja. Znete, Winston Chur-chill hodao je po svijetu kao od majke rođen. Poštedjet ću vas toga. A i vi nosite ovaj ponešto zapanjujući kaput, George mi je pričao o tome. Ispričavam se što nisam prije izašao, ali kad George zabrije s Gavilanom, ja ostanem ispod palube. Pad u more bio bi poguban za moje dostojanstvo. Volite café cubano, nadam se?"

Walls natoči. Arkadij zaključa da bi O'Brien mogao biti nadomak sedamdesetih, ali je imao mladolik glas, simpatične oči i ovalno lice blago pjegavo poput šljukina jajeta. Na ruci je imao vjenčani prsten, a oko zapešća srebrni ručni sat marke Breitling.

"Kako vam se sviđa Havana?" upita Arkadija.

"Prelijepa, zanimljiva, topla."

"Žene su nevjerovatne. Moj nazočni prijatelj George je očaran. Ja si ne mogu priuštiti da se zaljubim jer još imam obitelj u New Yor-ku, na Long Islandu, puno drukčijem otoku. Vjeran sam čovjek po prirodi i jednog dana, ako Bog da, bit ću kod kuće."

"Zasad ima problema?" Arkadij oprezno načne tu temu.

O'Brien otare krušnu mrvicu sa stola. "Pravna prepreka ili dvije. George i ja imali smo dovoljno sreće da nađemo dom daleko od kuće ovdje na Kubi. Uzgred, žao mi je zbog vašeg prijatelja Priblude. Policija misli da je mrtav?"

"Misli. Jeste li ga poznavali?"

"Naravno, trebao je raditi na našem osiguranju. Priprost čovjek, rekao bih. Nažalost, ne i jako dobar špijun."

"Ne mogu suditi o špijunima."

"Ne, samo ste skromni istražitelj, naravno." O'Brien doda trunku irskog naglaska. Pljesne rukama. "Kakvog li dana! Ako namjeravate biti bjegunac od pravde, gdje biste radije bili?"

"Jeste li vi jedini bjegunci na Kubi?"

"Teško. Koliko nas je?" O'Brien zaljubljenog pogleda u Wallsa.

"Osamdeset četvero."

"Osamdeset četiri Amerikanca u bijegu. Pa, ovo je bolje od života u federalnom zatvoru otvorenog tipa, gdje sjede odjetnici, kon-gresmeni, dileri, uobičajeni presjek američkog društva. Ovdje imate prave lučonoše poput Georgea. Za poslovnog čovjeka kao što sam ja, to je prilika da upoznam potpuno nove ljude. U Americi mi se nikad ne bi pružila prilika da se tako zbližim s Georgeom."

"Znači, pokušavate si naći posla?"

"Pokušavamo ostati živi", reče O'Brien. "Korisni. Recite mi, Arkadij, što vi ovdje radite?"

"Isto što i vi."

"Tako da obilazite Jaht-klub Havana? Objasnite mi, kakve to veze ima s mrtvim Rusom?"

"Nestali čovjek u mjestu koje više ne postoji? Meni to zvuči savršeno."

"Oprezan je", Walls reče O'Brienu.

"Ne, u pravu je", reče O'Brien i potapše Arkadija po koljenu. "Arkadij je čovjek koji je upravo sjeo za kartaški stol, a ne zna pravila igre i ne zna vrijednost svojih uloga." Na O'Brienovoj crnoj pidžami bilo je džepova. On izvadi veliku cigaru koju zavrti među prstima. "Znete li za velikog kubanskog šahovskog prvaka Casablancu? Bio je genij, mislio deset, jedanaest poteza unaprijed. Naravno, dok je igrao, pušio je kubanske cigare. Za jedan meč za naslov prvaka njegov protivnik iskamči od Casablance obećanje da neće pušiti. No Casab-lanca je svejedno izvadio svoju cigaru, gnječio je, lizao, kušao, i njegov protivnik poludi, izgubi meč i izjavi da je to što nije znao hoće li Casablanca pripaliti ili neće bilo još gore nego da je pušio. I ja obožavam kubanske cigare, premda će se taj vic u ovom slučaju meni obiti u glavu jer liječnik kaže da

više ne smijem pušiti. Samo se dražiti, to je sve. Dakle, to što vas je dovelo u klub, to je vaša cigara. Morat ćemo samo pričekati da je zapalite. Zasad ćemo reći da ste bili znatiželjni."

"Ili osupnuti."

"Čime?" upita Walls.

"Time da je klub preživio revoluciju."

"Sad govorite o Jaht-klubu Havana", reče O'Brien. "Znate, Francuzi su giljotinirali Luja, ali nisu spalili Versailles. A Fidel je ovaj klub, najveličanstveniju, najvredniju nekretninu u cijeloj zemlji, dao sindikatu građevinskih radnika i naplaćuje Kubancima, crncima i bijelcima, jedanpeso za korištenje plaže. Jako demokratski, komunistički, divljenja vrijedno."

Walls pokaže prema maorskom tornju. "La Conchu, kasino sjedne strane uvale, dali su sindikatu hotelskih i ugostiteljskih radnika, a kinodrom pretvorili u atletski stadion."

"Bog mi je svjedok da poštujem idealizam," reče O'Brien, "ali dopustite mi da se ovako izrazim: posljedica je da se ove nekretnine nisu maksimalno iskoristile. Postoji mogućnost da se ovdje stvori nešto od goleme vrijednosti za kubanski narod."

"I tu vi nastupate?"

"Nadam se. Arkadij, ja sam bio građevinski poduzetnik. Još sam. George vam može reći da nisam podlac. Ne na disnejevski način. Kad oni počnu kupovati zemlju, utemelje malu tvrtku koja zvuči kao nešto lokalno, kao da im je namjera konzervacija, kupe hektar ovdje, hektar ondje, a onda se jednog jutra probudiš, a ispred prozora ti osvane pedesetmetarski miš. Ja nastupam otvoreno. Svaki poduzetnik želi jednu znamenitu zgradu, svoj Eiffelov toranj ili Disneyland. Ja želim Jaht-klub Havana ponovno učiniti središtem Kariba, većim i boljim no ikad."

Walls preuzme. "Vlada je izgradila plažu Varadero i Cayo Largo jer su željeli držati turiste što dalje od Kubanaca. Ali turisti žele Havanu. Žele djevojke na Tropicani, šetati po Havani Vieji i plesati cijelu noć u Palacio de la Salsa. Vladi je napokon sinulo, obnavlja Ma-lecon i stare hotele, jer ono što turisti žele je otmjenost. Na svu sreću, nekim čudom, Jaht-klub Havana je u izvrsnom stanju."

"Njegovo održavanje olakša državu za pola milijuna pesosa na godinu. George, reci mu kako bi klub mogao državi donositi trideset milijuna dolara godišnjeg prihoda."

"Mogao bi", reče Walls.

O'Brien pokaže prema klubu i obali. "Ovo se može iskoristiti za kongresni centar, restoran, noćni klub, dvadeset apartmana, dvadeset soba, time share kombinacije ili luksuzne stanove. Plus kupalište, pristanište za brodove, jer želiš luksuzne brodove za krstarenje. Ar-kadij, opisujem vam zlatni rudnik koji samo čeka da netko uzme lopatu u ruke."

Arkadij se morao upitati zašto bi dva dobro udomljena američka bjegunca priopćila njemu svoje ambicije, premda je osjetio da je O'Brien od onih trgovaca koji uživaju u vlastitom nastupu, poput glumca koji može izgovarati najprostačkije rečenice a pritom namigivati publici. Budući da je Arkadij svoja građevinska iskustva stekao u Sibiru, osjeti se izgubljen u luksuznim troškovnicima. "Moglo bi biti skupo pretvoriti klub u hotel."

"Dvadeset milijuna", preuzme Walls. "Mi bismo namaknuli novac, a kubanska vlada ne bi morala uložiti ni pesa ili dolara."

"Puno bi ljudi", skromno će O'Brien, "to nazvalo darom." "A što želite zauzvrat?" upita Arkadij. O'Brien reče: "Pogodite." "Nemam blagog pojma."

O'Brien se nagne naprijed kao da priopćuje tajnu. "Prošle je godine jedan indijanski kasino u Connecticutu, u - oprostite zbog izra-

za - pripizdini, bez seksa, bez stila, bez sunca, inkasirao stotinu milijuna dolara. Što mislite, koliko bi mogao ubrati kasino smješten među palmama, luksuznim turističkim brodovima, skupocjenim jahtama u slavnom, preporođenom Jaht-klubu Havana? Ne znam, ali bih rado doznao."

"Tražimo dvadesetpetogodišnji najam starog kasina La Concha i fifti-fifti podjelu dobiti s kubanskom vladom", reče Walls. "Za njih u tome nema rizika, ali postoji politički problem jer su poslije revolucije podigli toliku prašinu oko zatvaranja kasina."

"Zatvaranja kasina i zatvaranja mafijaša", reče O'Brien. "Razlog zbog kojeg je mafija, zajedno s CIA-om, pokušala ubiti predsjednika."

"Misli na Castra", reče Walls. "A nije lako privoljeti Kubance da okrenu ploču. Sve bi stalo da se počne šuškat da je u ovo uključen neki mafijaš, Amerikanac ili Rus. Naš kasino mora biti potpuno čist."

"Svaki je projekt u početnoj fazi kao balon," reče O'Brien, "lako ga se može probušiti. Vaš prijatelj Pribluda trebao nas je štititi od onih Rusa koji, uvjeravam vas, pristižu na Karibe poput Vizigota. Pogrešni ljudi koji se pojavljuju u pogrešno vrijeme mogli bi taj balon probušiti. I zato sam rekao Georgeu da bismo

trebali pokrenuti brod i maknuti stanovitog ruskog istražitelja s pristaništa jaht-kluba prije no što još netko dočuje da ste bili ovdje."

"A što nas vraća na pitanje", Walls podsjeti Arkadija. "Zašto ste bili u klubu?"

Arkadij se osjećao kao limenka između dvaju vještih otvarača konzervi. Fotografija Jaht-kluba Havana bila mu je u džepu. Ali nije bio voljan ponuditi neznancima ono što je teškom mukom, i po cijenu krvi, uspio spasiti od narednika.

"Za četiri dana vratit ću se u Moskvu i neće biti važno zašto sam otišao u klub."

"Zašto se vraćati?" upita O'Brien. "Ostanite ovdje."

Walls reče: "Pribluda je mrtav. Nerado se ovako izražavam, ali sad postoji ispražnjeno radno mjesto."

Arkadiju je trebalo nekoliko trenutaka da shvati novi smjer kojim je razgovor krenuo. "Radno mjesto za mene?"

"Možda", istakne O'Brien. "Ne smeta vam ako vas malo bolje upoznamo prije no što vam ponudimo službu?"

"Službu?" upita Arkadij. "To zvuči još bolje nego posao. Uopće me ne poznajete."

"Zar?" reče O'Brien. "Dopustite mi da pogađam. Četrdeset i nešto godina, nije li tako? Razočarani poslom. Očigledno ste pametni, ali još samo istražitelj? Pomalo lakoumni, preblizu ruba ponora, zazivate katastrofu. Osim kaputa, odjeća jeftina, jeftine cipele, znakovi poštenjaka. Ali s obzirom na to kako sad stvari što je u Moskvi, jamačno se osjećate kao budala. A osobni život? Pucam naslijepo, ali bih rekao da ga nemate. Nemate ženu, a možda čak ni djece. Nula, ćorak. I ne možete dočekati da se tome vratite za samo još četiri dana? Ne pokušavam vas uvući u neku kriminalnu djelatnost, samo vam otvaram vrata u prizemlju najvećeg projekta u Karip-skom bazenu. Jebi ga, možda biste radije cuclali votku i smrzavali se u Moskvi, ne znam. Sve što vam ja mogu ponuditi je prilika da proživi te drugi život."

"Nije loša procjena."

O'Brien se dobroćudno nasmiješi. "Upitajte se sljedeće, Arkadij, hoćete li nekome nedostajati u Moskvi? Ima li tamo ikoga s kime se ne možete telefonom oprostiti? Ima li ikoga tko će vam nedostajati?"

"Da", reče Arkadij, trenutak prekasno.

"Naravno. Dopustite mi da vam kažem nekoliko riječi o najtužnijoj slici na svijetu. Najtužnija slika na svijetu nalazi se u muzeju Pra-do u Madridu, naslikao ju je Goya, a prikazuje psa u vodi. Vidi se samo njegova glava, blatna voda koja se vrtloži oko njega i pseće krupne oči koje gledaju u vas. Pas možda pliva, ali je Goya sliku nazvao Pas se utapa. Gledam u vas i vidim te oči. Utapate se, a ja vam pokušavam pružiti ruku da vas izvučem iz vode. Imate li hrabrosti prihvatiti ti je?"

"A novac?" upita Arkadij, samo da odigra maštariju do kraja.

"Zaboravite na novac. Da, bili biste bogati, imali kubansku vilu, automobil, jahtu, djevojke, sve, nije u tome stvar. Stvar je u tome da biste imali život i u njemu uživali."

"A kako bih to postigao?"

"Vaša se viza može promijeniti", preuzme Walls. "Imamo prijatelje koji vam mogu produžiti vizu i možete ostati koliko god želite."

"Znači, ne bi vas brinula moja nazočnost u Jaht-klubu Havana?" "Ne ako biste bili u našem taboru", reče Walls.

"Ne nudimo besplatnu vožnju," reče O'Brien, "ali biste bili dio nečeg velikog, nečega čime biste se mogli ponositi. Sve što tražimo zauzvrat je jedan bijedni zalag povjerenja od vas. Zašto ste bili u Jaht-klubu Havana? Odakle vam ta ideja?"

Prije no što je Arkadij uspio odgovoriti, brod okruži nadimajuća svjetlost. On pogleda preko ograde. U vodi je na tisuće žličarki zrcalilo sunce.

"Škombari", reče O'Brien.

"Uvijek idu od istoka prema zapadu?" upita Arkadij.

"Protiv struje", reče Walls. "Tune plivaju protiv struje, kao i sabijani, a bogme i čamci."

"Jaka struja?" "Naravno, Golfska struja." "Idu prema zaljevu?" "Da."

Najprije jedna, a potom na desetke riba iskoče iz vode. Staklasti lukovi duginih boja okruže Gavilan; zadaždi slana rosulja. Za nekoliko sekundi, cijelo se jato rasprši, a zamijeni ga dug, crni obris plavih prsnih krilaca.

"Sabijan", reče Walls.

Bez većeg napora, krupna je riba držala korak u sjeni broda. Za njom se vukla tanka ružičasta koprena.

"Ne žuri mu se", reče Arkadij.

"Skriva se", reče Walls. "Ubojica je, to je njegov način. Nasjeckat će cijelo jato tuna pa se vratiti da se nahrani."

"Idete li vi u ribolov?"

"Harpunom. Tako su šanse izjednačene."

"A vi?" Arkadij upita O'Briena.

"Jedva."

Odozgo, sabljanova je sablja bila tanka kao crta tehničkog crtača, ispružena, no ipak gotovo nevidljiva.

Njih su trojica gledali zatavljeni dok sabijan nije utonuo dublje u vodu, plavo u plavo.

Arkadija nisu odveli natrag u Jaht-klub, već kroz ribarske čamce duž zapadne obale. Na vanjskom doku marine Hemingway trio čari-

nika u uniformama lijeno je dao znak brodu da pristane u marini. Gavilan uplovi u unutrašnji dok, gdje je između slamnatih suncobrana kantine i disco pozornice stajala kuka za vaganje ribe. Osjećao se miris piletine s raznja, a iz zvučnika su trešali Beatlesi. Prazno plivalište bilo je označeno plutućama, ali su se ronionci skupili duž kanala gdje Walls počne skretati prema slobodnom vezu. Ne Hemin-gway, već starac u šeširu optočenom minijaturnim limenkama piva mahao je Wallsu da se odmakne i bijesno vikao na plivače: "Peligro-so! Peligroso!"

Zaobišavši u širokom luku ronioce, Walls nastavi dalje niz kanal do okretišta. Pokraj njih su klizili ribarski čamci s držačima za udice i mostićima, pa gliseri, niski i šareni kao štitnici protiv sunca, te jahte s prostorima za sunčanje i rampama za ski jetove, oceanske palače bogatstva i razbibrige isklesane iz bijelog fiberglasa. Povici s odbojkaškog terena bili su sasvim američki.

"Teksašani", reče Walls. "Ljudi iz Meksičkog zaljeva na krstarenju, ostavljaju svoje brodove ovdje cijele godine."

Duž kanala, ljudi su prali brodske ormariće, nosili košare hrane i plastične vrećice pune rublja, gurali kolica plinskih boca. Walls uspori i zaustavi se s unutrašnje strane kanala, gdje se u marketu prodavao CopperTone i Johnn Walker Red. Ispred trgovine, jedna je kubanska djevojka u majici s logom Nikea sjedila s plavokosim mladićem. Na njegovoj se majici nalazio Cheov portret.

O'Brien ponovno krepkim dvostrukim stiskom prodrma Arkadije-vu ruku. "Stanujete pokraj santera, čujem. Sutra ćemo razgovarati."

"O 'službi'? Mislim da nisam kvalificiran. Ništa ne znam o kasinima."

"Po tome kako ste sredili narednika Lunu, meni zvučite silno kvalificirano. Što se tiče kasina, organizirat ćemo vam obilazak svih najvažnijih legla poroka u Havani. Je li tako, George?"

Walls reče: "Arkadij, mogli biste ovdje imati vlastiti brod. Noću dolaze cure, pokucaju na brod. A i kuhat će i čistiti, samo da ostanu na brodu."

Arkadij se osvrne i pogleda svoje potencijalne jahtaške susjede. "Kakvi su Amerikanci?"

Walls pokuša polusmiješkom. "Neki su slobodni duhovi, a neki su iste one seljačine koje sam pokušao ostaviti prije trideset godina."

Jedan govнар iz Alabame tražio je da mu se potpišem na potjernicu. Rekao je da to kolekcionari traže. Bio sam na rubu da odrežem i prodam kolekcionaru njegova usrana muda."

"Ah," reče O'Brien, "biti suvenir, to je neka vrsta smrti. Arkadij, razmislit ćete o ponudi?"

"Nevjerojatna ponuda."

"Ozbiljno, razmislite o tome", reče O'Brien. "Shvaćam, opasno je skočiti čak i s tonućeg broda."

Postojala je smrt i smrt. Izašavši kroz kolni ulaz marine, Arkadij naiđe na ribara koji je posrtao pod teretom sabijana položenog na golemu drvenu ploču. Riba je bila izložena usred skoka, raširenih leđnih peraja, sablje prkosno okrenute prema nebu, cijela životinja tako nestvarno metalnoplava da je mogla biti mala podmornica, i Arkadij se sjeti kako je jednom prigodom šetao s Pribludom po Moskvi, uz rijeku do crkve Krista Iskupitelja. Bilo je proljeće, i na mjestu gdje je rijeka zaporno tekla u nabreklim, gumastim naborima ispod Aleksandrovskeg mosta, muškarcu su pecali dugim štapovima sličnim bičevima. Pribluda je upitao: "Koji bi čovjek pri zdravoj pameti jeo ribu uhvaćenu u Moskvi? Takva bi riba jamačno bila žilavija od čizme. Renko, ugledaš li me ikad s ribičkim štapom usred Moskve, učini mi uslugu. Ustrijeli me."

15.

Ofelia stigne do bazena u Čaši de Amor i začuje kako Los Van Van

na radiju u sobi iznad pjeva: "Muevete!" - Mrdni malo! - kao da drvena kopita plešu niz njezinu kralježnicu i ona pomisli, ne prvi put, kako je nepovjerljiva prema glazbi. Zato je bila doživjela šok kad je stavila prste na Rusovu venu i osjetila ritam njegova bila. "Ne pačaj se ako ne želiš da se pačaju u tebe", bila je jedna od majčinih omiljenih uzrečica. Zajedno sa: "Ne vrti dupetom ako ne nudiš robu." Kadšto bi pomislila, vrtnja

stražnjicom je prava kubanska metoda. Zato je život takav kaos, jer bi se u najgorim krizama i s najgorim muškarcima neki signal procijedio iz njezina mozga i rekao: "Mrdni malo!" Na ulici, u sjeni stabla ceibe, sjedio je Dodge Coronet iz '57. s privatnim tablicama, dodijeljen njoj za akciju praćenja. Prednji mu je branik visio na žicama zbog prečestih sudara. Poznat osjećaj.

Budući da je obala na ovom dijelu Miramara bila građena od kamenih ploštica i koraljnog gruha, Časa de Amor bila je sagrađena oko dvorišta s bazenom, koje je sad bilo prazno, osim što su dva dječaka igrala stolni tenis. Rano poslijepodne bilo je doba kad se veći-najinetera i njihovih novopečenih prijatelja iz inozemstva vozikala u rikšama po staroj Havani, pijuckala mojite u Bodeguiti del Medio ili slušala romantičnu glazbu na Plazi de la Catedral. A poslije toga, obilasci butika, večera upaladaru - gdje tanjur riže i graha zna koštati koliko i jednotjedna kubanska plaća - pa natrag u Času de Amor na malo seksa, a onda duge večeri u plesnim klubovima.

Kad bi kubanski parovi došli utoliti svoju strast u Času de Amor, nikad ne bi bilo slobodnih soba. Ali za "ljubavne parove" koji su se sastojali odjinetera i njihovih turista, uvijek je bilo soba s čistom pos-teljnom, ručnicima i vazom s ružom na dugoj stapci. Ofelia je otkrila da pritužbe policiji završe u košu, što je moglo značiti jedino da policija štiti motel. Po cijeni sobe od devedeset dolara na noć - koliko košta i prvoklasni smještaj u hotelu Nacional - bilo je razloga da se štiti takav zlatni rudnik, čak ako se zlato vadi uz pomoć znoja kubanskih djevojaka.

Nabita žena u kombinezonu mela je ulicu brezovom metlom uz postojanih šest zamaha u minuti. Ofelia se postavi pokraj uređaja za led ispod stubišta za gornji kat i osluhne glazbu i povremene korake iz soba na katu. Samo su dvije srednje sobe bile zauzete, što je bilo dobro, budući da su joj ljudstvo i vrijeme bili ograničeni. Dječaci za ping-pong stolom završili su jedan meč i počeli drugi.

Rus je, zaključila je ona, nesreća koju valja izbjegavati. Žar u njegovim očima je kao žeravica zapretene vatre koja upozorava: "Ne respiruj." Dovoljno što predstavlja opasnost za samog sebe; njegova priča o Luni je izvan svake pameti. Riječ je o čovjeku koji je Lunu odbacio do visine polovice zida, a zatim odglumio skromnu iznenađenost kad se narednikova glava raskolila. Kako je Renko natukao svoju glavu, to nije znala. Možda ima nečeg u njegovoj priči o palici. No, po njezinu mišljenju, Renko je bio koza koja je došla na briljantnu zamisao da uhvati tigra tako da se veže za kolac. Namamit će tigra, možda će namamiti sve tigrove u džungli, a što onda? Što je bila šteta, budući da nije loš istražitelj. Vratiti se s njim u Casablancu i promatrati kako lukavo izvlači informacije iz ribara Andresa, bila je lekcija policijskog umijeća. Nije on glup, samo je lud. Trenutačno se bojala biti s njim, ali se i bojala ostaviti ga samog.

Ona smetlarica baci metlu u kantu. Iznad Ofelijine glave zatvore se vrata i dva para koraka prođu duljinom balkona. Ofelia je držala korak s njima hodajući ispod balkona. Ubaci se ispod stubišta kad su počeli silaziti. Tek kad je par stupio na razinu bazena, primijete da su se na njih ustremile Ofelia, koja se uspravila najviše što je mogla u svojoj sivo-plavoj policijskoj uniformi, i ona smetlarka, koja je odbacila metlu i pokazala vlastitu uniformu i revolver.

Turist je bio crvenokosi muškarac u majici, kratkim hlačicama, sandalama i s Pradinom torbicom oko debelog vrata, ruke svijene poput pjegave kobasice oko djevojčina ramena. On reče: "Scheisse.9" Na njemačkom - "sranje".

Ofelia prepozna Teresu Guiteras. Djevojka je bila crne puti, niža od Ofelije, s čupom uvojaka, u žutoj haljinici koja joj je jedva sezala do bedara. Teresa svečano izjavi: "Ovaj put je posrijedi ljubav."

Za vrijeme histerije javnih radova tridesetih godina, Kuba je sagrađila policijske postaje u stilu saharskih utvrda. Ona na zapadnom kraju Malecona bila je osobito opaljena suncem, bijela se boja gulila s kruništa bedema, radioantena na krovu, stražar se sklonio u sjenu vrata. Klima uređaji nikad nisu ugrađeni i u zgradi je bilo zagušljivo, s drevnim mirisima mokraće i krvi. Policija je redovno poduzimala racije protiv jinetera i provodila čistke na Maleconu i Plazi de Armas. Iduće večeri, te bi se iste djevojke vratile, samo što bi policiji platile malo više za zaštitu. Budući da je Ofelijina mala operacija bila više usmjerena protiv korumpiranih policajaca, a manje protiv djevojaka, nije bila popularna kod drugih detektiva, odreda muškaraca, s kojima je dijelila ured. Kad se vratila s onom djevojkom, zatekne zid iza svog radnog stola svježe ukrašen posterom Sharon Stone koja je zajahala stolac, a na sredini postera bili su zalijepljeni propisi u vezi s preuranjenim okidanjem iz oružja. Ofelia nabije poster u koš za otpatke i na stol postavi magnetofon s dva radijska mikrofona. Treća osoba u prostoriji bila je Dora, patrolna narednica, ona stražarka kod bazena, starija žena, čiji je tužni lik bio posljedica iskustva.

Teresa Guiteras Marin bila je četrnaestogodišnjakinja, učenica drugog razreda srednje škole iz provincijskog gradića Ciego de Avila. Ofelia ju je već jednom ukorila zbog snubljenja turista u blizini marine Hemingway. Ofelia upita kako i gdje je Teresa upoznala svojega prijatelja (slučajno na Maleconu), koliko joj je novca ili usluga ponuđeno ili dano (ništa osim Swatcha, zaloga prijateljstva), čija je ideja bila

Časa de Amor (njegova), tko je platio na recepciji i koliko (on, ona ne zna koliko, ali joj je on kupio i ružu po koju bi se željela vratiti u sobu). Naposljetku Ofelia upita je li vidjela ili na bilo koji način komunicirala s nekim pripadnikom policijskih snaga. Ne, Teresa se klela da nije.

"Jasno ti je, ne budeš li surađivala, platit ćeš globu od stotinu pe-sosa i biti upisana u popis prostitutki. S četrnaest godina."

Teresa izvuče noge iz sandala s visokim potplatom i podigne noge na stolac. Imala je tipično ponašanje djeteta: pučila je usta i gledala u pod.

"Ja nisam prostitutka."

"Jesi. Platilo ti je dvije stotine dolara da provedeš s njim tjedan dana."

"Sto pedeset." "Prodaješ se prejeftino."

"Barem se uspijevam prodati." Teresa se poigravala s uvojkom, omatajući ga oko prsta. "Zaradim više no što ćeš ti ikad vidjeti."

"Možda. Ali si ti morala kupiti lažne isprave o prebivalištu da bi mogla ostati u Havani. Morala si ilegalno platiti sobu u kojoj spavaš, pa platiti Času de Amor u kojoj se tucaš. A najvažnije od svega, morala si potplatiti policiju."

"Ne." Teresa je djelovala odlučno. "Imaš dečka koji o svemu tome brine?" "Možda."

Ovo je bilo dvostruko mjerilo koje je izluđivalo Ofeliju. Teresa se nije smatrala prostitutkom, o ne! Jinetere su studentice, nastavnice, tajnice koje samo dodatno zarađuju. Neki se roditelji ponose time kako njihove male Terese pomažu uzdržavati obitelj; zapravo, neki redovni posjetitelji Kube nisu se usuđivali doći bez darova za majku, oca ili mlađeg brata svoje najdraže chice. Problem je bio AIDS - kao da baciš curice u zmajevu kandže. Samo što ih se nije moralo baciti; stajale su u redu da se bace naglavačke.

"Znači, sad radiš na dva mjesta", reče Ofelia. "Danju si u Čaši de Amor, a noću kod jahti. Je li to život koji želiš voditi?"

Teresine oči bijesnu kroz njezinu kosu. "Bolje nego škola."

"Bolje nego bolnica? Jesi li provjerila ovog svog njemačkog prijatelja?"

"Bio je čist."

"O, imaš laboratorij?"

Kao da se dokazuje s djecom. Nikad se one neće zaraziti: piju vitamine, anis, ocat. Muškarci odbijaju nositi kondome jer nisu potegnuli s drugog kraja svijeta da bi popušili pola cigare.

"Hija, slušaj. Ako mi ne kažeš ime policajca koji od tebe uzima novac, upisat ću ti ime u popis prostitutki.

Kad god bude racija na prostitutke, tebe će odvući. A ako te još jedanput uhvate, poslat će

te na farmu za preodgoj na najmanje dvije godine. To je lijepo mjesto za odrastanje."

Teresa privuče koljena i bijesno se zapilji u nju. Nadureno je šku-bila usta baš kao Muriel. Bila je tri godine starija.

Herr Lohmann čekao je u sobi za ispitivanje. Prekrižio je ruke na prsima i nagnuo se u stolcu prema natrag dok je Ofelia pregledavala njegovu vizu. Govorio je lederhose španjolskim. "Pa što, imam sobu u hotelu Capri i još jednu u Čaši de Amor? Platilo sam obje. Dvaput više novca za Kubu."

"Kako ste uopće doznali za Času de Amor?"

"Rekla mi je ona djevojka. Nije ona nevinašce, znate."

"Da raščistimo", reče Ofelia. "Imate četrdeset devet godina. Imate spolne odnose s curicom od četrnaest godina, učenicom. Činili ste to, premda se protivili kubanskim zakonima o zaštiti djece. Jeste li svjesni da biste mogli provesti šest godina u kubanskom zatvoru?"

"U to jako sumnjam." "Znači, ne bojite se." "Ne."

Ona otvori njegovu putovnicu i prelista stranice sa žigovima. "Puno putujete."

"Imam posla."

"U Tajlandu, na Filipinima?"

"Ja sam trgovački putnik."

"S bazom?"

"U Hamburgu."

Njegova fotografija u putovnici prikazivala je glavu i ramena uglednog burgera u tamnom odijelu i kravati.

"Oženjeni?"

"Da."

"Imate djece?"

Bez odgovora.

"Ovdje ste zbog?"

"Posla."

"A ne zbog zabave?"

"Ne. Premda uživam u drugim kulturama." Imao je zube kao u konja. "Bio sam u baru u hotelu Riviera i ova me cura zamolila da joj kupim Coca-Colu."

"Da bi ušla u predvorje tog hotela morala je biti s nekim muškarcem. Tko je to bio?"

"Ne znam. U Havani mi pristupa puno muškaraca koji žele znati trebam li auto, cigaru, bilo što."

"Je li u hotelskom predvorju bilo policajaca?" "Ne znam."

"Svjesni ste da kubanski zakoni zabranjuju kubanskim građanima da odlaze u hotelske sobe."

"Zaista? Kadšto odsjednem u hotelima u unutrašnjosti koje vodi kubanska vojska. Kad dovedem neku curu, platim dvostruko i to je sve. Vi ste prva koja stvara probleme."

"Otišli ste iz Riviere u Času de Amor, vi i Teresa. Prema knjizi gostiju u Čaši de Amor, upisali ste se kao njezin suprug, gospodin Guiteras."

"Teresa je to sredila. Ja nisam ni ulazio na recepciju."

Ofelia pogleda u bilješke koje je zapisala u jednom telefonskom razgovoru. "Prema riječima uprave hotela Riviera, stigli ste tamo na početku svog boravka s prijateljem, Talijanom."

"Da."

"Po imenu Mossa. On je uzeo sobu do vaše?"

"Pa?"

"A nije li on također bio u sobi do vaše u Čaši de Amor?"

"Pa?"

"Vas dvojica ste upoznali Teresu i njezinu prijateljicu zajedno?"

"Pogrešno. Ja sam našao Teresu, a ona nas je dalje povezala."

"Vi ste našli nju?"

"Ili ona mene. Nema nikakve razlike. Djevojčice se ovdje brže razvijaju." On zagladi kosu. "Slušajte, uvijek sam bio pobornik kubanske revolucije. Ne možete me uhapsiti jer me privlače kubanske djevojke. Jako su privlačne."

"Jeste li upotrijebili prezervativ?"

"Mislim da jesam." "Pogledali smo u koševе." "No dobro, nisam."

"Mislim da ćemo vas, za vaše dobro, poslati na liječnički pregled i medicinsko izvješće poslati vašem veleposlanstvu."

Smiješak mu se sledi. Kad se naslonio na stol, košulja mu se rastvori i izlije se zlatni lanac, tjelesna toplina, miris ustajale kolonjske vode. On šapne: "Znate, izgledate još bolje od Terese."

U tom trenutku Ofelia si dopusti sanjariju: Renko je s njom, podigao je Nijemca onako kako je podigao Lunu i tresnuo njime o zid.

"Liječnik će vas temeljito pregledati", reče Ofelia i izađe iz sobe.

Kad se vratila, detektivska soba nije bila prazna kao prije. Onaj poster s likom Sharon Stone ponovno je osvanuo na zidu. Teresa je kutom oka pogledavala u detektive u civilu, Sota i Teya, elegantno odjevene muškarce koji su sjedili sagnuti nad papirima na svojim stolovima i smijuljili se. da je Ofelia imala na raspolaganju bilo koje drugo mjesto da ispituje djevojčicu, poslužila bi se njime.

Teresa objavi: "Singa tu madre. Ništa neću reći protiv svojih prijatelja."

"Dobra curica", reče Soto. "Kad imaš prave prijatelje, ništa ne moraš reći."

"Osorijeva ne zna razliku između seksa i kriminala", reče Tey. "Ona je protiv jednog i drugog."

"Prošlo je tako puno vremena, zar ne?" reče Soto. "Rado bih joj pomogao da se prisjeti", dometne Tey. "Ne možeš mi ništa", reče Teresa. "Ne moram ti ništa reći." "Ne slušaj ih." Ofelia osjeti kako je žari vrat.

"Da ne slušam njih? Nisu mi oni za vratom, nego ti. Ti si gadura, a ne oni. Zarađujem deset puta više od tebe. Zašto bih slušala tebe?"

"Čestitani, stavljam te na službeni popis kurvi. Pregledat će te liječnica i protjerati iz Havane."

"Ne možeš." "Svršena stvar."

Ali kad je izašla u hodnik s Dorom, Ofeliji su pred očima bile samo njezine kćeri i nije imala srca narediti da se Teresino ime unese u popis.

"Ali joj reci da jesam", reče ona. "I neka je liječnica pregleda. I neka liječnik pregleda našeg turista po cijelom tijelu, izvadi mu malo krvi i neka bude bolno."

"Pa kakva je svrha toga što radimo ako je pustimo?" Dori je bilo navrh glave pometanja ulica.

"Ne zanimaju me djevojke, nego korumpirani policajci."

"Što znači muškarci, a u policiji ima nas dvije na tisuće njih. Od vrha nadalje, svi samo namiguju. Misle da si fanatik. Znaš li u čemu je stvarni problem? U tome što nisi."

Ofelia se vrati u Času de Amor jer iako možda s Teresom nije ništa postigla, možda onaj Lohmannov

talijanski prijatelj i njegova cura još nisu otišli iz motela. Ovaj put, odluči ona, ispitat će ih odmah u sobi, neće ni prismojati blizu postaje. Ako je to protupropis-no, neka. Propisi jamče poniženje i neuspjeh. Ne treba joj Dora, ne treba joj nitko. Ovaj put ide sama.

Kad bi Ofelia bila srdita, grabila bi dvije stube odjednom. Sobe su bile u stražnjem dijelu, između pregrada koje su ih dijelile zbog veće privatnosti, a na okrugloj kvaki sobe pokraj Lohmannove stajala je plastična cedulja na kojoj je pisalo NE SMETAJ. Ona dva dječaka igrala su svoj beskrajni stolni tenis, ali inače nikog nije bilo u blizini. Možda ima sreće. Možda je glupa. U svakom slučaju, njezin postupak neće naići na odobravanje, ako je cura imalo slična Teresi. Koja sirota kubanska djevojka ne bi pomislila da je u raju u ovakvom motelu? A poslije toga kupovanje kupaćih kostima u butiku, kostima koji će istaknuti njezinu slatku stražnjicu? Ili isprobavanje mačkoli-kih Ray-Ban naočala ili Guccijevih marama?

Ona pokuca na vrata. "Sobarica."

Radio je još svirao. Bazen je bio plava leća. Dječaci su igrali, zvuk je pucketao s njihovih reketa. Vjetrić je cimao lijeno palmino lišće. Ofelia duboko udahne i osjeti jedva primjetan miris staje i mesnice. Nije bilo odgovora na njezino kucanje.

"Policija", reče ona.

Vrata su bila nezaključana, ali blokirana, pa se morala poslužiti svom svojom snagom da bi ušla. Budući da je netko isključio klimu, a da je vani bilo tridesetak stupnjeva, kao da je ušla u pećnicu zasit-nog mirisa krvi i izmeta. Pri otvaranju vrata prevrnula je tijelo na bok pa se pokuša probiti preko poda zakrčenog prevrnutim stolcem, ispražnjenim ladicama komode, odjećom i posteljinom do zavjesa na drugoj strani.

Rastvori ih i sva se svjetlost svijeta slije u sobu.

Tijelo koje je prekoračila bio je goli muškarac, tamnokosi Europljanin s posjekotinama na rukama, leđima, slabinama i glavi. Ofelia je jednom vidjela truplo čovjeka koji je pao u lopatice kombajna, kojeg je kombajn prožvakao i ispljunuo. Tako je izgledao i ovaj čovjek, samo što su dužina i zakrivljenost rana bili nedvojbeno rad mačete. Na krevetu je ležala gola ženska osoba, raširenih nogu i ruku, glave nakrivljene kao u lutke, napola otpiljene. Krevet i sag bili su tamnocrveni kao da je netko vjedrom lijevao krv. Krvava korona poškropila je zid iznad krevetne zaglavne daske. Ali nije bilo razbijenog pokušaja, nikakvih krvavih mrlja od borbe na zidovima.

Doktor Blas je naučavao da je blagoslov stići prvi na netaknuto poprište ubojstva. Ako niste istražitelj koji voli svoj posao, ako ne znate iskoristiti jedinstvenu prigodu toga da ste prvi na mjestu zločina, ako ne znate uključiti osjetila i um, ako su vam oči ili mozak makar malo slijepi za blijedecu, neuhvatljivu sjenu ubojice, onda ne biste trebali otvarati vrata. Trebali biste odgajati djecu, voziti autobus, motati listove duhana, sve samo ne krasti taj blagoslov muškarcima i ženama s disciplinom i želucem potrebnim za ovaj posao.

Oba su lesa bila ukočena od rigor mortisa, mrtvi najmanje četiri sata na havanskoj žegi. Muškarčeve su rane djelovale obrambeno, nanijete dok je puzao preko poda. Ako je bio pri svijesti toliko da je mogao puzati, zašto nije vikao? Tko je prvi umro? Krv je ocrtavala obrise djevojčinih nogu. Kosa na glavi i stidne dlačice bile su jednake boje meda, pa premda joj je lice bilo pod kutom okrenuto u jastuk, Ofelia u njoj prepoznala umrljanu inačicu Hedy, one lijepe djevojke koja je bila opsjednuta i plesala po žeravici.

Nakon što je učinila sve što je mogla bez gumenih rukavica, Ofelia ode u kupaonicu, zaobilazeći krvave razmaze na podu, i povrati u zahodsku školjku. Pusti vodu, no voda se zavrtloži i povrati, nadimajući vrutak izbljuvka na ružičastoj vodi. Prije no što se voda prelila preko ruba školjke, ona gurne ruku u njezino ždrijelo dokle je mogla

dosegnuti i oslobodi krvlju umrljanu grudu zahodskog papira iz stupice. Između nadimanja želuca, na ručnik složi sve što je našla: svežanj koji se sastojao od talijanske putovnice na ime Franca Lea Mos-se, 43, iz Milana, i kubanskih dokumenata Hedy Dolores Infante, 25, iz Havane. A i polovice loše poderane fotografije. Slika je jamačno bila neplanski snimljena na rubniku pločnika kod nekog aerodroma među nejasnim obrisima taksija i kovčega i izmučenih ruskih lica. Objekt je bio Renko, sa sjetnim smiješkom na licu i u svom crnom kaputu. Ofelia nije znala zašto, ali joj je instinkt nalagao da stavi fotografiju u džep prije no što je odglavinjala iz kupaonice na svježi zrak balkona s pogledom na more i na neumdtice koji su krstarili po moru.

16.

Par chihuahua povede Arkadija niz stazu. Kolotali su svojini pametnim očima, čas se poigrali oko mlječika, čas njuškali oko nadgrobno kamenja, poput para sićušnih gazda, dok ga nisu odveli do visećih komuški stabla tamarinda gdje su tri Kineza, obnažena do pojasa, ribala mramorni poklopac koji su podigli

sa sarkofaga. Erasmo se klatio u grobnici i držao vreću s alatom.

"Nema puno poslova u kojima je prednost nemati noge", reče Erasmo. "Rad u lijesu je jedan od njih. Ne izgledaš sretno."

Arkadij reče: "Upravo sam se vratio iz Jaht-kluba Havana. Rekao si mi da je Jaht-klub Havana vic, samo nekoliko ribara, ti, Mon-go i Pribluda. Ali je fotografija snimljena ispred jaht-kluba, a nikad nisi spomenuo da taj klub stvarno postoji."

Erasmo se namršti, zarije ruku u bradu i počese se. "Postoji i ne postoji. Zgrada je tamo, plaža je tamo, ali teško da je to još klub. Komplicirano je."

"Kao Kuba?"

"Kao ti. Zašto mi nisi rekao da si ubio Rufa Pinera? Morao sam to čuti na ulici."

"Bio je to nesretan slučaj." "Nesretan slučaj?" "Na neki način."

"Da, to je kao da se kaže da je ruski rulet na neki način igra. Dakle, radimo isto, samo na različite načine. Ja ti nisam lagao. Zaista smo se prozvali Jaht-klub Havana iz vica. Tad je to bilo smiješno."

"I to nije neki klub. Pribluda je možda mrtav, Mongo je možda nestao, a ti si možda posljednji živući član."

"Priznajem, nije šaljivo iz tvojih usta."

"Ako nema drugih. Ima li još članova za koje mi nisi rekao?"

"Ne." "Rufo?" "Ne." "Luna?"

"Ne. Nas trojica, i to je sve. Znaš, ideš mi na živce, a moje prijatelje činiš nervoznima."

Oni su Kinezi pratili njihov razgovor s tjeskobom razmjerno njihovom nerazumijevanju. Erasmo im hladnokrvno predstavi Arkadija. Bila su to braća Liu sa šiljcima crne kose i cigaretama čvrsto stisnutima između zuba. Arkadij obuhvati pogledom tihi anarhiju groblja, mramorni križ naslonjen na budistički oltar, ploče ispisane kineskim slovima i umotane u vrtni slak sa zvončićima, nadgrobne fotografije pokojnika koje su virile kroz umrljane ovale stakla. Lijepo mjesto za smrt, pomisli Arkadij, tiho, svjež, slikovito.

"Znači, ovo je kinesko groblje?"

"Da, tako je", reče Erasmo. "Rekao sam Liuovima da si stručnjak za borbu protiv zločina. I da si zato tako narogušen. Od toga im je laknulo."

"Na grobljima ima puno kriminala?" "Na ovome ima."

Sad je Arkadij primijetio da su mnoge grobnice napuknute i pojačane cementnim rubovima i čeličnim obručima. Neki su popravci bili posljedica vremena i pritiska širećeg korijenja, ali je bilo i tragova vandalizma: mramor zamijenjen betonskim kvadrima ili lokot na mjedenim vratima obiteljskih grobnica, vjerojatno ne zato da bi zadržali mrtve unutra, shvati Arkadij.

"Kubanci ne vole Kineze?"

"Kubanci obožavaju Kineze, u tome i jest problem. A nekim su Kubancima potrebne kosti koje donose sreću."

"Zašto?"

"Obrede. Ako žele novac, iskopaju kosti nekog bankara, ako žele ozdraviti, iskopaju kosti nekog liječnika."

"Ima logike."

"Nažalost za Kineze, njihove se kosti smatraju najsretnijima. Pa stanoviti ljudi dolaze ovamo s pajserima i lopatama, što jako uzrujava kineske obitelji koje štiju svoje pretke. Živ ili mrtav, oni žele svojeg djedicu u jednom komadu. Nisam pojma imao da će se poznavanje eksploziva pokazati tako korisnim u civilnom životu. Kako si znao gdje ćeš me naći?"

"Tico je poštovao radijsku šutnju, ali sam gaja dobio da mi napiše." Arkadij pogleda u lijes na kojem je Erasmo na ručnik poslaga bušilicu, zvono, naočale za varenje i kiruršku masku. Iz sportske torbe Erasmo izvadi bočicu nečeg sitnozrnog i crnog. "Barut?"

"Samo nekoliko zrnaca. Život bi bio dosadan bez njega."

Braća Liu su si uzela pauzu. Narezali su papaju i sjeli među nadgrobne spomenike pojesti je. Chihuahue su se sklupčale uz lavove. Je li ovo ona "kineska veza" koju je Pribluda spominjao, mjesto na koje valja doći po sretne kosti?

Problem je bio u tome što se činilo da nazaduje, da zna sve manje umjesto više. Nije znao kako ili gdje je Pribluda umro, a još manje zašto. Krug Pribludinih poznanika neprekidno se širio, ali nijedan nije imao nikakve veze s cijenom šećera, onime što je pukovnik tobože istraživao. Arkadij se nikad prije nije susreo s takvom lepezom djevičanski nepovezanih ljudi i događaja: muškarci u gumama, američki bjegunci, luđak iz Orientea, balerina, a sad i kineske kosti i chihuahue. A istina leži u tome, pomisli Arkadij, da osim pljačkanja grobova nije bilo nikakvih kriminalnih radnji, osim napada na njega, što je bila pogreška u odabiru trenutka, morali su samo pričekati. A sad? Glava mu se bistrila, masnice na nogama mijenjale boju

iz plave u optimističnu zelenu, a sama bezobličnost dokaza postajala zanimljiva. Bilo mu je potrebno da bude zanimljivo, jer dok ima što raditi, on je kao čovjek koji hoda po dubokoj crnoj vodi. Treba nastaviti hodati.

Erasmus navuče masku preko nosa i naočale na oči prije no što je podigao limenku s plastičnim poklopcem. "Još baruta?" upita Arkadij.

"Drugi eksploziv." Erasmo odigne poklopac i odmah ga zatvori, kao da zaviruje u plutonij. "Mljeveni habaneri, najpapreniji chilli na svijetu. Razmontirao sam svakojake bombe u Africi. Bombe koje su izgledale kao okrugle kvake, budilice, zahodske daske, igračke-avio-ni, lutke. Mora se biti kreativan." On stavi praznu limenku između bedara i probuši joj dno. Usipa barut i nabije ga.

"U tvojoj sam sobi vidio neke fotografije tebe s..." Arkadij pokuša s pokretom oznake za tobožnju bradu umjesto Imena koje se ne smije izustiti samo da bi se osjetio Kubancem.

"Fidelom", oprezno će Erasmo. "I još jednim časnikom u naočalama." "Naš zapovjednik u Angoli." "Dobio si puno vojnih odličja."

"Podvezica? O, da. Što bih radije imao, podvezice ili noge? Dopustit ću ti da pogadaš. Nekoć sam se tako ponosio. Fidel je rekao da idemo u Afriku i ja sam mu salutirao i rekao: 'Na tvoju zapovijed, comandante!' Nisam znao da će on naređivati i nakon što stignemo tamo. Fidel je bio ovdje u Havani i gledao u zemljovid Angole. A mi smo bili u brdima i na rijekama koje čak nisu ni postojale na Fidelovoj mapi, ali to nije bilo važno, on je izdavao naredbe da postavimo naše snage gdje god bi se njegov prst spustio. Kadšto bi se morali oglušiti na njegove zapovijedi. Kad bi to otkrio, pobjesnio bi. Na primjer, jedno malo selo, točkica koja je, čini se, bila na njegovoj mapi. On je rekao da ga moramo zauzeti, da nam služi kao stožer. Mi smo rekli da su to samo dvije kolibe, garaža i bunar. Da ga možemo zaobići i vratiti se kad god hoćemo, ali je Fidel rekao da će svi časnici u sklopu naše bojne, ukoliko selo ne bude zauzeto u roku od dvadeset četiri sata, biti optuženi za izdaju. Pa smo Tico, Luna, dječak po imenu Richard i ja otišli prokrciti put. Možda je ovo dosadna priča?"

"Ne."

"Jako dobro. Selo je bilo nakićeno kao božično drvce. Male plastične mine da ti načine rupu u stopalu. Odskočne mine da te prerezu u struku. Nagazne mine sa žicama privezanima za nešto nevažno, na primjer praznu limenku, što bi nogom šutnuo s puta. U garaži se nalazio automobil, bez ključa, to bi bilo odveć očito. Ford karavan iz '54. s bočnim stranicama od pravog drveta. Ne možeš si ni zamisliti kako su vozila bila dragocjena u takvoj zemlji. Ali zakoračiti u garažu značilo je da najprije moraš iskopati cijeli vjenčić malih mina. Potom s pomoću zrcala pogledati ispod automobila, a onda se i zavući ispod njega na leđima. Pa žicom iz daljine otvoriti poklopac motora, pregledati ga i uvjeriti se da je svaka žica automobilska, otvoriti pretinac za rukavice, prtljažnik, prozore, sjedišta, ratkape. Auto je bio u predivnom stanju. Izbacili smo sve ljude iz garaže kako bih ja mogao prespojiti žice. Istog se trenutka pokrenuo. Odmah mu je ponestalo benzina, ali je akumulator bio u dobrom stanju i sve se činilo dobro dok Richard nije nogom udario po gumi. Jedino mjesto na koje nisam pogledao - u gumu." Erasmo gurne okruglu kartonsku pločicu preko baruta. "To je bio Richardov kraj. Usto, odbojnik je odletio u zrak vrteći se poput helikopterske elise i zahvatio Tica. Radijem smo pozvali hitnu. Na putuje hitna upala u rupu iz koje smo mi iskopali minu i odvezla se ravno u minsko polje. Nekim čudom nije dirnula ni u jednu minu, ali je ostala tamo zaglavljena dok je Tico krvario, sve dok ga Luna nije podigao i protrčao kroz minsko polje do hitne. I tako smo oslobodili vukojebinu u Angoli, a sve u skladu sa specijalnim Comandanteovim naredbama."

"I tako je Tico postao oprezan s gumama." "Jako je oprezan s gumama." Erasmo ispusti limenku i Arkadij je podigne. "Mogu li pomoći?"

"Ne, hvala", reče Erasmo. "Znaš li koje je najveće minsko polje na svijetu? Američka baza ovdje u Guantanamo, zahvaljujući američkim marincima, a posebice našim ruskim prijateljima koji su isplanirali našu stranu minskog polja, a onda planove odnijeli kući. Bilo je dosta pomoći, hvala lijepa." On otvori limenku Milija i izlije ga u veću limenku. "Aha! Kad pljačkaš grobova ovo otvori, dočekać će ga smrtonosni oblak. Mislim da su kašalj, suze, kihanje i privremena sljepoća vrlo human način rješavanja problema pljačkaša grobova. Asi, kubansko rješenje za kubanski problem."

"To što je Luna spasio Tica prikazuje narednika u drukčijem svjetlu."

"Ne. To je samo druga njegova strana. Ovdašnji ljudi imaju dvije strane, onu koja se vidi i suprotnu."

"Komplicirano?"

"To je stvarnost. Ti to ne razumiješ. Kuba je bila nešto. Imali smo idealizam i oduprli smo se najmoćnijoj, najosvetoljubivijoj državi na svijetu. Fidel je bio moćan. Ali Kuba nije dovoljno velika za njega, a mi ostali ne možemo do vijeka biti heroji. Prestani zapitkivati, Arka-dij. Za svoje vlastito dobro, idi kući."

Braća Liu podignu pogled puni iščekivanja; možda nisu razumjeli riječi, ali su naslutili kad je razgovor priveden kraju. Chihuahue žmir-nu svojim očima veličine pikula, pa pojure za gušterom. Ganjali su ga uz povijušu bugenvilije do vrha pagode visine čovječjeg struka, a kad se najmlađi brat Liu nasmijao i izveo karate udarac, Arkadija to podsjeti na nešto drugo.

"Ima li u Havani koji dojo10 za borilačke vještine?" Erasmo reče: "Kineska četvrt."

Moraš se isključiti, pomisli Ofelia. Nije se obazirala na tehničare koji su najprije prikupljali svoje male dokaze: ugruške, vlasi, torbicu s higijenskim priborom, čaše, boce Havana Cluba - pa dalje do plastičnih vreća za posteljina i odjeću. Nije obraćala pozornost na fotografe koji su poslovali oko žene opružene na krevetu poput Gole Maje. Svu je svoju pozornost usredotočila na doktora Blasa. Ruku u voštanim gumenim rukavicama, prignuo se nad tijelo pokraj vrata da bi joj pokazao zašto umirući nije zapomagao, premda je bio premazan vlastitom krvlju, a staza na sagu ukazivala na njegovo mučno, uzaludno puzanje prema vratima.

"Radio je svirao. Kako si mi rekla, ljudi koji unajmljuju ove sobe skloni su biti glasni, a tko zna koliko su alkohola konzumirali? Njemu je prerezana i karotidna i perinealna arterija - no bio je dovoljno živ da se pokuša zaštititi dok su ga kasapili mačetom. Bio je dovoljno živ da stigne do vrata, vjerojatno nakon što je njegov napadač otišao. Ali ni u jednom trenutku nije zazvao u pomoć. Zašto? Nije to bilo zbog radija." Vrhom olovke on pipljivo bočne u tamnu mrlju ispod mrtvačeve Adamove jabučice i zagura olovku do pola. "Rupa u dušniku. S rupom u dušniku ne možeš ni pisnuti. Takve rane nema na ženi, njoj je grlo prerezano bez puno okolišanja. Ali sam uvjeren da je prvi udarac koji je zadobio muškarac bila ova punktaža."

Na japanskom, dvorana za učenje borilačkih vještina, karatea, džuda i si.

"Ali nije učinjena mačetom."

"Ne, rupa je savršeno okrugla. No ovakav svinjac tipičan je za 'zločine iz strasti'. Dobro da si održala mir i red u hotelu, i imala si puno sreće što si našla dokumente."

Što je bio Blasov lukav način da kaže kako zna da je povratila u zahodu. Doktor je bio naviknut na smrt na način na koji ona - postajalo joj je jasno - nikad neće biti. Raskomadano tijelo je precvali cvijet i odiše mirisom koji bi se poput kapi krvi zavukao u sinuse, a ima okus koji ti obloži jezik. No svejedno je načinila crtež i bilješke koje će predati osobi koju Ministarstvo unutrašnjih poslova pošalje; ovo više nije bio slučaj prostitucije, a nasilne zločine u koje su upleteni stranci ministarstvo najčešće nije prepuštalo običnim detektivima iz PNR-a.

Blas reče: "A ispitat ću i seksualni aspekt. Ona je bila prostitutka."

Ofelia pogleda u krevet. Za djevojku s napola odsječenom glavom, Hedy je izgledala nevjerojatno spokojno, uredno obrubljena krvlju, jedva izgužvane posteljine. "Ubojica nije imao odnos s njom."

"Ubiješ djevojku u krevetu, za mene je to seksualno."

To valja upamtiti, pomisli Ofelia.

"Sinoć sam vidjela tu ženu na santerijskom obredu."

"Koji ti je vrag? Silno si sposobna, zašto se upuštaš u taj ćiribu-ći-riba?"

"Djevojku je opsjeo duh."

"Smiješno."

"Tebe nikad nije opsjeo duh?"

Blas obriše olovku. "Naravno da ne."

"Meni se to jednom dogodilo. Morali su mi poslije o tome pričati." Cijela je noć bila izbrisana iz njezina pamćenja.

"Je li ovaj Talijan bio na tom obredu?"

"Ne."

"Dobro. Znači da je djevojka poslije otišla nekamo drugamo i dovela ga tu. Da sam na tvom mjestu, ne bih odlazio na santerije ako ne postoji jako dobar razlog. Mi smo u hotelu koji se, s pravom ili ne, specijalizirao za turiste. Bismo li trebali svima reći da vjerski fanatici idu od sobe do sobe i ubijaju ljude?"

"Što misliš da će reći onaj Rus?"

"Renko? Zašto bi on išta rekao?"

"Sinoć je bio na tom ritualu. Vidio je djevojku."

"Svejedno neće ništa reći jer mu mi nećemo reći. Misliš li da bi Rusi nas obavijestili o svakom ubojstvu?"

Blas voštanim prstima svoje ruke u rukavici prijeđe po stražnjem dijelu Talijanovih nogu, čije su tetive bile prerezane u pregibu iza koljena tako da je ubijeni morao vući noge za sobom dok je puzao. "Renko nije naš kolega. Ne znamo tko je on zapravo. To što je ruski istražitelj došao u Havanu znak je da se događa još nešto. Od njega želim samo bolju Pribludi-nu fotografiju."

Renkova fotografija na aerodromu počivala joj je u džepu. S obzirom na sav taj metež u sobi, još ima vremena da je tobože neočekivano pronađe.

Ona upita: "Je li ti narednik Luna ikad pokazao Renkovu fotografiju?"

"Ne." Blas prođe rukom niz mrtvačeve ruke. "Po mišićju sudeći, dešnjak. Lijepi nokti."

Šara dubokih posjekotina na pokojnikovim leđima u obliku slova V ukazivala je na to da je napadač stajao iznad njega i sjekao lijevo--desno. Ofelia je na trenutak pomislila da bi mogla spomenuti dvije okrugle masnice koje je otkrila na Renkovoj ruci, ali joj se to nekako učini kršenjem zadane riječi.

"Možda bismo trebali ponovno pregledati mrtvog Rusa. Je li moguće da gaje udario grom? Tog je tjedna padala kiša."

"Samo što u zaljevu nije bilo grmljavine. Korak sam ispred tebe. Provjerio sam u meteorološkim izvješćima je li bilo proloma oblaka, a i pregledao sam ima li na tijelu tragova opekline. Ne brini zbog Renka." Blas uštipne leš za ruku da provjeri ukočenost. "Imao sam posla s Rusima. Svi oni, uključivo i žene s kojima sam bio intiman, bili su špijuni. Svi su bili upravo suprotno od onoga što su tvrdili da jesu." On ušuška smiješak u svoju bradu i u tom je trenutku Ofeliji djelovao kao čovjek kojemu su njegove uspomene odveć drage. "Što Renko tvrdi da jest?"

"Budala."

"Onda je njegov slučaj možda iznimka."

Blas prevrne tijelo na leđa. Gubitak krvi završio je omamljenošću, pa premda mu se kosa uvijala u smršenim sukovima, izraz Talija-nova lica bio je izraz osobe koja se prepušta snu. Ofelia odmakne kosu s duguljaste kraste na rubu kose.

"Čini se da je udario glavom prije nekoliko dana", reče Blas. "Sad mu je to najmanji problem."

"Na koga te podsjeća?" "Ni na koga." "Kako bi ga opisao?"

Blas nakrivi glavu poput stolara koji izražava svoju procjenu. "Europljanin, između četrdeset i pedeset godina, srednje visine, kosa crna, oči smeđe, visoko čelo, začetak čeonih zalizaka."

"Renko?" "Imaš pravo."

Morali su odmaknuti tijelo od vrata kad je stigla istražiteljska ekipa iz ministarstva, predvođena kapetanom Arcosom i narednikom Lunom. Arcos je zjakao u tijelo na podu. Luna ode do podnožja kreveta i zagleda se u Hedy. Koža mu je posivjela, a kad su mu se usne razdvojile, počne disati kroz zube. Ofelia mu je referirala. Željela je upitati: "Gdje vam je šilo za led?" Umjesto toga, ona šmugne kad je Blas preuzeo riječ. Časa de Amor se ispraznila. Ugledavši policijske Lađe i kombi sudske medicine IML-a na čijim je vratima bila nacrtana vaga pravde, gosti Čaše vratili su se tek toliko da uzmu svoje aktovke i odmag-le. U podnožju stubišta, Ofelia nade gumeno crijevo i najprije opere potplate cipela, a potom lice i ruke.

Laboratorij Ministarstva unutrašnjih poslova nalazio se u Anti-guo hotel Via Blanca, kamenoj palači iz devetnaestog stoljeća, podignutoj za vrijeme zabludnog španjolskog imperijalnog samopouzdanja uoči prve kubanske revolucije. Svečano iberijsko ozračje još je stolovalo u tamnim zidovima i uskim prozorima zgrade.

Dok je Blasov Institute de Medicina Legal vršio obdukcije, laboratoriji MUP-a analizirali su droge i paleže, streljivo i eksplozive, otis-

ke, dokumente i valute. Taj se posao obavljao za policiju, ali su kute bile maskirne uniforme.

"Fidel obožava uniforme", uvijek je tvrdila njezina majka. "Navuci na nekog uniformu i dobio si kretena koji špijunira svoje susjede i kaže: 'Kako je on došao do tog dolara? Kako je ona nabavila one kokoši?'"

Njezina bi se majka počela tako jako smijati da bi morala odgegati do zahoda. "'Socialismo o Muerte?' Molim te, obavijesti Fi-dela da to nije 'ili-ili'."

U dvorani za dokaze, oružje je bilo označeno etiketama i poslagano na policama koje su na donjoj strani još nosile oznake FBI-a. Puške su bile sačmarice seljaka; sve vojno našlo bi put natrag do vojske ili milicije. Bilo je dovoljno mačeta da se iskrči polje šećerne trske, zatim sjekira, noževa i kuriozitetu domaće izrade: bazuka izrađena od bambusa, šećerna trska oblanjana u koplje. Na suprotnoj polici ležali su popratni dokazi: odjeća u vrećama, omotnice s prstenjem i naušnicama, centavosi u staklenkama, cipele, sandale, nedavno označena crna gumena peraja i guma.

Netko je poplahnuo peraju, i kad ju je Ofelia podigla na svjetlo, ugleda jedva primjetnu pougljenjenost s unutrašnje strane remena, što se moglo pripisati njezinoj mašti ili Renkovu utjecaju. Ona brižljivo vrati peraju na mjesto, kao da odgađa pitanje.

Ode u prostoriju za pohranu izvješća, gdje je izmaglica knjiških grinja lebdjela pod neonskim svjetlom.

Netko je radio na dva upaljena računala, ali u pregratku iza hrpa fascikala vezanih izbljedjelim vrpcama ona nađe treće i otvori dokument o svojoj prijateljici Mariji.

Maria Luz Romero Holmes, dob: 22, adresa: Vapor 224, Vedado, La Habana, optužena zbog snubljenja na

drugoj adresi. Jose Romero Gomez, 22, ista adresa, optužen za napad. I još: bračni i obrazovni status, zaposlenje i izjava svjedoka.

Hodao sam niz Vapor prema sveučilištu kad je .ova žena (pokazuje pritom u Mariju Romero) izašla kroz svoja vrata i upitala koliko je sati. A onda me pitala kamo idem i položila ruku na moje udo. Rekao sam, na sveučilište. Kad me pokušala uzbuditi, rekao sam ne, ne zanima me, nemam vremena. Tad je počela vikati, a ovaj čovjek (pritom pokazuje u

J

Josea Romera) izjurio je iz kuće, psujući i zamahu jući na mene olovnom cijevi. Branio sam se do dolaska policije. U potpisu, Rufo Pinero Perez

Ime Rufa Pinera podbilo joj je sjećanje. Bivši boksač, ništa ne sluteći, zaputio se na sveučilište. Na predavanje o poeziji? upita se Ofelia. Ili o atomskoj fizici?

Policijska fotografija Marije prikazivala ju je vlažnu od suza, ali prkosnu. Na njegovoj fotografiji, oči njezina supruga bile su crni prorezi, nos rasječen, čeljust otečena poput tikvice.

Svjedokove izjave potvrđuje ovlaštena službena osoba, kojemu je bračni par Romero također prijetio i napao ga u vršenju njegove dužnosti. U potpisu, Narednik Facundo Luna, PNR

Ofelia se prisjeti kako je Marfa rekla da je preko stražnjeg sjedala policijskog automobila bio prostrt najlon jer je Luna znao da će prevoziti ljude obiljene krvlju, i kako je Rufo uzeo cigare iz pretinca za rukavice u spomenutom autu koje je tamo prije ostavio da se ne bi oštetile za vrijeme koškanja. Luna i Rufo isplanirali su sve ovo unaprijed.

Mislila je da zna što se dogodilo u Čaši de Amor. Blas je spomenuo mogućnost zločina iz strasti: kubanski dečko ubio je Talijana i svoju kubansku djevojku u napadu nekontroliranog gnjeva. Ali ono što je Ofelia ugledala u glavi bili su Franco Mossa i Hedy kako piju u tami, plešu na glazbu s radija, smiju se. Mala je bila vjerojatnost da je Hedy govorila puno talijanski, ali koliko joj je bilo potrebno? Otišla je u kupaonicu, vratila se iz nje razodjevena, prsata djevojka puti boje meda. Zavukla se u krevet, a kad je on bio na redu da ode u kupaonicu, ona se istog trenutka izvukla ispod plahte i otvorila balkonska vrata prijatelju. Talijan je ugasio svjetlo u kupaonici i, napola slijep, ušao u tamu spavaonice. Hedy nije mogla puno vidjeti. No čula je usisni zvuk šila za led dok se izvlačio iz Talijanova vrata.

Stoje Hedy mislila da se sprema? Iznudivanje je bila uobičajena igra s turistima. Bila je bez riječi i iznenađena kad je mačeta fijuknula iz mraka i napola joj odsjekla glavu s ramena. Ubojica je jamačno bio krvav kao zid u klaonici kad je završio s poslom. Pitanje je bilo: zašto Rusova fotografija? Tko ju je imao kod sebe: Hedy ili njezin prijatelj? Je li u nekom trenutku upalio svjetlo u kupaonici i na svoje iznenađenje shvatio da je iskasapio Talijana po imenu Franco, a ne Rusa po imenu Renko?

Budući da je već bila za računalom, ona potraži još veza između Rufa Pinera i Facunda Lune. Osim Marijina slučaja, izlistaju se još dva dokumenta. Četiri godine prije toga, okupila se skupina kriminalaca sa svrhom raspačavanja droga, a pod izgovorom da organiziraju političku oporbu. Kad su susjedi dočuli za ovaj plan, provalili su u kolovođinu kuću i zatražili da im se predaju droge. U tučnjavi koju su izazvali kolovođa i njegova obitelj, dva su se domoljuba morala braniti. To su bili Rufo Pinero i Facundo Luna. Drugi, nedavni slučaj, bio je onaj čelije tzv. demokrata. Oni su organizirali javni skup čija je prava svrha bila širenje zaraznih bolesti, ali su ih u tome fizički spriječili svjesni građani, uključujući uvijek budne Lunu i Pinera.

Ofelia je smatrala da bi Kubancima trebalo dopustiti da se bore protiv svojih neprijatelja jer gangsteri u Miamiu ne prezaju ni od čega: atentati, bombe, propaganda. Da bi Kuba uopće opstala, potrebna je budnost. No zbog Rufove i Facundove uloge u ovim slučajevima, Ofeliju obuzme tjeskoba. Ona ugasi računalo napola želeći da ga uopće i nije upalila.

Dok je izlazila, shvati da službenika koji su radili za stolom više nema. Narednik Luna je sjedio sam. Iznenadi je činjenica da je on već otišao iz Čaše de Amor. Ruke je prekrizio pa mu se košulja ras-tegnula na prsima. Lice mu je bilo skriveno u sjeni kape dok je mljeo lalokama. Njegova je stolica bila okrenuta pa je napola zakrčivala put do vrata.

Iznenada, ona je ponovno bila u Hershep, na poljima za ispašu gdje su bijele čaplje izašle iz svojih gnijezda duž rijeke. Ptice su bile bijele kao listići sapuna, i dok su prolazile kroz ugljenocni dim koji se dizao iz dimnjaka šećerane, ona se zabrinula za njihovu bjelinu. No one bi svejedno doplovile i vrebale polja, neosjetljive na prljav-štinu. Toliko se zaokupila promatranjem čaplji da nije primijetila da

je u polje pušten bik, i da je osoba kojaje dovela bika nije vidjela. No bik je nju spazio.

Bik je bio najveća životinja koju je ikad vidjela. Mliječnobijel, rogova svinutih prema dolje, s bež kovrčicama između rogova, lopatica napuhanih od mišića, s ružičastom kesom do koljena, očiju crvenih od

nehajne tuposti nasilnog kralja. Ali ne i od gluposti, ne u ovoj situaciji. Jer on njome vlada. Čekao je na njezin potez.

No nešto mu je odvratilo pozornost. Ofelia se okrenula i ugledala lik u crnom koji je preskočio preko ograde pa počeo mahati i skakutati. Bio je to mjesni svećenik, blijed čovjek uvijek jako tužna lika. Su-tana je lepršala oko njega, a on se smijao i dražio bika, trčao ukруг oko njega i bacao grude zemlje sve dok bik nije nasrnuo. Svećenik je tad podigao sutanu i zagrabio najdužim koracima koje je Ofelia ikad vidjela. Bacio se preko ograde ispred bika koji je napola prevrnuo duboko ukorijenjeni stup i frustrirano se nastavio uživljavati na drve-tu. Ofelia je potrčala prema najbližem dijelu ograde. Sjećala se svog prvog gutljaja zraka na sigurnosti druge strane i kako nije prestala trčati sve dok nije stigla kući.

Luna reče: "Kapetan Arcos pita jesi li nam dala sve dokaze koje si našla u motelu?"

"Da."

Luna se promeškolji, tako da joj se njegova tjelesina ispriječila još više i opusti tustu ruku.

"Sve?"

"Da."

"Rekla si nam sve što znaš o ovome?"

"Da."

Narednik pogleda prema onom pregratku.

"Što si tražila?"

"Ništa."

"Možda bih ti ja mogao pomoći?"

Narednik se ne pomakne. Prisilio ju je da se protisne pokraj njegove ruke kao da je to crta koja će odrediti na čemu je.

17.

Arkadijeva ruta do Kineske četvrti prolazila je pokraj akvarijske utihlosti napuštenih robnih kuća, izlogaperfumerije u kojem se nije imalo što izložiti osim limenke insekticida, prodavača u draguljarnici laktova prilijepljenih za prazne vitrine, ali iza ugla Calle Rayo cvjetao je život: crveni fenjeri, pečeni odojci, pržene banane i pogačice, brežuljci naranči, limuna, koraljnih paprika, crnih gomolja oguljenih do bijelog mesa, zelenih rajčica u paprenim tuljcima, avokado i tropsko voće za koje Arkadij nije imao naziva, premda je po dolarskim simbolima shvatio da je ova tržnica u samom središtu Centralne Havane za prodavače privatnike. Muhe su vrtoglavo zvrndale u slatkastim mirisima dozrijevaćih ananasa i banana. Salsa iz visećeg radija natjecala se s kasetama tugaljive kantonske pentatonske ljestvice, a kupci zamućenih, no još primjetljivih, kineskih crta oštro su ispitivale prodavače svojim kubanskim španjolskim. Na štandu na uglu, mesar je sjekao kravlju glavu, a prodavačica šećernog sladoleda kose urešene plavim šećernim oblačićima koji su se dizali iz korita pročitana Arkadijevu bilješku i pokaže prema kući bez dizala s natpisom KARATE CUBANO.

Arkadij je munjevito stigao ovamo. S kineskog groblja otišao je u Pribludin stan, a odande u Kinesku četvrt jer mu je mozak napokon proradio. Abuelita, oči KOR-a, bila je rekla da je četvrtkom poslije podne Pribluda odlazio iz Malecona sa svojom ružnom plastičnom kubanskom aktovkom. Djevojčica Carmen je izjavila da je četvrtkom striček Sergej vježbao karate. A prema Pribludinu vlastitom računalu, četvrtak je bio dan neobjašnjenih utrošaka od stotinu dolara. Ne uklapa li se to sve? Nije li moguće da se svakog četvrtka, ne

noseći u običnoj kubanskoj aktovki crni pojas nego omotnicu punu novca, špijun Sergej Pribluda sastajao sa svojom "kineskom vezom" u karate dojou u Kineskoj četvrti? Najvjerojatnije je pukovnik u lo-keru u dojou držao trenirku ili karate kimono, razlog da svrati u svlačionicu gdje, kako si je Arkadij to zamišljao, svojoj vezi nije morao reći ni riječi, ne ako je nosio sličnu aktovku. Dvije bi se aktovke mogle zamijeniti u tren oka i anonimna veza počela bi silazak niza stube prije no što bi Pribluda odvezao cipele da bi vježbao ubojite udarce koje je pokazivao Carmen. Cijeli bi se posao obavio brzo, tiho i profesionalno. Arkadij je imao Pribludinu aktovku, a danas je četvrtak.

Jedini je problem bio u tome da kad se Arkadij zadihan trčećim korakom popeo uza stube, na vratima gdje je trebao biti dojo sad je pisalo EVITA - EL SALON NUEVO DE BELLEZA. Unutra, dvije žene s maskama od plavog blata počivale su u briaćim stolicima dok su radnici pričvršćivali treći stolac za pod.

Arkadij se vrati na tržnicu i ponovi proces s istim komadićem papira i dobije istu dezinformaciju.

U kineskom restoranu u kojem nitko nije bio Kinez, a kineske ro-lice od jaja prodavale se s grudicom

kečapa, Arkadij nađe konobara koji je govorio dovoljno engleski da mu kaže da u Kineskoj četvrti više nema dojava, premda ih u gradu ima možda dvadesetak. Još četiri dana. Trebao bi nazvati Pribludina sina u slučaju da mladić odluči dočekati očeve posmrtno ostatke na aerodromu, pod pretpostavkom da se mladić može na nekoliko sati odvojiti od svojih krušnih peći. I nakon toga Arkadij više nije imao planova. Potrošio ih je. Imao je bistar pogled čovjeka koji nema nikakvih planova.

Doduše, tu je još ona Pribludina fotografija koju bi trebao tražiti, ali se na trenutak Arkadiju učini da je ugledao Pribludin duh kako se provlači između šarenih brežuljaka egzotičnog voća. Zidovi restorana bili su bordelski crveni i nosili uobičajenu sliku Che Guevare koji je tako sličio Kristu u beretki da je to bilo sablasno. Arkadij je hodajući tako ulicama i prolazeći pokraj otvorenih prozora primijetio da ljudi na zidovima drže više Cheovih nego Fidelovih portreta, premda je Cheovo mučeništvo na neki način jačalo Fidelov položaj. Ali mučenici imaju prednost da zauvijek ostaju romantično mladi, dok je Fidel, koji je ostao na životu, dobio dva vremenska okvira:

strastvenog revolucionara čiji kažiprst probada svaki retorički iskaz, i sjedobradog starca izgubljenog i progonjenog sjećanjima.

Arkadij je imao osjećaj da njega progoni glupost. Na trenutak je bilo uzbudljivo povjerovati u svoju oživljenu moć dedukcije, kao da nađeš stari parni stroj u nekoj odavno napuštenoj tvornici i pomisliš da će šibica koju držiš ispod kotla oživiti stapne klipove. Nema u meni nijednog zahuktalog klipa. Hvala Bogu, detektivka Osorio nije bila u blizini da bude svjedokom ovog fijaska.

Na izlasku iz restorana, progura se kroz tržnicu i zaobiđe skupinu dječaka koji su se šakatali ispred kina. Bilo je to bijedno lokalno kino obojeno kineski crveno, sa strehama u obliku pagoda i plakatom koji je prikazivao karate učitelja u visokom skoku. Naslov filma bio je napisan na kineskom i španjolskom, a u zagradi u dnu plakata na engleskom: "Šake straha!" Arkadij se prisjeti kupona kinoulazni-ce u Pribludinim hlačama. Zapravo gaje to Carmen pokušavala pitati. Ne "Jeste li vidjeli? Šake straha!" nego: "Jeste li vidjeli Šake straha!?" On se priključi redu ispred blagajne, plati četiri pesosa za ulaznicu i popne se crvenim stubištem u tamu.

Interijer je mirisao na cigarete, štapiće tamjana, pivo. Sjedala su bila izlizana i pokrpana. Arkadij sjedne u posljednji red, da bi bolje vidio ostatak publike, redove glava koje su poskakivale i klicale filmu koji je već počeo, a u kojem je, po svemu sudeći, bilo riječi o mladom redovniku knjiškom moljcu koji brani svoju sestru od hongkonških gangstera. Dijalog je bio na kineskom s titlovima na nekoj drugoj inačici kineskog, čak ne na španjolskom; smijeh glumaca bio je ogavan, a svaki je udarac zvučao kao pucanje lubenice. Arkadij je istom položio aktovku na krilo, kad na sjedalo pokraj njega sjedne krzljiv čovjek šiljasta nosa s naočalama i sličnom aktovkom.

Šapat na ruskom. "Jeste li od Sergeja?" "Da."

"Gdje ste dosad? Gdje je on? Bio sam ovdje cijeli dan prošli tjedan, a ovaj sam film danas već jedanput gledao."

"Kako se dugo ovaj film ovdje prikazuje?" "Mjesec dana." "Žao mi je."

"I meni. Ja preuzimam sav rizik. A ovaj je film za kretene. Dovoljno je već što ovo radim, ali da me se još ovako tretira."

"Nije pošteno."

"Ponižavajuće je. Možete to prenijeti Sergeju."

"Čija je to bila zamisao..."

"Da se ovdje sastajemo? Moja, ali nisam namjeravao ovdje provoditi cijele dane. Sigurno misle da sam nastran." Na ekranu je šef gangstera navukao rukavicu opremljenu bušilicom i demonstrirao princip njezina rada na nekom vjernom sluganu pehistu. "Zapravo, nekad je ovo bilo najbolje pornokino u Havani."

"Što se dogodilo kad su se prebacili na karate filmove?"

"Dovodili smo si cure i tucali se. Kinezi nikad nisu obraćali pozornost na to što radimo."

Bilo je mračno i Arkadij nije želio previše upadljivo buljiti u svoje društvo, ali koliko je mogao uočiti kutem oka, bila je riječ o birokratu starom šezdesetak godina, sivih brkova, očiju sjajnih poput ptičjih.

"Znači, ovdje ste proveli puno vremena."

"Muči me moja osobna povijest. Iznenadili ste se kad ste vidjeli Kineze na Kubi?"

"Da."

"Dovedeni su kad je ukinuta trgovina robljem. Pušenje je zabranjeno", reče čovjek da bi objasnio zašto rukom zaklanja cigaretu. Zamijeni aktovke i služeći se cigaretom kao malom svjetiljkom, zag-njuri glavu u aktovku koju je uzeo od Arkadija da bi prebrojio novac, isti onaj iznos od stotinu dolara koji je Pribluda isplaćivao svakog tjedna. "Jasno vam je da sam pod silnim pritiskom. Da sam znao što će kupnja automobila iziskivati, nikad ne bih pristao na ovo."

"Možete kupiti automobil?"

"Rabljeni, naravno. Chevrolet iz '55. Originalna koža." Na ekranu su gangsteri umarširali u atelijer u kojem je ona djevojka upravo dovršila kip grlice iz bijelog mramora. Kad su skrhalo krila na skulpturi, njezin je brat uletio kroz prozor atelijera na vespi. "Gdje je Sergej?"

"Ne osjeća se dobro," reče Arkadij, "ali ću mu reći da ste mu poželjeli brz oporavak."

Redovnik na ekranu bio je pravi vihor, sređivao je zlikovce lepezom skokova i udaraca nogom. Svakim udarcem od kojeg bi se rasprsila fina maglica kapi krvi, u Arkadijevoj bi glavi zabubnjalo, a kad je šef gangstera navukao onu svoju rukavicu, Arkadij ustane.

"Nećete ostati?" reče njegov prijatelj. "Ovo je najbolji dio."

Ofelia je zakasnila na sastanak s Murielinom nastavnicom.

Žurila se jer je bila uvjerena da je Talijan koji je bio s Hedy ubijen samo zato što je sličio Renku. Vratila se u kliniku na vrijeme, jer su Lohmanna, trgovačkog putnika iz Hamburga, još tamo pregledavali. On joj je goropadno odgovorio da je njegov prijatelj Franco prije nekoliko dana doista udario glavom o jedan od onih glupih niskih dovrataka u Havani Vieji. Sirota Hedy nije se pokazala baš najpametnijom - mjesto, vrijeme, vanjština, imena, mala ogrebotina na Talijanovoj glavi, sve se to urotilo protiv nje.

Usto, Ofelia se željela istuširati. Osjećala je smrt poput premasa na koži. Ako ga drugi ljudi i ne mogu osjetiti, ona može.

Od Ouinte de Moline do škole vodio je pješački most. Škola je bila moderna i prozračna, a pastelni zidovi pokriveni autoportretima učenika u smeđim uniformama - suknjicama za djevojčice i kratkim hlačama za dječake - te zidnim slikarijama na temu "Otpor!" s motivom djece koja puškama skidaju s neba nesretne američke mlađnjake.

Murielin je razred nedavno posjetio plantažu banana i zidovi učionice bili su ukrašeni papirnim bananama. Ofelia se pitala gdje su nabavili papir. Škola je imala jednu knjigu na svaka tri učenika, već tri godine nije nabavila nijednu novu knjigu za knjižnicu ili kemikalije za kemiju. "Uče apstraktno", zajedljivo se izrazila njezina majka; no škola je bila čista i uredna. Ofelia se nadugačko i naširoko ispričavala gospođici Garciji, Murielinoj nastavnici, starijoj ženi obrva tankih poput paukovih nogu.

"Već sam pomislila, ništa od vas." Obrve se podignu da bi iskazale iritiranost.

"Jako mi je žao." Ima li većeg samoponiženja od roditeljeva razgovora s nastavnikom? upita se Ofelia.

"Jeste li htjeli razgovarati o nečemu posebnom?"

"Naravno. Zašto bih vas u protivnom pozvala?" "Neki problem, no?"

"Da. Velik problem." "Muriel ne piše zadaće?" "Piše zadaće." "Dobre su?" "Zadovolj avaj uče." "Nemirna je u školi?"

"Ponaša se normalno. Zato joj je i bilo dopušteno da ide na izlet. Ali duboko u njoj, u duši te curice, ima nešto trulo."

"Trulo?"

"Gnjilež."

"Nekog je udarila, lagala?"

"Ne, ne, ne, ne. Ne pokušavajte se izvući tek tako. Duboko u njezinu srcu je crv."

"Što je učinila?"

"Iznevjerila moje povjerenje. Povelala sam samo svoje najbolje učenike na farmu. Da nauče nešto o tegobnom životu na selu. No umjesto toga, nju se raskrinkalo kao antirevolucionarku i lupeža." Gospođica Garcia položi papirnu vrećicu na katedru. "Na povratku, u autobusu, ovo joj je ispalo iz košulje. Čula sam kad je palo."

Ofelia pogleda u vrećicu. "Banana."

"Ukradena roba. Ukrala ju je kći djelatnice PNR-a. To neće na ovome završiti."

"To je zapravo kora od banane, no?" Ofelia je izvadi iz vrećice držeći je za neoguljeni kraj. Kora je bila smeđa i natučena, zrela na rubu gnjilog.

"Banana ili kora od banane, nema razlike." "Je liju ona pojela ili nije?" "To nema veze."

"Čuli ste kad je pala. Vjerojatno ne biste čuli da je prazna kora od banane pala u autobusu u vožnji."

"Nije u tome stvar."

"Tko je bio zadužen za njezino čuvanje? Moglo je biti upleteno više osoba, možda je postojalo cijelo kolo oko te banane. Dat ću da se uzmu otisci iznutra i izvana. Možemo to učiniti. Drago mi je da ste mi na to skrenuli pozornost. Ne brinite, sve ćemo ih pohvatati, do jednog. Želite li da to učinim?"

"Ovaj..." Gospođica Garcia se odmakne u stolcu i jezikom lizne kut usta. "Naravno, ja sam bila zadužena za njezino čuvanje. Ne znam kako je pojedena."

"Možemo istražiti. Možemo se pobrinuti da počinitelji nikad više ne pokažu lice u ovoj školi. Želite li to?" Gospođica Garcia pogleda u stranu, spuštenih obrva, i reče potpuno drukčijim glasom: "Vjerojatno sam bila gladna."

Sad se Ofelia osjeti još gore. Nije bilo užitka u zastrašivanju nastavnice koja čak i nije svjesna činjenice da skapava od gladi. Problem gospođice Garcije bila je čistoća njezina revolucionarnog zanosa; ona je bila jedina osoba koju je Ofelia poznavala a koja se nije bavila nekim poslicem sa strane. Uskoro će sirota žena početi halucinirati i priviđat će joj se Che kako luta hodnicima. Ofelia se toliko postidjela da je jedva čekala da se dočepa Muriel.

Arkadij otvori aktovku i složi sadržaj na Pribludin stol: fotokopije na španjolskom - naravno - do posljednje riječi. Da je barem u školi učio španjolski umjesto engleskog i njemačkog, koji su korisni jedino za prirodne znanosti, medicinu, filozofiju, međunarodno poslovanje, Shakespearea i Goethea. Kad je posrijedi šećer, čini se da je španjolski najvažniji. Arkadij svejedno pokuša:

Dokument s naslovom "Negociacion Russo-Cubano" s popisima imena, ruskih za "Ministerio de Comercio Exterior de Rusia" (Bikov, Plotnikov, Čenigovskij), kubanskih za kubansko "Ministerio de Azucar" (Mesa, Herrera, Suarez) i treći popis panamskih posrednika iz AzuPaname (Ramos, Pico, Arenas). "Certificado del Registre Publico Panameflo" za AzuPanama, S. A., uključujući i popis "directoresa" s istim imenima kao i posrednici, senores Ramos, Pico, Arenas.

"Referencia Bancaria" za AzuPanamu od Banke za kreativna ulaganja, S. A., "Zona Libre de Colon", s potpisom "generalnog direktora" banke, Johna O'Briena.

Stranice s fotografijom iz kubanskih putovnica za Ramosa, Pića i Arenasa.

Zrakoplovne karte Cubane za let iz Havane do Paname za Ramosa, Pića i Arenasa.

Vaučeri za Ramosa, Pića i Arenasa za hotel Lincoln, Zona Libre, Colon, ispostavljen kubanskom Ministarstvu za šećer.

Dugačak popis preuzetih ruskih obveza u obliku fondova i gotovinskih ekvivalenata u ukupnom iznosu od 252 milijuna za kubanski šećer.

Dopunjen popis nakon posredništva AzuPaname na 272 milijuna.

Potvrda o uplati 5.000 dolara u ime Vitalija Bugaja u Banci za kreativna ulaganja. S. A., Zona Libre, Colon, Repiiblica de Panama.

Drugim riječima, posrednici Ramos, Pico i Arenas bili su Kubanci, a neutralna AzuPanama kreacija kubanskog Ministarstva za šećer i Banke za kreativna ulaganja. Arkadijev španjolski bio je nikakav, ali mu je matematika bila prilično dobra. Shvatio je da je Kuba opelješila Rusiju za dodatnih dvadeset milijuna - jedan prosjak krade od drugoga. Također je shvatio da je tihi partner Kubanaca u kriminalu bio gusar koji je bio vlasnik Caponeova broda.

Izbliza, Murieline crne oči imale su šarenice poput Sunčevih ko-lobara - zastrašujući bljeskovi jedanaestogodišnje duše. Njezino je ispitivanje potrajalo kratko, jer je priznala zločin gori od onoga koji je objelodanila njezina nastavnica. Ona je kupila bananu.

"Radnici na farmi su ih prodavali. Imala sam dolar od bake. Kupili smo grozd."

"Grozd? Gospođica Garcia našla je samo jednu bananu." "Svi su učenici sakrili po jednu. Ona je našla jedino moju."

Ofelijina je majka tiktakala u stolici za ljuljanje. "Ostale su sve stigle u redu, ne brini."

"Nije u tome stvar", reče Ofelia. "Pretvorila si moje kćeri u profi-terke."

"Lekcija iz kapitalizma."

"Ne bi smjeli tako prodavati banane na državnoj farmi."

"Lekcija iz komunizma."

Marisol, mlađa sestra, reče: "Moj razred ide gledati kako se izrađuju loptice za bejzbol. Mogu nabaviti loptice."

Ofelijina majka reče: "Dobro, možda ih uspijemo skuhati."

U mislima, Ofelia ugleda militantnu gospođicu Garciju kako se nadvija nad njezine dvije prelijepa kćeri, a njezina ih majka brani kao kokoš u kućnoj haljini, obiteljski svijet ugrožen iznutra i izvana.

"Idem se istuširati."

"A onda?" upita njezina majka.

"Moram van."

"Sastati se se onim muškarcem?"

"Nije on muškarac, on je Rus."

Arkadij shvati da je očekivao detektivku, s njezinim inkvizitor-skim piljenjem, neformalnim kratkim hlačicama i puloveru, slamatom torbom i pištoljem. Svi su dokumenti AzuPaname bili sklonjeni;

Osorijeva može mesti pogledom koliko hoće.

"Jeste li danas našli neku Pribludinu fotografiju?"

"Ne."

"E pa ja sam našla vašu." Očito je uživala u iznenađenju. "Sjećate se Hedy?"

"Kako bih mogao zaboraviti Hedy?"

Osorijeva mu ispriča o dva lesa u Čaši de Amor - Hedy Guzman i talijanskom državljaninu po imenu Franco Leo Mossa. Opiše stanje u kojem je bila soba, položaje tijela, prirodu rana, vrijeme smrti.

"Mačete?" upita Arkadij. "Kako ste pogodili?" "Statistika. Nije bilo vike?"

"Ne. Ubojica se usto poslužio nečim okruglim i ostrim da bi probušio Talijanovo grlo kako ne bi mogao vikati."

"Šilom za led, na primjer?"

"Da. Isprva sam pomislila da je riječ o iznuđivanju koje je krenulo po zlu. Ponekad nekajinetera ode s turistom, a kad su mu gaće spuštene, pojavi se tobožnji dečko i oni ga opljačkaju."

"Znamo tko je njezin dečko."

"A onda sam pomislila kako pokojnik sličići vama."

"To je kompliment koji se ne dobiva svaki dan. Je li on bio onaj muškarac s kojim smo je neku večer vidjeli na ulici?"

"Prilično sam sigurna da jest. Jeste li plesali s Hedy?" "Ne. Samo su nas upoznali. Narednik Luna."

"Razgovarali ste s njom?"

"Ne baš. Nije bila sasvim trijezna, a poslije je, naravno, bila opsjednuta."

"Nakon zabave kod santera, Hedy se dovela u red i vratila se ovamo. Vidjeli smo je, vi i ja. Tad sam se pitala zašto. Hoću reći, sve je bilo gotovo. Narednik je otišao, a ovo nije uobičajeno mjesto na kojem je kupila turiste. Mislim da ste vi razlog zbog kojeg je bila ovdje."

"Tek sam je upoznao."

"Možda se ponovno željela sastati s vama."

"Uočila bi razliku između dobro odjevenog Talijana i mene. Zašto ste se uopće mene sjetili?"

"Ovo je bilo u sobi." Ona mu pokaže sliku.

Aparat je imao fotografsko oko i uvijek se čudno vidjeti onako kako vas drugi zamišljaju. Kad su ljudi s fotografije mrtvi, pomisli Arkadij, to da je stanovitu konačnost onome što je nekad bila obična fotografija. Arkadij ugleda automobile, prtljagu, teške kapute, ruski čopor na aerodromu Seremetjevo. Jedino je on bio u fokusu. Pukovniku je bio udijelio oproštajni osmijeh, ali ne i zagrljaj poškrupljen votkom i suzama. Njihov je odnos bio odveć kompliciran za takvo što. Ono što je Pribluda na kraju želio, pomisli Arkadij, bio je netko tko bi ga dobro poznao, a ipak pristao da ga otpati. Fotografija ga podsjeti na prazni okvir koji je našao u Pribludinoj komodi.

"Pribluda je ovo snimio kad sam ga odvezao do aerodroma. Rekao je da će mu poslužiti kao meta za vježbe gađanja u znak sjećanja na stara vremena. Ovo je bilo u onoj sobi?"

"Hedy nije bila veleum. Vjerojatno je još bila ošamućena od onoga kod santera. Mislim da joj je možda netko dao ovu fotografiju da bi joj pomogao da vas prepozna."

"Mislite da bi čovjek na ovoj slici mogao proći kao Talijan?"

"U mraku je neke ljude teško raspoznati. Jesam li vam rekla da se ubijeni zvao Franco?"

"Da."

"Ako neki Europljanin po imenu Franco izgleda kao Renko, ime mu zvuči slično kao Renko, upozna ga ispred Renkova stana, a na glavi ima istu posjekotinu kao Renko, on je za Hedy vjerojatno dovoljno Renko. Mislim da je moguće da je ubojstvo ovog Talijana bio drugi pokušaj da se ubije vas."

"Ovo se dogodilo prije dvije večeri?" "Da."

Luna je rekao da će se vratiti da ga sjebe, sjeti se Arkadij; razbludni Franco Mossa zvučao je najsjebanije što se može biti.

"Zna li narednik Luna za točan identitet tijela?"

"Sad zna. On i Arcos su preuzeli istragu."

Luna će se ponovno vratiti. Gotovo je s poštedom.

Arkadij upita: "Zašto ubiti Hedy?"

"Neznani."

"Zašto je ostavio fotografiju kod nje?"

"Nije, bacio ju je u zahod."

"Pa kako ste onda došli do nje?"

"Slika je zapela za toaletni papir." Ona opiše duboke latičaste posjekotine, krvlju umrljanu posteljinu i

krvlju natopljen zrak koji se kuhao na suncu dan i pol, i prizna da joj je došla muka. "Neprofesionalno od mene."

"Ne, to je profesionalna bolest", reče Arkadij. "Ja sam otišao s Pribludine obdukcije da bih povratio. Eto, imamo zajedničku slabost. Spopadne me želja da pripalim čim se to spomene."

"Doktoru Blasu nikad nije pozlilo." "Ne sumnjam."

"Doktor Blas kaže da bismo mirise trebali doživljavati kao informaciju. Voćni tjelesni buke možda ukazuje na prisutnost amilnitra-ta. Dašak češnjaka može značiti arsen."

"S njim bi bio užitak večerati." "Sad svejedno, istuširala sam se."

"Istuširala i čak nalakirala nokte na nogama. Puno detektiva ne bi na to gubilo vrijeme. Vi ste se potrudili."

I više nego potrudila, pomisli on. Uzevši fotografiju, detektivka je promijenila mjesto zločina i prešutno priznala da sumnja na Lunu koliko i on. To što mu je pokazala sliku bio je prvi pravi korak naprijed s njezine strane, bez obzira na nalakirane nokte i sve što ide uz to. Sad je bio on na redu, tako nalaže pristojnost. Mogao bi zadržati za sebe svoje ulomke informacija dok ne bude na sigurnom u Moskvi, gdje bi sadržaj aktovke koju je uzeo u kineskom kinu mogao značiti omču oko Bugajeva vrata i razmjenu posramljenih optužbi između ruskog Ministarstva za vanjsku trgovinu i kubanskog Ministarstva za šećer. Zbog novca, naravno. No kad se vrati u Moskvu, nikad neće doznati što se dogodilo Pribludi.

"Jeste li ikad čuli za panamsku šećeranu po imenu AzuPanama?"

"Pročitala sam nešto o njoj." Oči joj se ohlade. "U Granmi, partijskim novinama. Neki problem s Rusima u vezi s ugovorom o šećeru. AzuPanama bi trebala pomoći."

"Posredovati?"

"Tako sam ja shvatila."

"Jer je AzuPanama neutralna."

"Da."

"Panamska?"

"Naravno."

On je povede u radnu sobu, otvori zelenu aktovku i isprazni njezin sadržaj na stol predmet po predmet.

"Fotokopije popisa sudionika iz Rusije, Kube i AzuPaname. Popis direktora AzuPaname i - za ta ista imena - kubanske putovnice, avionske karte Cubane i hotelski računi. Plus panamska bankovna potvrda od Johna O'Briena, s boravištem na Kubi, i bankovna potvrda o uplati za vicekonzula Bugaja, također stacioniranog ovdje."

Činilo se da sve ide kao po loju, pomisli Arkadij. A sad će uvesti teoriju o O'Brienu i Georgeu Washingtonu Wallsu, pa o njihovoj upletenosti s Lunom i Pribludom. Osorijeva se nakašlje i urednije razvrsta predmete, dodirujući ih na način na koji neka osoba postupa s vatrom.

"Mislila sam da tražite Pribludinu fotografiju za doktora Blasa", reče ona.

"O, tražim. Samo što sam najprije naišao na ovo."

"Odakle vam?"

"Zašto ne pogledate da vidite o čemu je riječ?"

U Osorijičinu se ruskom osjeti blago siktanje. "Vidim što su. Jako je očito što su. Dokumenti krivotvoreni da bi diskreditirali Kubu."

"Usporedite li imena na ovoj potvrdi o registraciji s putovnicama, vidjet ćete da AzuPanama zapravo uopće i nije panamska tvrtka. Azu-Panamu je u Panami osnovala Kuba uz pomoć banke pod kontrolom američkog bjegunca O'Briena. To je Pribluda nanjušio u vrijeme kad je umro. Dosad je AzuPanama Rusiju stajala dvadeset milijuna dolara. Ljudi su umirali i za manje."

"Od srčanog udara?"

"Ne."

"Doktor Blas tako kaže."

Arkadij nastavi. "Možemo pouzdano usporediti imena iz AzuPa-name s popisom Ministarstva za šećer. To bi Pribluda učinio."

"Mi nećemo ništa učiniti." Osorijeva se odmakne. "Lagali ste mi." "Ovdje su dokumenti."

"Gledam u vas i vidim čovjeka koji tvrdi da traži sliku svog mrtvog prijatelja, a zapravo prikuplja svakojake antikubanske materijale. Dođem vam pomoći, a vi mi u lice bacite ove papire, za koje mi čak i ne kažete odakle vam. Neću ih ni taknuti."

Ovo nije išlo onako kako se Arkadij nadao. "Možete ih provjeriti."

"Neću vam pomagati. Zapravo ništa ne znam o vama. Imam samo sliku i vašu riječ da ste Pribludin prijatelj. Samo vašu riječ."

"Ne, to nije istina." Njezine su riječi kristalizirale ono što je do maloprije bilo bezoblično. Naime, Arkadija

je mučio način na koji je njegova slika prešla put od Pribludina stana do Hedy. "Jeste li vi Luni dali moju sliku koju je snimio Pribluda?"

"Kako me možete takvo što upitati?"

"Jer je logično. Dopustite mi da pogadam. Poslije obdukcije došli ste ovamo potražiti otiske i našli fotografiju upravo pristiglog nazočnog ruskog bijednika. Vi ste naravno pozvali Lunu, koji vam je rekao da sliku donesete njemu."

"Nikad."

"Koji ju je dao jadnoj Hedy. Pomažete Luni od početka?"

"Ne na taj način."

"Nose li svi kubanski policajci šilo za led i bejzbolsku palicu?"

"Kad ugledate Lunu s mačetom, bolo, tad se počnite bojati. Trebali ste ostati u Moskvi. Da ste ostali tamo, više bi ljudi ostalo na životu."

"Tu ste u pravu."

Osorijeva pograbi svoju torbicu. Prošla je kroz vrata prije no što je on uspio razmisлити je li pitanje AzuPaname izložio najbolje što je mogao. Ali zašto bi se neku Kubanku dojmio puki dokaz? Ta ovo je ipak Havana, mjesto gdje atašei za šećer plutaju u tami, gdje Jaht-klub Havana postoji, ne postoji, možda postoji, gdje djevojka može dvije večeri za redom izgubiti glavu. Osorijičina laž u vezi sa slikom bila je samo jedan apsurd više. Svejedno, u njegovim je riječima bilo ružnih prizvuka zbog kojih je zažalio.

Kad je izašla na ulicu, Ofelia shvati da Renko, osim zasuna na vratima, nema zaštite ako se Luna vrati. Ono što Rusu nije ispričala bilo je kako je Luna izgledao kad je stajao iznad Hedvna tijela u ljubavnom motelu, kako su mu se oči zacrvenjele, a mišići lica micali poput trzave šake. Ili kako je narednik poslije sjedio u arhivu i kako je proći pokraj njega bilo kao da hodaš kroz sjenu vulkana.

Promet na Maleconu - uvijek slab noću - gotovo da je ispario. Nije bilo čak ni parova koji su se najčešće ljubakali na grudobranu. Ofelia se ljutila na Renka, ali je na sebe bila bijesna. Odnijela je njegovu fotografiju s mjesta zločina i time prekršila zakon. A zbog čega? Da bje on mogao optužiti da je odnijela tu istu fotografiju iz Pribludina stana? Dosad je već uočila njegovu sklonost prema nevažnim detaljima, a potom da raspali dijagonalno pitanje na drugu stranu stola. A što se tiče dokumenata koje je izvukao iz aktovke, nije ju iznenadio trud koji su Rusi spremni uložiti u to da diskreditiraju Kubu. Mora se samo pobrinuti da Renko ostane živ do polaska njegova zrakoplova za Moskvu. Željela je čistu savjest.

Odlučna da se ponovno ne uhvati na isti mamac, ona se vrati u kuću. Na pola stubišta, Ofelia začuje korake iznad glave i tiho kucanje na Renkovim vratima. Kad je otvorio vrata, svjetlost iz njegove sobe padne na izvanredno lijepu ženu s pletenicama crne kose, u meksičkoj haljini i bosonogu. Bila je to ruža na dugoj stapci, blistav bijeli cvijet s primjesom plavog. Ofelia je prepoznala s rituala santerije - prijateljica Georgea Washingtona Wallsa, balerina.

Ofelia je gledala kako je Isabel podigla lice i poljubila Renka. Prije no što su je mogli spaziti, ona se povuče u tamu stubišta, smanjujući se sve dok se ponovno nije našla na ulici.

18.

"Griješiš", Arkadij reče Isabel.

"Nema greške."

Ona stavi njegovu ruku među svoje noge tako da je osjetio kroz pamuk haljine, pa ga poljubi i uvuče se u dnevnu sobu. Možda je ovo bila provjera da je li on znakove života, pomisli on. Haljina je bila tanka da bi se istaknulo vitkost njezina tijela i tamne kapice njezinih dojki; da je bio normalan muškarac, osjetio bi zdravu po/udu. Istinu govoreći, zaista i jest osjetio prve trzaje kad je navratu osjetio njezin dah i udahnuo bademast miris njezine kose u pletenicama duge crne svile. Blijeda koža činila je njezine usne još crvenijima.

"Nema greške", reče Isabel. "Zamolila sam te da učiniš nešto za mene. Poštena pogodba. Gordo drži rum iznad sudopera."

"Mislio sam da je Gordo ime za kornjaču." "Za obojicu. Sergeja i kornjaču." "Kako zoveš Georgea Washingtona Wallsa?" "Zovem ga lanjski snijeg. Imam novog dečka, no?" "Nemam pojam tko bi to mogao biti."

Isabel dodirne kaput obješen preko naslona stolca, a kad je povukla ruku, reče: "Opusti se. Tako čudan svat, ali si mi drag." Ona sama nađe rum i isplahne dvije čaše. "Volim jake muškarce."

"Ja nisam taj."

"Dopusti mi da ja prosudim." Pruži mu čašu. "Znam da si čuo za mog oca."

"Čuo sam da je postojala zavjera."

"Istina. Uvijek postoji zavjera. Svi se žale, a On..." ona pokaže u svoju bradu, "on im dopušta, sve dok ništa ne učine. Sve dok se ne organiziraju. Svejedno svake godine bude neka urota, i uvijek to bude mješavina urotnika i doušnika. To je kubanska demokracija na djelu, tako ćemo naposljetku glasovati, kad čak i doušnici zaključe da bi bilo dosta i stave lokot na usta i ova se zemlja spasi." Prijede rukom po Arkadijevu obrazu. "Ali mislim da još nije vrijeme. Ovo je prvo mjesto gdje vrijeme ne postoji. Da, ljudi se radaju i umiru, ali vrijeme ne prolazi jer vrijeme traži svjež premaz boje, nove automobile, novu odjeću. Ili možda i nekakav rat. Ali ne i ovo, što nije ni život ni smrt, što nije ništa. Ne pijesh."

"Ne." Najmanje su mu bili potrebni Isabel i alkohol.

"Smijem li?" Ona uzme cigaretu.

"Da."

"Razlog zbog kojeg je moj otac uopće pristao izvršiti državni udar bila su uvjeravanja njegovih ruskih prijatelja da će uživati njihovu punu podršku. Nije to bila njegova ideja."

"Trebao je znati da to neće biti tako."

"Mislim da ja biram pametnije." Ona uvuče dim kao da će ga protjerati kroz cijelo tijelo, izdahne i zavrti se na peti, raširenih ruku, tako da joj se haljina priljepila za tijelo, a dim vukao za njom. "Mislim da smo najbolji. Engleski su plesači predvrveni, Rusi preozbiljni. Mi imamo držanje i tehniku, ali smo i rođeni s glazbom. Neće biti granica kad jednom izađem, nakon što dobijem svoje pismo i kartu."

"Pismo nije stiglo."

"Stići će. Mora. Rekla sam Georgeu da smišljamo kako da se zajedno vratimo u Moskvu."

"Ti i ja?"

"Da, ne bi li to bilo najjednostavnije?" Isabel se nasloni na kaput i žar njezine cigarete raspe se po rukavu.

"Jesi li oženjen?"

Arkadij otare žar i uhvati Isabel za zapešće. Bilo je to mršavo zapešće, elegantno zapešće, ali je on povede prema vratima. "Kasno je. Ako nešto stigne za tebe, obećavam da ću te obavijestiti."

"Što radiš?" "Želim ti laku noć." "Nisam završila."

"Ja jesam."

On je izgura van i prije no što je zatvorio vrata, na trenutak je ugleda u hodniku zgromljenu poput moljca. "Govnaru", vikne ona kroz vrata. "Pizdo, cono. Baš kao tvoj prijatelj Sergej. Jedino što je želio bilo je razgovarati o toj glupoj uroti kojaje ubila mog oca. Ti si isti, još samo jedan maricon. Elbollo de tu madre." Arkadij navuče zasun. "Žao mi je. Ne govorim španjolski."

Njegov način sa ženama je zapanjujući, pomisli on. Pravi šarmer, nema što. Umota se u kaput i zadrhti. Zašto je svima na Kubi toplo osim njemu?

Bila je ponoć i tama je shrvala grad dok Arkadij nije gledao. Nestanak struje u Lunovoj režiji ili Arkadijeva mašta širi krila u tami? Na Maleconu nije bilo ulične rasvjete, tek nekoliko blijedih automobilskih farova poput svjetlucavih riba kakve se može naći u oceanskim brazdama. Premda je zatvorio rolete i upalio svijeću, tama se nastavila cijediti u sobu poput guste smole.

Probudi ga automobilska truba. Truba je treštala sve dok nije otvorio balkonska vrata i shvatio da je jutro svanulo prije nekoliko sati. More je bilo blještavo zrcalo golemom nebu, sunce visoko, a sjene svedene na puke točkice tinte. S druge strane Malecona, neki je dječak iz mreže dobacio mali, srebrni mamac partneru koji je stajao na grudobranu s ribičkim štapom. Jedan je drugi dječak čistio svoje ribe na pločniku i bacao drob galebu koji je lebdio u zraku. Točno ispod balkona nalazio se aerodinamičan oblak kroma i bijele boje, He-mingwayev Chrvsler Imperial kabrio s Georgeom Washingtonom Wallsom za upravljačem i Johnom O'Brienom u kapici za golf i ha-vajskoj košulji.

"Sjećaš se, trebali smo razgovarati o mogućnosti zaposlenja", vikne Walls. "I pokazati ti neka poznata legla poroka."

"Ne možete mi to jednostavno reći?"

"Smatraj nas svojim vodičima", reče O'Brien. "Smatraj ovo velikim turističkim obilaskom."

Arkadij potraži na Wallsovu licu neku naznaku da gaje Isabel izvijestila o svom ponoćnom posjetu, a na O'Brienovu licu naznaku da je preko Osorijeve do njega dopro glas o dokumentima u vezi s Azu-Panamom, ali sve što gaje zabljesnulo iz automobila bili su široki osmijesi i tamne naočale. Posao u Havani? To je sigurno bio vic. Ali kako bi se usudio propustiti priliku da dozna više o AzuPanami i Johnu O'Brienu?

Usto, pomisli on, što bi se moglo dogoditi u He-mingwayevu autu?

"Dajte mi minutu."

U ladici pisaćeg stola bilo je omotnica. Arkadij u jednu utrupa sve svoje svjetovne dokaze: Rufov kućni ključ, ključ od Pribludina automobila, dokumente o AzuPanami i fotografiju Jaht-kluba Havana. Zalijepi omotnicu za svoja križa, obuče košulju i kaput - čovjek opremljen za sva podneblja i sve situacije. Automobil je čak i jezdio poput oblaka. Tople presvlake lijepile su se na dodir. Arkadij i sa stražnjeg sjedišta primijeti mjenjač na gumbiće - kako bi to ikome promaklo? Jurili su niz Malecon dok je Walls traćao druge slavne automobile, Fidelovu sklonost Oldsmobi-lima i Cheov Chevrolet Impala iz '60. Arkadij se osvrne. "Jeste li vidjeli Lunu?" "Narednik se više ne druži s nama", reče Walls. "Mislim da je čovjek prolupao", reče O'Brien.

Walls reče: "Luna je čudak." Spusti naočale sa svojih plavih očiju. "Kad ćeš skinuti taj kaput?"

O'Brien reče: "Kao da se vozikamo s Abeom Lincolnom, jebote. Zaista."

"Kad se ugrijem."

"Čitate Hemingwaya u Rusiji?" upita Walls.

"Jako je popularan. Jack London, John Steinbeck i Hemingway."

"Kad su pisci bili snagatori", reče O'Brien. "Moram reći da pomislim na Starca i more svaki put kad vidim ribarske čamce da odlaze na pučinu. Obožavao sam i knjigu i film. Spencer Tracy je bio veličanstven. Bolji Irac nego Kubanac, ali veličanstven."

"John čita sve", reče Walls.

"Volim i filmove. Kad me obuzme nostalgija, uključim video. Imam Ameriku na videokasetama. Capra, Ford, Minelli."

Arkadij pomisli na vicekonzula Bugaja i pet tisuća dolara uloženi na Bugajevo ime u O'Brienovoj panamskoj banci.

"Imate li ovdje prijatelja Rusa?"

"Ne puno. No, da budem iskren, moram reći da se držim podalje od njih, kao mjera opreza."

"Parije", reče Walls.

"Ruska bi se mafija jako rado ubacila ovamo. Već su u Miamiu, Antigui, Kajmanskom otočju, u susjedstvu su, ali je Fidel tako kivan na Ruse da nema smisla s njima imati posla. Ali, Arkadij, još je važnije to što su glupi. Bez uvrede."

"Sve u redu."

"Kad Rus želi novce, on kaže otet ću nekog bogataša, zakopati ga do grla i zatražiti otkupninu. Njegova će obitelj možda platiti, a možda i neće. Kratkoročan prijedlog ovako ili onako. E sad neki Amerikanac želi novac. Kaže, poslat ću milijun pisama i ponuditi investiciju s neodoljivom dobiti. Možda će se moja investicija isplatiti, a možda i neće, ali dok imam odvjetnike, ti će mi ljudi plaćati ostatak života. A nakon što umru, stavit ću hipoteku na njihovu imovinu. Poželjet će da sam ih zakopao do grla."

"I to si ti učinio?" reče Arkadij.

"Ne kažem da sam to učinio, samo kažem što se radi u Sjedinjenim Državama." On podigne ruku i rastegne lice u najširi smiješak. "Ne lažem. Svjedočio sam u okružnom sudu u Floridi i Georgiji, federalnom sudu u New Yorku i Washingtonu i nikad nisam lagao."

"Puno sudova u kojima si morao govoriti istinu", reče Arkadij.

"Činjenica je", reče O'Brien, "da su mi više po volji sretni ulagači. Prestar sam da me uhode neobrijani, gnjevni ljudi ili da moram izbjegavati sudske pozive od ljudi koji mogu prostajati ispred vrata ostatak svojih kukavnih života! Hej, stigli smo!"

Walls naglo skrene ispred vozila iz suprotnog smjera i zaustavi se ispred prozirnog hotelskog nebodera, nakošene kule plavih balkona s odvojenom šarenom kupolom u podnožju. Arkadij je već prošao pokraj hotela a da pritom nije uočio da je njegova arhitektura čisti američki stil pedesetih. Usto su stigli u savršenom automobilu, kli-

žući se zaustavili ispod ulazne nadstrešnice pokraj skulpture -vjerojatno - morskog konjica i sirene izdjeljane iz najveće kitove kosti. Sudeći po portirovoj gorljivosti, John O'Brien je već svraćao ovamo.

"Hotel Riviera", O'Brien šaptom objasni Arkadiju, kao da se spremaju ući u Vatikan. "Američka je mafija ovdje sagradila još hotela, ali je Riviera bio biser."

Arkadij upita: "Kakve to ima veze sa mnom?" "Malo strpljenja, molim. Sve se uklapa."

O'Brien skine kapu u znak poštovanja prije no što su se popeli stubama i ušli kroz staklena vrata u nisko predvorje od bijelog mramora ispod ugrađenih stropnih svjetala porazbacanih nepravilno poput zvijezda.

Sofe duge poput vagona pružale su se preko poda prema umjetnoj špilji punoj paprati veličine slonovih ušiju osvijetljene kroz strop. Sjedne se strane čuo plimni žagor bara. U dnu, stubište koje je visjelo na žicama zavijalo je oko stabilea od crnog kamena, a jarka omaglica debelog stakla vodila je do bazena.

O'Brien je pun strahopoštovanja klizio preko predvorja. Resice na njegovim cipelama su poskakivale. "Sve

je deluxe. Kuhinja kao krstarica, pre-divno opremljene sobe. A kasino?"

Korak ispred O'Briena, Walls je otvorio mjedena vrata u kongresnu dvoranu nakićenu šarenim, moćnim logotipima španjolskih, venecuelanskih i meksičkih banaka. Iznenadujući prikazi i dijagrami na stalcima prognozirali su karijske gospodarske trendove. Posjetnice i brošure u boji zasmetile su sag. O'Brien se zaustavi ispred osobito velikog izložbenog prostora s nizom stolaca okrenutih prema divovskom ekranu. "Patetično", reče O'Brien. "Tržišne projekcije, kamate, zaštita kapitala, na svim jezicima. Pogledaj ovo." On pokuša upaliti monitor. "Do vraga, čak i ne radi."

"Možda ovo radi." Arkadij podigne daljinski s pulta i pritisne tipku ON. Istog trenutka, slike ozbiljnih muškaraca i žena u skupim odijelima i kostimima počnu marširati preko ekrana. Dolari, pesete, njemačke marke, izviral su iz njih poput električnih žica.

"Dakle", reče O'Brien, "oni znaju kako postići da vaš novac radi za vas, to znaju. Jedini je problem u tome što ovo nije svijet. Ovo je Kuba. Znaš što Fidel kaže za kapitaliste? Najprije hoće jagodicu tvog malog prsta, onda cijeli prst, pa šaku, pa ruku, pa komad po komad ostatka tijela. On ima svoje mišljenje. Stoga banke nisu prevalile tolik put da bi svoje prezentacije namijenile Fidelu, nemoj to smetnuti s uma. Hvala ti, Arkadij."

Arkadij isključujući daljinski.

"Dakle", reče O'Brien, "banke su sve shvatile naopako. Danas ljude ne zanima polagani rast uloga. Oni želejackpot, lutriju, dan isplate. Osvrni se oko sebe, to se još primjećuje." On skrene Arkadije-vu pozornost na zidove barokne bež i zlatne boje, pokazujući mu kako spuštenu strop skriva kupolu iznad njihovih glava. Bili su u obojenoj kupoli koju su bili vidjeli izvana. Da je hotel Riviera bio Vatikan, ovo bi bila Sikstinska kapela. Kad je O'Brien skinuo svoje tamne naočale i polako se okrenuo u puni krug, dogodi se malo čudo: bore na njegovu čelu glatkom kao u ljuške jajeta kao da su se zagladile i Arkadij ugleda nagovještaj glave guste crvene kose kakvu je O'Brien nekoć imao. "Kasino Zlatni list. Arkadij, moraš ga zamisliti onakvog kakav je nekad bio. Četiri stola za rulet, dva zaseven-eleven, jedan za bakaru, četiri stola za blackjack s bočnim stranicama od mahagonija. Pust se četkao dvaput na dan. Ni trunke pepela. Nadglednik sjedi na biskupskom tronu. Bio je to sudar dvaju staleža, bogataša i gangstera. Francuzi za to imaju riječ: frisson. Mali naboj i, tako mi Boga, iskriilo je. Lusteri bi plamtjeli kao pjenušave čaše šampanjca. Žene su nosile dijamante Harvja Winstona, želim reći - gromade. Filmske zvijezde, Rockefelleri, svi živi."

"Bez Kubanaca?"

"Kubanci su radili ovdje. Angažirali su Kubance računovođe i pretvorili ih u krupjee i djelatelje. Naučili ih ugladenosti, kupili im odijela, platili im dobro da bi ostali poštteni. Naravno, na izmaku dana bi svejedno preko njih prešli usisavačem zbog žetona."

Arkadij se nagledao kasina. U Moskvi je bilo kasina. Ruska je mafija obožavala zategnuti kožne jakne preko neudobnih futrola za pištolje kako bi se trbuhom mogli nasloniti na stol i gubiti novac uz puno vike i naveliko.

"U Havani je uvijek bilo kockanja", reče O'Brien. "Mafija ga je učinila poštenim, s pravičnim udjelom za predsjednika Batistu. Ba-tista i njegova žena dobili su automate, mafija je dobila kockarske stolove, na svijetu nije bilo poštenijeg posla. Plus najpoznatija ime-na šou-biznisa, Sinatra, Nat King Cole. Predivne plaže, najbolji dubinski ribolov, a žene su bile nevjerovatne. Još su."

"Teško je povjerovati da se dogodila revolucija."

"Ne možeš svakome ugoditi", reče O'Brien. "No dopusti da ti pokažem meni osobno najdraže mjesto. Manje, ali povijesno važnije. Posljednju američku utvrdu."

Na putu, čim su izašli iz Riviere, provezu se pokraj slikovito oronulih kuća, kakve bi Arkadij očekivao zateći u prašumama mangro-va. Pločnik se valjao preko korijena bengalske smokve.

Arkadij upita: "Pa, kakvim se poslom vi ovdje bavite? Ulaganjem?"

"Ulaganjem, konzaltingom, svačime", reče O'Brien. "Rješavamo probleme."

"Na primjer?"

Walls i O'Brien se pogledaju i Walls reče: "Na primjer, kubanskim kamionima potrebni su rezervni dijelovi jer ruska tvornica koja ih je nekad proizvodila sad proizvodi švicarske noževe. John i ja smo pronašli tvornicu ruskih kamiona u Meksiku i kupili je cijelu samo zbog rezervnih dijelova."

"Što ste vi izvukli iz toga?"

"Proviziju, plaćene troškove. Znaš, nekad sam mislio da razumijem kapitalizam jer sam marksist. No znao sam figu. John je bio velemaistor."

O'Brien reče: "Uvijek sam primjećivao da ljudi iz socijalističkog tabora shvaćaju novac preozbiljno. Trebaš se zabavljati."

"Družiti se s Johnom je kao pohađati još jedan fakultet." "Da?" Arkadij je bio spreman za malo pouke. "Na primjer, čizme", reče Walls. "Kubancima je ponestalo čizama. Doznali smo da se SAD rješava viška čizama za dolar po paru. Sve smo ih kupili, što je razlog zbog kojeg kubanska vojska maršira u američkim vojničkim čizmama."

"Jamačno vas ovdje cijene."

"Nadam se da cijene Georgea i mene", reče O'Brien.

J

"Ali kako to radite iz Kube? Pomislilo bi se da vam je potrebna treća strana."

"U nekoj trećoj zemlji, naravno." "U Meksiku, Panami?"

O'Brien se promeškolji na svom sjedištu. "Arkadij, moraš prestati biti policajac. Svih ovih godina, pomogao sam mnogim policajcima u tvojoj situaciji, ali ruka ruku mije. Te želiš znati ovo, te hoćeš znati ono, ali mi moraš dati uvjerljivo objašnjenje o tome kako si dospio na dok Jaht-kluba Havana."

"Obilazio sam mjesta na kojima je Pribluda možda bio." "Po čemu si zaključio da je on mogao biti ovdje?"

"U njegovu je stanu bio plan grada i klub je bio zaokružen." "Što je bila istina, premda ne koliko i fotografija." "Bio je to stari plan."

"Samo stari plan grada? I tako si čuo za Jaht-klub Havana? Nevjerojatno."

Hotel Capri bio je džepna inačica hotela Riviera. Neboder, ali malo po strani Malecona, i bez kupole ili zavojitog stubišta. Umjesto toga, imao je jednostavno predvorje staklenih tjesnaca i kromiranog namještaja. Kubancima nije bilo dopušteno odlaziti na gornje katove; oni su sjedili i pijuckali napitke dok su čekali da se pojave ljudi s kojima imaju ugovoren sastanak, spremni čekati cijeli dan. Rashlađeni se zrak vrtložio oko lonaca s cvijećem.

"Ne mogu odoljeti kaputu", Walls reče Arkadiju. "Smijem li ga probati?"

"Samo izvoli."

Premda Arkadij nije želio da drugi ljudi diraju kaput, on pomogne Wallsu da ga odjene. Kaput se malo rastegne preko Wallsovih ramena. Prođe rukama niz kašmir s vanjske strane, pa niz svilenu podstavu s nutarnje, pa opipa džepove izvana i iznutra.

O'Brien je promatrao ovu modnu reviju. "Što misliš?" "Mislim da je riječ o čovjeku praznih džepova."

Walls vrati kaput. "Ali simpatičnom. Nabavio si ovo od istražiteljske plaće? Svaka Čast."

"Dobar znak za sve nas." O'Brien ih povede iz predvorja pa kroz vrata u malu, neosvijetljenu dvoranu u kojoj su se jedva nazirali po-

zornica, stube, mikrofoni i stropna svjetla s filterima u boji. "La Sala Roja. U to doba nije bila kabaret. Tu su se davali bolji programi. Posluži se maštom i ugledat ćeš crvene zastore, crveni sag, crvene svjetiljke sa zaslonom od baršuna. Na sredini, četiri stola zablackjack i četiri ruleta. U kutovima, seven-eleven i bakara. Djevojke prodaju cigare, hoću reći prekrasne djevojke prodaju kubanske cigare. Možda i malo kokaina, premda, kome to treba? Sve je u zvuku kuglice na kolu ruleta, uzbuđenju oko stola za craps. Čovjek kaže: 'Uloge, molim, gospodo' i ljudi stavljaju uloge. Kockaš li, Arkadij?"

"Ne."

"Zašto?"

"Nemam novca za gubljenje."

"Svi imaju novca za gubljenje. Siromasi stalno kockaju. Ono što želiš reći je da ne voliš gubiti."

"Vjerojatno."

"Pa, u tome si neobičan, većini je ljudi to potrebno. Dobiju li kojim slučajem, nastavit će igrati dok ne izgube. Ovog trenutka, diljem svijeta, kocka više ljudi nego ikad u ljudskoj povijesti." O'Brien slegne ramenima da bi pokazao kako mu je taj fenomen neshvatljiv. "Možda zbog predstojećeg milenija. Kao da ljudi žele odbaciti materijalno, ali ne u crkvi nego u kasinu. Ljudi su spremni izgubiti sve pod uvjetom da se zabavljaju. Ne mogu odoljeti. To je ljudski. Najgore poniženje na svijetu koje se može doživjeti je kasino gdje ne žele uzeti tvoj novac."

"Jesi li bio ovdje prije revolucije?" "Desetak puta. Isuse, to je bilo davno." "Jesi li kockao?"

"Ja sam kao ti, ne volim gubiti. Uglavnom sam se divio cijelom pogonu. Znaš li koga sam pokazao svojoj ženi? Pokazao sam joj Jacka Kennedvja. Na jednoj mu je ruci visjela izbijeljena plavuša, a na drugoj zanosna mulata. Za vrijeme kubanske krize pitao sam se je li se Jack ikad sjetio te večeri."

"Bilo je i drugih kasina", reče Walls.

"Deauville, Sans Souci, Montmartre, Tropicana", reče O'Brien. "Mafija je imala grandiozan plan da sruši Havanu i ponovno je izgradi, načini je potpuno modernom i stvori turistički trokut Miami-Havana-Yucatan, međunarodnu zonu prosperiteta. Eto što je revolucija osujetila, premda je situacija odavno bila sazrela za revoluciju, ali je s gospodarskog stajališta Kuba izgubila četrdeset godina."

"To je vaš plan, da ponovno otvorite stara kasina?"

"Ne," reče O'Brien, "još je previše gorčine. Ali Jaht-klub i Kasino Havana mogu biti deset puta unosniji od svih koje sam spomenuo."

"Ambiciozni ste."

"A ti nisi?" upita Walls. "Hladnije rat završio. Ja sam bio heroj u tom ratu i pogledaj kamo me to dovelo. Nasukan."

"Kako izgleda život u Moskvi?" upita O'Brien. "Probudi se. Uplovio si u raj i uskoro ćeš isploviti. Nemoj. Ostani ovdje i radi za nas."

"Da radim za vas? Zamijenim Pribludu?"

"Baš tako", reče Walls.

"Zašto ne mogu ovu ponudu ozbiljno shvatiti?"

"Jer si sumnjičav", reče O'Brien. "To je ruski način. Moraš biti pozitivniji. Svi milijunaši koje sam upoznao bili su optimisti. Svi životni brodolomci očekuju najgore. Ovo je novi svijet, Arkadij, zašto ne bi kovao velike planove?"

"Podijelili biste svoj kubanski zlatni rudnik s čovjekom kojeg prvi put vidite?"

"Ali sam već upoznao ljude tvog tipa. Ti si od ljudi koji što je na kraju drvenog mola, koji će ili skočiti u vodu ili promijeniti svoj život." O'Brienove su oči iskrile od... čega? pitao se Arkadij. Glagolji-vost trgovačkog putnika ili gorljivost svećenika, sav njegov trud usmjerio se na ovaj jedan trenutak vjerojatnosti u ovom inače sasvim komičnom prijedlogu. "Promijeni ga. Pruži si priliku."

"Kako?"

"Kao ortak."

"Ortak? Ovo svakim trenutkom postaje zanimljivije."

"Ali ortaštvo zahtijeva povjerenje", reče O'Brien. "A ti shvaćaš što je povjerenje, zar ne, Arkadij?"

"Da."

"Ali ne želiš to pokazati. Već dva dana čekam da budeš iskren s Geomeom i sa mnom kako smo mi bili s tobom. Molim te, nemoj mi

pišati po leđima pa reći da pada kiša. Nemoj mi govoriti o nekakvom starom planu grada. Narednik Luna mi je spomenuo fotografiju Jaht-kluba Havana. Znamo za nju. Fotografija mrtvog Rusa ispred Jaht-kluba Havana je ono što nam sad nimalo ne treba."

"John bi se bolje osjećao kad biste imao", reče Walls.

"Kad bih je imao, ne bih morao brinuti zbog nje. A i znao bih da si nam ukazao povjerenje kakvo smo mi ukazali tebi. Možeš li to učiniti, Arkadij, i povjeriti mi fotografiju?" O'Brien ispruži ruku.

Arkadij osjeti kako mu se otmotnica s traženom fotografijom zalijepila za leđa. "Ne znam ništa o poslovnim partnerstvima, uvijek sam radio izravno za državu. Ali što kažete na ovo? Prihvatim li vaš prijedlog i radim za vas godinu dana, dobijem vilu, jahtu i zadovoljavajući društveni život, tad ću vam dati fotografiju. Dotad je na sigurnom jer ćemo biti, kako vi kažete, ortaci."

"Čuješ li ti ovo?" upita Walls. "Kurvin sin se pogađa."

"Opire." John O'Brien spusti ruku. Godine su se vidjele na njemu, odjednom je djelovao pomalo oronulo, srebrna mu se kosa zalijepila za sljepoočnice koje su bile vlažne kao znoj na rubu kazališne šminke, poput glumca koji glumi svim srcem za neuživljenu, gluhu publiku. "Arkadij, budući da si Rus, sklon sam ustupcima. Ovo je nov način mišljenja za tebe, da si dio plana."

"Podsjetite me, koji bih ja to dio bio?" upita Arkadij.

"Zaštitar. George ti je rekao, u slučaju da se pojavi nekakva mafija."

"Morao bih razmisliti o tome. Nisam siguran da sam tako opasan."

"To je u redu", reče Walls. "Ljudi misle da jesi." "Vanjština čuda stvara", reče O'Brien. "Reću ću ti zašto je Capri moj omiljeni kasino. Mafija je angažirala jednog glumca, Georgea Rafta, da bude paravan za Capri. Raft je gangstera glumio toliko puta da su ljudi smatrali da on to i jest. I on je mislio da jest. Dođe noć revolucije i mase počnu pljačkati kasina. Svjetina krene i na Capri. Tko izađe na stubište nego Raft glavom i kaže svojim gangsterskim glasom: 'Nikakve bitange neće razbijati po mom kasinu'. I rulja ode. Otjerao ih je. Posljednja američka utvrda."

19.

Trgovina živežnim namirnicama bila je skladište s najdubljom polutamom u Havani. To što su redovi bili kratki i što će Ofelia biti teg-leća marva i nositi vreću vijetnamske riže i limenku ulja za kuhanje nije

nimalo poboljšalo majčino raspoloženje.

"Ili dođeš kući kasno ili uopće ne dođeš. Tko je taj muškarac?" "Nije on muškarac", reče Ofelia.

"On nije muškarac?" Njezina majka pojača svoje čuđenje da bi u razgovor uključila što više ljudi.

"Ne takav muškarac."

"Kao glazbenici? Supermuževi. Gdje je tvoj posljednji, masira Švedanke u Cayo LARGU?"

"Sinoć sam došla kući. Sve je u redu."

"Sve je divno i krasno. Evo me tu sa svjetskim remek-djelom beletristike." Ona pljesne po knjižici s bonovima za hranu. "Ima li što bolje? Znati zašto si došla kući tako kasno?"

"Polijski posao."

"S Rusom! Hija, možda nisi čula, ruski je brod otplovio. Otišao. Kako si ga uopće našla? Rado bih vidjela tog nasukanog Lotarija."

"Mama", preklinjala je Ofelia.

"O, ti si u svojoj uniformi, neugodno ti je da te vide sa mnom. Ja mogu stajati u redu cijeli dan da bi ti mogla trčkarati oko i činiti svijet sigurnim za..." Ona načini znak za bradu.

"Skoro smo na redu." Ofelia uperi pogled u pult.

"Skoro smo nigdje. Ovo je nigdje, hija. Sjećaš se onog dečka kojeg si poznavala u školi, onog sa zdjelom za ribice?"

"Akvarijem."

"Zdjelom za ribe. Samo prljava voda i dva soma koja se uopće nisu micala. Pogledaj one službenice."

Za pultom s blagajnom i vagoni stajale su dvije žene s brkovima koje su toliko sličile onim somovima da je Ofeliji bilo teško zadržati ozbiljno lice. U polutama trgovine nazirala su se četiri pulta, svaki s pločom na kojoj se nalazio popis artikala, cijene, količina hrane po osobi ili obitelji, i datum kad će ti artikli biti dostupni, "datum dostupnosti" bio je zamućen od mnogih ispravaka.

"Rajčice idući tjedan", reče Ofelia. "To je dobra vijest."

Njezina majka prasne u smijeh. "Bože, odgojila sam glupaču. Neće biti rajčica, ni mlijeka u prahu, ni brašna, a možda ni graha ili riže. Ovo je zamka za kretene. Hija, znam da si izvrsna detektivka, ali hvala Bogu, imaš mene da kupujem za tebe."

Žena iza njih sikne i upozori ih: "Prijavit ću ovu kontrarevolucio-narnu propagandu."

"Odjebi", reče Ofelijina majka. "Borila sam se na Playi Giron. Gdje si ti bila? Vjerojatno mahala sisama američkim bombarderima. Pod pretpostavkom da si imala sise."

Njezina je majka znala ušutkati ljude. Plava Giron bilo je ono što je ostatak svijeta nazivao Zaljevom svinja. Najčudnije u svemu bilo je to da je ona zaista bila u vojsci i ustrijelila jednog okupatora. Premda sad tvrdi da ga je trebala prisiliti da je odvede na Floridu dok je držala pištolj uperen u njega.

"Imam pitanje", reče Ofelia.

"Molim te, čitam ploču. Dvije konzerve graška po obitelji za ovaj mjesec. Sigurna sam da će biti ukusan. Šećera ima. Znat ćeš da se bliži kraj kad uzmanjka šećera."

"U vezi s kiselim krastavcima." "Ne vidim krastavce."

"Gdje bi ih mogla naći?" Istočni je blok pokušao istovariti staklenke kiselih krastavaca na Kubu, ali ih Ofelia nije godinama vidjela.

"Ne ovdje. Na slobodnom tržištu možeš kupiti sirove krastavce i ukiseliti ih."

"Raznih veličina?"

"Krastavac je krastavac. Zašto bi itko želio mali krastavac?" Kod pulta njezina majka izvede cijelu predstavu tražeći da se u njezinu knjižicu s bonovima sve pravilno zapiše i objavi: "Znate, ako živite od markica, uživat ćete u jako uravnoteženoj prehrani."

"Istina." Jedna od prodavačica bila je dovoljno glupa da potvrdi taj zaključak.

"Jer jedeš dva tjedna, a gladuješ dva." Ispalivši svoj torpedo, Ofelijina se majka okrene i otplovi prema izlazu, ostavivši Ofeliju da tegli za njom tešku vreću i kantu ulja punom dužinom trgovine dok su svi zurili. Kad su izašli na ulicu, njezina majka ukočeno krene prema kući.

"Nemoguća si", reče Ofelia.

"Nadam se. Ovaj me otok izluđuje."

"Ovaj te otok izluđuje? Nikad nisi bila izvan ovog otoka."

"I to me izluđuje. I to da imam kćerku koja je jedna od njih." Njezinu je majku jednom zaustavila policija zbog prodaje kozmetike domaće radinosti po kućama. Naravno, pustili su je čim su doznali da joj je detektivka Osorio kći. "Pisao je tvoj ujak Manny. Kaže da me u Miamiu na trijemu čeka stolac za ljuljanje."

"I svake večeri pucnjava iz prolazećih vozila, eto što je meni napisao."

"U svom novom pismu kaže da bi mogao uzeti Muriel i Marisol. Kaže da bi im se svidio South Beach. Mogli bismo svi otići tamo, a djevojčice bi ostale."

"Nećemo o tome razgovarati."

"Oborile bi Miami s nogu. Prekrasne su curice i svijetle puti."

To je bila podmukla primjedba koju je njezina majka mogla okrenuti poput noža, to da se Ofelia ističe u obitelji po tamnijoj boji kože, da se Ofelia razlikuje od vlastitih kćeri i, obratno, da predstavlja doživотно i gorko razočaranje za svoju majku. A Ofelia je znala da njezina majka vidi jarnosno rumenilo na njezinu obrazu.

"Ostaju sa mnom. Ako želiš ići u Miami, možeš."

"Samo kažem, ovo je novi svijet. Vjerojatno ne podrazumijeva nekog Rusa."

* * *

Arkadija su Walls i O'Brien iskrcali nekoliko ulica od Malecona. Budući da je imao osjećaj da bi Luna svakog trenutka mogao skočiti preko grudobrana sa sjekačem za led ili mačetom, kad je Arkadij stigao do bulevara, zadržavao se u sjenama stupova zgrada dok nije stigao do adrese s trobojnom zastavom Komiteta za obranu revolucije, pokucao na Abuelitina vrata i ušao.

"Uđite."

Svjetlost se protisne zajedno s njim u tjesnace njezine sobe, do kipa tamnolute Djevice Marije umotane u halju, s treperavim paunovim perom. Aromatični mirisi cigara i sandalovine zagolicaju ga u nosu. Abuelita je sjedila ispred Djevice Marije i svečano slagala karte. Tarot? Arkadij pogleda preko staričina ramena. Pasijans. Danas se šepirila u puloveru na kojem je pisalo: "Newyorška burza". Arkadij je primijetio da i kip ima na sebi nešto novo, žutu ogrlicu poput Osorijičine.

"Smijem li?"

"Samo izvolite." Kad je dotaknuo kuglice ogrlice, Abuelita reče: "U Santeriji, ova je djeвица ujedno i duh Oshun i njezina je boja žuta, med, zlato. Oshun je jako seksi duh."

To nije baš točno opisivalo Osorijevu, pomisli Arkadij, ali nije imao vremena upuštati se u vjerska pitanja.

"Vidjela sam vas jutros na odlasku u onom velikom bijelom autu, onim kolima s krilima", reče Abuelita.

"Cijeli je Malecon to gledao."

"Jeste li slučajno primijetili da je visoki, crni narednik MUP-a ušao u zgradu nakon što sam ja izašao?"

"Ne."

"Nitko tko bi odgovarao tom opisu, a da je nosio mačetu ili bej-zbolsku palicu?" On doda pet dolara kruni u podnožju kipa Djevice Marije.

Abuelita uzdahne i izvadi novac. "Znam na kojeg čovjeka mislite. Onoga koji je organizirao Abakuu. Bila sam na prozoru kao i uvijek, ali je istina da sam zaspala stojeći. Katkad mi tijelo ostari."

Arkadij vrati novac. "U tom slučaju, imam još jedno pitanje. Još trebam fotografiju Sergeja Priblude za policiju i tražim njegove bliske prijatelje koji bje mogli imati. Nitko je ovdje nema, ali kad smo se upoznali, spomenuli ste da je Sergej Pribluda bio čovjek koji je svoje kisele krastavce dijelio s drugim ljudima. Jučer sam bio na tržnici na kojoj se prodaje povrće, uključujući i sirove krastavce, ali nema ničeg što bi sličilo domaćim kiselim krastavcima iz Pribludina hladnjaka. Imate pravo, nema ničeg tako dobrog kao što su ruski kiselim krastavci. Je li imao posebnog posjetitelja?"

Abuelita raširi prste poput lepeze i sakrije smiješak. "Sad ste na boljem tragu. Bila je jedna žena, Ruskinja, koja je katkad dolazila s košarom, a katkad bez nje."

"Možete li je opisati?"

"O, kao debela golubica. Dolazila je četvrtkom, ponekad sama, a ponekad s curicom."

Ofelia se popne ljestvama do doma Hedy Infante, platforme izgrađene ispod stropa rokoko foajea.

Mansarda veličine tri sa tri sadržavala je njezin krevetac, vješalicu s haljinama i elastičnim tajicama, žarulju i svijeće, kozmetiku i cipele, prozor s uzetom za koje je bilo privezano vjedro, a s kojeg se pružao pogled na luster i, daleko dolje, na mramorni pod. Kuću je bio izgradio šećerni magnat koji je volio pjenu i vrtlozi bijelih stropnih gipsanih ukrasa podsjećali su na gnijezda u oblacima.

Hedyna unutrašnja dekoracija bila je jednako fantastična: interijer slika koje je izrezala iz časopisa i zalijepila na zid, tapete domaće izrade sa slikama Los Van Vana, Julija Iglesiasa, Glorije Estefan koja duševno pjeva u mikrofon, okupana stroboskopskim svjetlom, i dira publiku u srce. Na jednu je pjevačicu nalijepila svoje lice, što Ofeliju podsjeti na stvarno stanje Hedvna vrata. Mansarda nije bila soba u koju bi prostitutka odvela mušteriju, bilo je to više njezino pravo, privatno boravište.

Privatno, ali oskvrnuto sitnim tragovima koje su ostavili forenzičari: policijska vrpca oko haljina, prašak za otiske na zrcalu, diskretan nered koji ostane za muškarcima kad pospremaju oni, a ne žene. Hedy je skupila zbirku hotelskih sapuna, pribora za jelo, podmetača, načinila okvir od školjaka oko fotografije svoje

cjuince, proslave petnaestog rođendana - fotografija se dičila sladolednom državnim tortom, pivom i rumom. Na drugoj je fotografiji Hedy nosila plave volan-čiče i maramu štovatelja Yemaye, božice mora. I zaista, na zidu se

nalazio kipić Naše Gospe od Regle, duh i svetica jedno te isto. Kutija od cigara sadržavala je fotografije raznih turista s Hedy, kako joj nazdravljaju s daiquirima ili mojitima u kafićima na Plazi Vieji, Plazi de Armas, Plazi de la Cathedral, prividnom svijetu stare Havane. No najdraže Hedvne fotografije bile su dvije slike nje i Lune prikvačene za jastuk u obliku srca. Što su forenzičari pomislili o tome - mrtva djevojka s dežurnim policajcem? Sudeći po razlici u odjeći, slike su očito bile snimljene u dvije različite prigode, ali obje ispred zgrade koja je u hrđavim mrljama nosila naziv Rusko-kubanski centar. Za donju stranu jastuka bila je pričvršćena treća fotografija, s Hedy, Lunom i malom jineterom Teresom na stražnjem sjedištu bijelog Chrysler Imperiala. Nije bilo imena, telefonskih brojeva ili adresa oko kreveta, u kutiji od cigara ili na zidu.

Nije bilo susjeda u zgradi s kojima se moglo porazgovarati, pa Ofelia prijede na drugu stranu ulice do botdnice, gdje je natpis na kartonu propisivao guavu za proljev, origano za zatvor, peršin za nadutost. Zrcalo s reklamom Coca-Cole visjelo je na zidu, a za nj su bila zalijepljena svjedočanstva, uključujući i razglednicu iz Meksika s motivom balerine u suknji s volanima, crne kose i blijeđe puti baš kao i žena koju je vidjela kad je poljubila Renka. Ofeliji je bilo potpuno svejedno, ali ju je jedilo, nakon svega njezina truda da bolu osigura sigurnost, kad je vidjela da poziva svakoga da uđe. Ofelia se sjećala kako se žena nagnula prema Renku i privukla njegovo lice svome.

"Hija?" Herbalistica se promeškolji i ustane iz stolca.

"O, da." Ofelia kupi vrećicu kore mahagonija za majčinu reumu prije no što je spomenula Hedy.

"Yerba buena", herbalistica se sjećala Hedy po lijeku. "Zgodna djevojka, ali je imala žgaravicu. A bila je i balerina. Kakva šteta."

Žena je poznavala Hedy iz lokalne trupe koja je nastupala na Karnevalu. Sastojala se od šezdeset plesača, bubnjara, muškaraca koji su balansirali u divovskim lutkama, svi odjeveni u plavu boju karakterističnu za Yemayu, koji su se vrtložili kao valovi niz Prado gdje je Comandante osobno bio na tribini. A sjećala se i Hedvna prijatelja, koji je pogledom mogao prevrtati rupu u drvetu.

"Evo, to je on."

MUP-ova se Lađa zaustavi ispred Hedyne adrese i iz nje izroni Luna žurnije no inače. Ofelia okrene leđa vratima, skine kapu i promotri ulicu u zrcalu, što je značilo da je morala otrpjeti dodatne preporuke od herbalistice i onu glupu razglednicu iz Meksika, ali samo minutu, jer narednik izađe iz Hedvna stana noseći onaj jastuk u obliku srca.

Ofeliji nije bilo važno to što nitko od tehničara koji su obradili mansardu Hedy Infante nije na vrijeme pokupio jastuk i fotografije na njemu. Bilo joj je svejedno jesu li oprášili Hedvne djetinjaste stvari da bi uzeli otiske. Nitko od njih, bez obzira na svu njihovu stručnost, ne bi shvatio Hedy tako dobro kao ona. Ofelia je živjela u dva svijeta. Jedan na običnoj razini točkica za hranu i redova za autobus, ulica punih krša, plavog ćurka struje koji je omogućavao Fidelu da treperi na televizijskom ekranu, tišteće žege zbog koje bi se njezine dvije kćeri opružile poput leptira na hladnim podnim pločicama. Drugi je bio dublji svemir, stvaran koliko i žile ispod njezine kože, svijet zanosne Oshun, majčinske Yemaye, gromovitog Changa, duhova dobrih i zlih koji su tjerali krv u lice, okus u usta, boju u oči i boravili u svima ako ih se prizove. Baš kao što bubnjevi imaju malo zrno kole u sebi kao dušu, koja progovara jedino kad bubanj svira, tako i svatko nosi duha koji progovara kroz njihovo bilo samo kad bi ljudi osluhnuli. Tako je Ofelia Osorio nosila sunčanu vatru skrivenu iza svoje tamne maske i vidjela s prodornom svjetlošću dvostruke svjetove Havane.

Ovaj put Arkadij zatekne Olgu Petrovnu u kućnoj haljini, s uvija-čima u kosi. Sлагala je vrećice s hranom u prednjoj sobi svog stana. Ona mu uputi bolan smiješak zgodne, starije žene uhvaćene kad je nedotjerana. Debela golubica? Možda.

"Nuzzarada", reče ona. "Zdrava nuzzarada."

Ono što je prigodom prvog posjeta bio ruski kutak, sad je bilo zakrčeno redovima bijelih plastičnih vrećica nabreklih do točke pucanja od limenki talijanske kave, kineskog posuđa, toaletnog papira, ulja za kuhanje, sapuna, ručnika, smrznute piletine i boca španjolskog vina. Svaka je vrećica bila zalijepljena i označena nekim kubanskim imenom.

"Činim što mogu", reče ona. "Nekad je bilo puno lakše kad je ovdje postojala prava ruska zajednica.

Kubanci su se mogli osloniti na

nas glede pristojne opskrbe dolarskim artiklima iz diplomatske trgovine. Kad je veleposlanstvo sve

otpravilo kući, to je silno opteretilo nas koji smo ostali."

Za postotak, Arkadij je bio uvjeren. Deset posto? Dvadeset? Bilo bi prostački upitati tako besprijekornu sovjetsku damu.

"Vraćam se odmah", obeća ona i šmugne u spavaću sobu, koja ispusti dašak lavande. Dovikne kroz vrata: "Razgovarajte sa Sašom, ona obožava društvo."

Sa svoje uzvišene prečke, kanarinac kao da je pregledavao Arkadij a ima li rep. Arkadij zaviri u kuhinju. Samovar na voštanom platnu, voštano platno na stolu. Kalendar s nostalgичnim snježnim prizorom. Sol u zdjelici, papirnati ubrusi u čaši. Blistava polica domaćih pekmeza, kiselih krastavaca i grah salate. Ponovno je bio u prednjoj sobi kad se ona vratila, pepeljastoplave kose uredno zalizane, nalic-kana u rekordnom vremenu.

"Ponudila bih vas nečim, ali će uskoro stići moji kubanski prijatelji. Postanu nervozni kad vide strance. Nadam se da ovo neće dugo. Razumijete."

"Naravno. Radi se o Sergeju Pribludi. Kad smo prvi put razgovarali, rekli ste da su neke žene iz veleposlanstva zaključile da je u romantičnoj vezi s nekom Kubankom po tome kako je napredovao s učenjem španjolskog."

Olga Petrovna si dopusti smiješak. "Španjolski Sergeja Sergejevi-ča nikad nije bio baš jako dobar."

"Pretpostavljam da ste u pravu jer je bio tako velik Rus. Rus do srži."

"Kao što vam rekoh, 'drug' u starom smislu te riječi."

"A što više istražujem, postaje jasnije da bi žena, da je našao neku kojoj bi se tako duboko divio, mogla biti jedino Ruskinja kao i on. Slažete li se?"

Premda je Olga Petrovna zadržala isti bezizražajni smiješak, u očima joj se pojavi nešto prkosno.

"Mislim da da."

"Privlačnost je morala biti neizbježna", reče Arkadij. "Vjerojatno zbog sjećanja na dom, pa prave ruske večere, i k tome - budući da se na ljubavne veze unutar veleposlanstva ne gleda blagonaklono - nužnost planiranja susreta koji su ili tajni ili se čine slučajni. Na svu sreću, živio je na priličnoj distanci od drugih Rusa, a ona je uvijek mogla naći razlog da se nađe na Maleconu."

"Moguće je."

"Ali su je vidjeli Kubanci."

Na vratima se začuje kucanje. Olga Petrovna ih odškrine, šapne nešto i tiho zatvori vrata, vrati se Arkadiju, zamoli cigaretu, a kad je ova bila pripaljena, sjedne i obilato ispusti dim. Novim glasom, glasom u skladu s tijelom, ona reče: "Nismo učinili ništa pogrešno."

"Ne kažem da jeste. Nisam došao u Havanu da uništim nečiji život."

"Nemam pojma što je Sergej mućkao. Nije rekao, a ja sam znala da je bolje ne pitati. Uvažavali smo se, i to je sve."

"To je bilo dovoljno, siguran sam." "Pa što onda želite?"

"Mislim da netko blizak Pribludi, netko kome je stalo do njega, vjerojatno ima bolju fotografiju od one koju ste mi pokazali prvom prilikom."

"I to je sve?" "Da."

Ona ustane, ode u spavaću sobu i vrati se trenutak potom s fotografijom u boji suncem opaljenog i sretnog pukovnika Sergeja Priblu-de u kupaćim gaćicama. S toplim Karijskim morem za leđima, pijeskom na ramenima i širokim smiješkom kao da je skinuo deset godina. Za Blasove potrebe identifikacije, fotografija je bila savršena.

"Žao mi je, dala bih vam je prije, ali sam bila uvjerena da ćete naći neku drugu, a ovo je jedina dobra koju imam. Hoću li je dobiti natrag?"

"Pitat ću." On spusti fotografiju u džep. "Jeste li ikad upitali Pribludu što radi u Havani? Je li vam ikad spomenuo nekoga ili nešto?"

"Ljudi kao Sergej imaju specijalne zadatke. On to nikad ne bi rekao, a nije bilo moje da se petljam u to."

Izrečeno na način pravog vjernika, pomisli Arkadij. Shvaćao je zašto su se Pribluda i Olga Petrovna izvrsno našli.

"Vi ste mi poslali poruku iz veleposlanstva u Moskvu, zar ne? 'Sergej Sergejevič Pribluda je u nevolji. Morate odmah doći.' Bila je nepotpisana."

"Bila sam zabrinuta, a Sergej je govorio o vama s toliko poštovanja."

"Kako ste je uspjeli poslati? Potrebna je autorizacija da bi se moglo slati poruke u Moskvu."

"Službeno jest, ali nedostaje nam osoblja. Računaju na mene da sve više toga obavljam i na neki je način kudikamo lakše nešto učiniti. A bila sam u pravu, zar ne? Bio je u nevolji."

"Jeste li rekli još nekome?"

"Kome bih rekla? Jedini pravi Rus u veleposlanstvu bio je Sergej." Oči joj zasuze. Duboko udahne i pogleda prema vratima. "Ono što Kubanci ne shvaćaju je da premda ne pjevamo i ne plešemo tako puno kao oni, ljubimo jednako strasno, nije li tako?"

"Da, tako je."

Osorijeva ionako ne bi to nikad razumjela, pomisli Arkadij. Bilo je olakšanje biti daleko od erotične mješavine revolucionarnog zanosa i duhova Santerije, u konkretnijem svijetu gdje je postsovjetska romansa procvala uz kisele krastavce i votku, gdje se motivacija može izmjeriti dolarima, kosti se ostavljaju u zemlji, a ubojstva imaju logiku.

Pogled na piletinu koja se topila u plastičnoj vrećici kao da je vratila Olgu Petrovnu na zemlju. Prsa joj se nadmu u uzdahu, zgnječi cigaretu u pepeljari i učas ponovno postane poslovna žena, provjerivši u zrcalu doličnu sliku mile sjedokose bakice.

Na izlasku, Arkadij prođe pokraj reda ljudi koji su čekali na stubištu. S vrha stuba, Olga Petrovna se dosjeti još nečeg.

"Ili sam možda predugo ovdje", reče ona, "možda se pretvaram u Kubanku."

20.

Ofelia parkira DeSota blizu dokova iz straha da će probušiti gumu.

Havana je nekoć bila sabirni centar za flotu koja je prevozila najbajševa blaga španjolskog carstva. S vremenom, srebro i zlato zamijenili su američki automobili, a ove ruska nafta. Svime se time dilalo u skladištima barria po imenu Atares, a kad je propao Sovjetski Savez, presahnuli su i dijelovi Ataresa, poput napola prazne vene. Jedno rusevno skladište povuklo bi sa sobom susjedno, koje bi uzdrmalo treće i pijuckalo čelik i grede na ulice sve dok nije počeo sličiti gradu koji je preživio opsadu: kamenje zdrobljeno u hrpe prašine, vjenčići izvitoperenog čelika, da se ne spominju rupe na cesti, izmet i kućne veže koje opojno vonjaju na mokraću. Ofelia je prošla obuku iz tehnika prepada upravo u Ataresu i pamtila kako je bilo uvjerljivo nositi lažne ranjenike kroz ruševni krajolik. To nije bilo mjesto na koje biste rado dovezli automobil.

Jedina zgrada koja je stajala na uglu bila je Rusko-kubanski centar. Centar je nekad služio kao hotel i društveno okupljalište sovjetskih mornaričkih časnika u luci i bio projektiran kao cementna trokatna brodska paluba s prozorima u stilu okruglih brodskih pro-zorčića i s crvenom sovjetskom zastavom od stakla ugrađenom u palubu u visini komandnog mosta, premda je brod sad izgledao kao da je prošao kroz mnoge bure i oluje i nasukao se. Oko stubišta su stajale hrpe kamenja, željezne prečke na ogradi bile su iščupane. Ofelia se iznenadila kad su se vrata lako otvorila.

Unutra, blijeđe su zrake svjetlosti padale kroz prozor u predvorje. Zaobljena recepcija izrađena od kubanskog mahagonija najednom je boku imala djevojku od crnog mramora koja žanje mjedeni snop šećerne trske, a na drugom brončanog mornara koji poteže mrežu. Žetelica trske bila je bosonoga, radna odjeća oblikovana prema njezinu tijelu. Mornar je imao herojske slavenske crte lica, a mreža mu se prelijevala od ribe. Rusko-kubanski, ma nemoj! Kubancima ovdje nikad nije bio dopušten pristup, samo i jedino Rusima. Svi natpisi, RECEPCIJA, BUFFET, RAVNATELJ, bili su na ruskom. Kroz prašinu, Ofelia razabere podni mozaik s motivom srpa i čekića na jedva primjetljivom uzorku plavih valova. Jedini znak donedavnog života nalazio se na sredini predvorja gdje se mut-nocrvena zraka svjetla spuštala od staklene zastave do Lađe s ruskim diplomatskim tablicama.

Lupkanje joj privuče pogled do žarulje koja je visjela na žici, i poprsja Martija, Marxa i Lenjina koja su ukrašavala balkon u mezaninu, i napokon do koze koja se kretala duž balkonske ograde. Koza je prezrivo zurila u nju. Ništa se osim koze ne bi uspjelo uzverati po ovom stubištu, blokiranom iščupanim i ostavljenim kavezom dizala. Još i bolje, pomisli Ofelia. Nakon što su počele redukcije struje, ljudi su ionako izgubili povjerenje u dizala. Ljestve na razvlačenje sezale su od predvorja do balkona. Pojavi se još koza.

Za upravljačem Lađe sjedio je crnac, glave naherene prema njoj, i zurio. Kad joj nije odgovorio niti izašao, ona isuče pištolj i otvori vrata. Iz automobila se skljojka krpena lutka, Chango, s napola oblikovanim licem i staklenim očima, odjeven u hlače i košulju, s crvenim rupcem oko glave. Ona zaviri u automobil. Na kontrolnoj ploči crvene su svijeće dogorjele do voštanih suza. S retrovizora je visjela ogrlica od školjaka i krunica. Zvuk zvona ponovno joj privuče pogled na balkon, gdje se Judina koza progurala u prvi red i istegnula vrat da bi pogledala dolje. Cijela se njihova grupa ukoči i uz klopara-nje kopita raštrka ne zbog toga što su ugledale nju, shvati ona, nego nekoga iza nje.

Ofelia se nije osjetila udarenom koliko odbačenom na pod, a potom se probudila u jutenjači, slijepa kao zec utrpan u vreću kojeg nose na tržnicu. Izgubila je pištolj, a krupna je ruka bila čvrsto omotana oko njezina vrata kao sugestija da ne viče. Kad su prsti popustili stisak, u usta joj navre sladak, mliječan okus kokosa. Katkad, bolje je ne znati nego znati. Isabelin dugo očekivani e--mail iz Moskve žario se na Pribludinu ekranu:

Dragi Sergeje Sergejeviču, bilo mi je silno drago kad si se javio, a i kakvo iznenađenje! Trebao sam ti odavno otpisati i reći koliko mi je bilo žao kad sam čuo da je preminula Maria Ivanova, koja je uvijek bila tako susretljiva prema svima. Blagoslov je bio imati takvu ženu. Sjećam se dana kad smo se vratili s nekog zadatka i bili tako promrzli da nismo mogli govoriti. Morali smo prstom pokazivati ozeblina na našim nosovima. Ona je u kupaonici praktički načinila banju, s travama, brezama i kipućom vodom i hladnom bocom votke. Tog nam je dana spasila život. Svi najbolji ljudi otišli su s ovoga svijeta, živa istina. A sad si ti tamo u tropima a ja još ovdje, ali samo kao knjižničar. Ali ruku punih posla, svaki dan netko hoće ovo ili ono učiniti dostupnim javnosti. Prošli me tjedan posjetio odvjetnik iz neke zapadne novinske agencije i zahtijevao da otvorim najosjetljivije arhive KGB-a kao da je riječ o obiteljskom albumu. Zar ništa nije sveto? Kažem ovo pola u šali, ali i pola u zbilji. Ne možemo više samo reći: "Oni koji znaju, znaju." Ti su dani prošli. No obećanja se moraju ispuniti, to je moje geslo. Gdje društvu i povijesnoj istini služi razotkrivanje činjenica, gdje izdajnici neće biti veličani, a ugledi uništeni, gdje nevini ljudi koji su smatrali da čine što im je dužnost u često pogibeljnim okolnostima neće pasti kao žrtve novih mjerila, u tom slučaju da! Ja sam prvi koji će izvući činjenice na svjetlo dana.

Što me dovodi do tvog upita u vezi s bivšim vođom kubanske komunističke partije, Lazarom Lindom. Točnije, pitaš je li Lindo bio upleten u tzv. partijsku urotu protiv kubanske države. Koliko se sjećam, Castro je tvrdio da se jedan krug ljudi unutar KKP-a, koji su smatrali da je on poveo svoj narod putem avanturizma, urotio sa SSSR-om protiv njega. Istina ili ne, posljedice su bile strašne: napeti odnosi između Kube i Sovjetskog Saveza, uhićenje i utamničenje nekih od najodanijih članova kubanske partije, među njima i Linda. Naravno, ovo je bila i ostaje silno osjetljiva stvar. Ono što ti tražiš je dokumentacija da takva urota nije postojala ili ako i jest, da Lindo nije bio dio nje. Shvaćam da bi to moglo omogućiti njegovoj kćeri da dobije dopuštenje da putuje. Nažalost, ne mogu ti izaći u susret. Ali je bilo tako ugodno iznenađenje kad mi se javio stari prijatelj. Usput, cijela je zemlja danas crvljiv sir. Dobro da si izvan nje.

Roman Petrovič Rozov Viši arhivar

Savezna obavještajna služba Rozov@RRFISarch.org

Arkadij isprinta pismo, dade ga Isabeli, ali je bilo jasno da je Rozov, Pribludin stari suborac, zapravo potvrdio i postojanje urote i Lindovu ulogu u njoj, pa premda Arkadij nije dobro poznao Isa-bel, a nije mu čak ni bila simpatična, strepio je uručiti joj pismo jer je prepoznao očaj u njezinu sinočnjem poljupcu. Zašto bi ga u protivnom uopće i poljubila?

Taj gaje poljubac razljutio jer je bio parodija stvarne želje: njezina tvrda usta pripijena uz njegova dok je nije odgurnuo. Pa ipak, upita se, bi lije Kubanac odbio? Bi lije odbio ijedan toplokrvni muškarac?

Drugi odgovor kojeg se pribijavao nalazio se na fotografiji koju je iskamčio od Olge Petrovne, fotografiji koja bi mogla definitivno identificirati tijelo u mrtvačnici kao Sergeja Pribludu - da ili ne. Bilo je znakovito koliko je olakšanje osjetio kad Blasa nije zatekao u laboratoriju. Arkadij je fotografiju radije ostavio nego da pričekava doktora i pouzdano sazna da je ono truplo u ladići Pribluda.

Arkadij presavine ispis iz Moskve pa ga gurne ispod Isabelinih vrata.

Kakva sve kukavica čovjek može biti?

* " * *

Ona je bila u prtljažniku u vreći, ruku svezanih u laktovima, a povrh nje još jutenjača. Ofelia je prijetila i dokazivala, ali onaj tko ju je utrpao unutra, spustio je poklopac ne rekavši pritom ni riječi. Vrata automobila se zalupe a da se nije osjetilo ugnuće od nečijeg sjedanja. Koraci se udalje. Bijelac ili crnac, nije vidjela, ali je nekim unutrašnjim čulima osjetila njegov miris, zvuk njegova disanja, njegovu brzinu i veličinu, i znala da je to Luna.

Vikala je dok nije promukla, ali su vreće nabacane na nju prigušile njezino zapomaganje, a i sumnjala je da je se čuje dalje od tri metra, a kamoli s ulice. Odluči čekati dok nekog ne čuje, premda nije osjetila čak ni podrhtavanje automobila koji bi prošao pokraj Rusko-kuban-skog centra. A i tko bi se provezao onuda?

Mogla bi jednako tako biti na dnu zaljeva.

Svakim bi joj se dahom vreća lijepila za lice, a konoplja i kokosove dlačice ispunile nos i usta, te ona postane svjesna da je s obzirom na sve te vreće iznad nje, već potrošila većinu raspoloživog kisika iz prtljažnika. Nikad nije sebe smatrala neuobičajeno fobičnom od skučenih prostora. No sad se morala svom

snagom koncentrirati da ne počne hiperventilirati i ne potratiti ono malo preostalog zraka. Osjeti svoj pištolj ispod sebe, ali s vanjske strane vreće, osobito neugodno draženje. Barem još ne osjeća potrebu za pražnjenjem mjehura; ona zahvali Bogu na malim uslugama.

Na pamet joj padnu nevažne stvari. Je li prtljažnik čist. Kakav ručak majka kuha za Muriel i Marisol. Nešto s rižom. Ona okusi suze zajedno sa znojem.

Ofelia se sjeti skulpture djevojke koja žanje šećernu trsku. Kosa je bila loše pogođena, duga i ravna umjesto kovrčava, ali je lice bilo vjerno prikazano, posebice oči koje su se tjeskobno i iznenađeno podigle.

Tipično za Ruse. Nije bilo pričuvne gume pa su joj se vijak i matica kojima su te gume najčešće bile pričvršćene bolno zabijale u leđa. Ona se promeškolji, pokušavajući zakvačiti maticu za užu kojim su joj bile svezane ruke, ali je to bilo kao da se uvija u mrtvačkom pokrovu.

Bio je deprimiraniji mogućom identifikacijom Pribludina tijela no što je očekivao. Prvotno je osporio identifikaciju samo da bi natjerao Kubance na nekakvu istragu, ali sad shvati da je jednim svojim dijelom iracionalno i protivno svim dokazima odbijao prihvatiti pu-kovnikovu smrt. Kako bi itko tako žilav i ružan mogao umrijeti? Pribluda je bio životinja, a ipak se Arkadij osjećao kao pogrebna povorka od jednog čovjeka, vjerojatno iz sebičnih razloga. Sergej Pribluda bio je osoba koju je najbolje poznavao od svih i, na pukovnikov način, jedna od posljednjih Arkadijevih veza s Zrinom.

Kad je ležala umotana u bijelu plahu na bolničkom ležaju, počesljane kose, zamišljeno zatvorenih očiju, usta opuštenih u smiješak, liječnik ga je uvjeravao da je normalno pomisliti kako voljena osoba još diše. Svježina mu rashladi znoj. On se prisjeti Puškinovih stihova kako ljubavnik...

... broji spore ure, požurit ih zalud Pokušavajuć: dočekat ne može. Sat otkucava deset: odlazi, hita, ko lud, I učas je ispred veže.

Ovo su vrata koja se nikad neće otvoriti. On će se ustrajno vraćati, trčati i saptati kao školarac, upinjati se ne bi li vidio još jedan njezin dah, no vrata će ostati zatvorena.

Umiru li ljudi od ljubavi? Arkadij je poznavao jednog čovjeka na brodu-tvornici za preradu ribe u Beringovu moru, ubojicu, koji se bio zaljubio u neku ženu, kurvu koja se utopila u moru. Zbrisao se s lica zemlje tako da je skinuo sa sebe svu odjeću i skočio u more kroz led. Šok vode na goljoj koži jamačno je bio silan, ali je čovjek bio iznimno snažan i nastavio je plivati, sve dalje, dalje od svjetlosti broda. Za ubojice, senatore, kurve i dobre supruge, ljubav nije svjetiljka na brodskom pramcu nego brod, i kad svjetlosti nestane, nema se kamo nego u dubinu.

Premda Arkadij nije bio stručnjak za ljubav, bio je stručnjak za smrt, i znao je za mogućnost relativno bezbolne utopljeničke smrti. Ono što ubije vješte plivače koji uvježbavaju ronjenje u bazenima nije gušenje vodom, već blagi zaborav uslijed pomanjkanja kisika. Na kraju, oni se tek jedva primjetno gibaju, premda posljednjom neugaslom stanicom mozga misle da i dalje grabe naprijed širokim zamazima.

* * *

Ofelia se pomoli. Postojala je lepeza duhova i svetaca koji bi mogli pomoći kad bi samo znali. Mila Yemaya, koja spašava ljude od utapanja. Krotka sveta Barbara, koja se u trenu prometne u Shanga, ovjenčanog munjom. No Ofelijina je zaštitnica oduvijek bila Oshun, premda joj Oshun baš i nije odveć pomogla u prošlosti, ako je suditi po muževima. No bogovi odabiru vas češće no što vi odabirete njih, a Oshun je bila beskorisna kao božica ljubavi. Ofelia je sebe katkad doživljavala kao malo crno brvno nasred rijeke beskorisne ljubavi. Bio joj je potreban oštar nož. Ugušit će se ukoliko uskoro ne izađe iz prtljažnika i Blas će pincetom vaditi niti konoplje iz dubine njezina grla na pouku novih štovatelja. Prizor kako leži gola na čeličnom stolu, a doktor Blas je pregledava, bio je sam po sebi dovoljno užasan, ali je ona vidjela leševu nakon dan-dva provedena u toplom prtljažniku automobila, i to je prisjećanje bilo dovoljno da ponovno počne piliti užu na maticu vijka, makar se porezala.

Pokuša se sjetiti glazbe koja bi osigurala živahan radni ritam, ali jedino čega se uspjela sjetiti bila je slavna Mercedesina uspavanka s naslovom "Drume Negrita" koja je šaptala: "Snivaj, moja mala crna curice. Zaspši li, donijet ću ti novu kolijevku i za nju novo zvonce. Ti si mi najdraža, moj biser, moja voljena, pa zato ne plači više", premda je glas koji je Ofelia čula začudo bio glas njezine majke.

Svetokrug stropnog svjetla iznad njegova kreveta lebdio je u tami i podsjetio Arkadija na Rufov bijeli šešir od pletene slame, načinjen u Panami, s Rufovim pozlaćenim inicijalima na vrpici, što u ono vrijeme nije Arkadiju ništa značilo jer ga nije povezao s AzuPa-namom S. A. Sad se morao zapitati što je još vidio u Rufovoj sobi, a što tad nije shvaćao. To što ni Luna ni Osorijeva nisu došli po Rufov ključ značilo je da još nisu isprobali ključ koji im je Arkadij dao, a moguće da nitko otad i nije bio u Rufovoj sobi.

Čeka li Luna? Dolazi li Luna? Budući da su izgledi bili podjednaki, Arkadij navuče svoj kaput, svoju zaštitnu sjenu, isprazni omotnicu punu oskudnih dokaza u džep i siđe na ulicu. Prijede nekoliko ulica prije no što je mahanjem zaustavio automobil. Arkadij se nije sjećao Rufove adrese, ali se prisjeti izbljedjelih

riječi na zidu susjedne zgrade i zatraži da ga se odveze do Gimnasio Atares.

"Tegustan Iospugilistas?" Vozač zabije šaku u zrak. "Silno", reče Arkadij. Što god oni bili.

Boksači. Prva vrata do Rufovih, boksačka arena Gimnasia Atare-sa na otvorenom, živnula je, i Arkadij vime preko reda koji se gurao kroz ulazna vrata u ring osvjetljen visećim nizom reflektora. Gledatelji su skandirali, puhalu u zviždaljke, zvonili klepkama u slojevitom ozračju dima i orbite insekata. Bila je stanka između rundi, i u suprotnim su kutevima dva boksača crnca koji su se bjelasali od znoja sjedili na stolicama bez naslona, dok su se njihovi treneri sjatili oko njih poput velikih znanstvenih umova. Kad se gong oglasio i sve se glave okrenule prema središtu ringa, Arkadij otključa Rufova vrata i ušulja se unutra.

Bilo je nekoliko promjena od njegova posljednjeg obilaska. Krevet, stol i sudoper bili su na mjestu. Rufov panamski šešir još je visio na svojoj kuki, fotografije boksačke reprezentacije još su nastavale zid, a pokraj sofe se nalazio isti onaj neobični popis telefonskih brojeva za čovjeka bez telefona. Televizor i videorekorder nisu iščeznu-li, kao ni kutije tenisica i cigara, ali je nestao mini bar.

U potrazi za drugim suvenirima iz Paname, Arkadij ponovno prekopa po ormaru i ladicama, cipelama i kutijama cigara. Rogaine je bio kupljen u panamskoj ljekarni, a kartonski podmetač potjecao je iz nekog kluba iz Panama Cityja, ali ne nađe ništa važno.

Arkadiju se činilo mogućim da bi čovjek koji je ovjekovječio posjet Eiffelovu tornju mogao snimiti posjet Panami. On upali televizor, ubaci kasetu u rekorder i istodobno utiša ton hiperekscitiranog španjolskog jezika dok su se na ekranu dva boksača tabala po ringu pod pokroviteljstvom svojih nacionalnih zastava. Vrpca je imala fle-kav kolor starih istočnonjemačkih filmova i trzavost premalog broja sličica u sekundi, ali je raspoznao mladog, gipkog Rufa kako tambura protivnika i, trenutak potom, kako mu sudac podiže rukavicu. Iduća borba na snimci prikazivala je Monga, i Arkadij pomisli kako su boksači zapravo bubnjari: svaki od njih pokušava nametnuti svoj ritani kao ritam bubnjanja: ja sam bubnjar, a ti bubanj. Desetak kasete prikazivalo je druge međunarodne turnire, a daljnjih šest bile su instruktivne: pravilni načini za preskakanje preko užeta, udaranje u vreću, kretanja bez padanja.

Ostale su kasete bile u sjajnim kutijama s pornografskim slikama i s naslovima na raznim jezicima. Donositi porniče na Kubu Arkadiju se učini kao da uzgajivačima ostriga pokazuješ slike bisera. Dvije francuske kasete bile su snimljene u Havani i prikazivale parove kako se zabavljaju po praznim plažama - ali nitko njemu poznat. Jedna kasete s naslovom Sucre Noir bila je snimljena po kiši. Prikazivala je rasno miješane parove kako se rekreiraju u nekoj dnevnoj sobi ukrašenoj filmskim plakatima. Arkadija je dekor zainteresirao jer je shvatio da je on bio u toj istoj sobi, zajedno s hrpama fotoalbu-ma, zbirkom zvona od lijevane bronce, bjelokosnim falusima poslananima po veličini. On prepozna Mostovojev stan, stan fotografa ruskog veleposlanstva. Na zidu između plakata nalazile su se iste uokvirene fotografije prijatelja u Parizu i Londonu, kako mašu s broda. On zaustavi vrpcu. Tamo se nalazila još jedna fotografija koja nije bila na zidu kad je posjetio Mostovoja: pet muškaraca s puškama kleče oko nečeg što izgleda kao mrtvi nosorog, previše mutna na videosnimci da bi raspoznao lica. Lovci na krupnu divljač u Africi, spomen u stilu Hemingwaya na počasnom mjestu u Mostovojevoj zbirci. Zašto bi Mostovoj to skrivao?

Netko je pokušavao otključati vrata. Arkadij ugasi videorekorder i osluhne kako ključ pokušava silom prodrijeti kroz cilindar, a potom tiha psovka izrečena glasom koji on prepozna. Luna.

Arkadij je mogao čuti njegove misli. Narednik je vjerojatno imao ključ koji je Arkadij dao Osorijevoj, a koji je mogao glatko otvoriti vrata Arkadijeva stana u Moskvi. Luna to nije mogao znati; ali je znao da ključevi ne mogu prestatu funkcionirati; ili je brava promijenjena ili je ovo pogrešan ključ. Pregledat će svoje druge ključeve. Ne, ovo je ključ koji mu je dala detektivka. Možda se njime nije morao prije poslužiti. Prigodom prvog obilaska, Arkadij je zatvorio vrata, ali nije navukao zasun i svatko je mogao jednostavno okrenuti kvaku i ući. A netko to jest učinio, budući da nekih stvari nije bilo, a zasun je bio navučen kad se Arkadij vratio, premda za takvo što nije bilo nužno imati ključ; bilo je dovoljno samo pritisnuti gumb na pločici s bravom. Danas je možda prvi put da Luna mora isprobati ključ.

Arkadij, pak, postane svjestan da je Gimnasio Atares utihnula, da je prestala graja zvižduka i zvona. Luna se uzrujao kad se Arkadij

usudio doći usanterov stan. Koliko će kivan biti kad zatekne Arkadija u Rufovoj sobi?

Vrata poskoče kad je po njima udarila šaka. Arkadij je osjećao kako Luna pilji u bravu. Napokon, stopala se okrenu, ispraćena zvukom grebenja metala po kamenu. Kad je Arkadij odškrinuo vrata, Luna je bio ulicu dalje ispod ulične svjetiljke koja je izbljedjela do smeđe boje. Dva boksača u trenirkama bolno su se vukla kroz vrata arene, a za njima trener koji si je brisao lice ručnikom. Kad su stigli do Rufovih vrata, Arkadij šmugne ispred njih, dovoljno blizu da bi se zaklonio od Lune i stopio svoju sjenu s njihovima sve do drugog ugla. Usredotočena na svoje boli, trojka je posrtala. Arkadij se zaustavi i okrene.

Luna se vraćao. Onaj zvuk metala bila su prazna kolica sa željeznim kotačićima koja je dogurao do ruba

pločnika ispred Rufove kuće. Kapetan je bio u civilnoj odjeći i ovaj put, umjesto da se pouzda u bonton ključa, on zabije svoje šilo za led u zasun, upre ramenom i vrata se širom otvore. Kapetan kao da je znao što traži, jer u ona kolica odnese televizor, videorekorder i kutije s tenisicama. Zakotrlja svoj tovar; mljevenje kotača odjekivalo je na obje strane ulice. Usprkos mutnim svjetlima, Lunu je bilo lako slijediti zbog sporog kretanja kolica i njihova štopota.

Narednik je nekako uspijevao pronalaziti sve praznije i napušte-nije ulice, manevrirao kolicima oko hrpa razbijenog kamenja, prizor zbog kojeg je Havana izgledala kao potresom pogođeno područje. Neka su se skladišta urušila tako davno da su se palme naginjale kroz prozore. Arkadij i Luna prevalili su desetak ulica prije no što se Luna zaustavio na dotad najmračnijem raskrižju i ostavio kolica, a on postavio dasku na stube zgrade na uglu, pa snagom mišića pogurao kolica uz improviziranu kosinu i kroz dvokrilna vrata koja su se otvarala prema van. Arkadij začuje kotrljanje kolica preko kamena i nešto što je zazvučalo kao blejanje koza.

On pođe uza stube. Zgrada se na neki način opskrbljivala strujom jer se u nadsvođenoj tami vidjela žeravica viseće žarulje. Luna se sklonio iz vidokruga u dublju unutrašnjost; Arkadij začuje kolica kako se kreću niz hodnik.

Osjećao se kao da je otkopao sovjetski mauzolej. Ispod prašine na podu nalazio se motiv srpa i čekića, a bilo je tu i ugaslih fenjera crvenih zvijezda, poprsja Marxa i Lenjina duž balkona, a jedina je razlika bila u tome da je na sredini poda umjesto sarkofaga stajala Lađa s tablicama 060 016. Pribludin automobil. I nešto detalja lakše kategorije: na suprotnim krajevima recepcije od tamnog drva nalazile su se dvije statue, crna i bijela. Crna je statua izgledala odveć krhka za trsku koju je posjekla, ali je bijeli kip bio ruski supermen koji je zagrabio morsko obilje - listove, rakove i hobotnice - u samo jednoj mreži. Tapkanje potakne Arkadija da ponovno pogleda prema mezaninu. Između Marxa i Lenjina sjajili su puščani otvori proreza kozjih očiju. Prašina je lelujala oko žarulje. Premda se u automobilu nije moglo nikoga vidjeti, on se ljuljao amo-tamo i to ne samo kao posljedica varke nekakog svjetla.

Ključevi Pribludina automobila bili su kod Arkadija od obdukcije. On otvori prtljažnik i napipa hrpu vreća. Donja vreća bila je teška i svezana uzetom. Arkadij odveže vreću i raširi otvor. Koze su blejale. Osorijeva podigne glavu, previše ukočena da bi stajala. Kad ju je on podigao, ulazna vrata predvorja, širom se otvore i zacilice kozje zvono. Luna se nije vratio iz predvorja, nego kroz ista ona vrata kojima se Arkadij netom poslužio; narednik nije nosio palicu, već mačetu. Reče nešto na španjolskom što mu se silno svidjelo.

Osorijeva pritisne usta na Arkadijevo uho. "Moj pištolj."

On ugleda Makarova u prtljažniku. Dok se Osorijeva držala za njega, on dohvati pištolj i napne ga. "Mičite se s puta."

"Ne." Luna odmahne glavom. "Neće ići." Arkadij nacilja iznad narednikove glave i pritisne okidač. Nije se trebao truditi, jer igla udari u prazni zadnjak. Luna povuče vrata za sobom i zatvori ih. "Ovo je pravda."

Arkadij posjedne Osorijevu na suvozačko sjedište automobila pa zaobiđe automobil na vozačku stranu.

Lađe nisu bile poznate po svojoj snazi, ali su imale dobro paljenje. Po najhladnijem ili najtoplijem vremenu, njihov bi se motor upalio. Arkadij upali motor i svjetla. Zasljepljen, Luna na trenutak zastane, ali onda prijeđe preko predvorja u dva duga koraka i raspali mačetom po autu. Arkadij krene natraške tako da je udarac zahvatio poklopac motora, ali Luna nakrene oštricu ploštice i rascijepi vjetrobransko staklo na dvije ulubljene plohe sigurnosnog stakla. Obnevidjevši, Arkadij krene naprijed, nadajući se zahvatiti kapetana, no samo frontalno udari u recepciju. Stražnji se prozor pretvori u kristaliće kad je mačeta zamahnula kroza nj. Arkadij krene natraške okrećući volan da bi odgurnuo Lunu. Oštrica se probije ravno kroz krov, pročeprka malo i iščezne. Baš kad je Arkadij pomislio da se Kubanac nalazi na krovu automobila, prsne jedno prednje svjetlo. Ljestve su se prevrnule i prignječile Osorijčinu stranu automobila.

Arkadij izbije toliko vjetrobranskog stakla da može vidjeti. Ljestve su u padu očešale žarulju, i kako se ona njihala, ljuljali su se i koze, stube, kipovi. On se natraške zabuba u stup dovoljno jako da uzdrma balkon, a potom jurne naprijed i nanišani u Lunu, čiji su se obrisi ocrtavali zbog kristalića na njegovim ramenima.

Promaši ga, no kad je viseća žarulja proplamsala, Arkadij ugleda električnu autocestu stakla kako vodi do vrata i krene njome. Kad su se vrata uz tresak otvorila, Lađa naahereno prizemlji na stubište, ispravi se, pa probije kroz razvaline. Lijevi prednji odbojnik bio je zgnječen, a činilo se i da je nemoguće skrenuti ulijevo. On krene prema uličnoj svjetiljci, a kad je prošao nekoliko ulica, okrene se i pogleda kroz zjapeći stražnji prozor. Ugleda Lunu kako trči za njima. Arkadij potjera auto najbrže što je mogao, sve dok se narednik nije izgubio iz vida.

Napokon ulice završe kod dokova i dubokog crnila i vrpce svjetala luke. Zrak je puhao kroz vjetrobran i prozore, a sigurnosno staklo krijesilo im se u krilu. Lađa othrama preko željezničkih tračnica i naposljetku

se zanjiše u sporednu uličicu gdje prestraši šljokičaste zelene oči mačke uhvaćene svjetlošću automobilskog fara i glavinjajući se zaustavi.

Crna se ruka zanjiše oko Arkadijeva sjedišta i udari ga u prsa. On je zgrabi za zapešće i okrene se. Ugleda Changov lik. Lutka u prirodnoj veličini vozila se na stražnjem sjedištu automobila, još s crvenim rupcem, još držeći štap za hodanje u drugoj ruci, sa zlovoljnim izrazom lica žrtve otmice. Ofelia uperi Makarova, punog ili praznog, u lutku.

"Dios mio." Ruka s pištoljem joj klone.

"Točno tako." Arkadij izađe iz automobila na klecavim nogama.

Prebroji rupe na krovu i bočnim stranama automobila. Prednji je dio bio zgnječen, farovi prazne duplje.

"Daje brod, već bi potonuo", reče on. "Odvest ću te do doktora." "Ne", reče Ofelia. "Do policije."

"Da kažem što? Da sam se oglušila na naredbe? Da sam sakrila dokaze? Da umjesto toga pomazem jednom Rusu?"

"Ne zvuči sjajno iz tvojih usta. A što ćemo onda? Luna će nas slijediti do Pribludina stana."

"Znam kamo možemo otići."

S obzirom na to da se Ofelia morala pobrinuti za njihov smještaj u gluho doba noći, nije bilo ni tako loše. Prebacili su se iz Lađe, zajedno s Changom, u njezin DeSoto, a onda u sobu u Rositi, ljubavnom motelu na Plavi del Este samo dvadeset kilometara izvan grada i nekoliko ulica dalje od plaže. Svi bungalovi u Rositi bili su samostojeće bijelo ožbukane kućice iz pedesetih s klimom i čajnom kuhinjom, televizorom i biljkama u loncima, čistom posteljinom i ručnicima po cijeni koje su si mogle priuštiti samo najuspješnijemetera.

Prvo što je Ofelia učinila kad su se smjestili bilo je da tuširanjem spere jutu i kokosove dlake s tijela.

Omotana u ručnik, zamoli ga da joj izvadi krhotine stakla iz kose. Očekivao je da će joj uvojci biti kru-ći, ali su bili mekani kao voda i njegovi prsti nikad nisu djelovali deblji i šeptrljiviji. Između lopatica, koža joj je bila naruljana do krvi i pro-šivena zrcima stakla. Nije ni trepnula. U kupaoničkom zrcalu on ugleda njezin pogled na sebi i prirodnu osjenčanost njezinih vjeđa.

Ona reče: "Imao si pravo glede tvoje fotografije koju je Pribluda snimio. Našla sam je kad sam pretraživala njegov stan zbog otisaka, baš kao što si rekao. Ja sam je dala Luni."

"A ja tebi nisam rekao da Luna od mene želi fotografiju koju je Pribluda naslovio Jaht-klub Havana. Sad smo kvit."

"Claro, oboje smo lasci. Pogledaj nas."

On ugleda neobičan par, ženu glatku kao sapun s ogrubjelim muškarcem.

"Što je Luna rekao kad se vratio?" upita on.

"Rekao je da je Rufov televizor bio topao, po tome je znao da si bio tamo. Zašto se nisi osetio?"

"Zapravo i jesam."

"I svejedno si ga slijedio?"

Arkadij zapita: "Je li tebe moguće zadovoljiti?"

Ona reče: "Da."

21.

Ona je bila crna vila, samo što je u krevetu bila žena. Dojke su joj

bile male, s ljubičastim vršcima, trbuh gladak sve do trokuta samu-rovine. On položi svoja usta na njezina; toliko je vremena prošlo otkad je posljednji put bio sa ženom da je imao osjećaj kao da ponovno uči jesti. Osobito kad je okus drukčiji, opojan i oštar, kao da je premazana slatkim likerom.

On je bio bespomoćan u vlastitoj požudi, probijao se kroz nježno rastvoren cvijet dok gaje Ofelia, njegova nova mjera, upijala. Bilo je nečeg grčevitog u ovoj gozbi za izglednjete, koji su se zavjetovali na post.

Bio bi rekao da mu je stalo do ljudi, da im želi svako dobro i da za njih čini sve što može, ali je bio mrtav. Ona će uskrsnuti Lazara i sklopiti svoje noge oko njega da ga ne pusti. Poljubi mu čelo, usne, modrice na unutrašnjoj strani ruke kao da svaki poljubac vida rane. Bila je čvrsta, gipka, meka i nedvojbeno vještija i glasnija od njega. Čini se da je to na Kubi bilo dopušteno.

Izvana, on začuje kako ocean zbori: "Ovo je val koji će otplaviti pijesak, poharati grad i poplaviti ulice.

Ovo je taj val. Ovo je taj val."

Na krevetu, Arkadij složi Pribludinu fotografiju Jaht-kluba Havana, dokumente o AzuPanami, svoju kronologiju posljednjeg dana Pribludina života, popis datuma i telefonskih brojeva s Rufova zida. Dok ih je Ofelia pregledavala, Arkadij se osvrne po sobi: cementni pod obojen plavo, ružičasti zidovi s papirnim

Kupidima, plastične ruže u posudama za led i klima uređaj koji je soptao kao Iljušin pri uzlijetanju. Smjestili su Changa u stolicu u kutu. Lutkina je glava olovno ležala na radnoj plohi, ruke položene na štap.

"Ako su ovi dokumenti pravi," reče Ofelia, "entonces, shvaćam zašto bi neki Rus pomislio da je AzuPanama instrument kubanskog Ministarstva za šećer, a ne stvarna panamska korporacija."

"Tako nekako."

Arkadij joj ispriča o O'Brienu i meksičkim dijelovima za kamione, američkim čizmama i stvarnom Jaht-klubu Havana.

"On je šarmer, intrigant, prelazi sjedne priče na drugu. Kao da te netko vodi niz stazu."

"Uvjeren sam da je tako."

Smučivala gaje činjenica da na sebi ima samo njegov kaput i odsjaj žute ogrlice od kuglica. Nije primijetio kad je stavila ogrlicu. Kaput je bio golem na njoj, i taj je prizor bio kao da nađeš fotografiju jedne žene u okviru u kojem se uvijek nalazila slika neke druge žene. Svakom sekundom u kojima je taj kaput prijanjao uz nju, razmjenjivao je aure mirisa, topline i sjećanja.

Ofelia je znala. Nije to bilo baš sasvim istina, ali nije se moglo optužiti da je naslutila prirodu njegova gubitka kad je naslutila njegovu tugu, a kad je primijetila nježnost s kojom je postupao sa svojim kaputom i otkrila jedva osjetan zapis parfema na njegovu rukavu, od tog je trenutka naumila odjenuti taj kaput. Zašto? Jer pred sobom ima muškarca koji je ljubio jednu ženu tako duboko da ju je bio voljan slijediti ravno u smrt.

Ili je možda on samo bio od sjetne sorte - ukratko, Rus. Ali se mora reći da dok je bila u prtljažniku onog automobila, svezana kao kokoš, utrana u vreću i jedva disala, jedina osoba na koju je pomislila da bi joj mogla spasiti život bio je ovaj muškarac kojeg do prije tjedan dana nije ni poznavala. Muevete! reče si Ofelia. Pokupi krpice i bježi. Umjesto toga, ona reče: "U Panami je sve moguće. O'Brie-nova banka nalazi se u slobodnoj trgovinskoj zoni Paname u Colonu gdje nema što se ne događa. No ipak je on prijatelj Kube i ne shvaćam kakve veze ima šećer s Jaht-klubom Havana, s Hedy ili s narednikom Lunom."

"Ni ja, ali ne pokušavaš ubiti čovjeka koji odlazi za tjedan dana ukoliko se to što se treba dogoditi neće dogoditi uskoro. Onda će, naravno, sve biti savršeno jasno."

Razbarušen, u bijeloj košulji, zasukanih rukava, dugih svinutih prstiju koji pridržavaju cigaretu - Ofelia je tako zamišljala tipičnog ruskog glazbenika. Glazbenika koji sjedi uz rub ceste pokraj autobusa koji se pokvario negdje na području Urala. "Čekaj da vidim jesam li dobro shvatila. Kažeš da Rufo, Hedy, Luna, sve što se dosad dogodilo, služi da bi se zabašurio zločin koji se još nije ni dogodio? Kako ćemo to otkriti?" "Shvati to kao izazov. Najveća prednost koju detektivi najčešće imaju je da znaju o kakvom je zločinu riječ, to im je polazište. Ali mi smo dva profesionalna istražitelja. Kombinacijom ruske i kubanske metode, da vidimo hoćemo li uspjeti spriječiti nešto prije no što se dogodi."

"U redu. Dakle, zamislimo da netko nešto planira, a mi ne znamo što. Ali ih ti prisiliš da odmah nešto poduzmu kad si se pojavio s fotografijom na kojoj je Pribluda sa svojim prijateljima, dvojicom mehaničara, ispred starog Jaht-kluba Havana, koji se, usput, od revolucije zove Časa Cultural de Trabajadores de Construcción, ali to na stranu, Rufo te pokušava ubiti zbog te slike. Bilo bi kudikamo lakše da su te ignorirali, pa ćemo to smatrati važnom činjenicom. Kao drugo, ponovno nekome staneš na žulj svojim posjetom Jaht-klubu Havani, pa Walls i O'Brien pristignu da te maknu s doka i ponude ti nekakav posao koji je, uzgred, nevjerovatno komičan. Ponovno bi bilo puno lakše ne obzirati se uopće na tebe. Kao treće, Luna te premlati palicom, ali te ne pokušava ubiti, možda zato što ne može naći onu sliku. U međuvremenu, pokušava li te itko ubiti zbog AzuPaname? Ne. Pokušava li te itko provrtati metkom zbog AzuPaname? Ne. Zaboravi na AzuPanamu, sve je ovo zbog te fotografije", reče ona i ubode je prstom.

"To je jedan način gledanja."

"Dobro. Ali ni ja ni ti ne znamo kakve veze ta slika ima s budućnosti. Samo se voliš igrati vremenom."

Glede toga bila je odveć u pravu, pomisli Arkadij. Bila je u pravu glede puno toga. "Dva su puta da se vratimo do onoga što se dogodilo Pribludi. Jedan vodi preko Monga, a mislim da drugi vodi preko O'Briena i Wallsa."

"Tvoj prijatelj O'Brien je lud ako misli da će otvoriti kasino. Ne dok je Fidel živ. Neće biti kasina. To bi bila potpuna kapitulacija. A

dopusti da ti kažem još nešto, ljudi kao što su O'Brien i Walls neće podijeliti svoj imetak s nekim tko je stigao avionom iz Rusije." Ofelia je oklijevala prije no što upita: "Imaš li plan?"

"Prema bilješci na Rufovu zidu, sutra navečer u Jaht-klubu događa se nešto u vezi s Angolom." On pogleda na sat pa se ispravi. "Večeras. Mogli bismo svratiti."

"Angola? Kakve veze ima Angola sa svime ovime?"

"Rufo je pribilježio 'Vi. JKH 2200 Angola'."

"I to mi je neki plan."

"A i rado bih našao Rufov mobitel."

"Nije ga imao. U Havani, mobitele dodjeljuje CubaCell, tvrtka u vlasništvu Kube i Meksika. Može ga dobiti svatko tko ima dolare, ali sam ja nazvala CubaCell i nemaju ime Rufa Pinera na popisu korisnika."

"Imao je telefon, samo ga još nismo našli. Rado bih pritisnuo tipku MEMORY na tom telefonu i doznao tko su mu bili najbolji prijatelji."

Takav je bio i na dokovima, pomisli Ofelia. Potpuno siguran u nešto nevidljivo. Problem je bio u tome da je ona isto to mislila. Mu-tež poput Rufa bio je nepotpun bez mobitela.

Vani je neki par koji je hodao prema drugom bungalovu prasnuo u smijeh. Ofelia se osjeti ponukanom objasniti kako zna za Rositu, sistem jinetera i policiju. Iz MUP-a, policajac poput Lune može štiti Hedy i cijeli lanac djevojaka u barovima za turiste, hotelima i marinama. Rosita je na sigurnom jer je pod zaštitom policije u Plavi de Este. Ona dodaje: "Luna radi i na vlastitoj zaštiti. On i Rufo su zajedno sudjelovali u političkim aktivnostima, uštkivali disidente. Možda su neki od tih ljudi zaista i bili antikubanski nastrojani, ali bi Luna i Rufo katkad otišli predaleko."

"AMongo?" "Ne."

"Kapetan Arcos?" "Mislim da ne."

"A jesu li i svi oni sudjelovali u santeriji, obredu sličnom onome koji sam ja vidio?"

"To nije bila santeria." Ofelia dotakne svoju ogrlicu. "Duhove prepusti meni."

Drugi put nije bilo tako halapljivo, ali je bilo jednako slatko. Tako dugo odrican užitak pretvorio je kožu u puten zemljovid koji treba potanko istražiti, od obline dojke, ružičastog jezika do sitnih dlačica njezina čela.

Imala je razne nazive od milja na španjolskom. Njemu se sviđalo ime Ofelia, način na koji je ispunjavalo usta i zborilo o sanjarskoj prirodi i cvijeću.

Drugi je put imao spori ritam koji se valjao uz kralježnicu. On nije prepoznao ritam, ali Ofelia jest, postojano njihanje visokog bubnja, postraničnu trešnju školjaka na tikvici, brži ritam bubnjeva u obliku sunčanog sata, a potom sve jače ubrzanje iye, najvećeg bubnja i najdubljeg tona, a u središtu njegove napete kože crven smolast krug koji se širi usijanjem sve dok se ona nije napela do krajnjih granica izdržljivosti, bez daha, a on nastavio, dok mu je srce bubnjalo poput stroja koji godinama nije radio.

"Sad znam sve", promrmlja Ofelia. "Sad znam sve o tebi."

Položi glavu na njegovo rame. Najčudnije je to, pomisli on, kako mu paše. Zureći u tamu, on osjeti kako sad levitira, najdalje što se može biti od Moskve.

"Što značipeligroso?" upita on. "Opasan."

"Jedan je čovjek to rekao u Hemingwayevoj marini. Možemo početi odande."

U tami Ofelia mu ispriča o svećeniku iz Hersheva, grada u kojem je odrasla.

Svećenik ne samo što je bio Španjolac nego i tako krhkog zdravlja da su ljudi govorili da ga na nogama drži jedino njegova halja. No izazvao je sablazan kad se zaljubio u upraviteljevu ženu. Upravitelj šećerane i njegova žena bili su Amerikanci. Vlasnik, Hershey, također je bio Amerikanac. Dva velika dimnjaka šećerane rigala su crni dim, radnici živjeli u drvenim stračarama, ali u središtu grada nalazila se cesta sa stablima hladovi tih krošanja i svježim kamenim kućama

zasjenjenih prozora za Amerikance, gdje je pristup bio dopušten isključivo Amerikancima i Kubancima s radnim propusicama. Amerikanci su trenirali bejzbolsku i košarkašku momčad, a Amerikanke poučavale kubansku i američku djecu. I ona supruga i svećenik radili su kao nastavnici.

Ona je imala andeosku plavu kosu koja se sjajila kroz čipkasti rubac kojim bi pokrila glavu kad bi išla u crkvu. Jedino čega se Ofelia sjećala o suprugu bilo je da se njegov Oldsmobile uvijek blistao jer su ga stalno prali. Problem u Hershevu bila je teška čađa koja je nastajala uslijed paljenja bagasse, onoga što ostane od šećerne trske nakon što se prešanjem istisne iz nje sav sok. Bagasse je gorjela jakim plamenom i proizvodila čađu debelu kao krzno. Kućne pomoćnice koje su radile u američkim kućama dobro su znale da upravitelj pije, i da tuče ženu kad se napije. Jednom je došao u školu i počeo je natezati, no svećenik se umiješao i to je vjerojatno bio trenutak kad je sve troje shvatilo da su svećenik i žena zaljubljeni. Svi su vidjeli, svi su znali.

A onda su sve troje nestali iste noći. Poslije nekoliko tjedana, kad su radnici čistili pepeo iz tvorničkih peći, našli su križ s raspehom i komade kosti. Prepoznali su svećenikov križ koji je nosio oko vrata. Svi su pretpostavili da ga je upravitelj ubio, njegovo tijelo bacio u peć i odveo suprugu natrag u Ameriku, i to bi bio svršetak priče, samo što se netko, poslije godinu dana, vratio s puta iz New Yorka i rekao da je na ulici vidio upraviteljevu ženu ruku pod ruku sa svećenikom, koji više nije bio odjeven kao svećenik, već kao

običan čovjek. Svi su se u Hershevju nasmijali toj priči jer su se sjećali svećenika, kako je bio plašljiv. Alije Ofelia povjerovala jer je vidjela tog istog svećenika kako se onomad sukobio s bikom.

22.

Ofelia je bila izašla prije njega pa je isprva nije prepoznao kad se vratila u pripijenim bijelim trapericama, bijelom topu i tamnim naočalama s bijelim okvirom. Nosila je vrećice kave, šećera, naranči. Krasila ju je zasljepljujuća nova aura, pomisli on, poput atomskog reaktora kad se izvuku kontrolne šipke, a njemu je donijela majicu s izvezenim crtežom igrača pola, slamnati šešir uskog oboda, modernu torbicu za pojas i sunčane naočale.

"Gdje si ovo našla?"

"Na Plavi del Este ima hotela s buticima za dolare. Novac je od tvog prijatelja Priblude, ali mislim da bi on odobrio, no?"

On podigne majicu. "Mislim da to nije moj stil."

"Nemaš izbora. Luna ima tvoju sliku. U slučaju da je počne pokazivati, moramo ti promijeniti izgled."

"Nikad neću izgledati kao Kubanac."

"Ne kao Kubanac, to ne. Ako ljudi mogu zamijeniti nekog turista za tebe, možda će i tebe zamijeniti za turista."

Istinu je priznala jedino sebi: da je osjetila sramotno uzbuđenje dok je ulazila u butike s toliko novca. A dodala je i novi češalj i četku za svoju ovješenu slamnatu torbu. Nužni artikli za stanovitu ulogu. A odjenuti muškarca bio je užitek koji ju je prožeo do kosti.

Ona složi njegov kaput preko stolca. "Platili smo dva noćenja, pa zasad možeš ostaviti kaput ovdje."

Plava del Este nudila je nepregledno ništavilo pijeska, mora i kuća sa suncem ispranim sjećanjem na boju umjesto stvarne. Veliki je natpis objavljivao predstojeću izgradnju francuskog hotela, a radove će izvoditi "Socijalističko-lenjinistička radnička brigada". Duž plaže dizali su se redovi već sagrađenih novih hotela. Ofelia je vozila i Arka-dij otkrije da vožnja u Ofelijinu DeSotu, oldtajmerskoj nemani s klinastim stražnjim krilcima, znači biti nevidljiv. Turista bijelca s privlačnom Kubankom odmah bi se svrstalo u određenu kategoriju i ot-pisalo. Prvi put se uklapao u okolinu jer je posvuda bilo primjeraka poput Ofelije i njega: visoki Nizozemac i gotovo patuljasta crnkinja sjedili su za stolom ispod jednog jedinog suncobrana sa znakom Cin-zana koji je predstavljao kafić na otvorenom, Meksikanac s plavoko-somjineterom uživa na zraku u taksiju-triciklu, mesnati Englez s djevojkom koja posrče u novim cipelama s visokim donom. Ofelia bi na prvi pogled pogodila odakle su. A ono što je Arkadiju upalo u oči bilo je da se svi parovi drže za ruke, ali ne razgovaraju.

"Oni svi gaje neku fantaziju", reče Ofelia. "On - da može ostaviti svoj svakodnevni život i živjeti kao bogataš na ovakvom otoku. Ona - da će se on zaljubiti u nju i odvesti je u ono što smatra stvarnim svijetom. I bolje da ne mogu komunicirati."

Ali je i Ofelia osjetila dobrodošlu nevidljivost u svojim tamnim naočalama i trapericama, u držanju svoje brade, i kad su prošli pokraj stakla izlogagiftshopa, ona ugleda odraz savršeno prihvatljive ji-netere i turista, možda malo zgodnijeg od prosjeka.

Vidjevši da pristize Kubanka, čuvar na ulazu marine Hemingway načini korak da će izaći iz svoje kućice, ali se vrati čim je vidio da ona zaobilazi rampu u Arkadijevoj pratnji. Arkadij povede Ofeliju pokraj trgovine i preko trave do pristaništa gdje ga je iskrao George Was-hington Walls nakon njegova posjeta Jaht-klubu Havana. Činilo se da traje ista ona bučna odbojkaška utakmica. Drugi Amerikanci motali su se amo-tamo noseći vreće s rubljem. Dječak u odrezanim trapericama ručno je isporučivao sanduke piva akvamarin jahti veličine ledenog brijega, no Ofelia se odnosila prema panorami triju kanala krcatih jahtama od milijun dolara ravnodušno poput Kleopatre koja vrši smotru svojih lađa. Možda nije bila impresionirana, pomisli on, zbog mlade Kubanke koja je visjela u visećoj mreži na bumu jedrilice.

"Stoje ovdje tako opasno?" upita Ofelia.

"Ne znam. Bila si već ovdje?"

"Jedanput ili dvaput. Ti kreni dalje. Ja nekog tražim."

U jednoličnosti brodova od fiberglasa, Gavilan se isticao svojom tamnom siluetom, i Arkadij ga spazi kod mola prema kojem se Walls onomad bio zaputio kad ga je mahanjem odvratio lučki kapetan koji je ronocima dovikivao: "Peligroso!" Sad u vodi nije bilo plivača i Arkadij nije vidio problem. Opskrbni brod hidroplana miroljubivo je gurkao odbojnice od guma na doku dok su žice napajale brod električnom strujom iz obalne razvodne kutije preko mjedene brodske ograde. Nije bilo plivača, nije bilo povika, tek

duboko brundanje neke jahte koja rula niz kanal.

On nastavi hodati duž kanala, ne primjećujući prepreke u vodi, ni naplavine pokraj doka. Pociočana cijev vodila je vodu do svakog veza; neka inozemna posada prala je trokatnu megajahtu, prskali su jedni druge, pili vodu, dakle voda je čak i pitka. Američki brodovi na Kubi činili su zanimljivo društvo:

veličanstvene bijele palače izmiješane s vragolanskim ribarskim čamcima brkatima od mrlja, a svi krše zakon već time što su tu gdje jesu. Arkadij nije imao osobnih iskustava s jahtama, ali budući da je neko vrijeme proveo u Vladivos-toku u blizini brodova za preradu ribe i lađa ribarica, znao je nešto o tome kako se struja dovodi na brod, pa na metar visokim električnim razvodnim kutijama raspoređenima duž doka u Marini Hemin-gway zapazi koliko ih malo ima obične priključke za plovila. Umjesto toga, jedan bi kabel vodio iz razvodne kutije, a drugi s broda i na mjestu dodira žice bi se povezale i zalijepile izolirbandom, a spojište se zaštitilo od vode prozirnom plastičnom vrećicom čiji su krajevi bili zalijepljeni selotejpom. On ode do praznog bara na otvorenom u dnu doka. Sigurno pedeset posto brodova pokraj kojih je putem prošao priključilo se na razvodne kutije s pomoću zalijepljenih i u vrećice umotanih električnih kabela koji su ležali u vodi između trupa broda i cementnog zida pristaništa.

Krmeno zrcalo Alabame Barona bilo je umrljano od riblje utrobe i krljušti, premdajinetera u visećoj mreži na brodu nije djelovala kao ribar. Djevojka je sličila Juliji Roberts u filmu Zgodna žena, jako popularnom na Kubi, s tonama kose, kratkovidnim pogledom, napućenim usnama, a gledala je u narukvicu koja se prodavala na prenosivom televizoru povezanim s malom satelitskom antenom pričvršćenom za dok. Ofelia prepozna Home Shopping Network, također silno popularnu na Kubi među onima kojima su satelitske antene bile dostupne. Žena na televiziji položi narukvicu preko zapešća da bi svjetlost zatitrala na draguljima. Zvuk je bio isključen, ali cijena zasvijetli u kutu ekrana.

"Prekrasna je", reče Ofelia. "Nije li? A i jeftina." "Dijamantna?"

"Kao da jest. Prošli su tjedan imali lančić za gležanj s istim kamenjem. Ako misliš da je ovo jeftino, pričekaj." Žena na televiziji raširi narukvicu na podmetaču od baršuna i doda par naušnica. "Vidiš, znala sam. Naručiš prebrzo i ne dobiješ naušnice. Moraš znati čekati, a onda podići slušalicu i dati broj svoje kreditne kartice i narukvica je tvoja za dva dana." Julia Roberts pogleda u Ofeliju. "Ti si nova ovdje."

"Tražim Teresu."

Ona žena s televizije odmakne od lica ogrtač svoje kose da bi na sebi pokazala naušnice, slijeva, zdesna, sprijeda. Još jedna djevojka u topu i tangi izađe iz kabine. Kosa joj je bila kratka gotovo kao Ofelijinina, ali izbijeljena u plavu. "Poznaš Teresu?"

"Da. Luna mi je rekao da će biti ovdje."

"Poznaš Facunda?" Djevojka u mreži uspravi se u sjedeći položaj.

"Upoznala sam ga."

"Teresa se silno uzrujala", ona plavuša klekne pokraj ograde i šapne. "Bila je u susjednoj sobi kad su Hedy prerezali grkljan. Bile su tako bliske."

"I nju su priveli", reče Julia Roberts. "Neka ju je policijska gadu-ra izmaltretirala. I to joj je hvala zato što prehranjuje svoju obitelj."

"Znam", reče Ofelia.

"Teresa je uplašena", reče plavuša. "Otišla je kući na selo. Mislim da je ovdje neće biti neko vrijeme."

"Boji se narednika?" upita Ofelia.

"Upoznala si narednika, pa što misliš?" reče Julia Roberts. "Uz dužno poštovanje, što ti misliš? Ja ga jedva poznajem, ali Teresa i Hedy su bile njegove djevojke, razumiješ?"

Plavuša promotri Ofelijine ključne dijelove. "Nisi li malo presta-ra za ovo? Koliko ti je, dvadeset četiri, dvadeset pet?"

"Dvadeset devet." "Nije loše."

"Po-ku-ša-vam-spa-va-ti", začuje se dubok američki glas iz utrobe broda i neko se obliče uspenra uz stube. Jamačno Baron izAla-bame glavom, pomisli Ofelia. Bio je odjeven u kapicu houstonske bejzbolske momčadi Astrosa, kratke hlačice i havajsku košulju koja nije mogla sakriti od sunca pocrvenjeli trbuh koji je blažio kotrljajući limenku piva preko njegova prostranstva. On se postavi na dvije Kubanke na svojem brodu. "Bla-bla-bla-bla-bla-Jezuš-Kristuš-ala-vi-žene-klepećete. Opa," reče on kad ugleda Ofeliju, "natjecanje za kraljicu ljepote možda još nije završeno."

"Ona je sa mnom", reče Arkadij. Vratio se niz dok do opskrbnog brodića i jedrilice, na vezu jedno iza drugog. "Samo smo se divili brodovima."

Gazda pogleda u limenke piva na njegovoj palubi sve dok ne shvati da je Arkadij mislio na Gavilana.

"Aha, naravno, to je klasika, jebote. Krijumčarski, iz prohibicije, sve ima osim rupa od metaka."

Krijumčarski? Arkadiju se to sviđa. Podsjetilo ga je na Caponea. "Brz?"

"Rekao bih da jest. Riječ je o motoru V-12, četiristo konja, šezdeset čvorova, brži od torpednog čamca. Samo što s drvenjakom provodiš cijele dane u doku i ribaš ga pijeskom, lakiraš, glancaš."

"To je nedostatak", složi se Arkadij.

"Nema vremena za pećanje. Naravno, oni ga održavaju za njega. Ima poseban tretman. Odakle ste?"

"Iz Chicaga."

"Stvarno?" Baron promozga o tome. "Pecate?"

"Kad bih barem mogao. Nemam dovoljno vremena."

"Domaći vas živalj drži zauzetim na drugoj strani?" Baronov se pogled vrati na Ofeliju, koja ja zadržala izraz potpunog nerazumijevanja.

"Puno posla."

"Pa, ovo je svijet ribolova ili ševe, zaista. Znae što, nimalo ne želim da se ukine embargo. Kuba je jeftina, predivna, zahvalna. Bez embarga, za godinu dana to će biti druga Florida. Ja živim od penzije, ne bi si mogao priuštiti Susy." On pokaže slobodnom rukom u djevojku u mreži, čiji se pogled ponovno svrnuo na kanal TV prodaje i novi artikl, uru u kristalnom slonu. Arkadij se sjeti Rufova popisa imena i telefonskih brojeva. Susy i Davši. Je li druga djevojka izbjeljivala svoju kosu da bi sličila tratinčici? Arkadij je primijetio da se i Ofelia trgnula na spomen tog imena.

"Sto želite reći time 'poseban tretman'?" upita on Barona.

"Vlasnik tog broda je George Washington Walls. Njihov heroj. Ja sam bio vatrogasac dvadeset godina, ja znam što su heroji. Heroji ne prislanjaju pištolj na pilotovu glavu."

"Ne kažete li to samo zato što ste...?" Arkadij diskretno podigne obrve.

"Rasist? Nisam ja od tih." Baron mahne rukom premajineterama i Ofeliji kao dokaz.

"Onda, na primjer?"

"Na primjer." Baron se sad zagrijao za temu. Uhvati se za čelično jarbolsko uže i upre prst u priključak za razvodnu kutiju na vezu. "Pogledajte, jučer je instaliran električni kabel za napajanje strujom posebno za njega. A sad pogledajte moj." Tamo gdje se kabel Alaba-me Barona umakao u vodu nalazila se tipična izolirbandom spojena žica u vrećici prljavijoj od ostalih. "Znam da su oni ovdje domišljati vražići i da im dolaze američki brodovi i europski brodovi s različitim strujnim frekvencijama i da moraju improvizirati novi spoj za svaki brod koji pristane, ali ja sam vatrogasac i znam nešto o golim žicama i vodi. Spustite ovaj kabel u vodu i neka vam negdje dođe do spoja, ispeći ćete priličan broj zatečenih riba. Sve što želim reći je, kako si je senor Walls sudio jedini vez u cijeloj marini s novim strujnim kabelom?"

"A kad bi se u vodi zatekao plivač?"

"Ubilo bi ga."

"Srčani napad."

"U sekundi."

"I ne bi bilo tragova opeklina?"

"Jedino ako bi dodirnuo kabel. Nagledao sam se leševa u kadama sa sušilima za kosu. Ista stvar. Pogledaj je samo," gazda zadovoljno pogleda u Ofeliju, "kao da razumije svaku riječ."

Upravo zbog izjave da se Teresa vratila na selo, Ofelia je bila uvjerena da se tajinetera pritajila u Havani i skriva se u sobama svojih prijateljica. Nazivajući iz DeSota, Ofelia pokuša dobiti brojeve koje je Rufo zapisao za Davši i Susy, a kad se nitko ne javi ni na jedan od njih, Ofelia nazove Blasa.

"Nije kao udar groma, ali da," doktor se složi s njom, "ako neizo-lirana žica upadne u vodu, očito bi došlo do strujnog udara."

"Koliko jakog?"

"Ovisi. Pod vodom, elektricitet se gubi eksponencijalno proporcionalno udaljenosti od izvora. A tu su i veličina i tjelesno stanje žrtve, te pojedinačne karakteristike svakog srca."

"Za život opasan napon?"

"Ovisno. Izmjenična je struja, na primjer, kudikamo opasnija od istosmjerne struje. Slana voda bolji je vodič od slatke."

"Ostavlja li tragove?"

"Sve ovisi. Ako je došlo do kontakta, to bi ostavilo opeklinu. Na većoj udaljenosti, osjetilo bi se samo peckanje u udovima. Ali električni podražaji reguliraju srce i respiratorni centar u mozgu i električni šok može pokrenuti fibrilacije a da nužno ne izazove traumu tkiva."

"Što bi značilo", reče Ofelia, "da negdje između preblizu i predaleko od gole žice u vodi žrtva može doživjeti srčani udar a da ne bude ulaznih ili izlaznih rana, opeklina, apsolutno ničeg?"

Na doktorovoj strani zavlada tajac. Promet je klopapao niz Male-con. Arkadij kao da je silno uživao u svojoj cigareti.

"Moglo bi se tako reći", najzad će Blas. "Zašto to nisi prije rekao?"

"Sve je u kontekstu. Gdje bi neki neumdtico naišao na neizolira-nu žicu nasred pučine?" Začuje se krčanje i Blas promijeni temu. "Jesi li vidjela Rusa?"

"Ne." Pogled joj se sretne s Arkadijevim.

"Primijetio sam da mi je ostavio novu Pribludinu fotografiju", reče Blas.

"Jesi li je već usporedio s tijelom?" "Ne. Ima još ubojstava, znaš."

"Ali ćeš pokušati? Njemu je to važno. Znaš, ispostavilo se da nije potpuna budala."

Budući da su preskočili doručak, oni sjednu u slastičarnicu u parku pojesti sladoled. Golema kožnata stabla nadvila su se nad igralište i streljanu. Ofelia će se dati u potragu za Teresom, a Arkadij je ponovno želio pogledati Mostovojev stan, ali u ovom trenutku detektivka je izgledala kao filmska zvijezda na francuskoj rivijeri, usana ružičastih od jagoda.

"Možemo se ovdje naći poslije i pojesti sladoled za večeru", reče Arkadij. "U šest? A ako se ne nađemo, onda u deset u Jaht-klubu pa ćemo vidjeti kakve to veze ima s Angolom."

Ofelia je bila sumnjičava. "Što ćeš raditi u međuvremenu?"

"Rus po imenu Mostovoj ima sliku mrtvog nosoroga koju bih želio pogledati."

"Zašto?"

"Jer mi je prije nije pokazao."

"I to je sve?"

"Običan posjet. A ti?"

"Sinoć si rekao da je Luna, kad si ga slijedio, gurao kolica puna nečeg što ti se učinilo švercerskom robom. Kakvom robom? Možda je još tamo. Netko mora pogledati."

"Ne ideš sama?"

"Zar ti izgledam kao luđakinja? Ne, povest ću puno pomoćnika, vjeruj mi", reče Ofelia. Trenutak je izgledala jako pribrano, a onda zgranuto spusti svoje crne naočale.

Arkadij se okrene i nađe licem u lice s dvjema djevojčicama u smeđim školskim puloverima. Imale su zelene oči i kosu protkanu jantarom i držale kornete sa sladoledom dovoljno blizu da s njih kapa na njegovo rame. Energična sjedokosa žena u kućnoj haljini i tenisicama pristigne bijesno za njima.

"Mama," upita Ofelia, "zašto djevojčice nisu u školi?"

"Trebale bi biti, ali bi trebale i s vremena na vrijeme vidjeti svoju majku, ne misliš li tako?" Ofelijina majka promotri Arkadija. "O Bože moj, istina je. Svi se upoznaju sa simpatičnim Španjolcima, kržljavim Englezima, a ti si našla Rusa. Bože moj."

"A samo sam je zamolila da donese malo toaletnog pribora", Ofelia reče Arkadiju.

"Djeluje nesretno", reče Arkadij. "Nemoj joj ponuditi svoj stolac."

Ali je on to već učinio i njezina se majka gnijezdila tamo gdje je do maloprije bio Arkadij.

"Moja majka", Ofelia promumlja u znak predstavljanja. "Moj Bože", reče njezina majka. "Moje zadovoljstvo", reče Arkadij.

S ponosom koji Ofelia nije mogla prikriti reče: "Moje kćeri Mu-riel i Marisol. Arkadij."

Djevojčice se podignu na prste da ih on poljubi.

"Gdje si uopće našla Rusa?" upita njezina majka. "Mislila sam da su izumrli kao dodoi."

"On je viši istražitelj iz Moskve."

"Dobro. Je li donio hrane?"

"Izgledaju baš kao ti", Arkadij reče Ofeliji.

"Tako si se lijepo obukla." Muriel odmjeri Ofeliju od glave do pete.

"Ovo je nova odjeća." Ofelijina majka je malo bolje pogleda. "No hablo espanol", reče Arkadij. "I bolje", uvjerala gaje Ofelia. "On ju je kupio?" "Radimo zajedno."

"Onda je to nešto drugo, nešto sasvim drugo. Vi ste kolege koji razmjenjujete darove u znak uzajamnog poštovanja. Vidim mogućnosti u tome."

"Nije ono što misliš."

"Molim te, nemoj me razuvjeravati kad imam nade. Nije on tako loš. Malo je mršav. Tjedan-dva riže i graha i bit će sasvim dobar."

"Sviđa ti se?" Marisol upita Ofeliju. "Simpatičan je."

"Puškin je bio ruski pjesnik", reče njegova majka. "Imao je afričke krvi."

"Sigurna sam da on to zna."

"Puškin?" Arkadiju se učinilo da je čuo nešto čega se mogao uhvatiti.

"Ima li pištolj?" upita Muriel.

"On ne nosi pištolj."

"Ali zna pucati?" upita Marisol.

"Najbolje."

"Streljana!" djevojčice kliknu uglas.

"Vide te tako malo", reče Ofelijina majka. "Baš bi im mogla priuštiti malo zabave, a tvoj se ruski strijelac može napraviti važan."

Streljana je bila autobus izvađene utrobe i postavljen na građevne blokove. Stražnji je dio bio zamijenjen pultom sa zračnicama okrenutima prema nizu američkih mlažnjaka i padobranaca izrezanih iz limenki bezalkoholnih napitaka. Iza njih, na crnom zastoru, neki je umjetnik dodao iz novina izrezane zvijezde i komete i panoramu Malecona na kojem vozači pucaju iz kabrioleta. Zvučne je efekte osiguravala snimka rafalne paljbe. Sestre odguraju Arkadija na slobodan prostor ispred pulta.

"Trebao bi se osjećati kao kod kuće", reče njezina majka. "Repetiraj je." Muriel mu gurne pušku u ruke.

"Moraš je repetirati", reče Ofelia kad je platila. "Najprije avione, najprije avione", reče Marisol.

Puška je bila igračka s majušnom kuglicom na vrhu cijevi. On opali u bombarder posebice opaka izgleda i padobranac pokraj njega poskoči.

"U što ciljaš?" upita Ofelia. "Ciljam u sve."

Pogrešna meta bilo je najbolje što je pogodio. Djeca oko njega pogađala su mete, zrakoplovi bi poskočili, zavrtjeli se, zaplesali, ali usprkos svim sjajnim, klataćim zavojevačima, svaki drugi njegov hitac zabunbjao bi sramotno o zastor.

"Jamačno je na visokom položaju u policiji", reče njezina majka. "Mislim da nikad ni u što nije pucao."

Djevojčice gurnu pušku u Ofelijine ruke. Ona dvaput brzo pritisne polugicu i nanišani u velikog bombardera načinjenog iz limenke Tropicole.

"Mislim da kuglica nije na sredini", pokuša Arkadij.

Bombarder zazveči i zavrti se.

"Ne, mama," potuži se Marisol. "U sredinu."

Učvrstivši naočale na čelu i pritiskujući kundak čvršće uz obraz, Ofelia je repetirala i okidala smirenijim tempom. Srebrnasti zrakoplovi su se njihali, a padobraneci zujali i plesali. A i repatica, pride. Naočale joj padnu preko očiju, ali joj to nije zasmetalo, zaljuljala je polovicu meta. Arkadij pomisli na zrakoplov koji ga je doveo prije manje od tjedan dana, što mu se sad činilo kao stoljeće. Evo ga na javnom mjestu, i Luna ga traži, ali ima li bolje kamuflaže nego u krilu kubanske obitelji? Što bi moglo biti neobičnije i prirodnije? Dvanaest pogodaka u dvanaest gađanja priskrbi Ofeliji nagradu: limenku tekućine za punjenje upaljača koju njezina majka spremi u mrežu. Kao što ona reče: "Sve se računa".

Udobrovoljene, djevojčice dopuste da ih Ofelia poljubi, a baka uhvati za ruku. Baka gurne ruku u svoju mrežu i da Ofeliji plastični neseter i nešto umotano u zamašćeni novinski papir. "Kruh od Mu-rielinih banana. Sjećaš se banana?"

"Ne mogu uzeti taj kruh."

"Tvoje su mi ga kćerke pomogle napraviti. Bilo bi im puno draže da ga uzmeš."

Muriel i Marisol je pogledaju krupnim očima.

"U redu. Hvala vam, cure."

Oproštajna runda poljubaca.

"Nahrani ga njime", posavjetuje ju majka. "I pazi na njega."

23.

Ono čega se Arkadij sjećao o Mostovojevu stanu na šestom katu hotela Sierra Maestra bio je balkon dugačak kao pista pun parkiranih tricikala a, unutra, dnevni boravak s filmskim plakatima, afričkim rukotvorinama, raskošnim vunanim sagom, kožnom sofom i balkonom s pogledom na more. Također se sjećao brave na ulaznim vratima i zasuna, razborita mjera opreza s obzirom na fotoaparate i opremu koja se nalazila unutra. A u slučaju da pomisli na mogućnost atletskog spuštanja uzetom s hotelskog krova na Mostovojev balkon s pogledom na ocean, primijetio je na Rufovoj videosnimci s naslovom Sucre Noir da su klizna staklena vrata bila zabrtvljena čeličnom šipkom. Specijalne jedinice Spetznaza znale su sve o spuštanju uzetom i upadanju kroz staklena vrata, ali Arkadij nije. Također, trik nije bio samo u tome da se uđe, nego da se Mostovoja izmami van i da još jedanput pogleda fotografije na njegovu zidu.

Mostovoj je ispravno nazvao svoj hotel Centralnom Europom. Kafić i butik u Sierra Maestri bili su ruski, grafiti na vratima dizala na poljskom, a cijelo predvorje prazno. Čak ni miris užeglog ulja iz stroja za pečenje kokica kod ulaznog stubišta nije mogao nadjačati trajni vonj kupusa.

Kad je Arkadij bio tu prošli put, Mostovoj je zamijenio fotografiju sa safarija fotografijom jedrilice. Ili se riješio nosoroga nakon što je snimio Sucre Noir. Ili se umorio od gledanja mrtve životinje na svom zidu. No fotografija safarija izgledala je kao egzotični središnji izložak njegove privatne galerije i Arkadij ju je želio osobno vidjeti prije nego što Mostovoj uspije ponovno presložiti slike. Namjera mu je bila pod hitno izmamiti Mostovoja van.

Arkadij možda nije bio sjajan strijelac ili komandos, ali jedna vrijedna stvar koju je naučio bila je da potpale za metež ima posvuda. Iza vrata s oznakom ENTRADA PROHIBIDA, između plastičnih vrećica kukuruznog zrnja i čipsa te kantica ulja za kuhanje, ležale su prljave zavjese na tronogoj stolici koja je bila dio kompleta presvučenog crnim skajem. Arkadij provjeri jesu li ostali izlazi iz predvorja otključani prije nego što je odnio stolicu i zastore do stroja za pečenje kokica i vratio se po čips i ulje. Otvori kanticu i žitkim uljeni polije hotelsko stubište, baci zastore na ulje, doda vrećice čipsa na zavjese i posljednju vrećicu upali svojim upaljačem. Zapravo Rufovim upaljačem. Plastična vrećica plane lako. Čips, suh i natopljen mašču, u odnosu na težinu najbolja je potpala na svijetu. Stolica i zavjese bile su od poliuretana, oblika krutog petroleja. Ulje za kuhanje mora se dovoljno zagrijati da bi počelo isparavati, ali kad se to dogodi, tu je vatru teško ugastiti. A onda se popne stubama do šestog kata.

Arkadiju se nije žurilo. Alarm, staromodna klepka na zvonu, oglasi se prije no što je prešao pola stuba, a kad je stigao do stubišnih vrata Mostovojeva kata i pogledao dolje, plamen je bio bleštavonaran-časte boje raspirivan mašču iz čipsa dok su tamniji plamčiči lizali stolicu i zastore. Stanari su se naslagali uz ograde balkona da bi uživali u spektaklu policajaca na motociklima koji predvode vatrogasno vozilo i cisternu. Hotel je bio samo nekoliko ulica udaljen od četvrti veleposlanstava u Miramaru i Arkadij je očekivao brzu reakciju. Čelavi Mostovoj u kratkim hlačicama proviri kroz svoja vrata, hrabro krene do balkonske ograde zajedno s drugim gostima sa svog kata pa uskoči natrag u svoj stan prije no što su mu se vrata zakračunala iza leđa. Znatiželjnici na pločniku raštrkaju se kad je ulje buknuo u narančastom šušnju, od stroja za pečenje kokica pa sve do ulice. Efekt morskog povjetarca iznad hotela stvorio je upravo toliko zrakopraznog prostora da je usisao crni dim prema zgradi. Plastična svila podigla se uvis dok je vatrogasac s megafonom mahao znatiželjnicima na balkonima da se sklone na sigurno. Arkadij se odmakne u stranu da ga ne pregazi stampedo obitelji koje su se sjurile van. Mostovojev stan bio je bliže stubama na drugom kraju balkona. On ponovno iskoči van u hlačama, majici, s tupeom, torbama s fotoaparatom prebačenima na sve mile načine preko njegovih ramena, s cipelama u rukama: kicoš-ka vrsta koja ne voli da ga se požuruje. Mostovoj se još nije ni počeo spuštati niz one stube u dnu balkona, a Arkadij se već nađe pred nje-

govim vratima, u hodu vadeći Pribludinu lisnicu iz svoje nove biciklističke torbice. Opterećen opremom, Mostovoj nije gubio vrijeme na to da zaključa vrata, već ih je samo zalupio. Arkadij se odluči za kreditnu karticu; vidio je da se to radi u filmovima, ali zapravo nikad nije pokušao. Ne uspije li, čekat će da se Mostovoj vrati. On ubaci karticu i zamigolji njome u do vratku. Pritom je okretao okruglu kvaku i udario bokom u vrata. Tri udarca i sve je bilo svršeno.

Stanje ponovno izgledao kao inozemna rezidencija ruskog diplomata srednje važnosti, ukrašena suvenirima čovjeka koji je vidio puno svijeta, koji posprema za sobom bolje od većine neženja, kojeg zanimaju knjige i umjetnost, koji drži svoje stvaralačke napore u tajnosti. Fotografija koju je Arkadij primijetio u videosnimci bila je na zidu, vraćena na svoje mjesto između slika kolege ispred londonskog Towera i kruga prijatelja u Parizu.

Bila je to fotografija petorice muškaraca s puškama. Jedan je stajao, a četvorica su klečala oko mrtvog nosoroga. Sad je vidio da su kopita sirote životinje smrskana, a želudac namiguje od ljeskavog droba. Muškarci nisu bili lovci, već vojnici -jedan ruski i tri kubanska. Mostovoj, dvadeset godina mladi i proćelav već i tada. Erasmo, čija je brada tad bila dječjačko paperje. Vižljast, mršavi Luna koji ziba AK-47. Tico s veselim, neobuzdanim smiješkom vođe, bez kratkovidnosti čovjeka koji traži rupe u gumama. A iza njih u safari jakni s puno džepova, stoji George Washington Walls. Na donjem rubu je bilo zapisano: "Najbolji minerski tim u Angoli pokazuje kolegi revolucionaru svoj novi uređaj za čišćenje mina." Nosorogove su noge bile krvava kaša do koljena. Arkadij zamisli bezumnu agoniju i pomutnju zvijeri kad je zalutala u minsko polje, a pomisli i kako ljudi postanu okrutni kad pokušavaju ostati na životu. Tico i Mostovoj stajali su sa strane. Pokraj Ticova koljena nalazio se plosnati lonac nagazne mine. Pokraj Mostovoja konveksni pravokutnik protupje-šačke mine s upozorenjem na engleskom: "Ovu stranu okrenuti prema neprijatelju". Bila je to dobra fotografija, s obzirom na to da je Mostovoj najvjerojatnije namjestio tajmer na fotoaparatu i otrčao zauzeti svoje mjesto, s obzirom na oštru afričku svjetlost, s obzirom na to da su mine vjerojatno još ležale naokolo. Arkadij gotovo da je mogao čuti muhe.

Arkadij prođe kroz ostatak stana prije no što se Mostovoj vratio. Prilikom svog prvog posjeta, Arkadij nije

vidio potpisane fotografije

u hodniku, na kojima se vidio Mostovoj sa slavnim ruskim filmskim redateljima ili erotsku budoarsku seriju kubanskih djevojaka koje kao da su bile snimljene u njegovu krevetu. Arkadij zaviri u komodu, noćni ormarić i ispod jastuka. Na malom stolu nalazili su se lap-top, skener, pišač. Laptop mu odrekne pristup čim gaje uključio. Izgleda da pogodi Mostovojevu lozinku bili su slabi. Pištolja nije bilo ni u ladici stola ni ispod kreveta.

Arkadij odšeta niz hodnik u sobičak pretvoren u tamnu komoru s crnom zavjesom s unutrašnje strane vrata. Crveno je svjetlo bilo upaljeno, kao da je Mostovoj a nešto prekinulo usred razvijanja fotografija. Arkadij se progura između povećala i pladnjeva s kiselkastim učvršćivačem i razvijanjem. Crveni se film uvijao s crvenog užeta za rublje. Podignut prema svjetlu, na filmu se nije vidjelo ništa važnije osim nudističke odbojke, a razvijene slike pričvršćene za ploču bile su uobičajeni motivi iz veleposlanstva: Rusi u obilasku šećernog kombinata, dijele razglednice koje su im poslala moskovska djeca, nutkanje kubanskih urednika votkom. Rusi su zaista izgledali kao boloi.

Kad se vratio u hodnik, Arkadij se morao progurati pokraj još ormarića s fotografijama. On prelista negative praznika u Italiji, Pro-vansi. Nije bilo aktova, nije bilo Afrike. Naposljetku on u kuhinji otvori hladnjak i nađe krem juhu od krumpira i poruluka, otvorenu limenku maslina, čileansko vino, spremnike filmova u boji, a iza vrećice jaja devetmilimetarsku Astru, španjolski pištolj valjkaste cijevi. On isprazni njegov spremnik na plohu sudopera, vrati šaržer, obriše pištolj i vrati ga iza jaja. U sudoperu je ležao prazan pladanj za led. Arkadij napuni pladanj mecima i vodom i stavi u frizer prije no što je sjeo u dnevnu sobu, čekajući da se Mostovoj vrati.

S obzirom na Rufov kalendar - odnosno hitnost pokušaja ubojstva nekoga tko će u gradu biti samo tjedan dana - Arkadij je osjećao da je vremena sve manje. Barem za njega. Sutra navečer možda će se ukrcati u zrakoplov za Moskvu, on i Pribluda, ali je osjećao da je još ispred događaja, što god to bilo, a što bi objasnilo Jaht-klub Havana, Rufa i Hedy, i najbolji minerski tim u Africi.

Ofelia nije povela nikog. Pazeći da ne ogrebe svoje nove cipele, ona se popne stubištem Rusko-kubanskog centra, ubaci svoje tamne naočale u torbu zajedno s kruhom od banana kad je zakoračila u predvorje koje se promijenilo u odnosu na dan prije: kipovi sjekači-ce trske i ribara prevrnuli su se potrbuške na keramičke pločice, ljestve su se protezale duž rascijepljene recepcije, a na podu predvorja nije bilo nikakva automobila. Prašina se penjala po crvenoj zruci svjetlosti koja je padala kroz obojeno staklo iznad njezine glave. Rusko-kubanski centar? Po onome što je znala o ovome mjestu, u vrijeme kad su Rusi mislili da su predvodnici u blistavu budućnost, malo je koji Kubanac bio pozvan.

Duboko udahne. Ofelia je došla sama da bi vidjela što je sve Luna odvuкао tijekom prethodne noći jer nije željela uplitati druge dok ne vidi kakvim dokazima raspolaže. PNR ne optužuje olako djelatnika Ministarstva unutrašnjih poslova. To je bio njezin profesionalni razlog. Stvarnije razlog bio osobne prirode. Za Ofeliju je najveće poniženje bilo bojati se, a u prtljažniku Lađe prepala se do ruba suza. Uzela je dodatne satove iz gađanja na streljani Guanabo samo da se to ne bi dogodilo. Iznad recepcije visjelo je prašnjava zrcalo. Ona uhvati svoj odraz kako vadi pištolj iz slamnate torbice i strelovito se okreće, pomaknuvši tijelo i oružje poput neke opasne male/z-netere.

Sad kad se vratila u predvorje, ona ponovno osjeti okus konoplje i kokosovog mlijeka. Baš ju je tako Luna pokupio, kao kokos koji treba ubaciti u vreću, a vreću u prtljažnik. Pokušala je pronaći Lađu, ali je iščeznula, vjerojatno je već čerupaju u nekom skladištu u Ata-resu. Sjajni je trag pokazivao gdje su se željezni kotači kolica preva-Ijali preko keramičkih podnih pločica s motivom srpa i čekića prema sumračnom hodniku cementnih zidova i vratima od kubanske bjelo-gorice.

Ofelia ritne prva vrata, uđe u praznu garderobu za ostavljanje prtljage, skenira je pištoljem pa se vrati u predvorje prije no što joj se itko uspije približiti s leđa. Iduća su vrata nosila titulu "Ravnatelj" i obećavala da će biti veća i udaljenija od mutnog svjetla u predvorju. Napunila je pištolj prije dolaska, ali je trebala ponijeti i bateriju. Znala je da se trebala toga sjetiti.

Ovo je bila situacija u kojoj se mora procijeniti na što će se najvjerojatnije naići. Narednici MUP-a nose isto oružje kao i ona, ali netko iz Orientea možda bi se više pouzdao u svoju mačetu. Osim toga, Luna je poznao raspored prostorija u Rusko-kubanskom centru, a ona nije. Mogao bi iskočiti iz svakog kuta kao golemi vilenjak.

Ofelia gurne vrata stopalom, ušulja se unutra i čučne uza zid. Kad su joj se oči prilagodile, shvati da je ured očišćen od radnog stola, stolica, tepiha. Ostala je samo Lenjinova bista na postolju i vodoravne crveno-crne pruge nanese na zidove, prozore, preko Lenjinova lica. Začuje nekakvo kretanje u hodniku.

Ofelia pomisli da se možda trebala presvući u uniformu. Kad bi je oni iz PNR-a zatekli ovako odjevenu, što

bi pretpostavili? A Blas? Pomislio bi kako su se mogli dobro provesti u Madridu.

Ona sklizne iz ureda najednom koljenu, ciljajući lijevo, pa desno. Što god to bilo, sad je stalo, premda bi Luna mogao doći iz bilo kojeg smjera. Ovo je bio trenutak kad se vježbanje gađanja isplatilo već zato da može tako dugo mirno držati teški revolver. Bilo je smiješno tegliti sa sobom kruh od banana i ona pomisli da bi mogla olakšati svoj teret. Ali su ga njezine kćerke pomogle ispeći.

Idući je ured bio prazan, osim kukuruznog zrnja i perja pod nogama. Ona ponovno začuje korak iza leđa, bojažljiv, suzdržan, i pokuša se spustiti dovoljno nisko da nanišani u obris. Prijede preko hodnika u ono što je nekoć bila dvorana za sastanke, sad bez stola, stolica, bez prozora, tek izbljedjeli niz uokvirenih ruskih lica i brodova. Ako joj nije samo jedna osoba na tragu, pomisli ona, ovo je izvrsna prilika da zaključaju vrata na obje strane i praktički je hermetički zatvore u grobnicu.

Polakše, reče si ona, premda je žmirkala kroz znoj, disala i na usta, što nije bio dobar znak, a ramena su je boljela od težine pištolja. Bila je u mraku sve dok nije otvorila vrata u praonicu rublja, gdje se svjetlost slijevala kroz nerazbijene prozore na police na kojima su nekad stajale plahte i jastučnice, a koje su još bile bijele, čak je i prašina bila bijela kao puder. Na podu je bezglavo bijelo pile ležalo u krugu skorene krvi.

Ona ostavi vrata otvorena da bi osvijetlila hodnik i pođe za znakom koji je pokazivao prema "Buffetu". Zaviri u ostavu gdje nije bilo ničeg osim popisa na zidu - na ruskom - mesnih, mliječnih i škrobnih artikala koji su trebali stići prije šest godina. Bila je tu i poruka stanovitoj Leni: "Ruski krumpir, a ne kubanski". Povijesni dokumenti koji su bljedjeli kako su se vrata praonice zatvarala.

Sad je bilo najtamnije. Kad je ponovno kročila u hodnik, kao da je zakoračila u crnu jamu. Iza nje samo mrak, a ispred nje ništa osim blijedog svjetla koje ocrtava vrata bifea. Osjetila je koliko je i začula korak iza sebe, bio je tako blizu. Njezin je otac brao trsku, znala je kako rade sjekači trske. Najprije se zasiječe u dnu, a drugi zamah je visok, da se otfikari glavica trske. Arkadij je rekao da je Luna deš-njak, što je značilo, s obzirom na ograničenja dimenzija hodnika, zamah ulijevo i prema dolje. Ona se šćućuri najviše što je mogla na desnoj strani.

Osjeti nečiji dah na sebi. Dlakavo se lice prisloni uz njezino. Ona ispruži ruku i napipa dva rošćića. Koza. Zaboravila je na koze. Ostale su ili otišle ili je ova bila jedina koja je pronašla put do prizemlja. Mala koza krute brade, šiljastih rebara i radoznale njuške koju je gurala u njezinu torbicu. Kruh od banana, naravno, sjeti se Ofelia. Stavi pištolj među noge, odmota kruh i odlomi pola. Nije mogla vidjeti kozu, ali je čula kako proždire kruh kao da je nitko danima nije nahranio. Miris kruha jamačno je ostavljao neodoljiv trag kroz zgradu. Bilo joj je drago da njezin Rus nije to vidio.

Kad je koza pokušala rastrgati ostatak kruha, Ofelia je blago odgurne nogom, a potom počeska njezin mršavi vrat da popravi stvar. Budući da je odrasla u Hershevu, morala je imati posla s kozama, kokošima, proždrljivim krmačama.

Obeshrabrena, koza uzmakne uz drhtavi baa, pa premda je Ofelia očekivala da će koza otići putem kojim je došla i vratiti se svome stadu, nešto kao da ju je privlačilo u suprotnom pravcu. Nije vidjela kozu, ali začuje kako su njezina kopita dotapkala do vrata bifea i sablasnog mirisa hrane od prije šest godina. Bila su to vrata na guranje. Koza ih gurne njuškom i ukaže se tmurno svjetlo, dovoljno da namami kozu, i ona otkasa kroz njih. Vrata se dvaput zanjišu, smire, a onda se širom otvore od plamena i dima.

Premda je bila zaklonjena u trenutku detonacije, Ofeliji zazvoni u ušima, a lice se zažari. Cementna prašina ispuni mračni hodnik, te ona lišena i vida i sluha, zanjiše revolver na jednu pa na drugu stranu sve dok se zrak nije dovoljno raščistio da je ponovno mogla razaznati ono blijedo svjetlo koje je ocrtavalo vrata bifea. Počne puzati prema naprijed, osjeti uže kako mlitavo visi na donjem kraju i gurne vrata.

Bila je to samo ručna granata, pomisli Ofelia, ali u zatvorenom prostoru dobro je obavila svoj zadatak. Pola koze nalazilo se blizu vrata, pola je odletjelo niz hodnik, kao neuspjelo ispaljivanje iz topa. Jedan je zid bio boginjav od metalnih krhotina. Tragovi osmuđenosti na drugom pokazivali su gdje je granata bila smještena na razini poda, s uzetom oko prstena. Mekani ugrušci kapali su sa stropa.

U dnu, hodnik se otvarao u bife u kojem se nekad ruske kapetane i njihove časnike posluživalo konjakom i kolačima, a još dalje ona ugleda veliku kuhinju s ventilacijskim otvorom kroz koji je netko izvana jednom pokušao provaliti i pritom savinuo ventilacijska rebra toliko da je omogućio prstu svjetlosti da probije gustu tamu.

Ona pričekava da skupi hrabrost da krene dalje. Nadoći će svakog trenu.

Arkadij nije stigao na randevu s Ofelijom u parku. Sjedio je u Mostovojevu dnevnom boravku okrenut prema vratima i listao adresar koji je našao u noćnom ormaricu. Pinero, Rufo. Luna, narednik Facundo. Guzman, Erasmo. Walls. Arkadij nije mogao naći Ticove fotografije, ali je inače stara ekipa bila dobro zastupljena. Plus vice-konzul Bugaj, havanski hoteli i garaže, francuski filmski laboratoriji, mnogobrojna

djevojačka imena s bilješkama o dobi, boji, visini.

Osam sati. Mostovoju treba puno da se ponovno pojavi. Opasnost je odavno prošla, vatrogasna vozila otišla, a stanari se vratili u svoje stanove. Očekivao je da će Mostovoj ući, iznenaditi se i odglumiti bijes kad ugleda uljeza. Arkadij će mu postaviti pitanja o Luni i Wallsu i to na način smišljen da se Mostovoj maši svog pištolja u hladnjaku. Iskustvo je naučilo Arkadija da su uzrujani ljudi puno pričljiviji kad smatraju da im je sreća okrenula leđa. Povuču li Mostovoj okidač, i to bi bio podatak. Naravno, ovaj je scenarij ovisio o tome da Mostovoj ne nosi još jedan pištolj u nekoj od svojih fotografskih torbi.

Arkadij je morao samo zatvoriti oči da bi mu se ukazale slike. Prib-ludin Jaht-klub Havana. Pribluda Olge Petrovne i Pribludina oproštajna fotografija za Arkadija. Najbolja ekipa za razminiranje u Africi. Slike koje nosimo sa sobom. Kad su domorodačka plemena prvi put vidjela fotografije, mislili su da su to ukradeni duhovi. Arkadij je poželio da su u pravu. Da je barem snimio više fotografija s Irinom, ali ju je vidio cijelo vrijeme kad god je bio sam. Naravno, boravak u Havani sličio je životu na izbljedjeloj, loše retuširanoj slici.

Devet sati. Dan se rasplinuo dok je on čekao čovjeka koji se neće vratiti. Arkadij pažljivo vrati adresar tamo gdje gaje našao, složi fotografije u njihove kutije i iskrade se kroz vrata na prilazni balkon, gdje su se mališani budni dokasno ganjali triciklima gore-dolje. Na drugoj strani Miramara, svjetla ruskog veleposlanstva uzvraćala su mu netremičan pogled. On se spusti dizalom. Stroja za pečenje kokica više nije bilo, a stubište je bilo čađavo; inače je sve bilo kao da on uopće i nije dolazio.

Hodao je Prvom avenijom duž oceana, stavljajući nogu pred nogu poput, pomisli on, jedrilice koju vuku remorkeri nakon što je vjetar stao. Tek kad je prošao pokraj Erasmove obiteljske kuće, on shvati da ga noge vode na sastanak s Ofelijom u Jaht-klub Havana. "Vi. JKH 2200 Angola." Večeras je ta večer.

Ili možda i nije. Kasnio je kad je ugledao kraljevske palme kolnog prilaza Jaht-kluba, a Ofelijina DeSota nije vidio nigdje. Klub je bio u mraku, jedina svjetla bila su dva baterijska snopa koja su patrolirala dugačkim prilazom. Nikakva zvuka osim automobila koji obilaze kružni tok i smijeha ptice koja se gnijezdi na palmi. Ovo je bila njegova genijalna zamisao, njegova prilika da bude korak ispred događaja. O kakvom god događaju bila riječ, trebao se dogoditi jednog drugog petka navečer. On potraži Ofeliju u drugim ulicama koje su se slijevale u kružni tok. Premda pola sata na Kubi nije bilo veliko kašnjenje, nje nije bilo. Taksi se zaustavi ispred njega i Arkadij se svali na sjedište pokraj vozača, starca s hladnom cigarom.

"A donde?"

Dobro pitanje, pomisli Arkadij. Bio je na svim mjestima kojih se mogao sjetiti. Natrag k Mostovoj? Do Plave del Este i Ofelije? Upravo je zbog toga i izgubio Irenu, podsjeti se on. Nepažnja. Kako u protivnom muškarac može propustiti ne jedan nego dva sudara? Na engleskom, on reče: "Tražim nekog. Možda bismo se mogli samo vozikati naokolo."

"A donde?"

"A da se vozimo ovuda, oko Jaht-kluba?"

"Kamo?" Starac izvadi cigaru iz usta i puhne tu riječ kao da je posrijedi krug dima.

"Ima li kakva priredba u blizini za Angolu?"

"Angola? Quieres Angola?"

"Ne želim u angolsku ambasadu."

"No, no. Entiendo perfectamente." On Arkadiju da znak da bude strpljiv pa izvadi hrpu posjetnica iz džepa na košulji, nađe jednu i pokaže Arkadiju izlizanu posjetnicu od Ijepenke sa suhom gravu-rom tropskog sunca iznad riječi "Angola, Un Paladar Africano en Miramar".

"Muy cerca." "Je li blizu?" "Claro." Vozač gurne posjetnicu natrag u košulju.

Arkadij je shvatio obrazac. Kad u Moskvi taksist iskupa turista ispred restorana, to znači da ima dogovor prema kojem od restorana dobije malu proviziju. Isto očito vrijedi i za Havanu. Arkadij je mislio da će samo proći pokraj restorana provjeriti je li tamo DeSoto.

Restoran Angola bio je u nedalekoj mračnoj ulici prostranih španjolskih kolonijalnih kuća. Iznad visoke željezne ograde visio je neonski znak sunca tako zlaćanog da se činilo da s njega kapa. Taksist baci pogled i nastavi voziti.

"Lo siento, nopuedes. Estd reservado esta noche." "Prodite ponovno."

"No podemos. Es que digo, completamente reservado. Cualquier otro día, si?"

Arkadij nije govorio španjolski, ali je razumio completamente reservado. Svejedno on reče: "Samo prođite."

"Ne."

Arkadij izađe na uglu, plati vozaču dovoljno za dobru cigaru i pješice se vrati do dramatičnog svoda narovašenih cedrovih grana. Uz rub obaju pločnika stajali su Nissani i Range Roveri. Neki su vozači sjedili

za upravljačem gotovo u stavu mirno. Na pločniku je bilo sjena u sjenama i narančastih vrtloga cigareta koje su služile u razgovoru, prigušenih glasova kad je Arkadij usporio da bi se divio bijelom Imperial kabrioletu koji je slao odbleske neonskog sunca. Kad je gurnuo ulazna vrata, iz tame iskrzne spodoba i zaustavi ga. Kapetan Arcos u civilnoj odjeći, kao armadillo bez ljušture.

"Sve je u redu." Arkadij pokaže stol s druge strane vrata. "Ja sam s njima."

Angola je bila vrtna restauracija usred slabo osvijetljenih paprati i visokih afričkih skulptura. Dva muškarca u bijelim pregačama ra-

dila su za otvorenim roštiljem, pa premda su Arkadiju rekli dapala-dar ne može ugostiti više od dvanaest ljudi istodobno, za stolovima raspoređenima oko roštilja sjedilo je najmanje dvadeset gostiju, odreda muškaraca, četrdesetogodišnjaka i pedesetogodišnjaka, većinom bijelaca, držanja koje je svjedočilo o vlasti, prosperitetu, uspjehu, odreda Kubanaca osim Johna O'Briena i Georgea Washingtona Wallsa.

"Znao sam", O'Brien da rukom znak Arkadiju da uđe. "Rekao sam Georgeu da ćeš se pojaviti."

"Zaista." Walls zamaše glavom čudeći se više O'Brienu nego Arkadiju.

"Kad sam čuo da je Rufo bio tako glup da je zapisao mjesto i vrijeme na zidu, znao sam da nećeš propustiti priliku." O'Brien naredi da se donese još jedan stolac. Čak je i građevinski poduzetnik bio odjeven uguayaberu; činilo se da \Qguayabera uniforma za današnju večeru. Dva Kubanca za stolom pogledaju u O'Briena da vide što im je činiti; premda su bili prekaljeni, zrela muškarci, činilo se da O'Brien među njima uživa status svećenika među dječacima. Cijeli je restoran utihnulo, uključujući Erasma koji je sjedio u invalidskim kolicima dva stola dalje s Ticom i Mostovojem, njihovim starim suborcem, jedinim drugim nekubancem. Bilo je neobično vidjeti mehaničara tako dotjeranog. "Baš dobro da si ovdje." O'Brien je djelovao iskreno zadovoljan. "Sve dolazi na svoje mjesto."

Walls reče Kubancu pokraj sebe: "El nuevo bolo."

Olakšanje se prelije svim licima osim Erasmovim. On brzojavi Arkadiju mrk pogled s druge strane vrta.

Mostovoj mu uputi vojnički pozdrav.

"Ja sam novi Rus?" upita Arkadij.

"To te čini dijelom kluba", reče O'Brien.

"Kakvog kluba?"

"Jaht-kluba Havana, a kojeg drugog?"

Konobari su točili vodu i rum, premda se činilo da je za stolovima kava jednako popularna, neobičan izbor za ovaj sat, pomisli Arkadij. "Kako znaš da sam bio u Rufovu stanu?"

"Znaš da je George veliki obožavatelj boksa. Danas je otišao pogledati neke sparing borbe u Gimnasio Atares i trener mu je ispri-

čao o bijelcu u crnom kaputu kojeg je prethodne večeri vidio da izlazi iz Rufove kuće. George ode u Rufov stan, a na zidu se kočoperi trag koji nikome oštroumnom poput tebe ne bi promaknuo. Možda i bi, a možda i ne bi. Moramo biti oprezni. Sjeti se, ja sam bio meta više policijskih prepada i zasjeda no što možeš i zamisliti. Usput, nemoj zaboraviti da se svi naši večerašnji prijatelji još sjećaju ruskog jezika. Pazi što govoriš."

Walls prođe pogledom preko Arkadijeve nove odjeće. "Veliko poboljšanje."

Kuhari iz goleme vreće izvade jastoge i stave ih na dasku za rezanje, gdje razrežu i očiste donji dio repova prije no što su jastoge žive bacili na roštilj, bockajući ih drvenim štapovima kad bi pokušali ot-puzati iz vatre. Arkadij nije vidio jelovnike, ni afrička jela. Ona dva Kubanca za Arkadijevim stolom rukuju se s njim, ali nisu rekli kako se zovu. Jedan je bio bijelac, drugi mulat, ali su im zajednički bili muskulatura, izravan pogled u oči i opsesivno kratki nokti i kosa vojnih lica.

"Čime se ovaj klub bavi?" upita Arkadij.

"Svime", reče O'Brien. "Ljudi se pitaju, što će se dogoditi s Kubom kad Fidel umre? Karipska Sjeverna Koreja? Hoće li gangsteri iz Miamija umarširati i povratiti svoje kuće i polja šećerne trske? Hoće li se mafija obrušiti? Ili će jednostavno uslijediti anarhija, drugi Haiti? Amerikanci se pitaju kako se Kuba uopće i nada opstati bez menadžerske infrastrukture pune magistara ekonomije."

Jastozi su bili prave nemani, najveći koje je Arkadij ikad vidio. Postajali su sve crveniji među plamičcima i iskrama.

"Ali ono najdivnije u evoluciji je", reče O'Brien, "da se ona ne može zaustaviti. Uništi privatni sektor. Neka vojska bude najpoželjniji profesionalni izbor za mladiće pune ideala. Pošalji ih u inozemstvo da se bore u ratovima, ali im ne daj dovoljno novca za ratovanje. Neka ga zasluže. Neka trguju slonovačom i dijamantima kako bi imali dovoljno streljiva da se brane i dobiješ zanimljivu skupinu poduzetnika. A onda, budući da radi za jeftine novce, kad se vojska vrati kući, neka se bavi poljoprivredom, ugostiteljstvom, proizvodnjom šećera. Znaj da pregovori o sklapanju ugovora s građevinskom tvrtkom iz Milana vrijede

dvije godine poslijediplomskog studija iz ekonomije na Harvardu. Nazočni večeras su creme de la creme." "Jaht-klub Havana?"

"Sviđa im se ime", reče Walls. "Statusni simbol."

Kad su prvi jastozi bili dovoljno pečeni, kuhar promiješa staklenu zdjelu punu preklopljenih papirića. Izvadi četiri, odmota ih i pročita što piše na njima prije no što je poslao jastoge za jedan stol. Arkadiju se to učini sistemom primjerenijim lutriji nego restoranu. Kako je kuhar znao tko je što naručio? Zašto su bile samo dvije mogućnosti izbora: ili jastog ili ništa?

"Mislio sam da u privatnim restoranima nije dopušteno posluživati jastoge", reče Arkadij.

"Možda je večeras iznimka", reče O'Brien.

Arkadiju pogled ponovno padne na Mostovoja. "Zašto sam ja novi Rus? Zašto to ne bi bio Mostovoj?"

"Ovo je pothvat kojemu je potrebno nešto više od pornografa. Ti si zamijenio Pribludu. To je svima prihvatljivo." O'Brien progovori tonom oprost. "A možeš i zadržati fotografiju koju ti je Pribluda poslao. Bilo bi lijepo da si je u nekom trenutku ponudio u znak povjerenja, ali sad si dio tima."

"Rufo je umro za tu sliku."

"Hvala Bogu, ti si mi draži. Hoću reći, sve je dobro završilo."

"Rade li neki od tih ljudi u Ministarstvu za šećer? Suraduju li s AzuPanamom?"

"Neke smo tako upoznali, da. To su ljudi koji donose odluke, koliko je to moguće uz Fidela. Neki su zamjenici ministara, neki su još generali ili pukovnici, ljudi koji se poznaju cijeli život i sad su u najboljim godinama. Prirodno, oni planiraju. To je normalna ljudska težnja, potreba da poboljšaju svoj status i ostave nešto svojim obiteljima. Kao i Fidel. On ima jednog zakonitog sina i desetak izvanbračne djece udomljene negdje u vladinim institucijama. Ovi ljudi nisu drukčiji u tom pogledu."

"Kasino se negdje u to uklapa?"

"Nadam se."

"Zašto mi sve ovo govoriš?"

"John uvijek govori istinu", reče Walls. "Samo što istina ima puno slojeva."

"Kasino, vojničke čizme, AzuPanama. što je stvarno, a što izmišljeno?"

"Na Kubi", reče O'Brien, "postoji tanka linija između stvarnog i apsurdnog. Kao dječak, Fidel je pisao Franklinu Rooseveltu i zatražio jedan američki dolar. Poslije su Fidela profesionalne bejzbolske lige vrbovale za bacača. To je bio čovjek koji je mogao biti uzoran Amerikanac, ovoliko je nedostajalo. Umjesto toga, postao je Fidel. Usput, u izvješću lovca na talente pisalo je: 'Prilično brze lopte, nekontrolirane'. U osnovi, dragi moj Arkadij, sve je apsurdno."

Tijelo iz zaljeva bilo je mrtvo, Rufo je bio mrtav, Hedy i njezin Talijan sasječeni, pomisli Arkadij. To je stvarno. Kubanci za Arka-dijevim stolom slušali su s pola uha jer su promatrali kako jastozi nastavljaju marširati s roštilja kao i osebujan obred čitanja imena s ceduljica izvađenih nasumce iz zdjele. Činilo se da nije važno tko je dobio jastoga koliko to da ga dobiju svi. Arkadij je imao osjećaj da bi se cijela grupa, kad bijedna anonimna ceduljica bila prazna, da netko od gostiju nije naručio jastoga, do jednog ustala i istog trenutka otišla.

"Smijem li...?" Arkadij kimne glavom prema Erasmovu stolu. "Izvoli." O'Brien da svoj blagoslov.

Tico je objeručke raščetverio svog raka, a Mostovoj bude uhvaćen upravo dok je sisao kliješta.

"Nigdje na svijetu ne možeš dobiti tako sočnog jastoga." Mostovoj obriše usta kad je Arkadij sjeo. Fotograf nije davao nikakvog znaka da je povezao požar u Sierra Maestri s Arkadijem.

Erasmus nije rekao ni riječi, a nije ni taknuo jastoga. Arkadij ga se sjećao kako kod santera pije ronpeleo i ljulja se u svojim kolicima u ritmu Mongova bubnja, kako se naginje iz džipa poput bradatog gusara dok su se vozili niz Malecon. Ovo je bio diskretniji Erasmus.

"Znači, ovo je pravi Jaht-klub Havana", reče mu Arkadij. "Nema Monga, nema riba."

"Ovo je drukčiji klub." "Očito."

"Ne razumiješ. Ovo su sve ljudi koji su se zajedno borili u Angori i Etiopiji, koji su se borili rame uz rame s Rusima, koji imaju zajednička iskustva."

"Osim O'Briena." "I tebe."

"Mene?" Arkadij se nije sjećao obreda primanja u članstvo. "Kako se to dogodilo?"

Erasmusova se glava lijeno klatila kao da se neuspješno pokušavao napiti do nesvijesti. "Kako se događa? Pukim slučajem. Kao da si usred dramske predstave, recimo u drugom činu, i netko doluta na pozornicu. Netko nov, nepredviđen tekstom. Što ćeš učiniti? Najprije ga pokušaš skloniti s pozornice, baciš na njega vreću pijeska ili ga dovabiš iza kulisa da ga odalamiš po glavi uz najmanje buke jer publika je tamo i gleda. Ako ne uspiješ maknuti govna s pozornice, što tad? Počneš ga ugrađivati u predstavu, nađeš mu ulogu nekoga koga nema u tekstu, naučiš ga da izgovori nekoliko redaka najbolje što može tako da treći čin prođe

gotovo bez izmjena, baš kako si isplanirao."

Poslužili su i posljednjeg jastoga. Svi su tanjuri bili pokriveni jastozima ili dobro očišćenim račjim oklopom, premda je Arkadij primijetio da mnogi gosti nisu pokazali zanimanje za svoju večeru nakon što je bila poslužena. Visoki muškarac s avijatičarskim naočalama ustane držeći čašu ruma. Bio je to onaj isti vojni časnik kojeg je Arkadij vidio na slici s Erasmom i Comandanteom. On predloži zdravicu za Jaht-klub Havana.

Ustanu svi osim Arkadija i Erasma, premda je Erasmo podigao svoju čašu.

"I što sad?" upita Arkadij. "Počet će sastanak?" "Sastanak je završio." Erasmo dodaje šaptom: "Sretno".

Zapravo, muškarci bi otišli čim bi spustili čašu. Nisu se slijevali kao mnoštvo, nego bi šmugnuli ispod neonskog sunca u tamu ulice po dvojica ili trojica. Arkadij začuje prigušen zvuk otvaranja automobilskih vrata i pokretanja motora. Mostovoj iščezne poput sjene. Tico je gurao Erasma, koji je naslonio čelo na ruku kao Hamlet koji razmišlja o svojim opcijama. Uskoro su upaladaru ostali samo osoblje, Walls, O'Brien i Arkadij.

"Sad si dio kluba", reče O'Brien. "Kako ti se čini?" "Pomalo zagonetno."

"Pa, ovdje si tek šest dana. Da bi se razumjela Kuba, potreban je cijeli život. Nije li tako, George?"

"Apsolutno."

O'Brien se odgurne na noge. "No, moramo ići. Skoro će vještiji sat a, iskreno rečeno, krepan sam."

Arkadij reče: "Pribluda je sudjelovao u ovome?" "Ako zaista želiš znati, svrati sutra navečer na brod."

"Sutra navečer letim za Moskvu."

"Ti odluči", reče Walls i otvori vrata. Imperial se ljeskao pokraj pločnika.

"Stoje Jaht-klub Havana?" upita Arkadij.

"Što želiš da bude?" reče John O'Brien. "Nekoliko frajera koji se igraju s udicama. Ruglo od zgrade koja čeka da je netko dotakne čarobnim štapićem i pretvori u stotinu milijuna dolara. Grupa domoljuba, veterana ratova koje je vodila ova zemlja, koji se družu uz večeru. Što god želiš, on je to."

DeSoto je bio parkiran ispred Kosite. Ofelia je bila u sobi na krevetu, čvrsto sklupčana na posteljini.

Arkadij se razodjene u tami i uvuče pokraj nje; znao je po njezinu bilu da je budna. Prijede rukom preko njezine dojke i po ruci do pištolja u šaci.

"Vratila si se u Lunin stan." "Htjela sam vidjeti što on tamo drži."

"Otišla si sama?" upita on i pročita njezinu šutnju. "Rekla si da ćeš povesti nekoga sa sobom. Ja bih pošao s tobom."

"Ne mogu se bojati da sama ulazim u kuće." "Ja se bojim, često. Što si našla?"

Ona opiše stanje Rusko-kubanskog centra, predvorja i svih prostorija kako ih je zatekla, kozu, vrata bifea i bombu koja je bila spojena s njima. Također i kako se probijala kroz posljedice eksplozije u bife i kuhinju bez pećnica, škrinja ili hladnjaka, pa se vratila istim putem u predvorje, naslonila ljestve na ogradu balkona i popela se u mezanin i pretražila sobe na toj etaži, otvarajući vrata vrškom metle. Više nije bilo eksplozivnih naprava, koza, ničeg osim njihovih bra-bonjaka i otvorenih bočica ruske pomade za kosu koje su koze poli-zale. Dotad je vrijeme njihova sastanka u parku došlo i prošlo, a kad je otišla u Jaht-klub Havana, on se nije pojavio. Ona pusti pištolj i poljubi ga u usta pa ga polako pusti. "Mislila sam da nećeš doći."

"Samo smo se mimoišli, to je sve."

On je uzme u naručje i osjeti kako je skliznula ispod njega. Učas je bio u njoj i ona se omota oko njega.

Jezik joj je bio sladak, stražnjica čvrsta, a tamo gdje se stopio s njom bila je bezdan.

Jeli su kruh od banana s pivom dok je Arkadij pričao Ofeliji o svojem odlasku u Mostovojev stan, sve osim o požaru. Mogla bi se zaintačiti za palež. Morao se nasmiješiti. Provukla se kroz njegove obrambene položaje, ptičica na bodljikavoj žici. A bio je tu i užitak -morbidan ili profesionalan - razgovora s kolegicom. Ona je bila kolegica, premda njezino stajalište nije bilo samo iz drugog svijeta, nego i iz drugog svemira. Ona je bila kolegica, premda je sjedila gola, prekrivenih nogu, na izmaglici svjetla polovične redukcije struje.

"Neki dijelovi Havane već tjednima nemaju struje, premda to ovdje nećeš pročitati." Ona pokaže novine u kojima je stigao kruh. Na naslovnoj je stranici bila umrljana slika revolucionara koji proslavljaju pobjedu i crvene zastave na kojoj je pisalo Granma. "Službeno partijsko glasilo."

Arkadij pogleda u datum. "Stare su dva tjedna."

"Moja ih majka ne čita, služe joj samo za zamatanje hrane. U svakom slučaju, sve što je Luna morao skloniti - televizor, video, cipele - sklonio je. Više ih nije bilo."

"Pokušao nas je ubiti u autu. Ubio je Hedy i njezina talijanskog prijatelja, ako je suditi po kombinaciji šila za led i mačete. Mislim da to nije svakodnevna tehnika. A ako je čistio mine u Angoli, znači da može namjestiti ručnu bombu. Mislim da je to što je odnio Rufov video njegov najmanji zločin."

"Zapravo je udarao samo po tvojoj strani automobila", reče Ofelia.

"Molim?" Ovo je nova smjernica, pomisli Arkadij.

"Mene je samo strpao u prtljažnik."

"Ostavio te da se ugušiš."

"Možda. Ti si me izbavio."

"A onda je pokušao rasjeci automobil."

"Uglavnom tebe." Arkadiju se ovo činilo cjepidlačenjem, ali Ofelia nastavi. "Znači, otišao si u Jaht-klub i nisi me našao. A onda?"

"Ne znam točno." Ispriča joj o večeri s jastozima \paladaruAngola. "To su bili vojnički tipovi i prozvali su se Jaht-klub Havana. Koliko je neuobičajeno da vojni časnici zaposjednu privatni restoran?"

"Nije nepoznata pojava." "Ili da tamo jedu jastoge?"

"Možda su to njihovi vlastiti. Puno vojnih časnika lovi harpunom. I mornarica prodaje jastoge. Časnici se ne hrane tako loše."

"Izgledali su nesretno."

"Ovo je specijalno razdoblje - osim tebe i mene, svi su nesretni. Što su vozili?"

"Sportska službena vozila."

"Što sam ti rekla?"

"Ali najmanje polovica njih nije pojela jastoge."

"To je čudno", prizna Ofelia.

"Nije bilo govora."

"Vrlo neobično."

"I ja sam tako pomislio s obzirom na ono što znam o kubanskoj prirodi. Walls, O'Brien i Mostovoj su također bili tamo. O'Brien me opisao kao 'novog Rusa', kao da ću zauzeti Pribludino mjesto. Osjećam da se pred mojim očima dogodilo nešto što jedino ja nisam vidio. O'Brien je uvijek korak ispred mene."

"On nije počinio nikakav zločin."

"Još nije." Arkadij nije trošio riječi na uhidbeni nalog iz Amerike ili šećernu prijevaru tešku dvadeset milijuna dolara. "Zašto bi se dvadeset visokih kubanskih časnika prozvalo Jaht-klub Havana?"

"Iz vica?"

"To je bio odgovor za Pribludinu fotografiju."

"Misliš da je ovo nešto drugo?"

"Ne, mislim da je to isto. Mislim da to nikad nije bio vic."

"Jesu li časnici na ovoj večeri imali imena?"

"Ja nisam čuo nijedno. Mogu samo reći da su svi imali na sebi guayabere i da su naručili jastoga ceduljicom koju se moralo odmotati i pročitati. Neki, na primjer Erasmo, nisu ni taknuli svog jastoga, samo su gledali, brojili jastoge, i čim je posljednji poslužen, večera je završila, kao da su donijeli jednoglasan zaključak. Možda ću doznati nešto sutra. Naći ću se s Wallsom i O'Brienom prije odlaska."

"Samo da ne zakasniš na avion", reče Ofelia.

Znao je da proučava njegovu reakciju u vezi s odlaskom. Ni on sam nije znao kakva je njegova reakcija. Oboje su bili tako izmučeni da je i najmanji pokret značio vrtoglavicu. Pogled mu padne na novine u koje je njezina majka umotala kruh od banana.

"Što Chango sprema?"

"Kako to misliš?" Ofelia nije bila spremna za promjenu teme.

On podigne novine. Bila je to umašćena duplerica preklapljen na fotografiji crne lutke s crvenim rupcem. Ispod fotografije stajao je tekst: NOCHE FOLKLORICA APLAZADA. Debido a condiclo-nes inclementes fue necesario aplazar el Festival Folklorico Cubano hasta dos Sdbados mds, a la Časa Cultural de Trabajadores de Con-struccion.

"Razumijem ono zbog lošeg vremena, Sdbado je subota, a Časa Cultural je Jaht-klub Havana."

"Zbog kiše se folklorni festival odgađa za dva tjedna', to je sve."

Arkadij provjeri datum na novinama. "Za sutra." On ustane i zagleda se u Changa koji je sjedio u kutu. Lutkina lijeva ruka počivala je klonulo na štapu, sjedio je raširenih nogu, napola oblikovanih crta lica i

staklenih očiju koje su Arkadiju uzvraćale pogled. Što je Arkadij duže promatrao lutku, to je bio uvjereniji da je to lutka koja je nestala iz Pribludina stana u Maleconu. Isti crveni rubac, iste Reebok tenisice, isti zlokoban pogled. "Podsjeća me na Lunu."

"Naravno", reče Ofelia. "Luna je Changov sin."

"Changov sin?" Ponovno je Arkadij imao osjećaj da svaki razgovor s Ofelijom sadržava skrivena podna vrata koja se mogu otvoriti i ubaciti osobu u neki alternativni svemir. "Kako to znaš?"

"Očito je. Puten, nasilan, strastven. Pljunuti Chango."

"Zaista?" On se nagne da bi bolje vidio žute kuglice oko njezina vrata. "I..."

"Oshun", reče ona ukočeno. "Za nju sam čuo." "Ti si Oggunov sin."

Arkadij se osjećao kao da je napola propao kroz ona tajna vrata u podu.

"Nastavi, tko je Oggun?"

"Oggun je Changov najljući neprijatelj. Često ratuju jer je Chan-go sklon nasilju, a Oggun sprečava zločin."

"Policajac? Meni ne zvuči naročito zabavno."

"Može biti jako tužan. Jednom se tako razljutio na ljude, njihova zlodjela i laži, da je otišao duboko u šumu, tako duboko da ga nitko nije mogao naći, i tako je ušutio da nitko nije mogao govoriti s njim ili ga privoljeti da izađe. Naposljetku, Oshun krene za njim. Hodala je kroz šumu i hodala dok nije došla do čistine kod potoka. Osjećala je da je Oggun pozorno promatra iza drveća. Nije se prenaglila i zaz-vala ga. Umjesto toga je počela polako plesati, ovako raširenih ruku. Oshun ima svoj ples, jako erotičan. Kad je osjetila da se u njemu probudila znatiželja i da se primaknuo, svejedno ga nije zazvala. Umjesto toga je zaplesala još malo brže, pa malo polakše, a kad je izašao iz skrovišta, ona je nastavila plesati tako dugo dok se on nije našao dovoljno blizu da ona umoči prste u tikvicu meda koja joj je visjela o pasu i da mu medom premaze usta. Nikad u životu nije kušao nešto tako slatko. Plesala je i punila ruku medom i stavljala med u njegova usta i pritom ga svezala uzetom od žute svilu za sebe i povelala natrag u svijet."

"To bi moglo uspjeti."

Ne med, već slatka sol njezine kože. Ne svileni uže, već njezine ruke. Ne riječi, već ruke i usne, i Arkadij ju je upravo privlačio bliže kad Changov štap zagrebe po linoleumu. Lutka se presavine prema naprijed, nahaerene glave, pa se polako prevali poput pijanca koji odustaje od pravila pristojnosti, skljojka se sa stolca i tresne muklo na nos.

"I to mi je neka magija", reče Arkadij. No na njega je djelovala. On se izvuče iz kreveta širokim pokretom, podigne lutku i ponovno je posjedne. To je lik koji gaje slijedio po cijeloj Havani, njegova sjena, i Arkadiju nije bilo jasno kako mu je prije uspijevalo zadržati Changa u stolcu, jer štap sklizne u jednu stranu, a lutka se neposlušno nakrivi na suprotnu. "Glava je preteška, odbija se uspraviti."

Ofelia rukom da znak Arkadiju da se vrati. "Ostavi je. To je samo Ijepenka."

"Mislim da nije." Magije je nestalo. On podigne Changa i donese ga na krevet, da bolje pogleda kako je glava prišivena za košulju. "Imaš li u svom kozmetičkom priboru škarice?"

Arkadij navuče hlače, a Ofelia se zavuče u njegov kaput. Budući da su škarice za nokte bile male, Arkadij je morao rezati konac bod po bod da bi skinuo glavu s drvene motke koja je predstavljala lutki-nu kralježnicu. On pusti da se bezglavo tijelo otkotrlja na pod.

Ofelia upita: "Što to radiš?" "Zavirujem u Changa."

Arkadij odreže rubac i ostavi zalijepljeni crveni prsten tkanine. Glava je bila načinjena od Ijepenke premazane kao lak čvrstom bojom, poput kvrgave lubanje obložene crnim blatom. Ofelia nađe na-zupčan nož u ladiči čajne kuhinje. Arkadij prepili glavu od jednog uha, preko tjemena, do drugog uha, dok nije zgulio lutkino lice poput maske sa sloja guste gaze koja se oblikovala na nečijem licu da bi lutki podarila grube obrise. Ispod gaze su se nalazile zgužvane novine, a ispod novina spljoštene ovalne glatke srebrne vrpce. Arkadij je sićušnim škljocajima reckao oko rubova pa ogulio vrpce s pet debelih voštanih štapića na kojima je na engleskom pisalo "Hi-Drive Dyna-mite". Patrone su bile zagrijane pa oblikovane tako da ih se nagura zajedno s podloškom od pleksiglasa u ovalni prostor glave. Na srednjoj patroni nalazio se crtež električnog sklopa radioprijamnika veličine kreditne kartice s ugrađenom baterijom veličine kopječke i antenom. Arkadij gurkanjem podigne razvodnu ploču. Žice su joj bile sapete oko nožica detonacijske kapsule utaknute duboko u dinamit. Usprkos klima uređajima, on osjeti kako gaje oblio znoj. On i Ofelia nalazili su se povremeno u blizini te lutke gotovo tjedan dana. Netko je mogao u svakom trenutku pritisnuti tipku na daljinskom upaljaču i privesti njegov boravak u Havani kraju.

On odloži škare i nož. "Imaš nešto što ne iskri?"

Ofelia pridrži lutkinu glavu u svom krilu i pažljivo noktima iščeprka detonator.

Moraš se diviti takvoj ženi, pomisli Arkadij.

Dovoljno se dnevne svjetlosti procijedilo kroz prozorsku roletu da bi Arkadij vidio Changa kako leži na stolu. Prednji i stražnji dio glave počivali su odvojeno na lutkinu grudnom košu. Deaktivirano, lice joj je djelovalo življe i zlokobnije no ikad. Ofelia je bila pod Arkadijevim kaputom, spavala. On se odjene u svoju staru odjeću, pričvrsti torbicu oko struka i ukrade svoj kaput najtiše što je mogao. Ovo je trenutak u kojem im se putevi razilaze. Kao što je ona rekla, bilo bi joj teško objasniti kako je došla u posjed lutke. A vući Rusa za sobom ne bi u tome pomoglo.

"Arkadij?"

"Da?" Već je otvorio vrata.

Ofelia se uspravi u krevetu i nasloni na dasku uzglavlja. "Gdje ću te ponovno vidjeti?"

Razgovarali su o tome sinoć. "Najkasnije na aerodromu. Avion kreće u ponoć. Budući da su to ruski avion i kubanski aerodrom, trebali bismo imati puno vremena."

"Naći ćeš se s Wallsom i O'Brienom? Ne želim da ideš. Na njihov brod? Ne vjerujem im."

"Ni ja."

"Ja ću motriti. Ako taj brod krene iz marine dok si ti na njemu, poslat ću policijski čamac za tobom."

"Dobra ideja." Već su sve ovo dogovorili, ali se on vrati da na trenutak ušuška lice u njezin vrat i poljubi joj usta. Ljubavni danak činjenici da život ide dalje.

"A Blas i fotografija?" upita ona. "Naći ću se s njim." "Preпусти fotografiju meni." "A poslije?"

"Poslije? Šoping na Arbatu, skijanje u brezicima, odlasci u Bolj-šoj, što god budeš htjela."

"Bit ćeš oprezan?" "Oboje ćemo biti oprezni."

Njezine oči popuste stisak. Arkadij se iskrade ujutro čija je mutna kositrena svjetlost rubila ocean. Ulična je rasvjeta blijedjela, a on na putu, sasvim razumljivo, da posjeti ljubavnicu Sergeja Priblude. Ulicu dalje, on naiđe na još jedan jumbo-plakat s natpisom SOCIALISMO O MUERTE! i orijaškim Comandanteom u vojničkoj uniformi, kako ponovno gegavo korača, drži ritam.

Ofeliji je trebalo malo duže da se odjene, zalijepi lutkinu glavu i odnese je u svojoj slamnatoj torbici u automobil. Bilo je osam sati kad je stigla u Instituta de Medicina Legal, našla Blasa u dvorani za obdukcije i poslala poruku da će ga čekati u dvorani za antropologiju. Nije se moglo biti potpuno sam u toj prostoriji, jer je bilo previše lubanja i kostura, staklenki s formalinom i zmija sklupčanih na svjetlu. Na stolu, ispod videokamere, bila je namještena svježe oribana lubanja. Ona upali monitor i na ekranu se pojavi slika krepkog Priblude na plaži.

"Još ne", reče Blas kad je ušao, brišući ruke papirnatim ubrusom. "Nema pokazivanja dok nemamo našeg drugog Rusa. Detektivko, shvaćam da si obučena za stanovit radni zadatak, ali moram ti čestitati na uvjerljivosti." Imala je na sebi onaj bijeli jineterski komplet. Blas ubaci ubrus u koš za otpatke i prođe rukama po njezinim kao da vrši inspekciju. "Neodoljivo."

"Imam nešto za tebe", reče ona.

Ta kome bi se inače Ofelia mogla obratiti? On je imao razumijevanja i pameti, veze u MUP-u, vojsci i PNR-u daleko iznad razine kapetana Arcosa i narednika Lune.

"Poklon?"

"Ne baš." Ona iz torbice izvadi glavu umotanu u novinski papir i položi je ispred ekrana.

"Ja sam uvijek spreman." Blas makne papir i ukaže se Changov obsidijanski usiljeni pogled. Doktorova radosnog očekivanja nestane. "Što je ovo? Trebala bi dosad već znati da je moje zanimanje za santeriju strogo znanstveno."

"Ali ova je glava bila na lutki koja se nalazila u Pribludinu stanu. Poslije je nađena zajedno sa švercanom robom u zgradi pokraj dokova."

"I? Vidio sam na stotine takvih lutki diljem zemlje."

Ofelia oguli vrpcu koja je držala prednji i stražnji dio glave na okupu. "Pogledaj."

Kad je Blas podigao lutkino lice, njegovo probljedi jače no inače. "Cono."

"Pet punjenja osamdesetpostotnog dinamita. Američke proizvodnje, ali ga stalno nabavljamo preko Paname za gradnju kuća i cesta. Bili su tu i prijammik i kapsula, ali sam ih izvadila. Ovo je bomba."

"To je bilo u Pribludinu stanu?"

"Uvjerena sam da ju je iz stana odnio narednik Luna koji je također uzeo i Pribludin automobil i smjestio ga u napuštenu zgradu u Ataresu, gdje je ova lutka nađena."

Bilo je puno toga što Ofelia nije morala reći. Posljednjih godina, reacionari iz Miamijski aktivirali su više zapaljivih naprava u raznim hotelima i diskoklubovima. A tu je i Meto čije se ime Ofelia nije usudila izustiti, vođa koji četrdeset godina izmiče bombama, mecima, pilulama cijanida.

"Ovo je silno ozbiljna stvar. Zna li narednik da je imaš?"

"Da, pokušao me onemogućiti. To se dogodilo prije dvije večeri. Tek sam sinoć otkrila da je posrijedi bomba. Čini se da na vanjskoj strani glave nema otisaka, ali mislim da na dinamitu ima latentnih."

"Prepušti to meni. Trebala si odmah doći k meni. Kad se samo sjetim one jadne Hedy i tebe." Blas spusti masku da bi obrisao ruke na kuti. "Tako si hladnokrvna. Imaš li prijammnik i kapsulu?"

"Da." Donijela ih je umotane u novine iz svoje torbice. "Bolje da imam cijelu napravu. Tko još zna?"

"Nitko." Namjeravala je što duže ne uvlačiti Arkadija u razgovor. Rus i bomba, kako bi to izgledalo?

Osobito u sprezi s dokumentima o atentatima koje je našao u Pribludinu računalu, to bi samo sve zakompliciralo. Razlog zbog kojeg na lutkinjoj glavi nije bilo otisaka bio je taj što je obrisala Arkadijeve.

"Osim što moramo pretpostaviti da je s Lunine strane umiješano više ljudi."

"Urota u Ministarstvu unutrašnjih poslova? Narednik Luna je nitko i ništa, ovo bi moglo biti na kudikamo višoj razini. Nije čudo da su on i kapetan Arcos odbili povesti istragu. Nekome dojavljuju. Pitanje je samo kome? Tko im je dodijelio taj zadatak? Koga da nazovem?"

"Pomoći ćeš?"

"Hvala Bogu da si se obratila meni. Detektivko, kao što sam uvijek govorio, ti si pravo čudo. Namjeravala si poslije otići nekamo drugamo?"

"U stan u kojem je Rufo umro." Nije željela reći gdje ga je Arka-dij ubio, čak ako je i bilo u samoobrani.

"Čini mi se da je mutež poput Rufa morao imati mobitel. U CubaCellu nemaju ga na popisu, ali—"

"Nemoj. Kloni se ulica. Moramo ti naći neko sigurno mjesto. Moraš sjesti i napisati cjelovito izvješće o svim činjenicama dok ja promozgam kako pristupiti ovom problemu. Prvi je poziv najvažniji. Budući da imamo sredstvo za uništavanje, zahvaljujući ti, imamo minutu da promislimo. Najsigurnije mjesto je upravo ovdje. U stolu ima papira i olovka. Moraš zapisati što i tko je sve upleten."

"Već sam pisala izvještaje, no?"

"Imaš pravo. Najvažnije je da se ne mičeš nikamo odavde prije no što se ja vratim. Ne puštaj nikoga drugoga unutra. Obećavaš?" Blas polako spoji dvije polovice glave, zamota glavu u novine i ponese je ispod pazuha prema vratima. "Samo budi strpljiva."

Ofelia se iznenadila da se njezina tjeskoba nije raspršila čak ni kad se lutka našla u kompetentnim rukama. Nađe pisaci pribor u ladici baš kao što je Blas rekao, ali otkrije da je postala pretjerano naviknuta na to da tipka izvješća na PNR-ovim formularima. Osim toga, napiše li nešto više od najjednostavnijih izjava o Luninoj umiješanosti u tu stvar s lutkom, bit će teško ne uvući Arkadija u priču. Ispitivanje bi bilo još i gore. Tko je prepoznao lutku kao onu koja se nalazila u Pribludinu stanu? Ako ju je Luna napao, kako je pobjegla? Bolje kratka izjava nego potpuna istina ili laž. Čim iskrсне Arka-dijevo ime, znala je da će mu se sumnjičavost, koju su Rusi na Kubi mukotrпно zaradili svih ovih godina, obiti o glavu.

Pribluda, ponosan na svoju preplanulost, široko se smiješio s monitora. Lubanja je ležala ispod videokamere. Chango i Rusi, užasna kombinacija. Ofelia je palila i gasila ekran. Zašto čeka? Kako će stići u marinu ako je se drži u četiri zida? Prizna si da bi joj bilo lakše kad bi Lunu uhitili. Istodobno, negdje joj je zatreperilo sjećanje na narednika kako stoji iznad Hedvna tijela u Čaši de Amor i kako mu je cijelo tijelo obamrlo. Što podsjeti Ofeliju na Teresu, Luninu drugu posebnu curu.

Između dviju staklenki ukiseljenih zmiija stajao je telefon. Ofelia otvori svoj adresar i nazove Davsin broj. Ovaj put dobije odgovor.

"Da."

"Halo, je li Davši tamo?" upita Ofelia.

"Nije."

"Kad će se vratiti?"

"Ne znam."

"Ne znaš? Imam njezin kupaći kostim koji stalno traži od mene. Kostim s WonderBra kakav je vidjela na TV-prodaji. Tražila gaje za danas. Nije tamo?"

"Ne."

"Gdje je?"

"Vani."

"Sa Susy?"

"Da." Malo opuštenije. "Poznaš ih obje?"

"Još su u marini?"

"Da. Tko je to?"

Ofelia reče: "Prijateljica s kupaćim kostimom. Ili ću joj ga danas predati ili je moj. Iskreno rečeno, izgleda bolje na meni."

"Možeš li nazvati sutra?"

"Neću nazvati sutra. Sutra me neće biti, a kupaći ide sa mnom; ti objasni Davši zašto ona nema kostim."

Za vrijeme stanke, Ofelia je lako mogla zamisliti Teresu Guiete-ras, razbarušene kose, koljena podignutih do brade, kako grize nokte.

"Donesi ga."

"Ne znam gdje si", reče Ofelia. "Ti dođi po njega." "Mislila sam da si Daysina prijateljica."

"U redu, budući da si ti bolja prijateljica, ti objasni Daysi kako je izgubila svoj badić s TV-prodaje. Menije svejedno. Ja sam pokušala."

"Čekaj. Ne mogu doći."

"Ne možeš doći? I ti si mi neka prijateljica."

"Ja sam u Chavezu između Zanvje i Saluda, pokraj kozmetičkog salona, u dvorištu pa stepenicama do krova i ružičaste casite. Jesi blizu?"

"Možda. Slušaj, moram se maknuti s telefona."

"Dolaziš li?"

"Pa..." Ofelia odulji s odgovorom. "Bit ćeš tamo?"

"Tu sam."

"Nećeš otići?"

"Ne."

Ofelia spusti slušalicu. Potpiše izjavu i zatakne je ispod monitora. Mrzi čekanje. Osim toga, Ofelia je i dalje željela znati zašto je ubilački nastrojeni Luna, umjesto da je stavi u prtljažnik, nije jednostavno ubio, a na to pitanje je Teresa vjerojatno znala odgovor.

Vicekonzul Bugaj stigne u ured u ležernih jedanaest sati, skinje sako i cipele, zamijeni ih svilenim kineskim ogrtačem i sandalama. Natoči si čaja iz termosice i stane, sa šalicom u ruci, pokraj svog prozora, koji se nalazio visoko na dvanaestom katu, što je u odnosu na punu visinu nebodera ruskog veleposlanstva bilo tek u visini struka. Zelene palme Miramara sterale su se do mora. Satelitske antene podizale su svoja lica prema nebu. Vani, grad se pržio. Unutra, klima uređaji su brundali.

"Znači, zaista dolaziš na posao i subotom", reče Arkadij iz stolice u kutu.

"Bože moj." Bugaj prolije čaj i odmakne se od šalice. "Što ti radiš ovdje? Kako si ušao?"

"Moramo razgovarati."

"Ovo je skandal." Bugaj odloži šalicu na hrpu papira i podigne slušalicu. U svojoj halji, vicekonzul je bio slika i prilika uvrijeđenog

mandarina. "Pretjerao si. Ne možeš tek tako provaljivati ljudima u ured. Pozvat ću čuvare. Sjedit će na tebi sve dok te ne utrpaju u avion."

"Mislim da će sjediti na nama obojici i obojicu nas utrpati u avion jer ja sam možda pretjerao, ali ti, dragi moj Bugaj, imaš previše novca u Banci za kreativno ulaganje u Panami."

Arkadij je jednom vidio pogođenog milicajca kako je načinio deset sporih, trzavih koraka prije no što je sjeo i izvrnuo se na leđa. Tako se sad kretao Bugaj kad je spustio slušalicu, udario se u stol i skljkao u stolicu. Uhvati se za srce.

"Nemoj mi još umrijeti", reče Arkadij.

"Postoji dobro objašnjenje."

"Ali ga ti nemaš." Arkadij pomakne stolac tako da je sad bio nadohvat ruke Bugaju. Reče blaže: "Molim te, nemoj dodatno pogoršavati situaciju lažima. Trenutačno me više zanimaju informacije nego tvoja koža, ali se to može promijeniti."

"Rekli su mi da će postojati tajnost podataka." "Ti si Rus, a mislio si da će u nekoj banci poštovati tajnost podataka?"

"Ali ovo je bila Panama."

"Bugaj, koncentriraj se. Trenutačno je ovo između mene i tebe. Kamo će krenuti odavde, ovisi o tvojoj suradnji. Postavit ću nekoliko jednostavnih pitanja samo da vidim koliko ćeš biti iskren."

"Na koja ti već znaš odgovore?"

"To nije važno. Važna je tvoja suradnja."

"Mogao je to biti zajam."

"Bi li ti bol pomogla u koncentraciji?"

"Ne."

"Ne želimo pribjeći tome. Tko je ispisao čekove položene na tvoj račun?"

"John O'Brien."

"U zamjenu za?"

"Za ono što znamo o AzuPanami."

"Za ono što je Sergej Pribluda znao o AzuPanami."

"Tako je."

"A što je bilo?"

"Znam samo da je bio sve bliže."

"Tome da otkrije da je AzuPanama lažna brokerska kuća za šećer koju su osnovali Kubanci da bi izmijenili svoj ugovor s Rusijom?"

"Otprilike tako."

"Zabrinuli su se."

"Da."

"O'Brien i..."

"Ministarstvo za šećer, AzuPanama, Walls."

"Pa se Pribludu moralo zaustaviti."

"Da. Alije bilo puno načina da ga se zaustavi. Uključiti ga, isplatiti ga, dati mu da radi na nečem drugom. Rekao sam da ne želim imati nikakve veze s nasiljem. O'Brien je pristao, rekao je da nasilje samo privlači još više pozornosti."

"Samo što je Pribluda mrtav."

"Doživio je srčani napad. Svatko može doživjeti srčani napad, ne samo ja. O'Brien se kune da ga nitko nije taknuo."

Arkadij zaobiđe Bugaju i stol, ogledavajući vicekonzula iz raznih kutova. Usprkos klima uređajima, Bugaju je znoj probio kroz ogrtač ispod pazuha i na reverima.

"Jesi li ikad bio u Angoli?"

"Ne."

"Africi?"

"Ne. Nitko ne želi ta mjesta, vjeruj mi."

"Gore od Kube?"

"Neusporedivo."

"Reci mi nešto o Jaht-klubu Havana."

"Što?"

"Samo mi reci što znaš."

Bugaj se namršti. "U Miramaru se nalazi zgrada koja je nekad bila Jaht-klub Havana." On se opusti toliko da si je otro lice rupčićem. "Ima se što vidjeti."

"I to je sve što znaš?"

"To je sve čega se mogu sjetiti. Priče." "A ta bi bila?"

"Prije revolucije, stari diktator Balista dao je molbu za članstvo u tom klubu. Bio je suvereni vladar Kube, gospodar života i smrti i svega što to povlači za sobom. No to mu ništa nije pomoglo, oni iz Jaht-kluba Havana su ga odbili. To je bio početak kraja za Batistu, kažu. Kraj njegove moći. Jaht-klub Havana."

"Tko ti je ispričao tu priču?"

"John O'Brien." Bugaj se uspije osvrnuti po svome radnom stolu. "Zašto je moj interkom uključen? Mislio sam da je ovo samo između tebe i mene."

Arkadij da Bugaju rukom znak da pođe za njim. Izađu iz ureda pa prođu kroz kat praznih radnih stolova do Olge Petrovne, koja je sjedila u malom odjeljku koji je naljepnicama i unukinim fotografijama pokušala učiniti ugodnim mjestom za boravak. Pokraj njezina in-terkoma ležao je kasetofon koji se uključuje kad netko progovori, a iza nje je stajala grdosija s licem na kojem bi se moglo brusiti noževe. Ispostavilo se da je Pribluda Olgi Petrovnoj nedostajao sve više a ne sve manje, pa kad je Arkadij Olgi Petrovnoj, koju je zatekao za doručkom, natuknuo mogućnost da je neki drugi Rus možda odao što je Pribluda radio, to je za nju bio dovoljan razlog da Arkadij a upozna sa šefom osiguranja u veleposlanstvu i namjesti svoj kasetofon.

"Razgovarali smo privatno", reče Bugaj.

Arkadij prizna: "Nisam govorio potpunu istinu. Ako sam bilo što pogriješio, Olga Petrovna je sve bilježila." I zaista i jest. Pribludina debeljuškasta golubica završi pisati kiće-nom kretnjom i podigne prema Bugaju pogled koji bi Staljina učinio ponosnim.

Iznad Teatro Garda Lorca crni su anđeli nosili vijence. Crni šišmiš gnijezdio se na zgradi Bacardija. A potom i sitna cmajinetera koja je sjedila navrh Davsine ružičaste casite, zapravo vodotornja s premazom boje.

Nije to bilo tako loše mjesto za skrivanje, sami dimnjaci i golubovi naokolo. Budući da je rezervoar za vodu maknut, vodu se moralo dovlačiti vjedrom, ali ono što je Ofelia vidjela od unutrašnjosti vodotornja bilo je iznenađujuće prostrano, keramičke pločice na podu, krevet ukrašen papirnatim cvijećem. Teresa je na krov po ljes-tvama donijela stolac i ljubavni roman u slikama. Koljena su joj izgledala izgrebena, a kovrčava griva kose deformirano, naherena na jednu stranu.

Dok se Ofelia penjala po ljestvama, Teresa zaškilji u nju. "Imaš kupaći?"

"Pokazat ću ti."

"Ne poznam te iz marine? S Malecona?"

Ofelia je pričekala da se dokopa krova pa je tek tad podigla naočale. "Iz Čaše de Amor."

Teresa progleda. Odmjeri Ofeliju od glave do pete i snimi lagane cipelice, bijele elastične hlače, bijeli top, široke Armanijeve tamne naočale. Ona je, pak, bila u istoj blatnoj odjeći koju je imala na sebi kad ju je Ofelia uhitila. "Puta, pogledaj se. Mislim da se ne oblačiš tako od detektivske plaće, a ne. Nisam ja slijepa. Prepoznam konkurenciju kad je vidim. Zato si mi stalno za vratom."

Ofelijin prvi poriv bio je da kaže: "Stupida, u Havani ima tisuću djevojaka poput tebe." Pogleda u krovove koji su se sterali do mora, užad za rublje šareno poput papirnatih silueta. Sivi sokol raštrkao je lastavice. Njegova se hajka zavrtložila oko velike kupole i prema stablima Prada. Zima je u Havani bila sezona sokola. Umjesto toga, ona reče: "Oprosti."

"Jebi se ti s tim svojim 'oprosti'. Nema nikakvog kupaćeg s TV--prodaje, je li?"

"Ne."

"Smiješno. Izgubila sam svog Nijemca. Izgubila novac. Stavila si me na popis kurvi. Ne mogu se vratiti u Ciego de Avilu jer moja obitelj ovisi o mom ostanku ovdje i novcu koji im šaljem, inače bi, jebo-te, išla u školu, ko što ti kažeš. A sad kad si sjebala moj život, sad si i ti postala/metera? Komedija."

"Nisi na popisu."

"Nisam na popisu?"

"Nisi na popisu. Rekla sam to samo da te prestrašim."

"Jer smo konkurencija."

"Mudra glavica."

"Jebi se." Teresi je curilo iz nosa, što joj je gornju usnicu pretvorilo u vlažnu mrlju.

"Teresa—"

"Ostavi me na miru. Odjebi."

Ofelia nije mogla otići. Luna je poludio kad je ugledao Arkadija u Rusko-kubanskom centru, ali je nju samo ugurao u prtljažnik, premda joj je mogao bez problema prerezati grkljan. Zašto?

"Sjedni." "Odjebi."

"Sjedni." Ofelia je pritisne na stolac i stane iza nje. "I ostani tako."

Teresa zakoluta očima kako bi pratila njezino kretanje. "Što radiš?"

"Budi mirna." Ofelia zavuče ruku u torbicu i izvadi svoju novu četku i češalj i zategne crni tapecirung Teresine kose. "Samo sjedi."

Uvojci, kovrče i kovrčice blizu lubanje, krute poput opruga obeshrabrili bi Ofeliju da Murielina kosa nije bila gotovo jednako gusta. Jedno zatezanje ne bi bilo dovoljno, morala je čvrsto raščihati kosu, olabaviti je, vratiti joj oblik.

"Moraš paziti na sebe, chica."

U početku, Teresa se prepusti ovome nijemim mrgođenjem, ali uskoro joj se vrat počne klatiti u ritmu Ofelijinih poteza četkom. Ovakva se kosa zagrijava češljanjem, napose u topao dan, uz malo njege zablista poput srebra. Kad je Ofelia podigla kosu s njezina zatiljka, osjeti kako se Teresa opustila na dodir.

Cetрнаestogodišnjaki-nja? Sama dva dana? U strahu za život? Čak i mačka skitnica želi da je netko pogladi. "Da barem ja imam takvu kosu. Ne bi mi trebao jastuk." "Svi to kažu", promrmlja Teresa. "Ovo sad puno bolje izgleda."

No kako se Teresa počela opuštati, ramena joj zadržću. Okrene se Ofeliji i pokaže lice obliveno suzama.

"Sad mi je lice užas."

"Razveselit ću te." Ofelia stavi četku u torbicu. "Da ti pokažem što još imam."

"Onaj glupi kupaći?" "Bolje od kupaćeg kostima." "Prezervativ?"

"Ne, bolje od toga." Ofelia izvadi devetmilimetarski Makarov i da Teresi da ga pridrži.

"Težak je."

"Da." Ofelia ponovno uzme Makarova. "Mislim da bi svim ženama trebalo dati oružje. Muškarcima ne, samo ženama."

"Kladim se da je Hedy poželjela da joj se nešto takvo našlo pri ruci. Poznaš moju prijateljicu Hedy?"

"Ja sam je našla."

"Cono," Te resa reče s više strahopoštovanja.

Kad je Ofelia sklonila pištolj, ostane klečati i spusti glas kao da nemaju krovove Havane samo za sebe.

"Znam da se bojiš da će se isto dogoditi tebi, ali ih ja mogu spriječiti. Ti slutiš tko je to mogao učiniti, u protivnom se ne bi skrivala, no? Pitanje je, od koga se skrivaš?"

"Stvarno si iz policije?"

"Da. I ne želim naći tebe kao što sam našla Hedy." Ofelia pusti da se djevojčica nad tim trenutak zamisli.

"Što se dogodilo s njezinom zaštitom?"

"Neznani."

"Čovjek koji štiti tebe i Hedy, kako se on zove?"

"Ne mogu reći."

"Ne možeš jer je on u MUP-u i misliš da će ovo doći do njega. Stignem li do njega prva, onda ćeš moći otići s ovog krova."

Teresa prekriži ruke na prsima i zadrhti usprkos vrućini. "Nisam se zapravo nadala da će neki turist doći ovamo i oženiti se mnome. Zašto bi on poveo natrag kući neku neškolovanu crkinju? Svi bi mu se rugali.

'Hej, Herman, nisi se morao oženiti svojom kurvom.' Nisam ja glupa."

"Znam."

"Hedy je bila stvarno zlatna."

"Znaš, mislim da ti još mogu pomoći. Ne moraš reći kako se zove. Jacu."

"Ne znam."

"Luna. Narednik Facundo Luna."

"Ja to nisam rekla."

"Nisi, ja sam."

Teresa pogleda u stranu, sve do anđela koji su držali ravnotežu na kazalištu. Povjetarac joj podigne kosu na isti način na koji se činilo da to čini s kosom anđela.

"On se tako naljuti."

"Razdražljiv je, znam. Ali ti možda mogu reći nešto što će pomoći. Jesi li spavala s njim?" Kad je Teresa oklijevala s odgovorom, Ofelia reče: "Pogledaj me u oči."

"No dobro, jednom. Ali je Hedy bila njegova cura."

"Kad si spavala s njim—"

"Bez detalja."

"Samo jedan detalj. Je li zadržao na sebi gaćice?"

Teresa zahihoće, prvi veseli trenutak nakon što ju je Ofelia pronašla. "Da."

"Je li rekao zašto?" "Rekao je da je to tako." "Cijelo vrijeme?" "Cijelo vrijeme."

"Ni u jednom ih trenutku nije skinuo?" "Ne dok sam ja bila s njim." "Jesi li pitala Hedy o tome?"

"Pa..." Teresa je klatila glavom lijevo-desno. "Jesam. Bile smo jako dobre prijateljice. Ni sa njom ih nije skidao."

"Znaš, chica, ne bi bilo zgorega da ostaneš ovdje još jedan dan, ali zapravo mislim da si vjerojatno prilično sigurna."

"AštojesHedv?"

"Morat ću o tome ponovno razmisliti." Kad je Ofelia uzela svoju torbicu i ustala, poljubi Te resu u obraz.

"Pomogla si."

"Ugodan razgovor."

"Istina." Ofelia krene niz ljestve i zastane na pola puta. "Usput da te pitam, jesi li poznavala Rufa Pinera?"

"Facundova prijatelja? Jednom sam ga upoznala. Nije mi bio simpatičan."

"Zašto?"

"Imao je jedan od onih mobitela? Gospodin VIP Jinetero, nije se skidao s njega. Nije imao vremena za mene. Znači, stvarno misliš da će sve biti u redu?"

"Mislim da hoće."

Jer je pitanje koje si je Ofelia postavljala od trenutka kad je narednik Facundo Luna nije ubio u Ruskom centru bilo pripada li on možda Abakui. Bilo je teško nešto zaključiti o članu nekog tajnog društva. PNR se pokušao ubaciti u Abakuu, no dogodilo se upravo suprotno: Abakua je prodrla u policiju, našla nove članove među najvećim muškarčinama policajcima, bijelcima i crncima. Identificirati ih postala je prava

umjetnost. Abakua može ukrasti kamion iz dvorišta nekog ministarstva, ali neće ukrasti nipesa svom prijatelju. Nikad dopustiti da neka uvreda prođe nekažnjeno. Može ubiti, ali neće cinkariti. Neće staviti na sebe ništa ženskasto, naušnice, dugu kosu ili se utegnuti remenom. Postojao je ijedan pouzdani znak raspoznavanja: član Abakue nikad nikome ne pokazuje голу stražnjicu. Nikad ne spušta gaće čak ni kad vodi ljubav. Ofeliji se to učini nekom vrstom Ahilova dupeta.

Abakue ne čine još nešto.

Nikad neće ništa nažao učiniti nekoj ženi.

Arkadij se vrati u Mongovu sobu u stražnjem dijelu onoga što je nekad bila kuća u kojoj je Erasmo proveo djetinjstvo. Danas je kuća bila prazna, lipsala od vrućine. Nakon pristojnog kucanja na vrata, Arkadij se maši gornje grede dovratka i nađe ključ.

U spavaćoj sobi nije se puno toga promijenilo od Arkadijeva prvog posjeta. Rolete su bile otvorene dovoljno da bi obuhvatile zavoj mora, ribarske čamce koji plove protiv struje, neumdtice koji se šle-paju za njima. Ni oblačka na nebu ni vala na vodi. Mrtva tišina. Kokosi, plastični sveci i fotografije Mongovih omiljenih boksača bili su onakvi kakve ih je Arkadij prije vidio. Nije mogao reći je li posteljina bila zatakuta na isti način, ali se na vrhu hrpe nalazio drugi CD, a nije bilo ni plivaćih peraja koje su visjele na kuki na zidu, ni kamionske gume koja je bila visjela iznad kreveta. Arkadij se vrati do prozora i ugleda tri zasebne grupe neumatica kako bezvoljno veslaju, udaljene jedna od druge najmanje pet stotina metara. Arkadij siđe na ulicu i ode ulicu dalje do kafića cementnih stolova postavljenih u hlad zida s natpisom SIEMPRE... Siempre i još nešto jer je buganvilija pustila korijenje i umrljala ostatak parole grimiznom bojom. Arkadija nije iznenadilo to što se Mongo otisnuo na pučinu. Mongo je bio ribar. Vjerojatno su ga upozorili da se drži podalje od Erasmove radionice dok ruski istražitelj boravi u stanu na katu. Gdje je bolje skrovište nego na vodi? Ako je na moru u svojoj gumi, prije ili poslije morat će se vratiti, negdje duž Prve avenije u Miramaru ili Maleconu, preširok teren da bi ga Arkadij mogao motriti. Ali mu se činilo da bi mogao povećati svoje izgleda bude li imao na umu to da je čovjeku sa zračnicom najpotrebniji zrak. Sa stola je

imao pogled na benzinsku postaju s dvije crpke ispod nadstrešnice ukrašene modernističkom stražnjom automobilskom "perajom", nekoć plavom, a sad prljavobijele boje kakvu se može vidjeti na rubu otvora školjke. Bila je to jedna od postaja s njegova Texacova plana grada. Pokraj kioska stajali su slavina i gumeno crijevo.

Automobili su dolazili i odlazili cijelo poslijepodne. Neki bi se mukotrpno dovukli do crpke poput dvodihalice pa otpuzali dalje. Neumdtici su morali umilostiviti psa u automehaničarskoj radionici jer je ovaj neke prihvaćao a neke tjerao. Arkadij je pijuckajući ispio tri Tropicole i tri cafe cubanos. Srce mu je bubnjalo svojim prstićima dok je sjedio, nevidljiv u sjeni svog kaputa. Naposljetku mršav, asfal-tnocrni muškarac pride kiosku na postaji noseći unutrašnju gumu koja mu je izdisala na rukama. On dobaci psu ribu, uđe u kiosk i izađe minutu potom sa zakrpom koju zalijepi na gumu. Kad je osjetio da je ljepilo uhvatilo, upumpa zrak da provjeri zakrpno mjesto. Odjeća mu se sastojala od zelene kape, nezavezanih tenisica i krpe-tina kakve bi svaki razborit čovjek odabrao za plutanje po zaljevu. Balansirajući gumom s mrežom, štapovima i kolutovima na glavi, on prebaci peraje preko jednog ramena, a nisku riba duginih boja preko drugog. Kad je ugledao Arkadija kako prelazi preko raskrižja, neumdticove crvene, od soli nagrizenene oči potraže put uzmaka, i da nije bilo njegove gume i dnevnog ulova, lako bi pobjegao nekome u dugom kaputu.

"Ramon 'Mongo' Bartelemy?" upita Arkadij. Učinilo mu se da je počeo svladavati španjolski.

"Ne."

"Mislim da jesi." Arkadij pokaže Mongu fotografiju na kojoj je ponosno pokazivao neku ribu Luni, Erasmu i Pribludi. "A znam i da govoriš ruski." Vrijedilo je pokušati.

"Malo."

"Nije te lako naći. Hoćeš li popiti kavu sa mnom?"

Neuhvatljivi Mongo popije pivo. Kristalni grašci znoja pokriju mu lice i grudni koš. Njegova mreža s ribama ležala je na klupi pokraj njega.

"Vidio sam snimku tvojih borbi", reče Arkadij. "Jesam li pobijedio?" • "Činilo se da to činiš s lakoćom."

"Znao sam se kretati, znaš? Znao sam pratiti svačije kretanje, samo nisam volio da me udaraju", reče Mongo, premda mu se po spljoštenosti nosa vidjelo da su ga nekoliko puta ipak odalabili po njemu. "A kad

su me izbacili iz reprezentacije, imao sam godine za vojsku. Oye, evo me preko noći u Africi s Rusima. Rusi ne znaju razliku između Afrikanaca i Kubanaca. Brzo naučiš ruski." Mongo se naceri. "Naučiš 'Ne pucajte, budale!'"

"Angola?" "Etiopija." "Miniranje?"

"Ne, vozio sam oklopni transporter. Tako sam postao mehaničar, održavao sam taj prokleti transporter na životu."

"Jesi li tamo upoznao Erasma?"

"U vojsci."

"Lunu?"

Mongo se zagleda u svoje krupne vješte šake, ogrubjele od bubnjanja i ožiljkaste od udica. "Facunda znam još otkad je došao iz Ba-racoa da se pridruži boksačkoj reprezentaciji. Mogao je biti boksač ili bejzbolaš, ali nije imao discipline glede žena i pića, pa se ni u jednoj reprezentaciji nije dugo zadržao."

"Baracoa?"

"U Orientu. Taj je znao udarati."

"On i Rufo Pintero bili su prijatelji?"

"Claro. Ali nisam znao što su radili." Mongo odmahne glavom tako kategorički da mu se znoj raspršio na sve strane. "Nisam želio znati."

"A ti si bio prijatelj Sergeja Priblude?"

"Da."

"Išli ste zajedno u ribolov?"

"Verdad."

"Naučio si ga kako pecati sa zmajem?"

"Pokušao sam."

"I kako da bude neumdtico?"

"Da."

"I koje je najvažnije pravilo kojeg se svaki neumdtico mora pridržavati? Nikad ne idi u ribe noću, sam."

Mislim da Pribluda nije otišao sam onog petka prije dva tjedna. Mislim da je otišao u ribe sa svojim dobrim prijateljem Mongom."

Mongo položi bradu na prsa. Znoj se slijevao s njega kao da je vodoskok, ne znoj straha kao Bugajev, nego znoj koji izbija kao rezultat teglenja teškog tereta krivnje. Bilo je već kasno. Arkadij naruči još piva kako bi se Mongo mogao još malo znojiti.

"Rekao je da je to kao pecanje morskih pasa u ledu", reče Mongo. "Pričao mi je puno o pecanju u ledu."

Rekao je da bih trebao doći u Rusiju i da će me on odvesti u ribolov u ledu. Reкао sam: "Ne hvala, družo."

"Kad ste ušli u more?"

"Možda oko sedam sati. Nakon što je pao mrak, jer je znao da bi privuklo pozornost kad bi ljudi vidjeli nekog Rusa u gumi. Glasovi daleko putuju iznad vode; čak i kad smo bili na pučini, on bi šaptao."

"Kakvo je bilo vrijeme?"

"Kišovito. On je svejedno tiho govorio."

"Je li to dobro vrijeme za ribolov, kad pada kiša?"

"Ako ribe grizu."

Arkadij se zamisli nad tom ribarskom istinom pa upita: "Gdje ste ušli?"

"Zapadno od Miramara."

"Blizu Marine Hemingway?"

"Da."

"Čija je to bila ideja?"

"Ja bih uvijek rekao kamo ćemo, osim taj put. Sergej je rekao da mu je dosta Miramara i Malecona. Želio je iskušati nešto novo."

"Nakon što ste se spustili u more, ostali ste tamo? Ili ste otišli na zapad? Sjever? Istok?"

"Plutali smo."

"Istočno, jer tako teče struja, pokraj Miramara i Malecona, a prema Kavanskom zaljevu?"

"Da."

"A usput i pokraj marine? Čija je zamisao bila da uđete u nju?"

Mongo se svali na zid. "Znači, već znaš." "Mislim da znam."

"Zajebali smo stvar, ha?" Mongo nervozno zalupa po klupi, pa smiri ruke i ublaži ritam. "Rekoh, Sergej, zašto bismo pecali ribe u marini pa da nas guardia ganja, a možda nas i zakvači neka jahta u pokretu? Ovo je prometan kanal, noć je i brodovi nas neće vidjeti. Rekoh, to je ludost. Ali ga nisam mogao zaustaviti."

Guardia su bili u svom uredu, sklonili se s kiše. Dođeš li blizu, ne mogu te ionako vidjeti, ne noću i ne u gumi. Pošao sam za Sergejem niz kanal, to je bilo sve što sam mogao. On kao da je znao kamo ide. Tamo imaju rasvjetu, ali svjetlost ne dopire do vode baš najbolje. Nitko nije natakao gorivo. Disko je bio zatvoren zbog kiše. Čuli smo ljude u baru, to je bilo sve, a onda smo se našli u kanalu gdje su jahte bile vezane jedna do druge i Sergej je krenuo prema toj jednoj koju isprva nisam pošteno ni vidio, bila je tako niska i tamna. Vrlo elegantna, stari brod, ali brz, vidjelo se. U kabini je gorjelo svjetlo i putnici su bili Amerikanci, čuli smo ih, ali nismo mogli vidjeti tko je to bio. Odmah sam shvatio da je to nekakav Sergejev posao u koji me namjerava uvaliti. Rekoh mu da ja odlazim, ali se on želio popeti i vidjeti tko je na brodu, što je teško jer dok ima izbočenje na vrhu. Odlazio sam kad su se svjetla na brodu ugasila. Cijelo mi tijelo zatitra. Sergej je bio otprilike pet metara dalje, između broda i doka, i tresao se, jako. Puštaju te usrane električne kabele da leže u vodi. Nisam mogao prići bliže. A onda na palubi ugledam baterije i sakrijem se." Mongo kimne glavom u znak žalosne samoosude. "Sakrio sam se. Izašli su da vide je li se to dogodilo samo njihovu brodu ili svima, i dok su razgovarali s osobom u kabini, Sergej je otplutao. Više se nije tresao. Nisu vidjeli ni njega, a nisu vidjeli ni mene jer sam ostao u sjeni.

Rekoh si, čim njegova guma otpluta na sigurno, dovući ću Serge-ja, ali prije no što sam ga uspio dohvatiti, niz kanal doplovi neki drugi brod. Nije bilo puno prostora. Ona jahta prođe, a onda prođe i Sergej. Znae, ponekad jahte vuku koloturnik za sobom, ne bi smjele, ali to čine, i Sergej se zakvači mrežom svoje gume. Prošao je brže no što sam ja mogao veslati. Znao sam da je mrtav po načinu na koji je sjedio. Zajedno su izašli iz kanala, brod i guma. Znao sam da će, kad prođu pokraj pristaništa guardie i krenu punom parom, osjetiti da nešto vuku i naći Sergeja, ili će kuka razrezati mrežu.

Ili će možda naći Sergeja i jednostavno ga odrezati i pustiti da ot-pluta, jer kome se treba petljati s mrtvim neumdticom, no? To će biti dobra priča za neki bar u Key Westu, to kako su jednom prigodom zakvačili nekog ludog Kubanca. Ne znam, vidio sam samo kako mog prijatelja odvlače u tamu sve dok ga više nisam vidio. Kad sam prošao pokraj guardie, više nisam vidio ni brod."

"Jesi li vidio kako se brod zvao?"

"Ne." Mongo popije posljednje od svojih piva i zagleda se u kanticu s ribama. "Nisam čak ni to vidio."

"Kome si ispričao o tome?"

"Nikome dok se ti nisi pojavio. A onda sam ispričao Erasmu i Fa-cundu jer su oni moji compayi, moji dobri prijatelji."

Voda je bila tako mirna i staklasta da su pelikani obirali vlastiti odraz. Usprkos nagomilanoj dnevnoj žegi, Arkadij se osjećao neobično ugodno, uravnotežen pivom i kaputom.

"Ljudi koji su izašli na palubu broda na kojemu je nestalo struje, jesi li ih prepoznao?"

"Ne, tražio sam Sergeja ili se pokušavao pritažiti." "Jesu li imali pištolje?"

"Znaš," reče Mongo, "nije važno. Sergej je tad već bio mrtav i bio je to nesretan slučaj. Sam se ubio, žalim." Mongo pogleda u ribe. "Moram ići da mi ribe ostanu svježije. Hvala na pivu."

Nesretan slučaj? Poslije svega? Ali to ima logike, pomisli Arkadij. Ne samo srčani udar nego i opća zbrka. Ubojstva se puno bolje zataškavaju. A onda on stigne iz Moskve u isto vrijeme kad je tijelo nađeno u zaljevu. Nije ni čudo da je Rufo dojurio da mu bude prevoditelj i da se Luna tako neugodno iznenadio fotografijom Jaht-kluba Havana. Nitko nije znao što se Pribludi dogodilo.

Kad je Mongo ponovno namjestio svoju kapu i gumu na glavu, i podigao peraje i ribu, Arkadij zamisli kako Pribludu vuku u njegovim gumenim sanjkama iz marine na dublje more - Golfska struja, rekao je O'Brien - gdje se ili otkinuo ili ga je otkvačio bez sumnje očajni ribar. "Ala Kubanci večeras grizu!" Ne bi li to bio dobar vic? A potom dugo putovanje po kiši, plutanje pokraj Miramara, duž Malecona do ušća zaljeva, "zaljeva-deponija", kako reče kapetan Andres od dobrog broda Penguino. Ispod snopa svjetionika dvorca

Morro, a potom okret prema selu Casablanci da bi na kraju lagano zapeo u gnijezdu plastike, madraca i crvotočnih drvenih molova ukoričenih naftnim talogom, gdje truplo može tjednima ugodno počivati na kiši. Arkadij izvadi Pribludinu fotografiju ispod kaputa i upita: "Tko je snimio ovu sliku?"

"Elmar." "Koji Elmar?"

"Mostovoj", reče Mongo kao da je u njihovoj grupi postojao samo jedan fotograf.

Priznanje je uvijek kratkog daha i uvijek uvjetno, i obojica su znali da Arkadij ne posjeduje ovlasti da ikoga ispituje. No samo zbog reakcije, Arkadij pročita tekst s poleđine slike. "'Jaht-klub Havana.' Znači li ti to nešto?"

"Ne."

"Vic?"

"Ne."

"Okupljalište?"

"Ne."

"Znaš li što se tamo večeras događa?"

Malo je pretjerao. Neuhvatljivi Mongo uzmakne u ulicu i otkasa kliznim startom, karavana od jednog čovjeka. Ukras na glavi njihao mu se pri svakom koraku. Klizne pokraj plavog zida, ružičastog zida, pa boje breskve. Sjena pokrajnje uličice kao da je posegnula za njim i progutala ga.

Ofelia nije bila u stanu ruskog veleposlanstva otkako je tamo ugledala Rufa opruženog na podu. Sjećala se plavih zidova i egipatskih ukrasa lotusa i ankha, daška Nila. U sumraku je čak i automobil koji je čučao na trijemu imao nešto od nijeme veličanstvenosti lokalne sfinge. Mrlje boje načinile su crvenu suknjicu oko automobila. Sol je izbušila nekoć ponosan krom, prozori su bili otvoreni djelovanju prirodnih elemenata, sjedišta raspucana i rascijepljena, a ukrasa na poklopcu motora nije bilo, no zar i sfinga nije izgubila nos? Pa premda su ležali na kvadrima, kotači su bili obloženi kolomazom, obećanje da bi ova zvjerka jednog dana mogla ponovno zakašljati i probuditi se.

Ofelia je tražila Rufov telefon. Arkadij je rekao da bi u Moskvi mu-tež poput Rufa prije izašao iz kuće bez jedne noge nego bez mobitela. da je ovo prava istraga, ona bi mogla odnijeti popis imena povezanih s Rufom u CubaCell i ući u trag njihovim pozivima. Umjesto toga, morat će sama naći telefon. Negdje jest. Da bi ubio nekoga nožem, posao koji može biti prljav, Rufo je poduzeo mjere opreza: obuo je druge cipele i preko odjeće navukao srebrnkastu trenirku-kombine-zon; Goretex propušta zrak, ali ne i krv. Slično tome, mobiteli su bili dragocjeni artikli koji su se mogli nabaviti isključivo za dolare, i nisu bili nešto što bi pažljiv čovjek stavio negdje gdje bi mu se nešto moglo dogoditi. Rufo je razmišljao unaprijed i trik je bio u tome da se razmišlja kao on.

Na kucanje alkom na vrata stana u prizemlju odazove se bjelkinja u otrcanoj kućnoj haljini i kičeno počešljanom i kaniranoj kosi. Ofeliji se činilo da pola Havanki provodi život u pripremama za tulum koji se nikad neće održati. Žena je, pak, sa svoje strane kiselo mjerkala Ofelijin jineterski kostim sve dok joj ova nije pokazala policijsku značku.

"Mislila sam si", reče žena.

"Došla sam pogledati mjesto ubojstva na katu. Imate li ključ?"

"Ne. Ionako ne možete unutra. To je rusko vlasništvo, nitko ne može ući. Tko zna što rade?"

"Pokažite mi."

Žena krene prva u papučama koje su praskale po stubama. Brava na vratima stana bila je sjajna i nova čak i na slaboj svjetlosti hodnika. Ofelia se sjeti kako je pretraživala dnevni boravak, vadila FidelyArte i druge knjige, pomicala trosjed i vitrinu, užurbano zavirivala u druge prostorije strepeći da će sukob između Lune i Rusa izmaknuti kontroli. Postojala je mogućnost da je telefon u tom stanu, ali ne i vjerojatnost. Ona na prstima rukom opipa donju stranu stuba iznad sebe ne bi li našla neku udubinu u koju je Rufo mogao ubaciti telefon. Nema ga.

"Ništa niste ovdje našli?" upita Ofelia.

"Nema se što naći. Rusi nikoga ne bi ostavili ovdje više od nekoliko tjedana u komadu. Daleka im kuća." Dok je Ofelia silazila niz stube, pusti da joj se ruka vuče po gredama iznad glave. Izađe na trijem s prljavom rukom.

"Rekoh vam", reče ona žena.

"Imali ste pravo." Žena je počela Ofeliju podsjećati na njezinu majku.

"Vi ste drugi." "O? Tko je još bio?"

"Krupan negro iz Ministarstva unutrašnjih. Zaista crn. Posvuda je gledao. A imao je i telefon. Nazvao je na nj i nije govorio, nego je samo slušao, ali ne telefon, shvaćate?"

Prirodno, pomisli Ofelia, jer je Luna zvao Rufov broj i pokušavao čuti zvoni li. To je problem sa skrivanjem telefona, prije ili poslije netko će nazvati broj i telefon će objaviti svoje postojanje.

"Je li nešto našao?"

"Ne. Zar vi ljudi ne surađujete? Vi ste kao i sve ostalo u ovoj zemlji. Sve se mora dvaput učiniti, zar ne?"

Ofelia ode do sredine ulice. Bio je to blok starih gradskih kuća preobraženih revolucijom, idealizam praćen zamorom i nestašicom boje i gipsa. Jedno prednje dvorište pretvoreno u parkiralište za bicikle, drugo u frizersko-kozmetički salon na otvorenom. Ruševne zgrade, ali vrvi u njima kao u košnici.

Ona si pokuša zamisliti rekonstrukciju činjenica. Ista ulica kasno noću. Arkadij na katu, Rufo vani u svojoj netom navučenoj trenirci. Improvizira u hodu jer nitko nije očekivao dolazak ruskog istražitelja. Možda je čak i obavio posljednji telefonski razgovor prije no što je ušao u kuću i popeo se stubama prema onome što je pretpostavljao da će biti Rusova zla kob. Između dvaju uglova ulice, gdje je najlogičnije mjesto da Rufo samo na nekoliko minuta odloži svoj dragocjeni telefon?

Ofelia se sjeti Marije, policijskog automobila i Rufovih cigara. Vratila se na trijem.

"Čiji je ovo auto?"

"Mog muža. Otišao je nabaviti prozore za automobil, a zatim dobijem pismo iz Miamija. Čuvam auto dok se ne vrati."

"Chevrolet?"

"Iz '57, najbolja godina. Znala sam sjesti u njega i pretvarati se da se Ruperto i ja vozimo na Plavu del Este, ugodna vožnja do plaže. Nisam to već dugo učinila."

"Teško je naći prozore za automobil." "Prozore za automobil je nemoguće naći."

Tapacirung je bio više štakorsko leglo nego sjedala. Ofelia iz torbice izvadi par kirurških rukavica.

"Smijem li?"

"Smijete li što?"

S rukavicama na rukama, Ofelia zavuče ruku kroz otvoreni prozor i otvori pretinac za rukavice. Unutra je bila drvena kutija za cigare sa slomljenim Montecristovim pečatom ukrštenih mačeva. U kutiji je bilo deset aluminijskih tuljaca za cigare i Ericsonov mobitel namješten na VIBRACIJA umjesto ZVONO.

Ofelia začuje škljoc i pogleda kroz automobil u muškarca koji ju je fotografirao s pločnika. Bio je on krupan, sredovječan muškarac s fotografskom torbom preko ramena i prslukom s puno džepova kakve nose fotografi, a kao kruna svega umjetnička bere tka.

"Oprostite," reče on, "izgledali ste prekrasno u toj olupini od automobila. Smeta li vam to? Većini žena ne smeta ako ih slikam - zapravo im se to prilično sviđa. Svjetlo je užasno, ali ste izgledali savršeno. Mislite li da bismo mogli porazgovarati?"

Ofelia stavi telefon u kutiju od cigara, a kutiju i rukavice u svoju torbicu prije no što se uspravila. "O čemu?"

"O životu, ljubavi, o svemu." Usprkos svojoj glomaznosti, teatralno je stidljivo prošao kroz vrtna vrata. Tečno je govorio španjolski, s ruskim naglaskom. "Poslao me Arkadij. Premda sam ja i inače veliki obožavatelj Kubanki."

Arkadij nije ništa zapalio u Sierra Maestri i nije pokušao na Mostovojeva vrata, već je gurnuo kreditnu karticu u dovratka čim je stigao i gurnuo u vrata uz roktaj koji ostavi bez daha dječaka koji je sve to gledao. Unutra, Arkadij pogleda je li "najbolji minerski tim u Africi" još na počasnom mjestu na zidu. Bio je.

Kad je prvi put bio u stanu, učinio je sve što je bilo u njegovoj moći da se pobrine da Mostovoj ne primijeti da je imao posjetitelja. Ovaj put Arkadij nije hajao. Tamo gdje ima jedna fotografija Jaht--kluba Havana, mora ih biti još, jer čovjek koji je svoje najblistavije trenutke zabilježio na filmu ne uništava svoje slike kad stigne pogrešno društvo - samo ih skloni na sigurno.

Arkadij skine kaput pa se lati posla. Ispraznio je kutije od cipela i kovčege, rasuo knjige i kuhinjske police, prevrnuo fascikle i ladice, odvuкао hladnjak od zida i prevrnuo stolice sve dok nije otkrio još fotografija, pornografije koja baš i nije bila zabavna ni dražesna, i vi-deosnimke seksa i kože. Ali svi se bave nečim sa strane, svi imaju dva posla. Jedini rezultat Arkadijeve potrage bio je znoj na njegovu licu.

Ode u kupaonicu da se umije. Zidovi su bili pokriveni keramičkim pločicama, zrcalo na ormariću s lijekovima bilo je pola srebrno, pola crno. U ormariću je bilo nekoliko univerzalnih lijekova, eliksira za rast kose i rekreacijskih količina amilnitrata i amfetamina. Dok je brisao ruke, primijeti da je plastični zastor na tuš-kadi navučen. Ljudi s malim kupaonicama najčešće drže zastore odmaknute zbog privida prostora ili djetinjastog straha od onoga što se nalazi s druge strane. Budući da je to bila tjeskoba koju je Arkadij bez problema priznavao, on širom razgrne zavjesu.

U deset centimetara vode, u kadi su plutale četiri crno-bijele fotografije, ne punoljetnih sportova ili inozemnih putovanja, nego mrtvog Talijana i Hedy. Krv se vidjela kao crna boja, a sag i posteljina bili su njome natopljeni i isprugani. Talijan je djelovao gotovo škr-gasto od rana zadanih mačetom. Arkadij ga nije poznao, ali je prepoznao Hedy, premda joj se glava nesigurno klatila na ramenima. Isprva je Arkadij pomislio da je Mostovoj došao do policijskih fotografija, ali ove su fotografije bile netom razvijene i nije bilo oznaka dokaznog materijala, ni vrhova cipela detektiva koji pokušavaju ostati izvan dohvata aparata, a crnilo sjena ukazivalo je da nije bilo nikakvog dodatnog izvora osvjtljenja. Fotograf je radio sam u tamnoj sobi večer prije no što je stigla Ofelia i bilo je potrebno veliko umijeće da bi se namjestio fokus. Usudio se snimiti samo četiri fotografije ili razviti samo četiri iz cijele role. Jedna jedina snimka Talijana kako se vuče, još živ, prema vratima. Više je truda bilo uloženo u Hedvine fotografije. Fotografija iz žablje perspektive od njezina međunožja prema glavi. Druga na kojoj joj je glava bila snimljena u okviru splasnutih dojki. Treća samo Hedvina lica, iznenađenja još svježeg na njezinu licu. Čovjek s kamerom nije mogao odoljeti i ne obilježiti taj trenutak, pa je gurnuo svoje valjkasto bijelo zapešće i ruku u njezine sjajne

kovrčice da bi popravio pozu.

27.

U osam sati, u Marini Hemingway vladao je društveni žagor nekog seoceta noću. Mlađe posade, međunarodna družba sa od gela strše -ćom plavom kosom, razmiljele su se u redu ispred marketa ili nosile vrećice iz spremnika za led. S drugog kraja dopirale je zvučnicima pojačano bilo diska čiji su se sjaj i zvuk razlijevali po kanalima. Na nebu, rub mjeseca progorio je kroz električnu izmaglicu marine. Nije vidio Ofeliju, ali se ona najčešće manijakalno držala zadane riječi.

Jahte Alabama Baron nije bilo, a zamijenio ju je motorni čamac tako nov da je još mirisao na plastiku. Već ućahurena u njegovoj kabini nalazila sejinetom koja je miješala rum i Coca-Colu. Ispred njega, George Washington Walls i John O'Brien pili su pivo u kormilarnici Gavilana, revolucionar i financijaš u opuštenom raspoloženju. Onaj novi kabel koji je vodio iz razvodne kutije vijugao je zmijoliko kroz vodu pa uz tamnu slabinu hidroplanova opskrbnog ćamca.

"Tu si." Walls pogleda u Arkadija.

"I to toćno na vrijeme", reće O'Brien. "Baš lijepo. Vidim, ponovno si u svom kaputu od kašmira. Pridruži nam se."

"Moram stići na avion. Rekli ste da ćemo razgovarati o Pribludi."

"Stići na avion?" reće O'Brien. "Koje li žalosti. To znaći da odbijaš priliku da budeš dio našeg pothvata?"

Uvijek sam se smatrao prilićno uvjerljivim. Oćito sam s tobom omanuo."

"Ćovjek je pravo razoćaranja", reće Walls. "Tako kaće Isabel."

"Arkadij, nadao sam se da ću te nagovoriti jer sam iskreno smatrao da je to za tvoje dobro. Veselio sam se našoj suradnji. Dođi, popijmo nešto, zaboga. Irski oproštaj. Avion ti polazi u ponoć?"

"Da."

Walls reće: "Imaš još puno sati."

Arkadij iskoraći iz svjetlosti i side na brod, pa se nasloni na jastućić u kabini. Istog se trenutka hladna limenka piva naće u njegovoj ruci. Noću, brod kao da je lećao još niće, ulašteni mahagonij taman kao voda.

O'Brien reće: "Nosiš sa sobom tijelo svog prijatelja Priblude? To znaći da si ga definitivno identificirao?"

"Ne."

"Jer više i ne moraš, već znaš."

"Mislim da da."

"Pravo olakšanje. Tvoja odluka da odeš je konaćna? Ono što mi moćemo ućiniti", O'Brien lupne Arkadija po koljenu, "jest dati ti povratnu kartu. Otpoćini tjedan dana u Moskvi, u toj jadnoj ledenici koju nazivaš domom, a ako se predomisliš, vrati se. Pošteno?"

"Više nego pošteno, ali mislim da sam već donio odluku." "Zašto?" upita Walls.

O'Brien reće: "Jer je našao ono po što je došao, pretpostavljam. Je li tako, Arkadij?"

"Otprilike."

"Popijmo u zdravlje ćestitog ćovjeka." O'Brien podigne svoje pivo. "U zdravlje ćovjeka u kaputu."

Pivo je bilo dobro, kudikamo bolje od ruskog. Na doku se kolona jimetera tiho poput miševa prikradala disku. Svjetlo je oblikovalo svetokrug od njihove kose. Ta subotnja je većer. Salsa ubrza. Walls se klatio na kapetanovoj stolici u crnom puloveru koji podsjeti Arkadija na slatkorjećivog mladog radikala koji je izašao iz zrakoplova s revolverom i gorućom zastavom. O'Brien je imao na sebi svoju crnu trenirku. Gusarske boje. Odmota cigaru i okrene njezin vršak nad plamenom, uvlaćeći dim. Brodovi na svojim vezovima uzdahnu kad ih je šireći val vode podigao.

O'Brien reće: "Znaš što se dogodilo Pribludi, ali ne znaš zašto? A ja sam jedina osoba koja o toj temi nije ništa rekla?"

"Kaćeš puno, ali svaki put nešto drugo."

"U tom ti slućaju neću reći. Pokazat ću ti. Vidiš onu torbu?"

Premda je u kabini bilo tamno, Arkadij ugleda jedan kraj platnene torbe na svjetlu u dnu stuba.

"Sergejeva", reće Walls.

Arkadij je bio najblići. Odloži pivo i side niz stube. Kad je podigao torbu, vrata se zatvore i zakljućaju iza njega. Brodski se motor pokrene u prostoru ispred, proizvevši podrhtavanje kao da se nalazi u kontrabasu. Iznad njegove glave, noge su okretno koraćale gore--dolje, otpuštale užad i podizale bokobrane. Gavilan krene natraš-ke, zanjiše se pa glatko krene naprijed. Kad je brod prošao pokraj diska, smijeh i

stroboskopska svjetla zatrepere na zavjesama. Kanalska jeka ostane za njima i Arkadij začuje Wallsa kako razgovara preko radija. Arkadij zabubnja po vratima više forme radi nego iz uvjerenja; klasičan brod poput ovog načinjen je od tvrde bjelogorice. On zaobiđe brodski stol i pride vratima strojarnice koja su također bila zaključana. Odgne zastor s okruglog broskog prozorčića na vrijeme da ugleda kako dok s kućicomguardije klizi pokraj njih bez ikakva znaka da je Ofelia digla uzbunu. Mjedeni pramac Gavilana krčio sije put pokraj pristaništa tako glatko da je Arkadij jedva osjećao da se diže i spušta. Sudeći po ravnomjernosti zapljuskivanja valova, zaputio se ravno na otvoreno more.

Duž Pete avenije bilo je prvih naznaka važnog događaja: kamioni zbijenih trupa MUP-a parkirani u noćnoj tami sporednih ulica, policajci na motociklima u bijelim kacigama i čizmama s mamuzama za-jahuju svoje motore, kinološke jedinice njuše mnoštvo koje se nani-zalo uz kolni prilaz zgrade Sindikata građevinskih radnika, bivšeg Jaht-kluba Havana. Ofelijina policijska značka nije pomogla, ali Mos-tovoj odnekud stvori propusnicu koja im omogućí prolaz.

Bilo je znakovitih pokazatelja da je Noche Folklorica bila važniji događaj no što je ona očekivala. Obilježje nacionalne sigurnosti bilo je da nitko nikad nije znao u kojoj će od svojih rezidencija Coman-dante prespavati, a kamoli kojim će formalnim prigodama nazočiti. No kad bi se pojavio, uvijek bi bile poduzete određene mjere opreza. Tragovi guma na travnjaku vodili su do sedam blindiranih Mer-cedes, vozila prve pomoći, kamiona za radiovezu, novinarskog vozila, dva kombija s psima, kruga vojnika i kordona ljudi u košuljama i jaknama koji su držali novine nad mobitelima i radijima i vrzmali se naoko bez veze sve dok neki gost ne bi skrenuo s kolnog prilaza.

Dva veličanstvena stubišta spajala su se na središnjoj terasi. Odande, ispod gipsanog ukrasa broskog kormila na zastavici, vojnici s pogledom pretraživali gomilu, premda, koliko je Ofelia vidjela, ovo nije bilo mnoštvo koje bi se razularilo. Pri ruci su bili i neki službeni svećenici santerije, ali uglavnom ugleda ukočene ministarske i vojne tipove i njihove supruge kako zaobilaze palaču na putu do strane okrenute prema moru. Ponekog bi muškarca pretresli ili zaustavili neku ženu da joj pregledaju torbicu, ali Mostovoju i Ofeliji samo mahnu da prođu, i usprkos njegovoj torbi, fotograf se tako brzo gurao kroz mnoštvo da je jedva uspijevala održati korak s njim.

"Zašto bi se Arkadij želio ovdje naći sa mnom?" strogo će Ofelia. "Kako bi on uopće ušao?"

"Već je bio ovdje", reče Mostovoj. "Snalažljiv je."

Ofelia je znala da je Noche Folklorica događaj o kojem se Arkadij raspitivao. Ako se predomislio u vezi s razgovorom s O'Brienom i Wallsom, neka. Ugleda boje plesača odvojenih zaslonom bodljikavih palmi: plave za Yemayu, žuto za Oshun. Duž plaže su bili raspoređeni vojnici. Na kraju pristaništa bio je privezan crni patrolni čamac. Svjetlo i svi zvukovi bili su usmjereni na pozornicu na otvorenom okrenutu prema moru. Noche Folklorica već je počela i s klupskih balkona muškarci u civilu pozorno su promatrali okupljene. Većina je ljudi stajala na podiju oko pozornice, ali je tu bila i tribina s pet katova posebnih gostiju. Znala je jedino lik u sredini prvog reda, muškarca plosnatog, gotovo grčkog profila usađenog u žičanu sijedu kosu i bradu, lice koje je bilo drugo sunce njezina života. Pokraj njega je bila prazna stolica. Vrata se otvore. O'Brien virne unutra i reče: "Dođi. Preljepa večer da bi je propustio."

Arkadij zagrabi krupnim koracima uza stube. Ovako daleko na pučini, kormilarska kabina ležala je ispod zvjezdanog svoda. Walls okrene čamac usporedno s obalom, vozeći u mrtvom hodu. Osim svoje cigare, O'Brien je - nehajno, ali ne i olako - držao i pištolj čija je cijev bila produžena prigušivačem. Marina se izgubila iz vida, ali im se na obali u Miramaru primicala kudikamo blistavija jezgra uzbuđenja i glazbe.

Arkadij prepozna Jaht-klub Havana, blještav na svjetlosti

reflektora. Na trijemu koji je vodio do plaže, mnoštvo je okružilo pozornicu i tribinu.

Zajedno s reflektorima, Jaht-klub se razmetao šarenim svjetlima karnevala, premda su dvostruki dokovi kluba bili prazni i samo je crni patrolni čamac bio privezan da bi uživao u spektaklu. Kad se Gavilan približio, Walls skoči naprijed i navuče pokrivala na brodska svjetla, a John O'Brien baci cigaru u vodu.

"Kakvog li spektakla." On pruži Arkadiju teški dalekozor. "Sad je tvoj boravak na Kubi potpun."

Dalekozor je bio Zeissov 20x s mat metalnim kućištem, i kroz njegove okulare prizor u Jaht-klubu naglo se nađe u vidokrugu. Gledatelji su ispunili dvije razine terase. Folklorna grupa žena u žutim rupcima i suknjama popne se na pozornicu dok su glazbenici kratili to vrijeme ritmom udaraljki, zvižducima, zvonima jasno čujnima čak i s Gavilana. Arkadij zumira na tribinu, na visokog čovjeka u avijati-čarskim naočalama, Erasмова prijatelja, istog onog koji je večer prije toga nazdravio Jaht-klubu Havana upaladama "Angola". Arkadij prijede dalekozorom preko drugih gostiju koji su sjedili na tribini. Od počasnih mjesta u prvom redu jedno je bilo prazno, a na susjednom je sjedio muškarac sijede brade koji je izgledao kao da je nekoć bio krupan, ali se sparušio u krutu zelenu komušku izglačane vojne uniforme. Imao je rastresen izraz starca koji gleda u tisuću unučadi čija imena više ne može upamtiti.

Arkadij prebaci dalekozor na patrolni čamac. Ofelija je dosad već morala s nekim stupiti u vezu, pa premda je Gavilan nisko ležao na vodi, Arkadij je pretpostavljao da se svejedno pojavio na radaru patrolnog čamca. Bez obzira na to je li Ofelija već nekog obavijestila, Gavilan se nalazio unutar četiri stotine metara od pozornice. Ili će patrolni čamac kod pristaništa isploviti i provjeriti Gavilan ili se neki drugi patrolni čamac približava iz drugog smjera. Arkadija je čudilo da Gavilana već nisu presreli nekom radioporočkom. O'Brien reče: "Arkadij, ono najčudesnije na tebi je da si i suicidalan i nezasično znatiželjan. 'Što' ti nije dovoljno dobro, moraš znati 'zašto'. Kad si došao na naš brod, jamačno si znao da će se nešto ovakvo dogoditi, ali si se morao uvjeriti."

"I ujedno nas možda i zajebati", reče Walls. "Herojski sagorjeti."

"Ili ostaviti poruku", reče O'Brien. "Pogledaj na plažu ulijevo od pozornice."

Arkadij zaniše dalekozor i ugleda kako se Ofelija probija kroz gledatelje. Nije ju primijetio dok je bila među mnoštvom. Policijska je značka bila pričvršćena za njezin bijeli top. On pričekava da ona krene prema patrolnom čamcu ili pozornici. Umjesto toga, ona krene u suprotnom smjeru. Pokraj nje, na usluzi, bio je Mostovoj. Na ramenu mu se njihala fotografska torba.

"Što želiš?" upita Arkadij.

"Imam što želim", reče O'Brien.

Walls laktom gurne Arkadija. "Propuštaš šou."

Arkadij zaniše dalekozor prema tribini i ugleda muškarca u avija-tičarskim naočalama kako nosi lutku u naravnoj veličini, sa štapom i u crvenom rupcu, prema stolici u prvom redu, gdje neki bubnjar pomogne da lutka uspravno sjedne, lica okrenuta prema čovjeku zdesna. Chango i Comandante. Arkadij uperi dalekozor u lutkinu ban-danu i štap, koji su bili drukčiji od onih koje je on ostavio na lutkinu tijelu u Rositi.

Comandante isprva uzvratil lutki pogled, a onda se našali sa svojim prijateljem u avijatičarskim naočalama, koji se nasmije i povuče od pozornice prema tribinama, gdje mu se među okupljenim mnoštvom pridruži doktor Blas, odveć energičan da bi se i dalje zadržavao u sjeni. Arkadij vrati dalekozor na Changa, na lutkinu grubo oblikovanu glavu, zakrpanu i prebojenu, s istim onim iskričavim očima.

"Ovo je ubojstvo", reče Arkadij.

"Ali molim te, ne puko ubojstvo", preklinjao je O'Brien. "Ovo je eliminacija čovjeka koji je preživio više pokušaja atentata no itko u povijesti."

"To zahtijeva malo poštovanja", reče Walls.

"Budimo iskreni", reče O'Brien. "Smrt ovog čovjeka ovdje je jedini iole zanimljiv zločin. Možeš ukrasti pet dolara ili milijun, to je svejedno sitni kriminal dok je on živ. Jer ne možeš otići s tim novcem, u biti je sav njegov."

"Možete odustati", reče Arkadij. "Niste još vlastoručno učinili nikakvo nasilje. Znam da je Pribludina smrt bila nesretan slučaj."

"Eto, rekli smo ti da ga nismo ni taknuli", reče Walls. "Nismo imali pojma gdje se Sergej izgubio."

"Ali sad ne bismo mogli odustati", reče O'Brien. "U posljednjih četrdeset godina samo je jedan naraštaj Kubanaca okusio slobodu mišljenja, jedna jedina grupa osjetila moć na bojištu i djelovala izvan Kube. U kubanskoj vojsci ima dvije stotine četrdeset generala, a vojska se smanjuje. Što misliš, kamo će otići, što će raditi? Sad su na vrhuncu, ovo im je zlatna prilika."

"Vrijeme da bace kocku?"

"Da."

"I svi su naručili jastoga."

O'Brien se pohvalno nasmiješi Arkadiju i podigne svoj dalekozor. "Tako je, vrlo dobro. To je bilo glasovanje. Svi su željeli sudjelovati."

Svečanost je ponovno počela. Zlatne suknjice i smeđe noge zaklonile su počasnog gosta na njegovu mjestu u prvom redu. Njegova zelena kapa kao da ga je teško pritiskala, poput biskupske mitre. Changovo grubo oblikovano lice bilo je lagano nakrivljeno, a staklene su mu se oči žarile na svjetlima. Pokraj pozornice, onaj čovjek u avijatičarskim naočalama sagne se da se rukuje s nekim. Erasmo. Turobno blijed i klonuo, mehaničar podigne pogled prema Gavila-nu, premda je Arkadij znao da je brod jamačno nevidljiv s obale. Još se silueta iskrađe iz stražnjih redova tribine; Arkadij ih sve prepozna \zpaladara "Angola". Prednji redovi kao da su bili zatravljeni vrtložećim suknjicama, insinuantnim ritmom bubnjeva koji je tutnjao iz zvučnika. Changova se glava prevale na bradatog muškarca s njegove desne strane. "S ovom stranom prema neprijatelju", pomisli Arkadij. Nije bilo sumnje da je muškarcu uniforma tako loše pristajala djelomice i zbog pancirnog prsluka koji bi zaustavio malokalibarski metak, ali ne i naboj dinamita. Nema gelera ili sačme, zaključil Arkadij. Oni ne žele opći pokolj, samo djelotvoran udarni krug, a tko je veći stručnjak za eksplozive od Erasma?

Arkadij pomakne dalekozor i pronade Ofeliju i Mostovoja kako odlaze u sasvim drugom smjeru, probijaju se od pozornice preko pijeska prema bijelom zidu koji je odvajao zemljište Jaht-kluba Havana od susjedne obale. Arkadij ugleda kako Mostovoj pogledava na sat.

"Ovo je La Concha, stari kasino", reče Mostovoj. "Smatram ga jednim od najromantičnijih okružja u Havani. Fotografirao sam ovdje po danu i po noći, posjeduje taj egzotični štih koji žene vole."

On prođe rukom po stupu. Usprkos mnoštvu policajaca i vojnika na drugoj strani obale, Ofelia i Mostovoj su ovo područje imali samo za sebe. Zgrada je sad služila kao društveni dom sindikata ugostiteljskih radnika, ali se sjećala da prije revolucije to nije bio samo kasino nego i maorska fantazija, s minaretom, datuljama i stablima naranče, krova pokrivena keramičkim pločicama. Ofelia i Rus stajali su u dugoj sjeni kolonade potkovastih lukova. To što je pošla za Mostovo-jem nije značilo da mu vjeruje. Bez obzira na sva njegova uvjeravanja, bilo je u njemu nečeg nemirnog. Beretka mu nije mogla ostati na mjestu, kosa ni trenutka na miru, a oči kao da su mu prelijetale po svemu, osobito po njoj. Ne bi provela ni minute s njim da nije izjavio da zna gdje se Arkadij želi s njom naći.

"Najprije jedno mjesto, a sad drugo? Zašto bi on došao ovamo?"

"Morat ćeš ga to pitati. Smijem li te fotografirati?"

"Sada?"

"Dok čekamo. Mislim da su Kubanke djeca prirode. Njihove oči, put tople boje, raskoš koja katkad može biti čak i prebujna. Ali ti ne."

"Točno gdje i kada Arkadij dolazi?"

"Baš ovdje. A tko s Renkom može pouzdano reći kad?" Mostovoj otvori zatvarač na svojoj torbi i izvuče aparat i bljeskalicu koju pričvrsti za kućište fotoaparata. Bljeskalica zazujug zagrijavajući se.

"Ništa od slikanja." Ofelia je željela da joj oči ostanu prilagođene na noćno nebo, pješćani luk, crnu vodu. Najmanje joj je trebao fleš. "Samo ti i dalje gledaj na sat."

"ZaArkadija."

Bijelo je svjetlo zaslijepi. Bila je nepripremljena jer je Mostovoj okinuo a da nije podigao aparat i nije vidjela ništa osim fiksirane slike izbrušeni leća bljeskalice i fotografov cer sve dok treptanjem nije povratila vid.

"Ponoviš li to," reče ona, "razbit ću ti aparat." "Oprosti, nisam mogao odoljeti."

"Je li to bio signal?" Arkadij je primijetio da je nakon bljeska iz kasina Walls lagano prebacio u brzinu i primaknuo Gavilana još bliže obali. Zašto patrolni čamac kod pristaništa ne reagira?

Walls reče: "Kad moj prijatelj John O'Brien nešto isplanira, onda to nema slabe točke."

"Hvala ti, George. Vrag, kako kažu, leži u detaljima. Kad već govorimo o njemu..."

Ispred njih na vodi nalazio se neumdtico. Rukom je zakrivao svijeću. Kad je Walls ponovno prebacio brodski motor u prazni hod, neumdtico prstima ugasi plamičak, munjevito okrene svoju gumu i natraške zavesla prema Gavilanovoj krmi, gdje mu Walls pomogne da se popne na brod i priveže gumu za drveni klin zrealne krme. Luna je, promočen, stajao u kormilarskoj kabini. Ovako mokar, izgledao je kao ekshumirano tijelo i on se zapilji u Arkadija s iščekivanjem.

"Sad ćeš doznati kakav je to osjećaj", obeća Luna. "Kakav osjećaj?"

"Oprosti, Arkadij", reče O'Brien. "Vrijeme je da skineš kaput. Da zapravo skineš sve. Možeš to učiniti sam ili mi to možemo učiniti umjesto tebe."

Dok je Walls uzimao kaput i ostatak Arkadijeve odjeće, Luna siđe u potpalublje da se presvuče. Ta stidljivost iznenadi Arkadija. Narednik se ponovno pojavi u uniformi nabrekloj od jedva obuzdane prijetnje i Arkadij se upita kako je uopće uspio odbaciti Lunu na zid. Arkadijevi dani dizanja utega ili kljukanja proteinima su prošli. A onda je bio Arkadij na redu da navuče Lunine mokre kratke hlačice i košulju. Sve dok nije morao navući peraje, Arkadij je smatrao da je relativno siguran, jer ih je bilo tako teško navući na noge mrtvacu. S perajama se osjećao i nesigurno i glupo. Ali patrolni čamac jamačno stiže.

Držeći dalekozor za remen, O'Brien ga vrati Arkadiju. "Gledaj završnicu."

Na pozornici, mnoštvo zlatnih plesačica kretalo se u sve bržem ritmu. Oshunine kćeri, pomisli Arkadij.

Toliko je naučio. Neće biti tempirane detonacije, pomisli on, jer na priredbama ima puno even-tualija.

Posljednja dva reda tribina su se razrijedila. Erasmo odgura svoja invalidska kolica od pozornice. Trans u obliku znojnih zraka

prštao je od plesačica. Chango se nagne. Pokraj pozornice desetak muškaraca pogleda na sat. U prednjem redu, vođa i Chango kao da su gledali ravno kroz pomahnitale plesačice. Arkadij nije znao kako su se plesačice uspijevale vrtjeti brže, ali jesu, i njihove zlačane suknjice širile su se i vrtjele u razularenom ritmu conga. On se pripremi za bljesak eksplozije.

Umjesto toga, pojave se policajci u civilu. Stigli su u parovima i tiho odveli onog muškarca u

avijatičarskim naočalama, Blasa, pa -jednog po jednog - ostale muškarce koje je Arkadij vidio upaladaru. Svaki je muškarac reagirao istim slijedom iznenađenja, zbunjenosti i pomirenosti sa sudbinom. Znak njihova vojničkog odgoja. Nitko nije bježao ili vikao u trenutku uhićenja. Arkadij pogledom potraži Erasma da vidi kad će njega odvesti u njegovim kolicima. No Eras-mo je izgledao kao da je glavni u ovoj novoj fazi. Jedva da je netko iz okupljenog mnoštva išta primijetio, jer su bili zatravljeni zlatnim suknjicama putenih Yemaya, s rukama na bubnjevim koje se od brzine udaranja nisu ni razabirale, sve oči netremice zagledane u njih osim onih starca u prevelikoj uniformi u prvom redu. Postupno je priginjao glavu sve dok Arkadij ne shvati da ispod šilta svoje kape narodni vođa gleda na svoj sat.

"Znao je", reče Arkadij. "Znao je za urotu."

"I više od toga", reče O'Brien. "On ju je pokrenuo. On to učini svakih nekoliko godina kako bi iskorjenio nezadovoljnike. Kao što je učinio s Isabelinim ocem. Comandante se nije održao ovako dugo čekajući da neka zavjera dođe po njega."

"I Erasmo je pomogao?"

"Usprkos sebi, Erasmo je kubanski domoljub."

"Pobrinuo si se za detalje?"

"Više od pukih detalja."

"A priča o Jaht-klubu Havana?"

"Istinita do određene mjere. Arkadij, činjenica je da su revolucije neizvjesni događaji, nikad ne znaš kako će ispasti. Ja se radije kladam na sigurno, tko god mi osigura dobitak. Dalekozor?" On uzme dalekozor od Arkadija uhvativši ga za remen pa ga spusti u plastičnu Ziplocovu torbicu, koju stavi u nepromočivu torbu, tobože Pribludi-nu. "Nema ničeg škakljivijeg od atentata, osobito atentata koji bi se trebao izjaloviti. Moraš zadržati sredstvo i fitilj uništenja u vlastitim rukama. A moraš i potkopavati ugled urotnika u očima javnosti. Ovo su silno cijenjeni ljudi, vojni heroji. Lakše ih je ocrniti ako osoba koja zapravo pokušava upaliti fitilj nije uopće Kubanac, nego neka opće nepopularna figura, primjerice neki Rus. Točnije, mrtav Rus."

Arkadij je znao da Walls i O'Brien ne čekaju samo iz želje da objasne kako su silno domišljati. Nije to bilo sve. Luna otvori klupicu u kabini i izvadi harpun. Položi donji kraj na bedro, nategne gumice i utakne u prednji dio valjak sa strelicom sklopljenih krilaca umjesto zubaca. Arkadij shvati da nikakav patrolni čamac neće stići.

"Zašto bi mene itko povezoao s eksplozijom?"

Walls podigne još jednu Ziplocovu torbicu kako bi Arkadij unutra vidio daljinski upravljač za televizor.

"Sjećáš se monitora koji si upalio za Johna u Rivieri? Modificirali smo daljinski, sad je to radioprijam-nik, ali su na njemu još tvoji otisci. Usto, ljudi su vidjeli lutku u Priblu-dinu stanu dok si ti bio tamo. Možda smo izgubili Sergeja, ali je John rekao da si ti tako pametan da ćeš nam još i bolje poslužiti."

O'Brien se javi na svoj mobilitel. Arkadij nije čuo kad je zazvonio. Nakon što je jednom riječju izrazio svoje zadovoljstvo, O'Brien sklopi telefon.

Luna prekopa po džepovima Arkadijeva kaputa i nađe fotografiju s Pribludom, Mongom i Erasmom. "Jebe se ti i tvoj Jaht-klub Havana." On potrga fotografiju na komadiće koje baci u vodu. Nogom gurne gumu s krmenog zrcala za komadićima papira. "Upadaj."

Stojeći na izrezbarenim vratima stare kockarnice, Ofelia primijeti pisak tipaka i blagu fosforescenciju Mostovojeva mobitela. Poziv završi za sekundu.

"Koga si nazvao?"

"Prijatelje. Jesi li ikad pozirala?"

"Kakve prijatelje?"

"U ambasadi. Objasnio sam da sam nekome pomagao, što bez sumnje i pokušavam učiniti. Mislio sam ozbiljno ono s poziranjem."

"Za što?" "Nešto drukčije."

Ona je jednim okom gledala u Mostovoja koji je razgovarao s njom u neosvijetljenom interijeru dvorane, a drugim u blijedi žal

plaže. Glazba je svirala s druge strane zida plaže. Rumba za Ye-mavu.

"Kako drukčije?" "Želim reći jako drukčije."

Nije mogla odrediti što se nalazi u ovoj prostoriji, ali je njezina prostranost pojačavala zvuk i ona začuje kako je Mostovoj progutao slinu na način koji je se neugodno dojmi. Sve što je vidjela od njega bilo je uljeno oko njegova fotoaparata. Razgovarala je s njim uglavnom zato da bi znala gdje se on nalazi.

"Stoje bilo u ovoj prostoriji?"

On se pomakne bočno s mjesečine na vratima.

"Stoje bilo ovdje? Ovo je bio glavni kasino. Lusteri iz Italije, pločice iz Španjolske. Stolovi za rulet craps, blackjack. Bio je to drugi svijet."

"Sad ovdje nikog nema."

"Znam što želiš reći. Misliš da je Renko možda sjeo na avion?"

Bi li Arkadij to učinio? upita se ona. Šmugnuo bez riječi? Jedna od stvari u kojima su muškarci nenadmašni. Nisu im potrebni avioni, oni naprosto iščeznu. Njezina bi ih majka mogla nabrojiti: Primero, Segundo i sad Tercero. Blas će dovesti Pribludino tijelo na aerodrom. Arkadij bi svejedno mogao dobazati kao čistač plaže ili došetati niz portal lukova koji uokviruju more, ali je svakom minutom bilo sve vjerojatnije da je on izveo klasični uzmak, odlazak bez pozdrava. Osjeti se silno glupa.

"Mogao bih te zamisliti u bilo kakvoj pozi", reče Mostovoj.

Ali se Ofelia sjeti Arkadijeva crnog kaputa i zaključi, ne, njegov je problem u tome da on nikog ne napušta. Ovako ili onako, on će doći.

"Tamo na mjesecini," reče Mostovoj, "je izvrsno."

Ofelia začuje škljocaj blende njegova fotoaparata, premda je bljeskalica zatajila. Začuje još dva brza škljocaja prije no što je shvatila da ne potječu od blende nego od udarne igle na praznom zatvaraču pištolja. Pokuša iskopati pištolj iz svoje slamnate torbice, ali je bio ispod Rufova telefona. Udar na igla ponovno škljocne. Kad je Ofelia našla svoj pištolj, bio je zapleten u slamu. Ona opali jedan na-sumični rafal koji probije dno njezine torbe. Nešto prignječi gipsani zid pokraj njezina uha. Ona se baci na leđa i bolje uhvati pištolj objema rukama. Njezin drugi pucanj kroz torbicu obasja Mostovoja. Ona u bljesku ugleda kako Mostovoj zamahuje svojim pištoljem kao palicom. Treći mu provrti usta.

Arkadij je plutao u gumi privezan kratkim uzetom s krme Gavila-na. Karipsko je more bilo toplo, ribarska mreža poput viseće, a zrač-nica zapravo jastučasta, ali se osjećao kao da gleda s dna bunara u O'Briena, Wallsa s pištoljem i Lunu s harpunom. Zakrilili su zvijezde. Arkadij bi rado pomislio da dobiva na vremenu, ako ništa drugo. Ali ne, samo su čekali. Nadmudrili su ga i nadigrali od početka do kraja. Jedan zapanjujući uspjeh: ne samo što je otkrio kako je Prib-luda nasamaren nego su i njega nasamarili. Napokon, i sam je neu-mdtico.

Njihove se glave podignu na zvuk pucnjave.

Walls reče: "Kurvin se sin trebao poslužiti prigušivačem."

"I zašto tri pucnja?" upita O'Brien.

Iz džepa na Luninoj košulji oglasi se mobitel. On podigne poklopac i javi se. Dok je slušao, okrene se prema obali.

"Tkoje?" reče Walls.

"Ona, detektivka." O'Brien isprati Lunin pogled kad gaje svrnulo prema kasinu; bilo je zaista prekrasno vidjeti kako čovjek brzo kalkulira, pomisli Arkadij. "Ima Mostovojev telefon. Ili Rufov, i služi se memorijom." O'Brien reče Luni: "Prekini vezu."

Luna podigne harpun u znak da traži tišinu i pritisne telefon čvrsto na uho.

"Uzmi mu telefon", O'Brien reče Wallsu.

Luna uperi harpun u Arkadija. "Kaže da Rus nije ni taknuo Hedy. Rekli ste mi da me on želi ščepati. A ona kaže da on nije želio mene."

"Otkuda ona to zna?" reče Walls.

"One noći kad je netko ubio Hedy, kaže da je on bio s njom."

"Laže", reče Walls. "Ljubavnici su."

"Zato joj i vjerujem. Ja znam nju i ona zna mene. Tko je ubio moju Hedy?"

"Možeš li ovo povjerovati?" O'Brien se obrati Arkadiju kao jedan razborit čovjek drugom. "George, molim te, oduzmi mu taj usrani telefon."

"Tvoja glupa Hedy", Walls reče Luni, "bila je kurva."

Harpun poskoči i čelična cijev s uzicom od bijelog najlona stršala je iz Wallsova trbuha. Kad je spustio pogled, krv mu pod pritiskom poprskala lice.

"George," reče O'Brien.

Walls sjedne na rub palubne ograde, podigne pištolj i ustrijeli Lunu, koji načini korak unatrag prije no što je krenuo naprijed. Kad je Walls pokušao ponovno dobro naciljati, obojica se prevrnu preko boka broda. Arkadij se počne penjati iz gume. Na palubi je O'Brien iz klupice u kabini izvukao drugi harpun i pokušavao umetnuti koplje i zategnuti dvije krute elastične gumice, nimalo lak zadatak u smirenim okolnostima, a puno teži kad stojiš usred razmotanog harpunskeg užeta i krvi na palubi. No kad se Arkadij popeo preko ruba krme, O'Brien uspije zakvačiti jednu gumicu i povući okidač, i Arkadij se nađe na ledima

u vodi. Harpun mu je probio podlakticu, a strelica plitko zasjela u grudni koš, jer se harpunov potisak istrošio na njegovoj ruci. Uže od harpuna vodilo je do O'Briena, čija je jedna noga u mokasini s resicom stajala na krmenom zrcalu i koji već, zaključivši Arkadij, razmišlja deset ili jedanaest poteza unaprijed. Slobodnom rukom, Arkadij naglo cimne uzetom. O'Brienu harpun padne iz ruke preko ograde, a uže koje se omotalo oko njegova gležnja opruži ga po ulaštenom mahagoniju. Arkadij povuče objema rukama i O'Brien otkliže sve do krme i preko nje u more.

O'Brien drekne: "Ne znam plivati!"

Gavilan je bio dovoljno nizak da se O'Brien grčevito pokuša uz-verati natrag na njega, ali ga Arkadij uzetom odvuče dalje od broda. O'Brien krene prema gumi, ali njegovo praćakanje gumu je samo guralo dalje, a ne smanjivalo udaljenost. Harpun je plutao, ali nedovoljno da održi odraslog čovjeka na površini. Harpunska su se krilca raširila ispred mišića Arkadijeva grudnog koša. On ih sklopi pod rasklopne zupce harpuna i izvuče harpun iz ruke dok je još odrvenjena. Zdravom rukom zapliva ispod površine. More je bilo špilja oko mjeseeve četvrti u kojoj su se caklile ribe. S druge strane broda, Walls i Luna su se još koškali i pokušavali se popeti jedan drugome preko leđa do površine. Mjehurići su se dizali iz Wallsova pištolja. Luna je omotao uže harpuna oko Wallsova vrata. Arkadij izroni da bi udahnuo zraka i zapliva oko krme Gavilana. Na metar udaljenosti od njega tjeme O'Brienove glave dizalo se i spuštalo u vodi.

Patrolni se čamac nije pomaknuo, premda je Arkadij vidio svjetla duž obale ispred kasina. Jaht-klub je još bio osvijetljen.

Mogao se podignuti na Gavilan, ali je Arkadij trenutačno bio sretan da može počinuti, promatrati kako se zvijezde roje iznad njegove glave i plutati na crnilu koje gaje održavalo na površini.

Snijeg je ponovno pao u travnju, dovoljno da zapraši ulice i da se smučeno vrtloži oko raskrižja. Kamioni su se upaljenih prednjih svjetala grbili duž nasipa, zimska navika koja odumire tegobno kao i sama zima.

Arkadij je otišao iz ureda državnog tužitelja i prošetao niz nasip u nadi da će pokraj rijeke udahnuti svježijeg zraka, ali nije bilo načina da izbjegne zagađenost, uobičajen pokrov smoga pomiješan sa snijegom u resku, gradsku mješavinu. Ulične svjetiljke bile su upaljene i barice svjetlosti njihale su se iznad njegove glave, a vjetar ih je cimao amo-tamo. Zgrade duž ovog dijela Frunzenskaje bile su žute boje državnih ustanova, a sad su iza crtica snijega izgledale kao vlastiti bakrorezi. Rijeka, zagušena vodom i ledom, mljela je kamene zidove.

Prođe cijeli blok prije no što je shvatio da ga neki muškarac u invalidskim kolicima odlučno sustiže. Nelaka zadaća po ovakvom vremenu, pomisli on, jer kotači kolica proklizavaju na skliskom pločniku, a i mora se zaobilaziti tijela u smotuljcima posteljine koja su se nastanila duž nasipa. Arkadij se odmakne u stranu da bi kolica prošla, no tad shvati o kome je riječ.

"Proljeće na Arktiku." Erasmo je bio ušuškan u jaknu punjenu perjem, skijašku kapu, vlažne kožne rukavice. Otare snijeg s brade i zgađeno se zagleda u svoj dah. "Kako to možeš podnijeti?"

"Hodaš i ne zaustavljaš se."

Erasmo je izgledao masivno u svojoj jakni i blistavo zdrav kako samo Kubanci mogu izgledati u Moskvi. Kad mu je pružio ruku, Arkadij pričekava da se ruka spusti.

"Sto radiš ovdje?" upita Arkadij.

"Pregovaram o novom ugovoru o prodaji šećera."

"Naravno."

"Nemoj biti takav", reče Erasmo. "U Moskvi sam na jedan dan. Nazvao sam tvoj ured i rekli su da je ovo put kojim ćeš najvjerojatnije poći. Molim te."

"Dobro, dođi onda, da ti izložim rusku perspektivu." Arkadij krene sporijim korakom dok se Erasmo kotrljao pokraj njega. "Jaguar iz '98, bankar koji iznosi dolare iz Moskve avionom Gulfstream. Mercedes iz '91, zamjenik ministra ili neki niži mafijaš. Onaj beskućnik ispod ulične svjetiljke, možda je bezopasan, ali bi mogao biti obavješ-tajac, nikad se ne zna."

"Naravno da sam bio", reče Erasmo. "Gdje bismo dopustili da ruski špijun živi nego u stanu iznad našeg špijuna? To je elementarna stvar. Pokušao sam te upozoriti na onom groblju. U restoranu sam ti rekao da se okaniš toga. Nakon što si našao Monga, mogao si odustati."

"Ne."

"Tebi čovjek ništa ne može dokazati, je li? Nema srednjeg puta. Kako ti je ruka?"

"Ništa nije slomljeno, hvala. To je moja kubanska tetovaža."

"Gotovo te nisam prepoznao. U jakni si kao i ja. Što se dogodilo s tvojim prekrasnim kaputom?"

"Još je prekrasan kaput, ali sam zaključio da ću ga izlizati. Nosim ga u posebnim prigodama."

"Još si živ, to je glavno."

"Ne zahvaljujući tebi. Zašto si to učinio, Erasmo? Zašto namamiti prijatelje u stupicu? Što se dogodilo s mojim neustrašivim herojem iz Angole?"

"Nisam imao izbora. Časnici su već kovali urotu. Kad prijatnja stigne od ljudi s kojima sam služio u vojsci i koje sam volio, ublažujem štetu, usmjeravam ih i svodim štetu na najmanju mjeru. Barem nitko nije ubijen."

"Nitko?"

"Jako malo njih. O'Brien i Mostovoj su učinili stvari za koje ja nisam znao."

"Ali si me bacio njima kao mamac."

"Pa, pokazao si se kao nešto više od mamca. Jadni Bugaj."

"Još je živ."

"Isusa mu, imaš cigaretu?"

Snijeg je bio gušći. Arkadij se leđima okrene vjetru, pripali dvije cigarete i jednu da Erasmu, koji udahne i zakašlje zbog uvrede njegovim plućima. Pogledom obuhvati širu panoramu ulice i likove koji su metlama kovitali pahuljice. "Ruskinje. Sjećaš li se onog dana kad smo se provozali džipom niz Malecon?"

"Naravno."

"Što misliš, koliko će to dugo potrajati? Ne dugo. Znaš, jednom ćemo se prisjetiti specijalnog razdoblja i reći, koje li gluposti, ali je bila kubanska. Bio je to zalaz, posljednja kubanska era. Nedostaje ti?"

Zaustavili su se ispod ulične svjetiljke. Pahuljice su iskrile na Erasmovoj bradi i obrvama.

"Kako je Ofelia?" reče Arkadij. "Pokušao sam doći do nje preko PNR-a, ali nije bilo odgovora. Nemam njezinu kućnu adresu. One su mi večeri samo previli ruku, nabacili nešto odjeće na mene i strpali me u avion s Pribludom. Nisam je uopće vidio."

"A i nećeš. Znaj, Arkadij, da si za sobom ostavio metež. Detektivka Osorio imat će neko vrijeme pune ruke posla. Ali ti je poslala ovo." Erasmo skine rukavice i popipa ispod jakne pa izvadi Ofeljinu fotografiju u boji. Bila je u narančastom dvodijelnom kupaćem kostimu na plaži sa svoje dvije kćerke i visokim svjetloputim, zgodnim muškarcem. Djevojčice su s divljenjem gledale u njega i ponosno se držale za njegove ruke. Conga bubanj bio je prebačen preko njegova ramena kao da bi svakog časa netko mogao naručiti glazbu, a na licu je imao smiješak negdje između pokore i samozadovoljstva. Iza ovog prizora obiteljske idile, zalijepljena za ručnik težinom svog užasa, sjedila je Ofelijina majka.

"Čiji otac?" upita Arkadij. "Manje djevojčice."

Arkadij nije mogao primijetiti ništa usiljeno na fotografiji, nikakve zlokobne sjene na pijesku ili znakove tjeskobe, osim obiteljske napetosti. No Ofelia je djelovala potpuno odvojeno od ostalih. Kosa joj je bila vlažna, počesljana u poput tuša crne uvojke. Otvorenih usta, na rubu da nešto kaže. Njezin je izraz poručivao, da, situacija je ovakva, ali napregnutost njezinih očiju nije imala nikakve veze s bilo kime na slici, kao da ne gleda s fotografije, nego kroz nju.

Ništa nije pisalo na poleđini.

"Kao da nisi osobito ganut", reče Erasmo.

"A trebao bih biti?"

"Da, rekao bih. Želio sam te samo utješiti da je sve u svemu, za detektivku sve dobro završilo."

"Da, izgledaju sretno."

"Ja ne bih išao tako daleko. U svakom slučaju, možeš zadržati sliku. To je razlog zbog kojeg sam te izašao tražiti po ovoj mećavi, samo da ti je dam."

"Hvala ti." Arkadij otkopča svoju jaknu kako bi mogao fotografiju spremiti na sigurno a da je ne presavine. Erasmo puhne u ruke prije no što je navukao rukavice. Odjednom je izgledao jadno. "Hladni ljudi za hladnu klimu, sve što mogu reći." Snijeg mu se počne grudati na obrvama i ispod nosa. Okrene kolica i mlako mahne Arkadiju. "Znam put natrag."

"Samo se drži rijeke."

U povratku, vjetar je puhao Erasmu u prsa. On se nagne u vjetar, izbjegavajući bujicu farova koja mu je dolazila ususret. Kotači su mu gubili malo trenja na rastopljenom snijegu, ali je zadržao brzinu čovjeka koji zna gdje ga čeka topla soba.

Arkadijev je stan bio u suprotnom smjeru. Automobilska svjetla širila su lepezu njegove sjene ispred njega. Poput debelokožaca, kamioni su stupali i izvlačili se iz rupa na cesti. U pravoj zimi odsjaji svjetala od leda

na rijeci načinili bi osvjetljenu stazu kroz grad, ali okasnijeli snijeg samo se u krpama topio u crnu vodu. Prometna policija gacala je između automobila, zaustavivši uz cestu nesretnu dušu čija su svjetla proglašena neispravnima sve dok dolari - ne rublje - nisu prešli iz ruke u ruku. Bila je ovo večer, pomisli Arkadij, kad prozor svakog stana izgleda kao čamac koji se valja po opasnom moru. Kremlj se nije vidio, ali se vidio žar njegova krijesa. Snijeg je ocrtavao obrise rasvjetnih stupova, kanala uz rub pločnika, prozorskih dasaka; taložio se u debelom sloju na kamionskim ceradama i retrovizorima i na ovratnicima koje su ljudi čvrsto stezali i podizali do očiju; topio se na zapešćima i vratu, cijedio niz ruke i prsni koš; poput iskri prsio niz kocke obalnog zida uz rijeku pa ponovno uzlije-tao; preobrazio stabla u parku u zapjenjene valove; pretvarao svaki korak u vidljiv spomen, a potom ga prekrio.